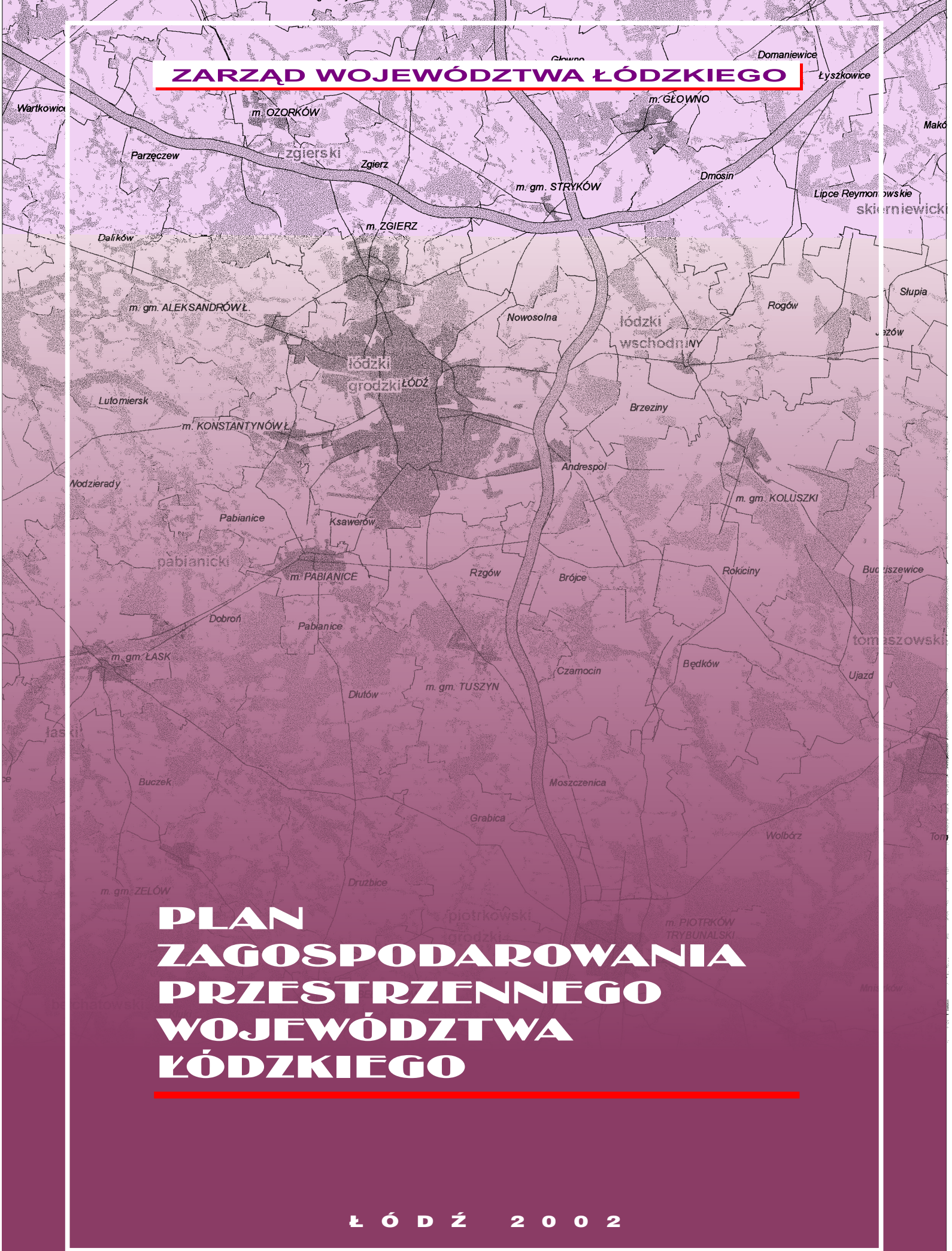

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

ŁÓDŹ 2002

STRUKTURA ADMINISTRACYJNA WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

GRANICA WOJEWÓDZTWA

GRANICE POWIATÓW

GRANICE GMIN

SIEDZIBA WOJEWÓDZTWA

SIEDZIBY POWIATÓW

Opracowanie wykonano w Biurze Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi

DYREKTOR BIURA	mgr Ewa Paturalska – Nowak
GENERALNY PROJEKTANT	mgr inż. arch. Jerzy Sadowski
ZESPÓŁ AUTORSKI	Maria Budzyńska – Michalska Agnieszka Jaszczyńska Marianna Nalewajczyk Andrzej Pędzimąż Hanna Walczak – Dębowska Jan Zeman
WSPÓŁPRACA	Stanisława Ciesielska Alina Dittberner Janusz Gawkowski Krzysztof Gnidziński Jolanta Kowalska Jolanta Owczarz Anna Szymańska Ewa Śmieszek Jolanta Welc – Jędrzejewska
OPRACOWANIE GRAFICZNE	Małgorzata Chrobak Adam Garncarek Małgorzata Jura Krystyna Kozłowska Bożena Krogulecka Lidia Lamcha Anna Lipińska Jolanta Maj Małgorzata Masiera Sławomir Podkoński Danuta Rycerz
Publikację elektroniczną w PDF przygotował :	Jarosław Graczyk

SPIS TREŚCI

1. BIBLIOGRAFIA str. I
2. SŁOWNICZEK str. VII
3. SKRÓTY UŻYWANE W TEKŚCIE str. XII

I. WPROWADZENIE str. 1

1.1. ROLA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO W SYSTEMIE PLANOWANIA str. 1
1.2. ASPEKTY PLANISTYCZNE str. 2

II. WNIOSKI Z UWARUNKOWAŃ str. 5

2.1. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE str. 5
2.2. REGION ŁÓDZKI W POLSCE I PRZESTRZENI EUROPEJSKIEJ str. 10
2.3. STAN I STRUKTURA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO str. 12
2.3.1. Struktura osadnicza str. 12
2.3.2. Komunikacja str. 14
2.3.3. Infrastruktura techniczna str. 18
2.4. ASPEKTY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO str. 21
2.4.1. Środowisko przyrodnicze str. 21
2.4.2. Rolnictwo str. 27
2.5. ASPEKTY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO I REKREACJI str. 29
2.5.1. Dziedzictwo kulturowe str. 29
2.5.2. Turystyka i wypoczynek str. 33
2.6. ASPEKTY SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNE str. 35

III. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA I POLITYKI PRZESTRZENNEJ str. 39

3.1. STRUKTURA PRZESTRZENNA WOJEWÓDZTWA str. 39
3.1.1. Scenariusze rozwoju przestrzennego województwa str. 39
3.1.2. Strefy rozwoju przestrzennego województwa str. 44
3.1.3. Aspekt demograficzny str. 51
3.2. SYSTEM OSADNICZY str. 56
3.2.1. Ośrodek metropolitalny – Łódź str. 57
3.2.2. Bełchatów – specjalistyczny ośrodek dyspozycyjno – usługowy Bełchatowskiego Okręgu Przemysłowego str. 58
3.2.3. Ośrodki regionalne i subregionalne str. 58
3.2.4. Ośrodki ponadlokalne str. 62
3.2.5. Ośrodki lokalne – miasta pozostałe str. 62
3.2.6. Ośrodki urbanizujące się – potencjalne ośrodki miejskie str. 63
3.3. ASPEKT MIESZKANIOWY str. 64
3.4. ASPEKT INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ str. 66
3.5. PROBLEMATYKA OBSZARÓW WIEJSKICH str. 68
3.6. SYSTEM OCHRONY I KSZTAŁTOWANIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO str. 72
3.6.1. Ochrona unikatowych i najcenniejszych przyrodniczo terenów str. 72
3.6.2. Ochrona obszarów cennych przyrodniczo o dużej bioróżnorodności i zróżnicowanych ekosystemach str. 73
3.6.3. Ochrona i kształtowanie środowiska w zakresie jego poszczególnych elementów str. 76

3.7. SYSTEM OCHRONY I KSZTAŁTOWANIA ŚRODOWISKA KULTUROWEGO *str. 85*
3.8. PROBLEMATYKA ROZWOJU TURYSTYKI I REKREACJI *str. 91*
3.9. SYSTEM TRANSPORTOWY *str. 93*
3.9.1. Polityka transportowa – cele i zadania *str. 93*
3.9.2. Układ drogowy *str. 94*
3.9.3. Układ kolejowy *str. 96*
3.9.4. Regionalna logistyka intermodalna *str. 99*
3.9.5. Obsługa lotnicza regionu łódzkiego *str. 100*
3.9.6. Transport pasażerski – regionalna komunikacja zbiorowa *str. 101*
3.10. SYSTEM INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ *str. 102*
3.10.1. Energetyka *str. 102*
3.10.2. Zaopatrzenie w wodę *str. 106*
3.10.3. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków *str. 106*
3.10.4. Gospodarka odpadami *str. 107*
3.10.5. Telekomunikacja *str. 109*
3.11. OBSZARY PROBLEMOWE *str. 109*
3.11.1. Obszary problemowe rewaloryzacji i rewitalizacji struktur miejskich *str. 109*
3.11.2. Obszar problemowy Zagłębia Bełchatowskiego *str. 111*
3.11.3. Obszary problemowe koncentracji procesów rozwojowych i urbanizacyjnych o skali regionalnej *str. 111*
3.11.4. Obszar problemowy deficytu wód w strefy intensywnego rozwoju rolnictwa *str. 112*
3.11.5. Obszary problemowe w aspekcie przeciwpowodziowym *str. 113*
3.11.6. Obszar problemowy w aspekcie tworzenia zintegrowanego regionu metropolitalnego *str. 114*
3.11.7. Obszary problemowe w aspekcie transportu *str. 115*
3.12. ELEMENTY POLITYKI PRZESTRZENNEJ WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO NA STYKACH Z WOJEWÓDZTWAMI SĄSIEDNIMI *str. 118*
3.12.1. Województwo mazowieckie *str. 118*
3.12.2. Województwo świętokrzyskie *str. 120*
3.12.3. Województwo śląskie *str. 120*
3.12.4. Województwo opolskie *str. 121*
3.12.5. Województwo wielkopolskie *str. 122*
3.12.6. Województwo kujawsko – pomorskie *str. 123*
IV. INSTRUMENTALIZACJA PLANU ***str. 124***
4.1. INSTRUMENTY POLITYKI PRZESTRZENNEJ PAŃSTWA *str. 124*
4.2. INSTRUMENTY POLITYKI PRZESTRZENNEJ WOJEWÓDZTWA *str. 127*
4.3. ZADANIA DLA REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH *str. 127*
4.3.1.Zadania strategiczne dla realizacji ponadlokalnych celów publicznych str. 128
4.3.2. Koncepcje i programy str. 131
4.4. WNIOSKI DO KONCEPCJI POLITYKI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU *str. 132*
V. PROPOZYCJE ZADAŃ DLA REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH - załącznik

1. BIBLIOGRAFIA

- Alternatywna polityka transportowa w Polsce według zasad ekorozwoju, Raport, Instytut na Rzecz Ekorozwoju, Warszawa 1999.
- Atlas Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) w Polsce wymagających szczególnej ochrony, Red. Nauk A.S. Kleczkowski AGH Kraków 1990.
- Atlas Hydrogeologiczny Polski w skali 1:500 000, Red. B. Paczyński, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 1994.
- Atlas Rzeczpospolitej Polskiej, Polska Akademia Nauk, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania, Warszawa 1993 – 1997.
- Atlas zabytków architektury w Polsce, J. Łoziński, A. Miłobędzki, Warszawa 1967 r.
- Atlas zasobów energii geotermalnej na Niżu Polskim, Akademia Górniczo – Hutnicza w Krakowie, Kraków 1995.
- Bilans zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce wg stanu na 31. XII 2000 r., Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2001.
- Centralna ewidencja dóbr kultury i rejestr zabytków w Polsce w świetle zasobów Ośrodka Dokumentacji Zabytków w Warszawie, Ministerstwo Kultury i Sztuki, Warszawa 1999.
- Diagnoza stanu województwa łódzkiego, Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego, Łódź, październik 1999 r.
- Europejska Klasyfikacja Działalności, GUS, Warszawa 1994.
- Geografia fizyczna Polski, Kondracki J. , PWN, Warszawa 1967.
- Infrastruktura – klucz do rozwoju, Rada Ministrów, Warszawa 2002.
- Informacja na temat rozmiaru gruntów kwalifikujących się do zalesień na terenie województwa łódzkiego oraz wielkość środków finansowych dla realizacji tych zalesień, Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego, Departament Geodezji, Kartografii i Gospodarki Nieruchomościami w Łodzi, 2000.
- Informacja przestrzenna w gospodarce regionalnej, Ogólnopolska Konferencja, Konin grudzień 1999.
- Informacje i opracowania statystyczne, Turystyka w 1994, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 1995.
- Informacje o stanie środowiska w województwie łódzkim w latach 1996, 1997, 1999, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi, 1997,1998, 2000.
- Informator Turystyczny, Centrum Informacji Turystycznej w Łodzi, Łódź 2000 r.
- Instrumentalizacja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, pr. T. Markowskiego, PAN, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Warszawa 2001.
- Inwentaryzacja złóż surowców mineralnych na obszarach województwa łódzkiego w ujęciu gminnym, Przedsiębiorstwo Geologiczne we Wrocławiu „PROXMA” S.A. Oddział w Łodzi, 1995.

- Kompozycja i planowanie w architekturze krajobrazu, Bogdanowski J., Kraków 1976.
- Koncepcja krajowej sieci ekologicznej ECONET POLSKA, Fundacja IUCN Poland, Warszawa 1995.
- Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju. Polska 2000 plus, Centralny Urząd Planowania, Warszawa 1995.
- Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju – Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów, MP. Nr 26 z dn. 16 sierpnia 2001, poz. 432.
- Koncepcja polityki zadrzewieniowej zintegrowanej z Krajowym Programem zwiększenia lesistości dla województw: wielkopolskiego, kujawsko – pomorskiego, łódzkiego, mazowieckiego i podlaskiego, Zakład Badań Środowiska Rolniczego i Leśnego Polskiej Akademii Nauk, Poznań, listopad 2000r.
- Koncepcja Programu rozwoju sieci drogowej do 2015 roku z uwzględnieniem dróg krajowych i wojewódzkich, Zarząd Województwa, BPPWŁ, Łódź 2000.
- Koncepcja sieci NATURA 2000 w Polsce, Raport końcowy wraz z Polską Bazą Danych NATURA 2000, płyta CD, 2001.
- Kontrakt Wojewódzki, Zarząd Województwa Łódzkiego, czerwiec 2001 r.
- Krajobraz kulturowy. Perspektywy badań i ochrony, M. Kornecki, Ochrona Zabytków R. 44, 1991 r.
- Krajowy program zwiększania lesistości, Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, Warszawa, lipiec 1995 r.
- Łódź i region Polski Środkowej, M. Koter, S Liszewski, A Suliborski, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź 2000 r.
- Mapy przeciwpowodziowe byłych województw: sieradzkiego, piotrkowskiego, łódzkiego w skali 1:25 000.
- Metropolie i Regiony w Statystyce i w SAS, Unia Metropolii Polskich, Konsylium SAS, Warszawa, czerwiec 1999 r.
- Narodowa strategia rozwoju regionalnego 2001 – 2006, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego i Budownictwa, 2001.
- Narodowa strategia rozwoju transportu na lata 2000 – 2006, Ministerstwo Transportu i Gospodarki Morskiej, Warszawa 2000.
- Narodowa strategia ochrony środowiska na lata 2000 – 2006. Ministerstwo Środowiska, Warszawa, wrzesień 2000 r.
- Natura 2000. Europejska Sieć Ekologiczna, Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, Warszawa 1999 r.
- Ochrona dziedzictwa przyrodniczo – kulturowego w Polsce, Zbiór referatów sesji naukowej, Katedra Architektury Krajobrazu Wydziału Ogrodniczego z Oddziałem Architektury Krajobrazu SGGW, Warszawa 1998.

- Ochrona środowiska 2000, Informacje i opracowania statystyczne, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2000.
- Ochrona środowiska w dużych miastach i aglomeracjach miejskich, Urząd Wojewódzki w Łodzi, Wydział Ochrony Środowiska, Łódź, czerwiec 1997.
- Ochrona zabytkowego krajobrazu kulturowego województw: częstochowskiego, kaliskiego, konińskiego, łódzkiego, piotrkowskiego, płockiego, sieradzkiego, skierniewickiego i radomskiego, Ośrodek Ochrony Zabytkowego Krajobrazu, Narodowa Instytucja Kultury, Warszawa.
- Ostoje Przyrody w Polsce, Instytut Ochrony Przyrody, Polska Akademia Nauk, Kraków 1999 r.
- Parki krajobrazowe w Polsce. Metody delimitacji i zasady zagospodarowania przestrzennego, Chmielewski T.J., Warszawa 1990 r.
- Plany rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną na lata 2000-2002, Energetyka S.A., 2000.
- Plan rozwoju łódzkiego zakładu energetyki Łódź – Teren S.A., 2000.
- Plan rozwoju w zakresie obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną, Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A., 1999.
- Planowanie Przestrzenne skutecznym instrumentem rozwoju kraju, Arsenał IX, UMiRM, Wrocław 1998.
- Plany zagospodarowania przestrzennego województw, poradnik metodyczny, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, Warszawa 2000.
- Plany miejscowe zagospodarowania przestrzennego gmin województwa łódzkiego.
- Podstawy regionalizacji fizyczno – geograficznej, J. Kondracki, Warszawa 1976.
- Podział hydrograficzny Polski w skali 1:200 000, IMGW Warszawa 1980.
- Polityka ekologiczna województwa łódzkiego – założenia do Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska, maj 2001.
- II Polityka Ekologiczna Państwa, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, czerwiec 2000 r.
- Polityka Leśna Państwa, Rada Ministrów, Warszawa 1997.
- Polityka przestrzenna w parkach krajobrazowych, Baranowska – Janota M., Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, Warszawa 1993.
- Polityka Transportowa Państwa na lata 2001 – 2015 dla zrównoważonego rozwoju kraju, MTiGM, 2001.
- Polska 2025. Długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju.
- Polska w nowym podziale terytorialnym, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 1998.
- Prognoza ludności Polski według województw na lata 1999 – 2030, Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Demograficznych, Warszawa 2000.
- Prognoza gospodarstw domowych w Polsce według województw na lata 1999 – 2030, Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Demograficznych, Warszawa 2000.

- Program dostosowania podstawowej sieci drogowej TINA w Polsce do standardów Unii Europejskiej do 2015 roku.
- Program małej retencji dla województwa łódzkiego, Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Łodzi, październik 1999 r.
- Program ochrony krajobrazu Polski i jego pierwsze realizacje, S. Kozłowski, Ochrona Przyrody, nr 38 z 1973.
- Program ochrony środowiska do roku 2010 dla województwa łódzkiego, założenia, Łódź 2000.
- Program ochrony dolin rzecznych w Polsce, E. Gacka – Gronkiewicz, Z. Cieloch, Instytut Ochrony Środowiska, Warszawa 2001 r.
- Program polityki zdrowotnej województwa łódzkiego na lata 2001 – 2005, Uchwała Nr XXXII/378/2001 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dn. 26.09. 2001 r.
- Program regionalny „Pilica", Łódź 2001, Uchwała Sejmiku Województwa Łódzkiego Nr XXXVI/438/2001 z 27.11.2001.
- Program regionalny „Warta", Łódź 2002 – projekt.
- Program rozwoju gazownictwa do 2003 r., Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A., Warszawa 2000.
- Program długoterminowy rozwoju gazownictwa w Polsce do 2020 r.
- Program zadań dla rozwoju układu dróg wojewódzkich do 2005 roku opracowany przez Zarząd Dróg Wojewódzkich.
- Program zadań dla rozwoju układu dróg krajowych do 2005 roku opracowany przez Generalną Dyrekcję Dróg Publicznych- Biuro w Łodzi.
- Program rozwoju turystyki w regionie łódzkim, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, (Łódzka Grupa Rozwoju Turystyki), Łódź 1995 r.
- Projekt standardowego opracowania problematyki ochrony wartości kulturowego krajobrazu i środowiska w studium do planu i w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, J. Baranowski, Krajobrazy 12 (24).
- Przestrzenna polityka turystyczna 1986 – 1995, Andrzej Jagusiewicz, Instytut Turystyki, Warszawa 1986.
- Przygotowanie wieloletniego programu inwestycyjnego na lata 2001-2004 zadań w Wydziale Dróg Urzędu Miasta Łodzi – Uchwała Nr LI/1111/2000 Rady Miejskiej w Łodzi.
- Przyrodnicze obszary chronione – możliwości użytkowania, D. Ptaszycka – Jackowska, M. Baranowska – Janota, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, Warszawa 1995.
- Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim w 1999 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi, 2000 r.
- Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim w 2000 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi, 2001 r.

- Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego kraju, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, Warszawa, wrzesień 2000.
- Rejestr zabytków województwa łódzkiego, materiały Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Łodzi.
- Rocznik statystyczny Rzeczpospolitej Polskiej 2000, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2000.
- Rocznik statystyczny województwa łódzkiego, Urząd Statystyczny w Łodzi, Łódź 2000.
- Rocznik statystyczny województw 2000, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2000.
- Rola obszarów metropolitalnych w rozwoju regionalnym Polski, B Jałowiecki, materiał z Ogólnopolskiej Konferencji nt. Informacja Przestrzenna w gospodarce Regionalnej, Konin, grudzień 1999.
- Rolnictwo w 1999 r. na tle lat poprzednich, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2000.
- Rozwój obszaru między Łodzią i Warszawą w warunkach równowagi ekologicznej, Starostwo Powiatowe w Skierniewicach, 2002.
- Rozporządzenia Wojewodów: łódzkiego, sieradzkiego, skierniewickiego, piotrkowskiego, płockiego, kaliskiego, radomskiego w sprawie utworzenia parków krajobrazowych, rezerwatów, obszarów chronionego krajobrazu, użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczo krajobrazowych i pomników przyrody.
- Sieradzkie Znakowane Szlaki Turystyczne, Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej, Sieradz 1996 r.
- Stan środowiska w Polsce, Raport Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska, Warszawa 1998.
- Stan środowiska w województwie łódzkim, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Łódź 1999 r.
- Stan, potrzeby i perspektywy rolnictwa w województwie łódzkim, Wydział Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, Departament Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi, Łódź, październik 1999.
- Strategia rozwoju energii odnawialnej.
- Strategia rozwoju telekomunikacji na wsi na lata 2000 – 2004.
- Strategia rozwoju województwa łódzkiego, Uchwała Nr XXIII/286/2000 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dn.26. 09. 2000 r.
- Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin województwa łódzkiego.
- Studium relacji funkcjonalnych i przestrzennych pomiędzy Warszawą i Łodzią, Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, Studia Regionalne Nr 22, Łódź, czerwiec 1998.
- Studium wiedzy o regionie łódzkim, Jolanta Wojciechowska, Katedra Geografii Miast i Turyzmu, Uniwersytet Łódzki.
- Szlaki Piesze Województwa Łódzkiego, Łódź 1998 r.
- Transport w rozwoju regionów, SITK – Odział w Krakowie, Kraków 2000.
- Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej Polski według gmin, I.U.N. i G. Puławy, 1994.
- Województwo łódzkie w 1998 r. Ważniejsze dane o województwie, powiatach, gminach, Urząd Statystyczny w Łodzi, 1999 r.

- Województwo ze stolicą bez antenatów. J. Dylik, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Szlakami Nauki Nr 15, Łódź 1976.
- Wskaźniki i normy użytkowania turystycznego – obszarów, miejscowości, obiektów, szlaków, Praca zbiorowa, Instytut Turystyki, Warszawa 1978.
- Wstęp do użytkowania rekreacyjnego lasu – wybrane zagadnienia z ekologii i sozologii dla studentów wydziału turystyki i rekreacji AWF w Poznaniu, Poznań 1988.
- Wypisy do geografii turystycznej cz.I, Tadeusz Bartkowski, Poznań 1977.
- Zabytki urbanistyki i architektury w Polsce. Cz.1. Miasta historyczne, W. Kalinowski, Warszawa, 1986 r.
- Założenia polityki transportowej państwa na lata 2000 – 2015 dla realizacji zrównoważonego rozwoju kraju, Ministerstwo Transportu i Gospodarki Morskiej, Warszawa 2001.
- Założenia polityki energetycznej Polski do 2020 r., Ministerstwo Gospodarki, 2000.
- Zarządzenie Nr 17 Generalnego Dyrektora Dróg Publicznych z 2000 r w sprawie ustalenia klas dróg krajowych.
- Zarys geografii rekreacji, tom II, Alicja Krzymowska – Kostrowicka, Instytut Warszawski, Warszawa 1995 r.
- Zintegrowany rozwój aglomeracji a konkurencyjność polskiej przestrzeni, K. Kuciński, T. Kudłacz, T. Markowski, Z Ziobrowski, PAN, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Warszawa 2000.
- Znakowane Szlaki Turystyczne Województwa Piotrkowskiego, Centrum Informacji Turystycznej PTTK, Piotrków Trybunalski 1997 r.

2. SŁOWNIK

- ***AGENDA 21*** – zbiór zaleceń i wytycznych działań na rzecz ekorozwoju, przyjęty podczas tzw. Szczytu ziemi, konferencji ONZ w Rio de Janeiro w czerwcu 1992 r.
- ***AGLOMERACJA*** – zespół miast w silnych związkach funkcjonalno – przestrzennych i społecznych, o dobrze rozwiniętej infrastrukturze i potencjale ekonomicznym.
- ***AKCESJA*** – przyjęcie nowych państw do Unii Europejskiej.
- ***BIEGUNY WZROSTU*** – centra rozwojowe, w których zlokalizowane są nowoczesne gałęzie przemysłu, liczne instytucje gospodarcze i usługowe. Charakteryzują się dużą dynamiką procesów innowacyjnych, mobilizujące i kierujące rozwój regionów położonych wokół nich. Biegunami wzrostu są z reguły duże ośrodki miejskie.
- ***CEL POLITYKI REGIONALNEJ UE*** – zgodnie z Traktatami Rzymskimi jest nim zmniejszanie różnic gospodarczych i społecznych między najbiedniejszymi i najbogatszymi regionami Unii. Podstawowymi zasadami polityki służącej jego realizacji są: współfinansowanie, partnerstwo, programowanie i koncentracja środków. Unia zapewnia wsparcie dla działań podejmowanych zgodnie z Celem Polityki Regionalnej oraz koordynuje jego realizację z zamiarem osiągnięcia pełnej integracji wewnątrz organizmu Unii. Instrumentami finansowania tej polityki są Fundusze Strukturalne i Fundusze Kohezji.
- ***DELIMITACJA*** – podział obszarów dla określonych celów na podstawie odpowiednich kryteriów. W praktyce delimitacji dokonuje się na podstawie badania zasięgu przestrzennego diagnozowanych zjawisk, dla określenia odpowiadającego mu zasięgu regulacji zawartych w planach i w programach.
- ***DOTACJA –*** środki finansowe przekazane biorcy (np. gminie) na ściśle określony cel. Biorca pod rygorem prawa nie może zmienić przeznaczenia środków i wydać na inny cel. Dotacja obliguje biorcę, by wykonał zadania priorytetowe z punktu widzenia dawcy (np. rządu).
- ***DZIAŁANIA PRZEDAKCESYJNE (preakcesyjne)*** – tu: działania przygotowujące dany kraj do członkostwa w Unii Europejskiej. Obejmują one dostosowanie prawa, instytucji i struktur (zwłaszcza gospodarczych) do prawa i praktyki UE.
- ***EKOROZWÓJ*** – rozwój w zgodzie z naturą, trwały stabilny i zrównoważony, zdolny do przetrwania i samopodtrzymujący się, traktowany jako antidotum na globalny kryzys cywilizacyjny i jego wyznacznik kształtowania przyszłości w długiej perspektywie trwania.
- ***EUROPEJSKI FUNDUSZ KOHEZJI (SPÓJNOŚCI)*** – zadaniem Funduszu Kohezji było przyśpieszenie rozwoju państw zacofanych poprzez stworzenie sieci infrastrukturalnych dla ułatwienia rozwoju bezpośrednich więzi z gospodarczym centrum Unii. Środki funduszu przeznaczono wyłącznie na inwestycje w zakresie ochrony środowiska oraz transeuropejskich sieci komunikacyjnych (głównie autostrady).
- ***FUNDUSZE STRUKTURALNE*** – zasadniczy zasób finansowy, mający na celu pomoc w restrukturyzacji gospodarki Unii drogą interwencji w kluczowych sektorach i regionach. Wyróżnia się następujące fundusze: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Socjalny, Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej, Finansowy Instrument Wspierania Rybołówstwa.

- ***GLOBALIZACJA*** – trend zacieśniania się powiązań społecznych, ekonomicznych, ekologicznych i in. w skali światowej. W zarządzaniu przedsiębiorstwem, a także – w programowaniu rozwoju regionalnego, globalizacja oznacza uwzględnienie w strategii działania szeroko rozumianych uwarunkowań zewnętrznych o wymiarze światowym.
- ***INSTRUMENT ROZWOJU REGIONALNEGO*** – regulacje i działania wspierające rozwój regionalny. Na ogół wyróżnia się następujące instrumenty:

  1. Instrumenty finansowe: a) bezpośrednie: dotacje, „miękkie" kredyty (o obniżonym lub subsydiowanym oprocentowaniu), koncesje podatkowe i parapodatkowe, subsydia dla przedsiębiorstw, b) pośrednie: gwarancje bankowe, poręczenia udziały kapitałowe;
  2. Rozwój infrastruktury technicznej;
  3. Rozwój „miękkiej" infrastruktury (otoczenia instytucjonalnego biznesu).
  4. Instrumenty niematerialne, w tym instrumenty planistyczne, oparte na analizie SWOT i strategii rozwoju.

- ***INSTYTUCJE OTOCZENIA BIZNESU*** – niezbędne dla funkcjonowania i rozwoju gospodarki rynkowej instytucje publiczne i niepubliczne, komercyjne i non – profit. Należą do nich instytucje finansowe (banki, giełda, fundusze i in.), ubezpieczeniowe, informacyjne, szkoleniowe, konsultingowe, a także promocyjne. Instytucje te tworzą „otoczenie biznesu" (business environment), powszechnie uważane za jeden z decydujących czynników atrakcyjności regionu (miasta, kraju) dla inwestorów.
- ***JAKOŚĆ ŻYCIA*** – pojęcie określające ogólnie pojmowane warunki bytu (komfort psychiczny, ekonomiczny, moralny i środowiskowy), a także różne formy aktywności człowieka, służące zaspokojeniu jego potrzeb materialnych i niematerialnych, realizowanych w określonym środowisku przyrodniczym. W badaniach amerykańskich jakość życia jest wielowymiarową kategorią dobrobytu.
- ***KONCEPCJA POLITYKI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU*** – dokument planistyczny, sporządzony przez Rządowe Centrum Studiów Strategicznych w trybie prac nad strategią rozwoju kraju. Określa przyrodnicze, kulturowe społeczne i ekonomiczne uwarunkowania oraz cele polityki przestrzennej państwa. Po akceptacji przez Radę Ministrów staje się podstawą dla programowania ponadlokalnych przedsięwzięć publicznych, wpływających na przestrzenne zagospodarowania kraju.
- ***KONKURENCYJNOŚC REGIONU*** – pojęcie stosowane w dwojakim znaczeniu:

  1. Jako zespół cech decydujących o atrakcyjności regionu dla alokacji kapitału i jako miejsca zamieszkania;
  2. Jako wyraz atrakcyjności produktów i usług wytworzonych w regionie, w porównaniu z analogicznymi produktami i usługami w innych regionach.

- ***KORYTARZE EKOLOGICZNE*** – pojęcie stosowane w naukach przyrodniczych i w urbanistyce dla określenia powiązań przestrzennych między elementami ekosystemu, dającymi możliwość migracji zwierzętom i roślinom, cyrkulacji powietrza atmosferycznego, wód powierzchniowych i podziemnych. Planowanie przestrzenne uwzględniające zachowanie korytarzy ekologicznych jest zadaniem, które umożliwia utrzymanie równowagi ekologicznej. Biologowie potwierdzają ważna rolę korytarzy w procesach wzbogacenia gatunkowego badanych obszarów.

- ***KORZYŚCI AGLOMERACJI*** – jeden z tradycyjnych czynników lokalizacji produkcji. Profit możliwy do pozyskania dzięki lokalizacji w obrębie ukształtowanych, nowoczesnych systemów infrastruktury technicznej, które umożliwiają powiązania z innymi funkcjami oraz kooperację. Korzyści aglomeracji wynikają ze wspólnego użytkowania elementów tego systemu i pełniejszego wykorzystania ich zdolności usługowych. Sprzyja to racjonalnemu zużyciu zasobów i odpadów produkcyjnych, specjalizacji produkcji, łatwiejszemu dostępowi do rynku zbytu etc.
- ***MARGINALIZACJA*** – tu: proces (i/lub stan) wyłączenia społeczności, instytucji, obszarów z procesów rozwojowych.
- ***MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO*** – przepis gminny, ustalający przeznaczenie terenów na różne cele w całej gminie, bądź w jej części. Reguluje także zasady zagospodarowania obiektów podlegających ochronie, zasady obsługi w urządzenia infrastruktury technicznej oraz lokalne warunki i zasady zabudowy i podziału terenów na działki budowlane. Jest podstawą do wydania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.
- ***MŚP*** – małe i średnie przedsiębiorstwa. W Polsce brak normy prawnej definiującej tę złożoną kategorię podmiotów gospodarczych. W literaturze polskiej spotyka się ostatnio propozycję następujących ustaleń wg kryterium zatrudnienia: mikroprzedsiębiorstwo; 1 – 5 osób, małe przedsiębiorstwo: 6 – 50 osób, średnie: 51 – 250 osób.
- ***NOMENKLATURA JEDNOSTEK TERYTORIALNYCH DO CELÓW STATYSTYCZNYCH (NUTS)***– jednolity i spójny schemat podziału terytorialnego kraju Unii Europejskiej wprowadzony w 1988 r. jest pięciostopniową klasyfikacją hierarchiczną, w której wyróżnia się trzy poziomy regionalne (NUTS 1 – 3) oraz dwa poziomy lokalne (NUTS 4 – 5).
- ***OBSZARY PROBLEMOWE*** – w przestrzennym planowaniu strategicznym wyróżnione obszary koncentracji zjawisk i procesów, na które zamierza się oddziaływać.
- ***OBSZARY ZAGROŻENIA EKOLOGICZNEGO*** – obszary, koncentrujące źródła zanieczyszczeń środowiska przyrodniczego groźne dla zdrowia ludności oraz ograniczające możliwości rozwoju gospodarczego. 27 zdefiniowanych obszarów (ok. 11% powierzchni kraju), zamieszkanych przez prawie 1/3 ogółu ludności.
- ***PERYFERIE*** – obszary leżące z dala od centrów rozwojowych, słabiej rozwinięte gospodarczo, z przestarzałą infrastrukturą i często niedoinwestowane. Regiony peryferyjne nie są obszarami tworzenia innowacji, a ich rozwój jest warunkowany zdolnością do przyjmowania bodźców z zewnątrz (z obszarów centralnych). Regiony takie zwykle posiadają tylko pojedyncze lub nieliczne, specyficzne szanse rozwoju (zasoby). Z reguły brak tam również dostatecznie rozwiniętych związków gospodarki z nauką. Zob. Marginalizacja.
- ***PLANOWANIE PRZESTRZENNE*** – czynności zmierzające do sporządzenia planów zagospodarowania przestrzennego oraz określenia warunków zabudowy i zagospodarowania terenów. Pojęcie to obejmuje: oceny (diagnozy) zagospodarowania przestrzennego terenu, prowadzenie studiów przedplanowych, sporządzenie projektów planów, ustalenie warunków zabudowy i zagospodarowania terenów, monitoring realizacji planów zagospodarowania przestrzennego. Podstawy planowania przestrzennego tworzy ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym z późniejszymi zmianami.

- ***POLITYKA REGIONALNA*** – świadoma i celowa działalność organów władzy publicznej zmierzająca do rozwoju regionalnego. W literaturze przedmiotu wyróżnia się politykę interregionalną, prowadzoną przez centralne organy władzy publicznej wobec regionów, orientowaną najczęściej na regulowanie międzyregionalnych proporcji rozwoju oraz politykę intraregionalną, prowadzoną przez organy regionalnej władzy publicznej dla realizacji własnych celów, na bazie własnych środków i na własną odpowiedzialność. Dla uniknięcia nieporozumień często używa się określenia polityka rozwoju regionalnego, która obejmuje polityki inter – i intraregionalną, a także działania mające na celu wzmacnianie pozycji szczebla regionalnego w terytorialnej organizacji kraju.
- ***PROMOCJA REGIONU*** – działalność osób i instytucji regionalnych na rzecz zaprezentowania walorów i możliwości tkwiących w regionie pod kątem potrzeb i oczekiwań potencjalnych „klientów" (przedsiębiorców, naukowców, instytucji) odbiorców promocji. Celem tych działań jest dostarczenie określonej informacji o regionie, która może przyczynić się do przyciągnięcia doń kapitału intelektualnego i finansowego, a tym samym wesprzeć procesy innowacyjne i restrukturyzacyjne. Podobnie jak w promowaniu produktów, także promocja regionu musi zawierać oprócz form reklamy również elementy akwizycji, sprzedaży i public relations. Niezwykle istotny jest odpowiedni dobór form i treści promocyjnego przekazu do potencjalnego odbiorcy np. przedsiębiorca oczekuje konkretnych danych o stanie gospodarki regionu i możliwościach inwestycyjnych, a nie opisów parków krajobrazowych, które mogą być istotne dla osób chcących odpocząć i poznać region.
- ***RESTRUKTURYZACJA REGIONU*** – ogólnie: zmiana jego struktury, głównie gospodarczej w celu optymalizacji wykorzystania zasobów. Restrukturyzacja gospodarcza pociąga za sobą zmiany w strukturze społecznej i publicznej, zmianę elit. Powoduje zatem z reguły opór zagrożonych utratą znaczenia (dochodów, prestiżu, wpływów) i często – konieczność podejmowania działań zachowawczych, neutralizujących zmiany. Restrukturyzacja regionu może mieć charakter spontaniczny (dostosowanie do zmian w otoczeniu przy braku działań władz) bądź wymuszony decyzjami wynikającymi z interwencji państwa (programu restrukturyzacji).
- ***SPECJALNE STREFY EKONOMICZNE (SSE)*** – wydzielone obszary, dla których ustanawia się specjalnie korzystne warunki inwestowania i funkcjonowania podmiotów gospodarczych. Zakres przedmiotowy oraz okres stosowania tych zasad jest z reguły ściśle określony, głównie ze względu na wymogi World Trade Organization (WTO). SSE są wyznaczone w regionach słabo rozwiniętych lub wymagających głębokiej restrukturyzacji, a także w regionach o szczególnych predyspozycjach do dynamicznego rozwoju.
- ***STRATEGIA ROZWOJU REGIONU*** – koncepcja systemowego działania na rzecz długotrwałego rozwoju regionu poprzez racjonalną alokację zasobów. Dokument określający sposoby postępowania dla realizacji wspólnie ustalonych celów. Strategia jest przejawem woli danej społeczności regionalnej do osiągnięcia wspólnych celów, wyjawionej w postaci dających się obiektywnie ocenić działań. Brak zgody co do strategicznej wizji wyklucza powodzenie. Strategia rozwoju regionu ma z założenia służyć wszystkim jego mieszkańcom, zatem wymaga demokratycznego procesu konsultacji.

- ***STRUKTURALNE BEZROBOCIE*** – trwała przewaga podaży pracy nad popytem, wynikająca z niedopasowania strukturalnego, przeważnie w postaci nieadekwatnego do popytu przygotowania zawodowego ubiegających się o pracę. W przeciwieństwie do bezrobocia koniunkturalnego wykazuje niską elastyczność; skuteczne przeciwdziałanie bezrobociu strukturalnemu wymaga przeważnie kompleksowej restrukturyzacji dotkniętych nim obszarów.
- ***STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY –*** przedplanowe opracowanie sporządzane przez zarząd gminy na podstawie uchwały rady gminy. Jego zadaniem jest określenie polityki przestrzennej gminy, uwzględniającej uwarunkowania wynikające z dotychczasowego sposobu zagospodarowania terenów, stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego, prawa własności gruntów, jakości życia mieszkańców oraz zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych i kierunków polityki przestrzennej państwa na obszarze województwa. Studium uchwala rada gminy jako podstawę do sporządzenia planu miejscowego. Nie jest ono przepisem gminnym i nie stanowi podstawy do wydania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.
- ***SUBWENCJA*** – środki finansowe przekazane biorcy (np. gminie) do swobodnej (względnie) dyspozycji na takie potrzeby i cele, jakie biorca uważa za najważniejsze w danym czasie.
- ***SYSTEM OBSZARÓW CHRONIONYCH*** – układ powiązanych wzajemnie obszarów cennych ze względu na walory przyrodnicze, chronionych w różny sposób i na podstawie różnych przepisów prawnych. System obszarów chronionych obejmuje także korytarze ekologiczne.
- ***ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE*** – sposób wykorzystania terenu na różne cele poprzez zabudowę i użytkowanie. Zagospodarowanie przestrzenne jest przedmiotem planowania przestrzennego, a także – regulacji prawa materialnego (dotyczy: użytkowania gruntów, ochrony środowiska przyrodniczego, ochrony dóbr kultury, dróg publicznych, gospodarki wodnej i wielu innych).
- ***ZASADA SUBSYDIARNOŚCI*** – oznacza, że zorganizowani w różnych układach obywatele rządzą swoimi sprawami w granicach prawa, a państwo podejmuje tylko te działania, których sami obywatele wykonać nie potrafią i nie mogą. Zasada ta wymaga znalezienia równowagi między możliwie nieskrępowaną aktywnością obywatelską a interwencją państwa (dla „wspólnego dobra"). Wprowadzona została w życie Traktatem z Maastricht pod naciskiem regionów obawiających się nadmiernego wzrostu wpływu i władzy instytucji Unii, zwłaszcza Komisji Europejskiej. Zasada ta ogranicza pole działania Unii. Głosi, że w dziedzinach, które nie są w jej wyłącznej kompetencji (tj. nie są traktatowo zastrzeżone dla Unii), Unia będzie podejmować działania tylko wtedy, jeśli cele zamierzonych działań nie mogą być zrealizowane w wystarczającym stopniu na szczeblu państw członkowskich
- ***ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ REGIONALNY*** – tradycyjny cel polityki regionalnej państwa w Polsce i w wielu krajach europejskich; istotą tej polityki jest przeciwdziałanie zróżnicowaniom międzyregionalnym uznawanym za „nadmierne" bądź „nieuzasadnione". W praktyce oznacza to dążenie do równoważenia rozwoju regionów i stawianie sobie za cel optymalizację wykorzystania przestrzeni i innych zasobów kraju.

Opracowano w oparciu o „Słownik Rozwoju Regionalnego", M. Kozak, A. Pyszkowski, R. Szewczyk, Polska Agencja Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2000 r.

3. SKRÓTY UŻYWANE W TEKŚCIE

- A - autostrada
- S - droga ekspresowa
- GP - droga główna ruchu przyspieszonego
- G - droga główna
- AGC - sieć linii kolejowych znaczenia międzynarodowego wyznaczonych wg kryteriów EKG – ONZ
- AGTC - sieć linii kolejowych znaczenia międzynarodowego dla transportu kombinowanego, wyznaczonych wg kryteriów EKG – ONZ
- TEN - transeuropejskie sieci transportowe określone Rozporządzeniem nr 1692/96 UE
- TINA - ocena potrzeb infrastruktury transportowej w krajach kandydujących do Unii Europejskiej
- GUS - Główny Urząd Statystyczny
- GPZ - główny punkt zasilania energetycznego
- OCHK - obszary chronionego krajobrazu
- SOCH - system obszarów chronionych

I. WPROWADZENIE

1.1. ROLA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA W SYSTEMIE PLANOWANIA

Projekt „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa lódzkiego" sporzadzany jest w trybie ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 7 lipca 1994 roku (tekst jednolity: Dz. U. Nr 15 z 1999 r. poz. 139 z późniejszymi zmianami), która okresla jego cele i miejsce w systemie planowania przestrzennego:

- „Plan...." sluzy samorzadowi województwa do ksztaltowania i prowadzenia polityki przestrzennej.
- „Plan..." okresla zasady organizacji struktury przestrzennej z uwzglednieniem zewnetrznych i wewnetrznych uwarunkowan spoleczno – gospodarczych i funkcjonalno – przestrzennych.
- „Plan..." pelni role koordynacyjna miedzy planowaniem krajowym a planowaniem miejscowym, nie bedac jednoczesnie aktem prawa miejscowego i nie naruszajac uprawnien gmin w zakresie gospodarowania przestrzenia.
- „Plan…" powstaje w sposób współzalezny z priorytetami strategii rozwoju województwa, w zwiazku z czym plasuje sie w sferze planowania strategicznego.
- „Plan …" ze wzgledu na niewielka dynamike zmian struktur wielkoprzestrzennych ma charakter dlugookresowy – perspektywa najblizszych 30 lat – i nie stwarza prostych odniesien dla decyzji realizacyjnych podejmowanych na biezaco przez wszystkich uzytkowników przestrzeni.
- „ Plan..." stwarza podstawy do współpracy wszystkich szczebli samorzadowych na rzecz planowania przyszlego zagospodarowania regionu.
- „Plan …" realizowany jest poprzez programy zadan rzadowych i samorzadowych mocno osadzonych w realiach finansów publicznych oraz instrumentach prawno – ekonomicznych.

Podmiotem „Planu…" jest samorzad województwa odpowiedzialny za jego sporzadzenie i uchwalenie.
Przedmiotem „Planu..." jest przestrzenne zagospodarowanie województwa, ksztaltowane w sposób swiadomy, współzaleznie z priorytetami strategii jego rozwoju.
Zakres problemowy „Planu…", zgodnie z zasada subsydiarnosci, ograniczony jest do kompetencji rzadu i samorzadu województwa z uwzglednieniem zadan nalezacych do wlasciwosci samorzadów lokalnych, waznych z punktu widzenia rozwoju regionalnego.
Adresatami „Planu..." sa wszystkie podmioty publiczne i prawne, zainteresowane zagospodarowaniem przestrzeni województwa.

1.2. ASPEKTY PLANISTYCZNE

✓ ***Motywy przewodnie w kształtowaniu Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego***

Przyjeto, iz podstawowym warunkiem dla realizacji zrównowazonego zagospodarowania przestrzennego województwa lódzkiego, stwarzajacego satysfakcjonujace warunki zycia mieszkancom, jest oparcie sie na realnych podstawach dynamizujacych rozwój, umozliwiajacych sprostanie rosnacej konkurencji miedzyregionalnej i globalnej. Dlatego wyeksponowano strategiczne motywy rozwojowe wynikajace z centralnego polozenia w kraju i przestrzeni europejskiej oraz koncentracji wysoko kwalifikowanych kadr w aglomeracji lódzkiej.

Wydobyto podstawowe zagrozenia wynikajace z sytuacji demograficznej, dazac by w perspektywie sredniookresowej, a najpewniej dlugookresowej, wyhamowac, a nastepnie odwrócic, trend migracyjny z regionu, poprzez zwiekszenie atrakcyjnosci osadniczej i rynku pracy.

Wychodzac z uwarunkowan rozwojowych, okreslono w „Planie…" predyspozycje rozwojowe w ukladzie strefowym oraz wskazano obszary – bieguny przyspieszonego rozwoju i dynamicznych przekształcen.
W strukturze przestrzennej regionu wyodrebniono system osadniczy wraz z infrastruktura powiazan integrujacych region. Wskazano równiez obszary problemowe i konfliktogenne, wymagajace szczególnej troski. Dotyczy to zwlaszcza konfliktu miedzy rozprzestrzeniajaca sie chaotyczna urbanizacja a ochrona srodowiska.
W zwiazku z coraz silniej uwidaczniajaca sie rywalizacja miedzyregionalna w Polsce, w której Lódz znacznie traci dystans w relacji do Poznania, Krakowa, Wroclawia i Gdanska, wykorzystujacych lepiej swe walory rozwojowe, wydobyto koniecznosc wzmocnienia pozycji aglomeracji lódzkiej. Szansa dla aglomeracji, jak i calego regionu lódzkiego, jest zdyskontowanie potencjalnie dogodnego polozenia w kraju i przestrzeni europejskiej, poprzez wykorzystanie projektowanego zwornika autostradowego A-1, A-2 polozonego w dogodnej relacji do aglomeracji lódzkiej jako koncentracji wysokokwalifikowanej kadry oraz duzego rynku wewnetrznego. Dalszym, istotnym wzmocnieniem walorów regionu, bylaby rozbudowa ukladu autostrad i dróg ekspresowych w kierunku Wroclawia, a nastepnie w kierunku poludniowo – wschodnim. Konsekwencja byloby rozszerzanie sie korzystnego wplywu ukladu komunikacyjnego, na kolejne obszary regionu oraz zwiekszenie zasiegu konkurencyjnego oddzialywania metropolii lódzkiej.
Wyraznie odczuwana jest sila oddzialywania Warszawy, która przyciaga do siebie przede wszystkim kapital i dobrze wykształconych fachowców. W „Planie..." zarysowano relacje miedzy metropolia lódzka a stoleczna w ukladzie tworzacego sie bipolarnego europolu tak, by podzial korzysci byl bardziej zrównowazony przez przyjecie w przyszlosci czesci wspólnych, unikalnych funkcji oraz przez wykorzystanie efektów wynikajacych ze skrzyzowania autostrad, szybkiej kolei, logistyki, wysoko specjalistycznej technonauki.

✓ ***Wyzwania cywilizacji informacyjnej i globalizacji***

Na zagospodarowanie przestrzenne województwa lódzkiego wplywac bedzie konkurencyjne i podatne na zaklócenia otoczenie miedzynarodowe, w którym szczególna role odgrywaja:

- przestrzenne róznicowanie intensywnosci procesów rozwoju oraz rosnace znaczenie metropolii jako swiatowych i europejskich osrodków rozwoju proinnowacyjnego i wiedzochlonnego – polaryzacja rozwoju,
- wzrost znaczenia ekologicznych przeslanek rozwoju,
- relatywny spadek znaczenia tradycyjnych czynników lokalizacji,
- wzrost znaczenia informacji jako zasobu, rosnaca rola jakosci kapitalu ludzkiego oraz współpracy sieciowej w tworzeniu zasad konkurencyjnosci – ksztaltowanie sie spoleczenstwa informacyjnego,
- przenikanie i ewolucja trendów dotyczacych wartosci, stylu zycia,
- szybkie rozprzestrzenianie sie nowych technologii i standardów.

Na mozliwosci rozwoju regionu wplywaja lub zaczna wplywac w przyszlosci zobowiazania miedzynarodowe panstwa i samorzadu województwa wynikajace miedzy innymi z: przepisów prawnych Unii Europejskiej, uzgodnien w ramach negocjacji Polski o czlonkostwo w UE, umów i porozumien dotyczacych ochrony srodowiska (w tym szczególnie Konwencji Helsinskiej), a takze umów podpisanych przez Polske na Konferencji w Rio de Janerio.

✓ ***Horyzonty planistyczne przyjete w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lódzkiego***

Planowanie regionalne jest z natury dlugookresowe, jednakze dla analizy procesów demograficznych i gospodarczych w zmieniajacych sie uwarunkowaniach i okolicznosciach, niezbedne sa ujecia okresowe, scisle dla blizszej perspektywy, zas bardziej otwarte – kierunkowe dla dalekiej.
Stad w projekcie Planu przyjeto trzy okresy planistyczne:

- perspektywa blizsza – do 2006 roku, w której dominowac beda uwarunkowania i procesy spoleczno – gospodarcze, odbywajace sie czesciowo w okresie przedakcesyjnym do Unii Europejskiej i w pierwszym okresie akcesji (lata 2004 – 2006), jeszcze przed efektem autostradowego powiazania z Warszawa, Poznaniem, Berlinem i Slaskiem,
- perspektywa sredniookresowa – do 2015 roku – podstawowa w planowaniu. Bedzie to czas integrowania sie z Unia Europejska, realizacji wielu programów dostosowawczych w zakresie rozwiazan infrastrukturalnych, wzrostu wymogów cywilizacyjnych i ochrony srodowiska. Bedzie to takze okres dyskontowania walorów polozenia regionu w wyniku oddzialywania zrealizowanych autostrad, rozpoczecia glebokiej modernizacji kolei. W okresie tym dominowac beda procesy glebokiej restrukturyzacji, tworzace nowe podstawy gospodarcze dla regionu, wywolujace polaryzacje rozwoju w ujeciu dzialowym i przestrzennym, szczególnie na terenach wiejskich,
- perspektywa dlugookresowa – po 2015 roku, w której kontynuowane beda procesy rozwojowe, ze szczególnym naciskiem na ich równowazenie strukturalne i przestrzenne.

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

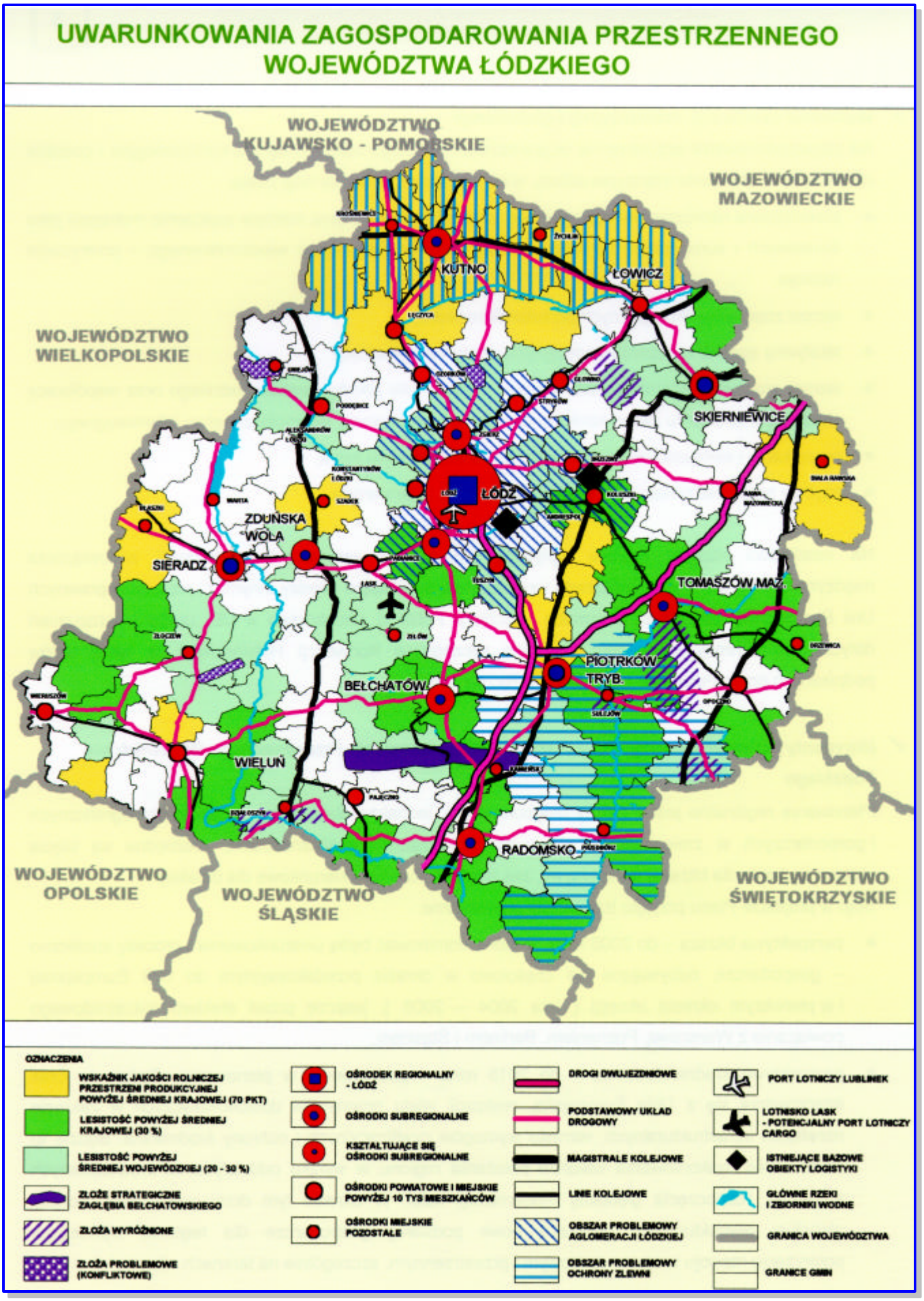

II. WNIOSKI Z UWARUNKOWAŃ

2.1. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE

✓ ***Relacje planu zagospodarowania przestrzennego województwa z planowaniem krajowym***

Polityka regionalna jest ściśle powiązana z polityką przestrzennego zagospodarowania kraju. Dokumentem określającym relacje między państwem a samorządem województwa jest „Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju". Generalnym założeniem „Koncepcji…", przyjętej przez Sejm 17 listopada 2000 r., a także planu zagospodarowania przestrzennego województwa, jest strategia dynamicznego równoważenia rozwoju, umożliwiająca stopniową likwidację istniejących dysproporcji przez realizację polityki:

- „polaryzacji aktywności społeczno – gospodarczej w celowo wybranych węzłach i pasmach systemu przestrzennego zagospodarowania kraju (europole, krajowe ośrodki równoważenia rozwoju, pasma dynamizujące rozwój) zgodnie z obiektywnie uwarunkowanym mechanizmem funkcjonowania gospodarki rynkowej,
- aktywnego wyrównywania ukształtowanych dysproporcji w poziomie zagospodarowania kraju, dyskryminujących społeczności regionalne i lokalne, które nie mogą o własnych siłach zapewnić satysfakcjonujących społecznie warunków rozwoju i życia,
- kształtowania na tej drodze zarówno warunków przestrzennych synergicznie przyspieszających rozwój zgodny z parametrami europejskimi, jak i warunków tworzących *szansę dla każdego* bez względu na miejsce funkcjonowania w otwartym społeczeństwie obywatelskim".

Poza „Koncepcją Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju" uwarunkowania, wynikające z polityki państwa, zawarte są przede wszystkim w następujących dokumentach:

- „Narodowa strategia rozwoju regionalnego",
- „Polska 2025. Długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju",
- „Polityka transportowa państwa na lata 2000 – 2015 dla zrównoważonego rozwoju kraju",
- „Narodowa strategia rozwoju transportu na lata 2000 – 2006",
- „Program dostosowania sieci dróg krajowych w Polsce do standardów europejskich do 2015 roku",
- Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie ustalenia sieci autostrad, dróg ekspresowych oraz dróg o znaczeniu obronnym",
- „II Polityka ekologiczna Państwa",
- „Narodowa strategia ochrony środowiska na lata 2000 – 2006",
- „Założenia polityki energetycznej Polski do 2020 roku",
- „Strategia rozwoju energetyki odnawialnej",
- „Strategia rozwoju telekomunikacji na wsi na lata 2000 – 2004".

Uwarunkowania te mają charakter rekomendacji pod adresem poszczególnych dziedzin rozwoju województwa. Ujęcie ich w "Planie..." stwarza szansę wsparcia wojewódzkich przedsięwzięć strategicznych środkami zewnętrznymi.

✓ ***Podstawowe systemy przestrzenne stabilizujące politykę przestrzennego zagospodarowania kraju***

1. ***Krajowy system osadniczy, który utworzą:***
   - metropolia stołeczna i sieć biegunów (ośrodków) o znaczeniu europejskim. Za kształtujące się europole, z najwyższymi szansami na dalszy rozwój, uznano Warszawę, Trójmiasto, Poznań i Kraków. Do ośrodków, które mogą potencjalnie osiągnąć tę szansę, w układzie konkurencji europejskiej zaliczono między innymi Łódź,
   - sieć ośrodków o znaczeniu krajowym, ponadregionalnym i regionalnym. Do ośrodków ponadregionalnych w województwie łódzkim zaliczono Piotrków Trybunalski, a do regionalnych ośrodków równoważenia rozwoju: Kutno, Sieradz, Bełchatów, Tomaszów Mazowiecki i Skierniewice,
   - pasma najsilniej dynamizujące aktywność gospodarczą kraju, których osie konstrukcyjne wyznaczać będą przyszłe autostrady i drogi ekspresowe,
   - strefy rekreacyjne o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych.
2. ***System krajowej sieci ekologicznej, który utworzą:***
   - System Obszarów Chronionych, obejmujący: parki narodowe, parki krajobrazowe, rezerwaty przyrody, obszary chronionego krajobrazu. Znajdujący się na terenie województwa system stanowi fragment systemu krajowego. Spójność systemu stwarza możliwość skuteczniejszej ochrony środowiska.
   - Krajowa sieć ekologiczna „ECONET – Polska", będąca elementem europejskiej sieci ekologicznej, która ma pełnić rolę systemu nadrzędnego w stosunku do działań w zakresie szeroko rozumianej ochrony przyrody. Na obszarze województwa sieć ECONET tworzą obszary węzłowe o randze krajowej i europejskiej, którymi są parki krajobrazowe (oprócz parków Międzyrzecza Warty i Widawki oraz Wzniesień Łódzkich) oraz korytarze ekologiczne o randze krajowej obejmujące doliny rzek: Pilicy, Warty, Rawki, Bzury, Neru, Prosny i Słudwii – Przysowy.
   - Europejska sieć obszarów chronionych NATURA 2000, której celem jest ochrona różnorodności biologicznej poprzez ochronę siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory. Na obszarze województwa, w projekcie tej sieci zostało ujętych 15 najcenniejszych siedlisk. Obszary te wchodzą również w skład OCHK i Ekonet – Polska.
3. ***Krajowy system infrastruktury technicznej, który utworzą:***
   - paneuropejskie korytarze transportowe, z których przez teren województwa łódzkiego przebiegają 2 korytarze: II – Berlin – Warszawa – Mińsk – Moskwa i VI – Gdańsk – Katowice – Żilina,
   - krajowe sieci transportowe obejmujące, w obszarze województwa łódzkiego, kolej, transport drogowy, transport lotniczy, transport pasażerski i logistykę:
     - w sieci drogowej województwa priorytetami są autostrady i drogi ekspresowe wg Rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 29 września 2001 roku w sprawie ustalenia sieci autostrad, dróg ekspresowych oraz dróg o znaczeniu obronnym, tj. A-1, A-2 oraz S-8 i S-14.

Niezależnie od programu budowy sieci autostrad, konieczna jest kompleksowa modernizacja i unowocześnienie ważnych dróg krajowych, zwłaszcza w obrębie paneuropejskich korytarzy transportowych,

- priorytety rozwoju sieci kolejowej będą dotyczyć przede wszystkim modernizacji linii kolejowych. Linie biegnące wzdłuż europejskich korytarzy transportowych będą przekształcane w linie ekspresowe. Na obszarze województwa łódzkiego dotyczy to: E-20 – Berlin – Kunowice – Poznań – Warszawa – Terespol – Moskwa, Centralnej Magistrali Kolejowej (CMK) oraz linii Śląsk – Porty,
- plan rozwoju infrastruktury lotniczej nie przewiduje realizacji żadnego lotniska międzynarodowego na terenie województwa. Zakłada natomiast rozwój połączeń regionalnych,
- rozwój logistyki zakłada budowę 11 centrów w kraju, w tym jednego w Łodzi.

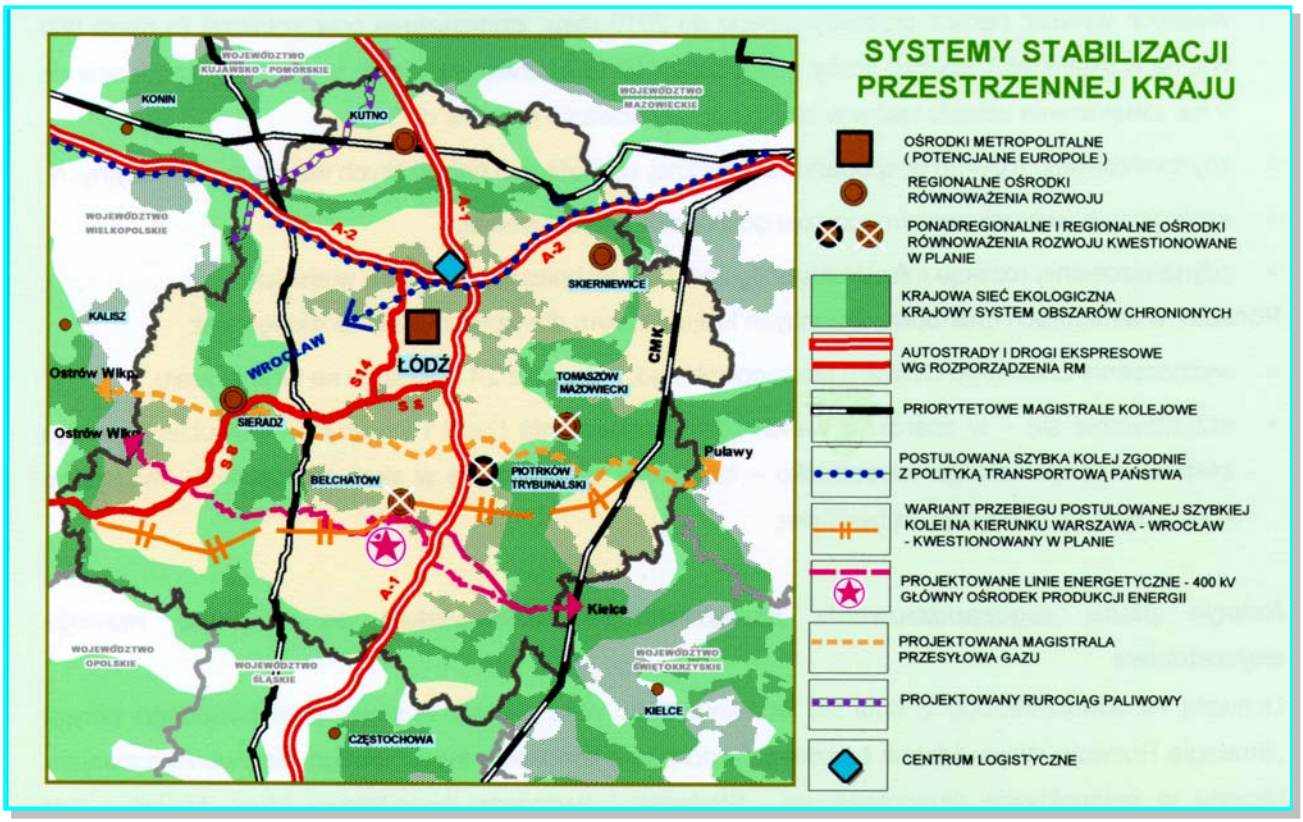

- światłowodowa infrastruktura telekomunikacyjna, której rozwój będzie najbardziej aktywnym elementem rozwoju infrastruktury technicznej. Powinna ona objąć swym zasięgiem wszystkie miasta i miejscowości gminne na terenie całej Polski,
- systemy energetyczne, w zakresie których przewiduje się utrzymanie procesu przesuwania źródeł wytwarzania energii z południa do centrum i na północ. Zgodnie z planem rozwoju PSE S.A. na terenie województwa przewiduje się realizację linii energetycznych 400 kV relacji Broszęcin – Ostrów Wielkopolski, Bełchatów – Broszęcin oraz Rogowiec – Kielce.

  Wzrost zapotrzebowania na gaz związany będzie z dywersyfikacją struktury kierunków dostaw oraz rozbudową infrastruktury. Na terenie województwa przewiduje się realizację gazowej magistrali tranzytowej wysokiego ciśnienia relacji Puławy – Piotrków Trybunalski – Sieradz – Ostrów Wielkopolski,

- system gospodarki wodnej stanowiący jeden z podstawowych problemów strategicznych Polski. Szczególne znaczenie dla województwa łódzkiego będzie mieć wdrożenie zintegrowanych programów ochrony przeciwpowodziowej, związane z odbudową i rozbudową retencji w połączeniu z prawidłową melioracją użytków zielonych, ochroną terenów bagiennych i torfowisk. W „Koncepcji...” nie zapisano dla województwa łódzkiego żadnych nowych wielozadaniowych zbiorników retencyjnych. Niezależnie od rozbudowy retencji będą kontynuowane działania związane z racjonalizacją zużycia wody zarówno przez przemysł jak i gospodarkę komunalną.

Z innych uwarunkowań mających wpływ na politykę przestrzennego zagospodarowania kraju ma wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich polegający na:

- stopniowej modernizacji i restrukturyzacji gospodarki żywnościowej. Zmiany w strukturze obszarów wiejskich wynikać będą z przewidywanego do 2010 roku: zmniejszenia pow. rolniczej (o około 600 tys. ha w skali kraju), spadku liczby gospodarstw (o 16%), zwiększenia śr. wielkości gospodarstw do 9 ha, zwiększenia udziału lasów w strukturze użytkowania gruntów do 33%,
- zdynamizowaniu rozwoju gospodarki turystycznej w strefach o najwyższych walorach rekreacyjnych,
- ekologicznie uwarunkowanym rozwoju gospodarki leśnej i wodnej,
- zdynamizowaniu rozwoju infrastruktury społecznej i technicznej obszarów wiejskich.

Ponadto, w strukturach makroprzestrzennych kraju ważnym dla województwa łódzkiego jest:

- wyznaczenie Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego, jednego z 24 obszarów na terenie kraju,
- kształtowanie się – w oparciu o wielomodalne powiązania Łodzi i Warszawy – dwubiegunowego zespołu metropolitalnego warszawsko – łódzkiego, liczącego się w skali europejskiej i mogącego konkurować np. z metropolią berlińską.

✓ ***Relacje planu zagospodarowania przestrzennego województwa ze strategią rozwoju województwa***

Uchwałą Nr XXIII/286/2000 z dnia 26 września 2000 roku Sejmik Województwa Łódzkiego przyjął „Strategię Rozwoju Województwa Łódzkiego”, która jest koncepcją systemowego sterowania rozwojem regionu w perspektywie długookresowej. „Strategia...” wyznacza priorytetowe sfery działań i jest podstawą do opracowywania uszczegółowionych programów operacyjnych. Konkretyzacja zamierzeń, ogólnie zarysowanych w „Strategii...”, a mających swoje odzwierciedlenie w przestrzeni, winna nastąpić w „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa”, m.in. poprzez wyszczególnienie zadań samorządu województwa, służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych oraz wskazanie obszarów, na których przewiduje się ich realizację.

Cel podstawowy zapisany w „Strategii...” jest jednocześnie podstawowym celem „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego” – *„podniesienie atrakcyjności województwa łódzkiego w strukturze regionalnej Polski i Europy jako obszaru sprzyjającego zamieszkaniu ludzi i gospodarce oraz dążenie do budowy wewnętrznej spójności regionu przy zachowaniu różnorodności jego miejsc, wykorzystując atut centralnego położenia regionu, przekształcenie jego gospodarki z produkcyjnej (przemysłowo – rolniczej) na usługowo – produkcyjną”.*

Cele główne strategii przypisano trzem sferom: społecznej, ekonomicznej i funkcjonalno-przestrzennej.

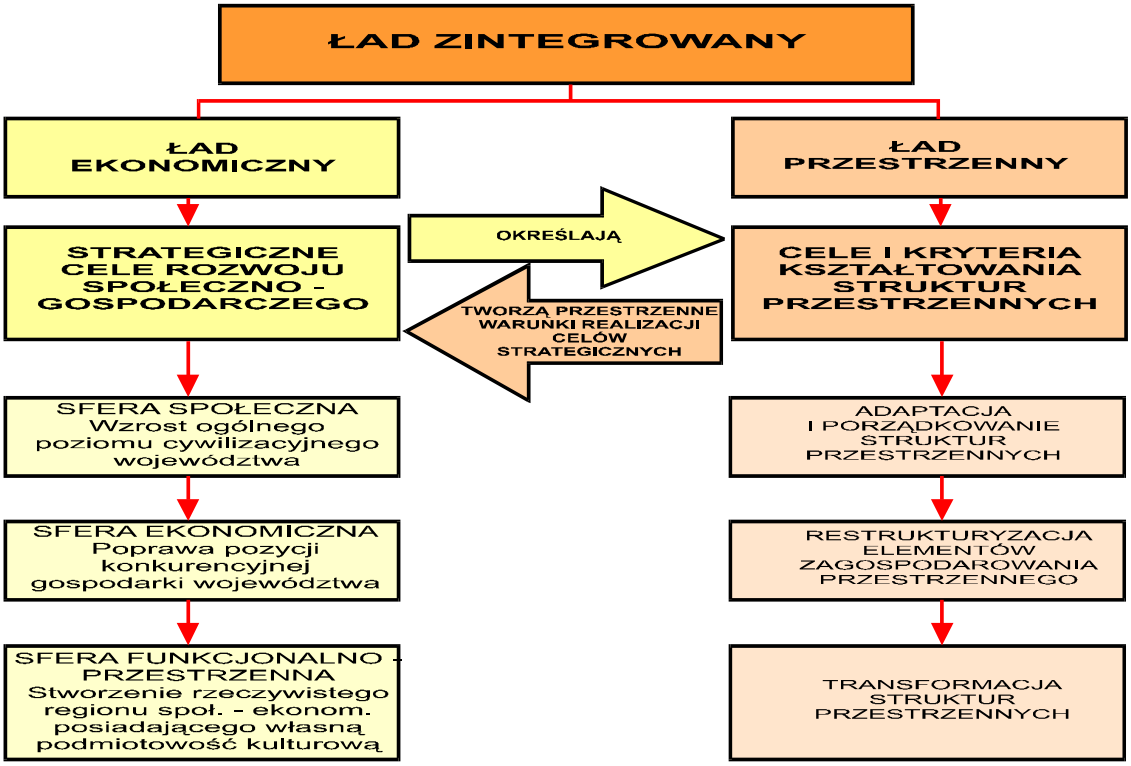

Priorytetowe kierunki działań w każdej ze sfer to:

- w sferze społecznej:
  - podniesienie poziomu wykształcenia i rozwój kulturowy mieszkańców,
  - podniesienie jakości życia i stanu zdrowotności mieszkańców,
  - uporządkowanie gospodarki przestrzennej.
- w sferze ekonomicznej:
  - zwiększenie dostępności regionu poprzez rozwój infrastruktury transportowej i informacyjnej,
  - tworzenie nowoczesnej bazy gospodarczej,
  - stymulowanie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich regionu,
  - tworzenie, w kraju i zagranicą, wizerunku regionu przyjaznego i atrakcyjnego do zamieszkania, inwestowania i współpracy.
- w sferze funkcjonalno – przestrzennej:
  - wspomaganie i promowanie różnych form edukacji regionalnej dzieci, młodzieży i dorosłych,
  - inicjowanie i wspomaganie rozwoju różnych form i przejawów kultury regionalnej oraz ruchów regionalistycznych,
  - stymulowanie przemian w sieci osadniczej województwa, polegających na wzroście roli miast w organizacji funkcjonalno – przestrzennej regionu.

„Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego" powstawał w sposób współzależny z priorytetami „Strategii rozwoju województwa łódzkiego", co plasuje go w sferze planowania strategicznego, ze wszystkimi wynikającymi stąd konsekwencjami. Relatywnie wysokie zróżnicowanie przestrzenne regionu, dodatkowo uzasadnia przyjęcie formy planowania zintegrowanego, jako najskuteczniejszej metody planowania.

✓ ***Relacje planu zagospodarowania przestrzennego województwa ze studiami uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin***

Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin powinny uwzględniać ustalenia strategii rozwoju województwa zawarte w planie zagospodarowania przestrzennego województwa. Ponadto, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gmin są uwzględniane zadania rządowe i samorządowe służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych, wpisane do rejestru wojewódzkiego i umieszczone w planie zagospodarowania przestrzennego województwa. Obecnie w rejestrze wojewódzkim figuruje jeden zarejestrowany program dot. „Gazyfikacji południowej części byłego województwa sieradzkiego". Zadanie to, po przeprowadzeniu negocjacji z gminami, zostało wprowadzone do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
Drugie zadanie rządowe, wynikające z Programu Inwestycji Organizacji Traktatu Północnoatalntyckiego w Dziedzinie Bezpieczeństwa, zgłoszonego do rejestru centralnego nie zostało jeszcze uwzględnione w rejestrze wojewódzkim.

Analiza zamierzeń planistycznych w gminach wykazała, iż większość samorządów przewiduje nadmierny rozwój funkcji usługowo – gospodarczych i mieszkaniowych. Przy istniejących tendencjach demograficznych w regionie, tak bogata oferta lokalizacyjna jest niewspółmierna do potrzeb i będzie w przyszłości prowadzić do znacznego rozproszenia czynników aktywizujących rozwój, przy jednoczesnym wzroście kosztów uzbrojenia terenów.
Ze względu na długotrwały proces kształtowania się głównych elementów rozwoju województwa, taki sposób gospodarowania przestrzenią gmin, prowadzić może jedynie do chaosu przestrzennego, zagrozi środowisku przyrodniczemu i uniemożliwi osiągnięcie wymaganych standardów cywilizacyjnych, jak również stanowić może zagrożenie dla realizacji przedsięwzięć o znaczeniu regionalnym i krajowym.

2.2. REGION ŁÓDZKI W POLSCE I PRZESTRZENI EUROPEJSKIEJ

Województwo łódzkie położone jest w centrum Polski, w geometrycznych osiach kraju, które krzyżują się w okolicach Piątku, w powiecie łęczyckim. Sąsiaduje z województwami: mazowieckim, świętokrzyskim, śląskim, opolskim, wielkopolskim i kujawsko – pomorskim.
Wielkość województwa łódzkiego i jego pozycję wśród innych województw w kraju wyrażają:

- powierzchnia 18,2 tys. km^2 = 5,8% powierzchni kraju – 9 pozycja,
- ludność 2,66 mln. osób = 6,9% ludności kraju – 6 pozycja,
- gęstość zaludnienia 146 osób/km^2 przy średniej krajowej 123 osób/km^2 – 4 pozycja,
- udział ludności miejskiej 65% przy średniej krajowej 61,9% – 5 pozycja.

Strukturę administracyjną województwa tworzą:

- 24 powiaty, w tym: 3 grodzkie i 21 ziemskich (z utworzonym od 1.01.2002 r. powiatem brzezińskim),
- 177 gmin, w tym: 18 miejskich, 24 miejsko – gminnych i 135 wiejskich.

Strategiczne powiązania województwa tworzą 3 transeuropejskie szlaki transportowe wyznaczające kierunki:

- ***północny***, oparty o projektowaną autostradę A-1, łączy Łódź z Kujawami i Pomorzem Gdańskim, otwiera kierunek na Skandynawię i Kaliningrad,
- ***północno – wschodni***, w wyniku realizacji autostrady A-2, łączy Łódź przez Warszawę z Podlasiem i Mazurami, otwiera kierunek w głąb Rosji do Moskwy oraz do krajów nadbałtyckich,
- ***południowo – wschodni***, wyznaczający – poprzez Radom i Lublin oraz Kielce i Rzeszów – szlaki ku Ukrainie i Bałkanom. Główną rolę dla tego kierunku pełni postulowana w planie województwa regionalna trasa ekspresowa (tymczasowa nazwa S-74),
- ***południowy***, przez Śląsk i Bramę Morawską, szlakiem autostrady A-1, prowadzi do powiązań z południem Europy,
- ***południowo – zachodni***, oparty o projektowaną trasę ekspresową S-8, łączy Łódź z Wrocławiem, a dalej przez Drezno otwiera kierunek do Frankfurtu i Paryża,
- ***zachodni***, z perspektywą najszybszego uruchomienia dzięki bliskiej realizacji odcinka autostrady A-2 do węzła Stryków. Otwiera powiązanie Łodzi z Wielkopolską i Pomorzem Zachodnim, a przez Berlin wyprowadza ruch samochodowy na podstawowy dziś szlak powiązań z Europą Zachodnią.

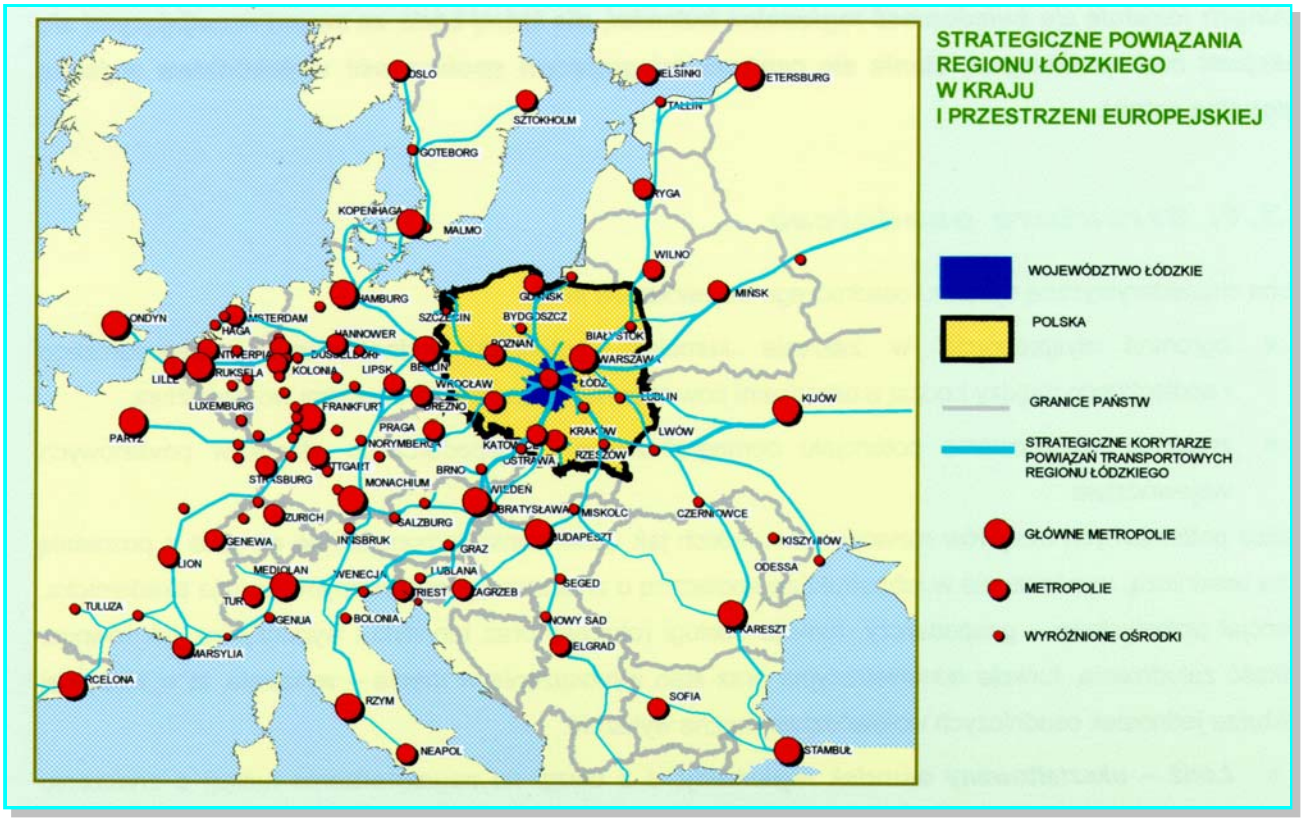

Najsilniej decyzyjnie umocowane są powiązania: Berlin – Warszawa – Moskwa oraz Skandynawia i basen Morza Śródziemnego. Znaczący poziom decyzyjny uzyskała droga ekspresowa S-8, która została wymieniona w cytowanym wcześniej Rozporządzeniu RM w sprawie ustalenia sieci autostrad i dróg ekspresowych w Polsce.

Natomiast perspektywiczny szlak transportowy otwierający kierunek południowo – wschodni, łączący region łódzki z Ukrainą i Bałkanami, jest traktowany jako czynnik umożliwiający przełamanie barier rozwojowych na tym kierunku i w „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego” uznany za niezbędny, przyszłościowy element strategiczny.

2.3. STAN I STRUKTURA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Struktura osadnicza województwa łódzkiego ukształtowała się na obszarach pogranicznych głównych dzielnic historycznych Polski, w specyficznych warunkach środowiska przyrodniczego (położenie obszaru w strefie wododziału pierwszego rzędu, na pograniczu pasa nizin Polski środkowej i wyżyn Polski południowej) oraz w wyniku dynamicznie rozwijających się procesów industrializacji, zdominowanych szczególnie w pierwszym okresie rozwoju, przez mało ze sobą współpracujące ośrodki przemysłu lekkiego. Ukształtowana w tych uwarunkowaniach sieć osadnicza województwa, w sensie społeczno – gospodarczym, stanowi zbiór różnych układów osadniczych, które w zakresie powiązań funkcjonalnych oraz w świadomości terytorialnej ludności wykazują związki rozwinięte głównie na poziomie lokalnym lub najwyżej subregionalnym.

Istotą polityki społeczno – gospodarczej województwa staje się zatem przekształcenie istniejącego regionu funkcjonalnego Łodzi w taki region społeczno – gospodarczy, w którym obok związków lokalnych rozwinie się świadomość regionalna ludności, dla której Łódź, ze swymi rozwijającymi się funkcjami metropolitalnymi, stanie się centrum integrującym społeczność województwa w jedną regionalną całość.

2.3.1. Struktura osadnicza

Cechą charakterystyczną systemu osadniczego województwa jest:

- ogromna dysproporcja w zakresie kumulacji potencjału ludnościowego, gospodarczego i społecznego między Łodzią a ośrodkami powiatowymi i pozostałymi miastami województwa,
- znaczne zróżnicowanie potencjału demograficznego i gospodarczego ośrodków powiatowych województwa.

Analiza potencjalnych motywów rozwoju miast, takich jak: powiązania komunikacyjne ośrodka z pozostałą siecią osadniczą, wyposażenie w infrastrukturę społeczną o znaczeniu ponadlokalnym, funkcja akademicka, potencjał przemysłowo – gospodarczy, funkcja obsługi rolnictwa oraz turystyki i wypoczynku, jak również wielkość zaludnienia, funkcja administracyjna oraz stan wyposażenia w media – wykazała, iż w aktualnej strukturze jednostek osadniczych województwa można wyróżnić:

- ***Łódź – ukształtowany ośrodek regionalny***, a z uwagi na nagromadzenie funkcji o znaczeniu ogólnokrajowym – kształtujący się ośrodek metropolitalny,
- ***ośrodki subregionalne***, do których zakwalifikowano byłe miasta wojewódzkie: Piotrków Trybunalski, Sieradz i Skierniewice. W tej grupie ośrodków najwyżej klasyfikuje się Piotrków Trybunalski, którego ocena w przeważającej części kryteriów, wypadła najkorzystniej.
  Skierniewice i Sieradz, które w zakresie potencjału ludnościowego niejednokrotnie ustępują kilku większym miastom województwa, dzięki pełnionym w przeszłości funkcjom wojewódzkim zdołały tak znacznie rozwinąć swój potencjał usługowy i gospodarczy, że już dziś mogą być traktowane jako ukształtowane ośrodki subregionalne.

- ***kształtujące się ośrodki subregionalne*** – obejmujące 7 większych miast województwa, których wielkość i potencjał funkcjonalny najbardziej zbliżają je do roli ośrodków subregionalnych. Są to: Kutno, Radomsko, Tomaszów Mazowiecki, Bełchatów, Zgierz, Pabianice i Zduńska Wola.
  Z tej grupy ośrodków najwyżej klasyfikowane są: Bełchatów, Kutno i Radomsko.
  Bełchatów – dzięki swojej wyjątkowej pozycji w skali województwa jako centrum dyspozycyjno – usługowe Zespołu Górniczo – Energetycznego „Bełchatów".
  Kutno i Radomsko – dzięki rozwiniętym funkcjom komunikacyjnym oraz położeniu z dala od centralnego ośrodka regionalnego, mają największą szansę na rozszerzenie poza granice powiatów zasięgu oddziaływania swego potencjału usługowego i gospodarczego.
  Przewiduje się, iż z pozostałych większych miast województwa, funkcję ośrodków subregionalnych mogą także uzyskać: Łowicz, Wieluń i Opoczno,
- ***ośrodki powiatowe*** – pozostałe, o bardzo zróżnicowanym potencjale demograficznym i gospodarczym, z których najmniejszym potencjałem rozwojowym charakteryzuje się Pajęczno,
- ***ośrodki miejskie i miejsko – gminne*** – także o zróżnicowanym znaczeniu, generalnie zakwalifikowane do ośrodków lokalnych.

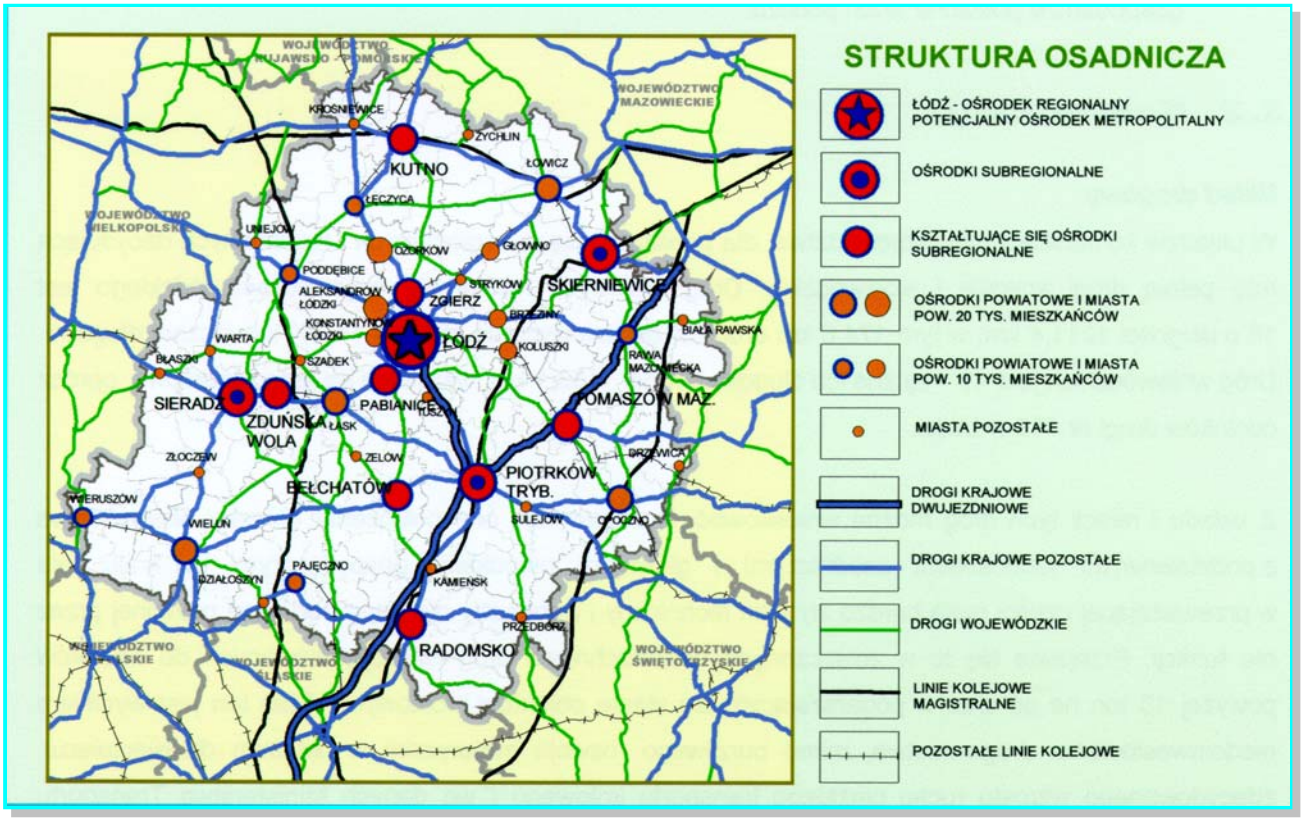

Efektem koncentracji ośrodków osadniczych, jak również zasięgu ich oddziaływań, są ukształtowane lub kształtujące się strefy i pasma.

- Najsilniej ukształtowaną jest ***strefa powiązań łódzkiej aglomeracji miejskiej,*** charakteryzująca się znaczną koncentracją żywiołowo narastających procesów urbanizacyjnych, skupiającą większość funkcji administracyjno – usługowych, kulturowych i gospodarczych całego województwa. Jest ukształtowana w oparciu o Łódź jako węzłowy ośrodek wojewódzki oraz wspierana przez przyległe miasta – Pabianice, Zgierz, Aleksandrów Łódzki, Konstantynów Łódzki, silnie zurbanizowane gminy

– Ksawerów, Rzgów i Andrespol oraz miasta satelickie położone w odległości nie większej niż 30 km od centrum w kierunku: północnym – Ozorków, Stryków i Głowno, wschodnim – Brzeziny i Koluszki, południowym – Tuszyn. W oparciu o nie, wyraźnie rysują się pasmowe układy wzmożonej urbanizacji i aktywności gospodarczej, uzupełnione zabudową rekreacyjno – mieszkaniową.
Obszar zamieszkuje 1 milion mieszkańców, tj. około 38% ludności całego województwa, przy średniej gęstości zaludnienia ok. 2000 osób/km^2.

- Aktualnie silne strefy oddziaływań gospodarczych rozwijają się ***w pasmach***:
  - ***zachodnim:*** Łódź–Pabianice–Łask–Zduńska Wola–Sieradz, ukształtowanym w oparciu o układ komunikacyjny drogowo–kolejowy (drogi krajowe nr 12/14, kolej). Barierę dla ciągłości pasma stanowi przecinająca je dolina rzeki Warty,
  - ***południowym:*** Moszczenica–Piotrków Tryb.–Kamieńsk–Radomsko, kształtującym się w oparciu o istniejący układ komunikacyjny (droga krajowa nr 1, nr 91, kolej), z silnymi możliwościami rozwojowymi po zrealizowaniu docelowego układu drogowego (A-1),
  - ***wschodnim:*** któremu dostępność komunikacyjną, zapewnia droga krajowa nr 8. Aktualnie rozwijana działalność gospodarcza, lokalizowana gniazdowo w rejonie Piotrkowa Trybunalskiego, Tomaszowa Mazowieckiego i Rawy Mazowieckiej, aktywizuje jednostki gospodarcze położone w ich pobliżu.

2.3.2. Komunikacja

✓ *Układ drogowy*

W układzie komunikacyjnym województwa, dla powiązań międzyregionalnych i regionalnych decydującą rolę pełnią drogi krajowe i wojewódzkie. Dróg krajowych na terenie województwa łódzkiego jest 16 o długości 1211,4 km; w tym 174,6 km dróg dwujezdniowych co stanowi 14,4% ich łącznej długości. Dróg wojewódzkich jest 41 – łączna ich długość wynosi 1153,1 km; wszystkie są jednojezdniowe, oprócz odcinków drogi nr 713 w Łodzi.

Z układu i relacji tych dróg można wnioskować, iż zapewniają one połączenia obszaru województwa z podstawowymi jednostkami osadniczymi i głównymi ośrodkami gospodarczymi w kraju, ale w przeważającej części mają bardzo zły stan techniczny i parametry nie odpowiadające pełnionej przez nie funkcji. Przejawia się to w zniszczonych nawierzchniach dróg nieprzystosowanych do nacisków powyżej 10 ton na oś oraz w pogarszającym się stanie obiektów mostowych. Stan ten jest wynikiem niedoinwestowania drogownictwa, mimo burzliwego rozwoju motoryzacji w ostatnim dziesięcioleciu, zdecydowanego wzrostu ruchu ciężkiego transportu kołowego (wg danych Ministerstwa Transportu i Gospodarki Morskiej ruch drogowy jest co roku większy o 8%, a ruch samochodów ciężarowych wzrasta o prawie 20% rocznie).

Ponadto brak obwodnic na przeciążonych drogach krajowych, które przebiegają często przez centralne obszary miast województwa, przenosząc duży ruch ciężki i tranzytowy, powoduje uciążliwości komunikacyjne i zanieczyszczenie środowiska.

Dodatkowo układ drogowy nie posiada silnych i szybkich powiązań wewnątrz regionu z krajem i Europą, które zapewniłyby szybki i sprawny przerzut ruchu tranzytowego. Konieczne są więc decyzje na różnych szczeblach władzy, w kierunku zdecydowanego zwiększenia środków finansowych na drogi, w celu nadrobienia zaległości w robotach utrzymaniowych i modernizacyjnych oraz rozpoczęcia realizacji sieci autostrad i dróg ekspresowych, które uruchomiłyby rozwój ekonomiczny regionu.

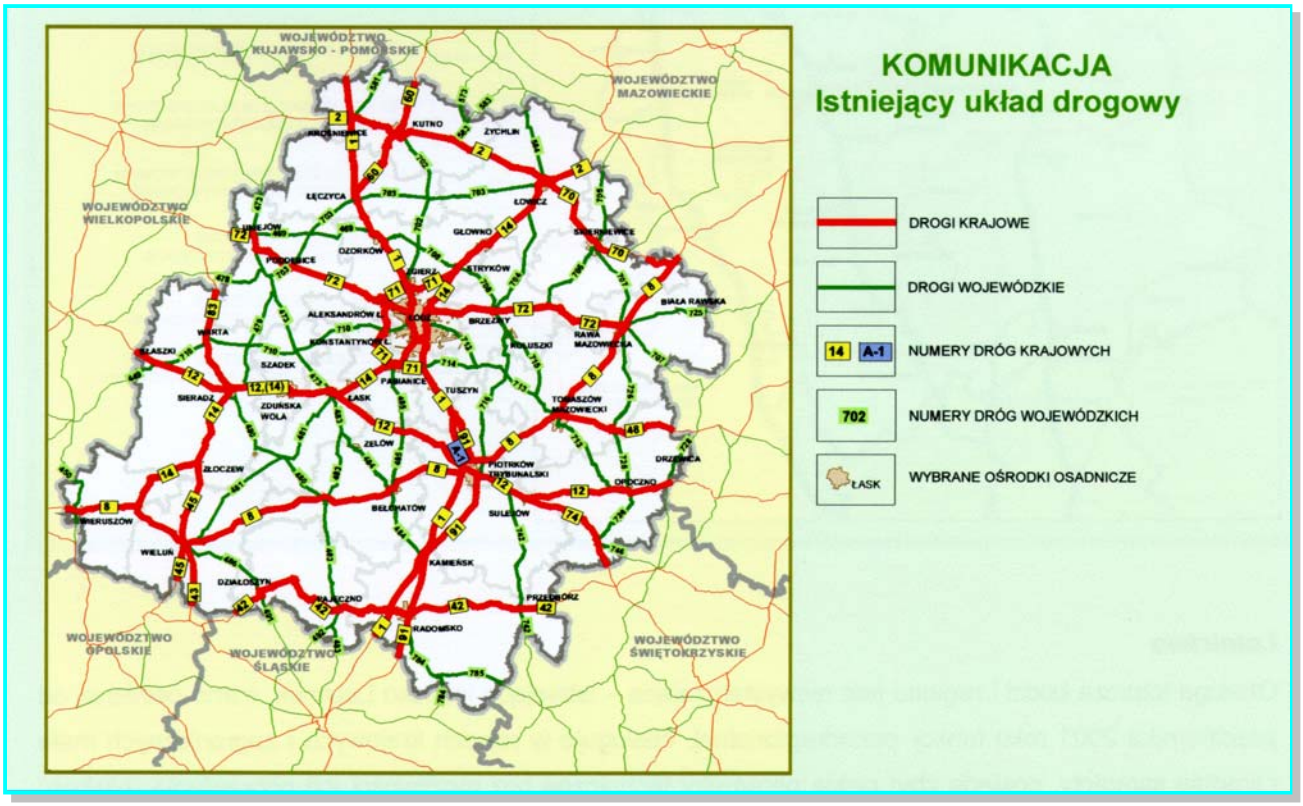

✓ *Układ kolejowy*

Niekorzystna jest także obsługa województwa a szczególnie Łodzi i jej aglomeracji przez trasy kolejowe o podwyższonych parametrach, które omijają Łódź i jej aglomerację (CMK i E-20).

CMK, magistrala tzw. „wiedeńska" Warszawa – Koluszki – Katowice w znacznej części posiada niedostateczne parametry i wymaga działań modernizacyjnych aby mogły na niej kursować pociągi o podwyższonej prędkości. Przez Łódź, drugie co do wielkości miasto w kraju, nie przebiega żaden pociąg Inter i Euro City. Generalnie układ kolejowy województwa wymaga głębokiej modernizacji aby mogły na nim kursować pociągi podwyższonych prędkości = 160-200km/h.

Stacje towarowe, rozrządowe i przeładunkowe generalnie nie są wykorzystane. Szczególnie niekorzystna sytuacja dotyczy stacji Łódź Olechów, która wykorzystywana jest w 50%. Przewidywana w zamierzeniach resortowych budowa linii magistralnej w relacji Warszawa – Piotrków – Bełchatów – Kępno – Wrocław o przebiegu tranzytowym, względem stolicy województwa, jest wyjątkowo niekorzystna dla regionu. Natomiast kolej najwyższych prędkości, lansowana dotychczas w różnych opracowaniach planistycznych, nie została uwzględniona w „Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju". Znalazła się natomiast w „Polityce transportowej państwa na lata 2001 – 2015 dla zrównoważonego rozwoju" w postaci szybkiego połączenia Warszawa – Łódź, z możliwością jego rozwinięcia w układzie Zachód – Wschód, z odgałęzieniem w kierunku Wrocławia. Winna ona być postrzegana jako element doskonalenia układu i połączeń w relacjach z zachodnią Europą.

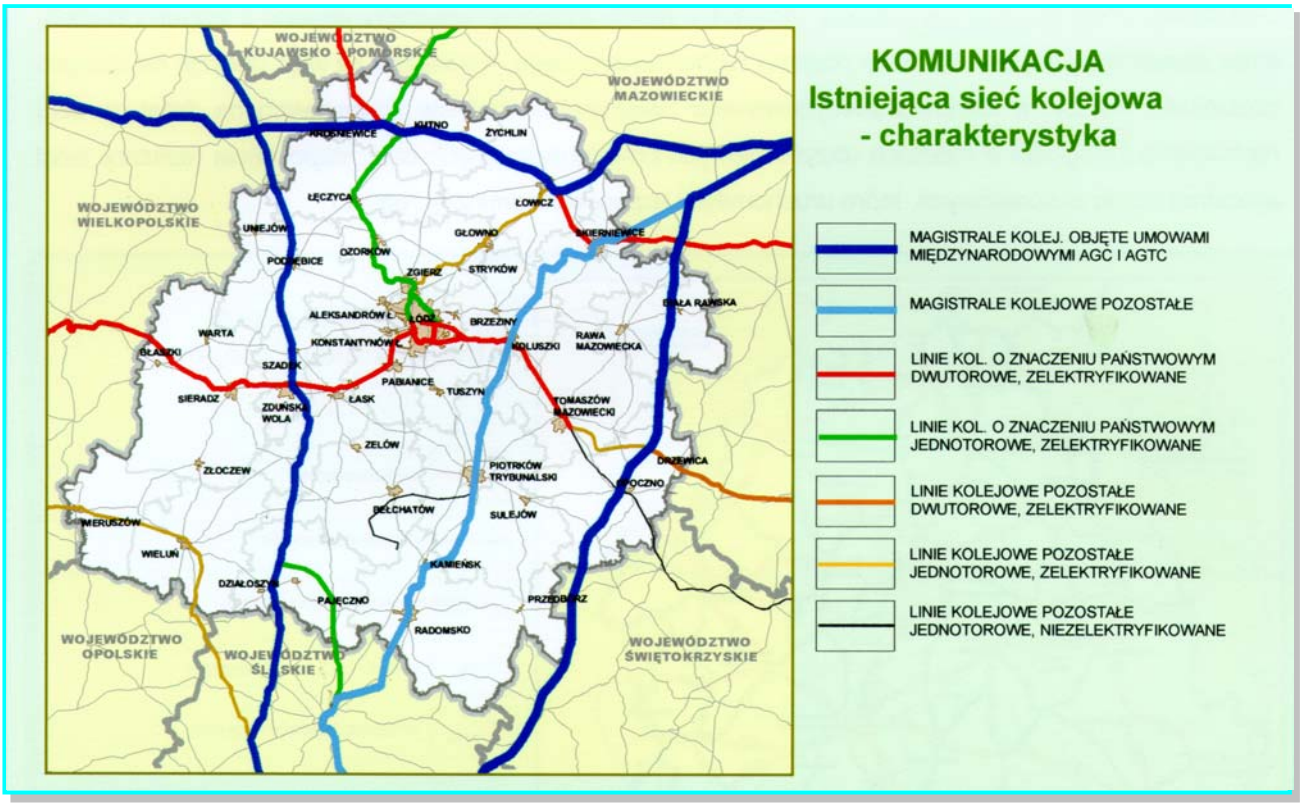

✓ *Lotnictwo*

Obsługa lotnicza Łodzi i regionu jest niewystarczająca – istniejące lotnisko Lublinek, mimo pełnienia od października 2001 roku funkcji ponadregionalnej, obsługuje w rejsach krajowych i zagranicznych małe i średnie samoloty, posiada zbyt niskie parametry techniczne bez możliwości ich poprawienia (bliskość osiedli mieszkaniowych) i co wyklucza budowę dużego portu lotniczego o zasięgu międzynarodowym. Najbliżej funkcjonujący port lotniczy Okęcie-Warszawa znajduje się w odległości ponad 100 km od Łodzi. Istniejące lotnisko wojskowe w Łasku o wysokich parametrach technicznych, wymaga dodatkowych inwestycji w postaci realizacji silnej drogi dojazdowej z Łodzi.

✓ *Komunikacja zbiorowa*

Istotną sprawą w transporcie staje się zagadnienie obsługi komunikacją publiczną zarówno metropolii łódzkiej jak i województwa w zakresie przewozów pasażerskich i połączeń między głównymi jego strukturami zagospodarowania. Skala aglomeracji (metropolii) oraz tradycje w tym obszarze wskazują na komunikację międzygminną i regionalną jako niezwykle ważne dla tego obszaru. Istnieje potrzeba stworzenia zasad obsługi w tym zakresie, obejmujących:

- międzyregionalną komunikację tramwajową, w której funkcjonowaniu i organizacji oprócz zainteresowanych gmin mogą uczestniczyć władze szczebla wojewódzkiego,
- pasażerskie przewozy kolejowe typu lokalnego i regionalnego, dla których oprócz partycypacji w kosztach utrzymania tych przewozów, niezbędne jest podjęcie analiz i studiów w przedmiocie zmniejszenia kosztów funkcjonowania komunikacji kolejowej,
- komunikację autobusową opartą generalnie o dotychczasowe formy i zasady funkcjonowania.

✓ ***Uwarunkowania zewnętrzne – korytarze transportowe TINA***

Korytarze sieci TINA wynikające z umów międzynarodowych, mają na celu stworzenie sprawnych, o wysokich parametrach technicznych, połączeń z sąsiednimi krajami Unii Europejskiej – szczególnie na układzie dróg ruchu szybkiego sieci TEN. Przez Polskę przebiegają 4 paneuropejskie korytarze transportowe, z których przez województwo łódzkie przebiegają dwa:

- korytarz II – Berlin – Warszawa – Mińsk – Moskwa, obejmujący następujące sieci infrastruktury transportowej TINA:
  - drogowe – droga krajowa nr 2
  - kolejowe – magistrala kolejowa E-20:
- korytarz VI – Gdańsk – Łódź (Warszawa) – Katowice – Ostrawa/Bratysława, obejmujący następujące sieci infrastruktury transportowej TINA:
  - drogowe – droga krajowa nr 1 oraz droga nr 8 na odcinku Warszawa – Piotrków Trybunalski,
  - kolejowe – magistrala węglowa Śląsk – Porty oraz Centralna Magistrala Kolejowa (CMK-a).

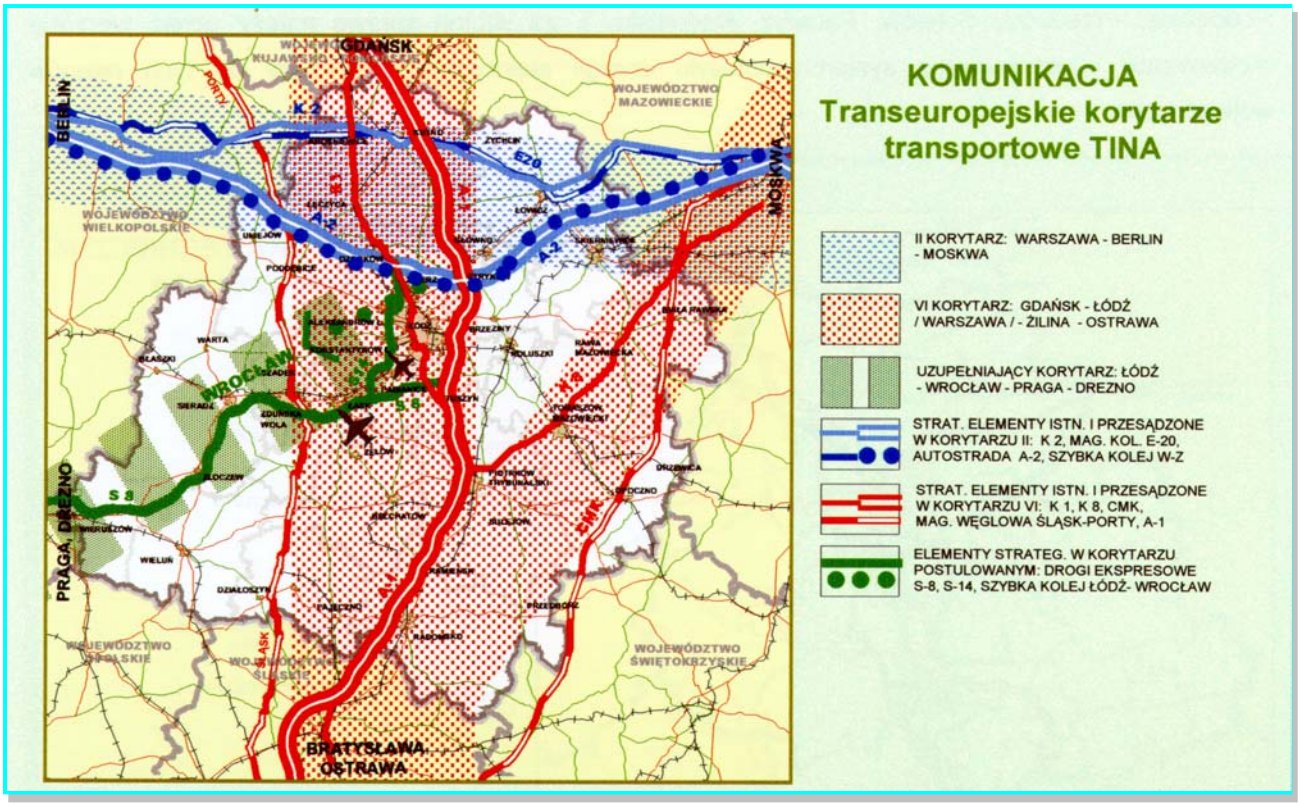

W przyszłości w istniejących korytarzach i korytarzu postulowanym na kierunku Łódź – Wrocław – Praga dodatkowo przebiegać będą projektowane autostrady A-1 (północ – południe) i A-2 (wschód – zachód) przecinające się w pobliżu stolicy województwa, w rejonie miasta Strykowa, a także projektowane trasy ekspresowe S-8, S-14 oraz nowe koleje wysokich prędkości. Występowanie sieci infrastruktury transportowej w paneuropejskich korytarzach transportowych stanowi podstawę do finansowania inwestycji z udziałem funduszy pomocowych ISPA, PHARE czy też funduszy strukturalnych, co znacznie zwiększa ich szansę na modernizację lub realizację.

2.3.3. Infrastruktura techniczna

✓ *Energetyka*

Potencjał elektroenergetyczny regionu stanowi jego atut.

Duże zasoby surowca energetycznego, jakim jest węgiel brunatny, stanowią o wysokiej randze regionu w gospodarce energetycznej kraju. Aktualnie, ponad 20% energii elektrycznej zasilającej system krajowy pochodzi z obszaru województwa łódzkiego. Głównym jej wytwórcą jest Elektrownia „Bełchatów" o potencjale produkcyjnym 4320 MW. System krajowy uzupełniają elektrownie lokalnego znaczenia (elektrociepłownie łódzkie – 430 MW), elektrownie wodne Sulejów i Jeziorsko oraz elektrownie przemysłowe.

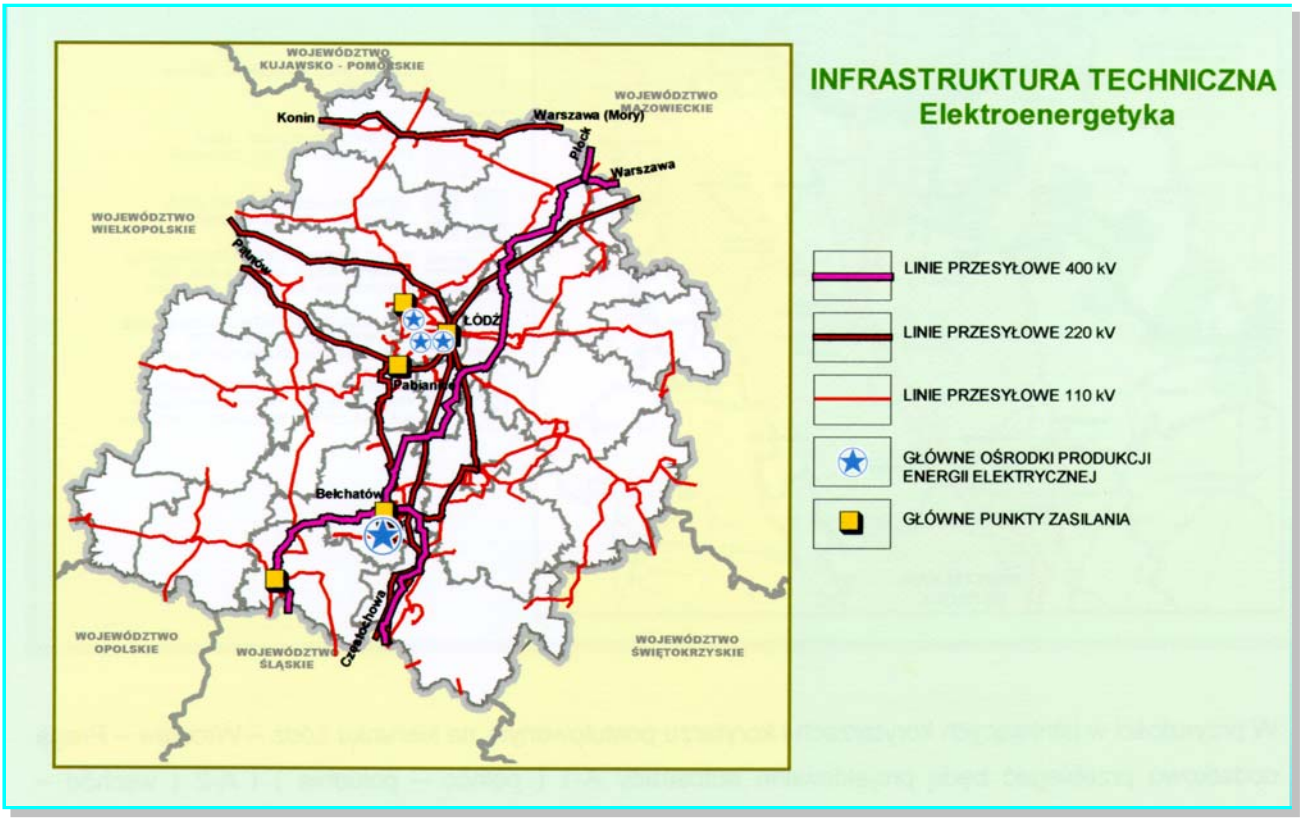

Energia z elektrowni Bełchatów przesyłana jest w różne rejony kraju liniami najwyższych i wysokich napięć (400 kV i 220 kV). Elementem uzupełniającym tych sieci są linie 110 kV oraz stacje elektroenergetyczne (główne i rejonowe punkty zasilania), służące rozprowadzaniu energii elektrycznej w regionie. Z uwagi na duży stopień dekapitalizacji urządzeń zasilania podstawowego (Złoczew, Poddębice, Przedbórz, Sulejów, Paradyż, Radomsko), za istotną sprawę należy uznać potrzebę modernizacji i usprawnienia systemu przesyłu energii elektrycznej zwłaszcza do tych rejonów województwa.

Przez obszar województwa przebiegają również odcinki tranzytowe linii o randze ogólnokrajowej, mające początek w elektrowniach poza województwem.

Zasoby surowcowe (relatywnie tanie koszty pozyskania energii) oraz centralne umiejscowienie w kraju, zdecydowały o podjęciu decyzji o rozbudowie kompleksu paliwowo – energetycznego „Bełchatów"

polegającej na uruchomieniu eksploatacji złoża „Szczerców" oraz rozbudowie Elektrowni Bełchatów (dobudowa bloku o mocy 833 MW). Tym samym moc obiektów elektroenergetycznych w województwie ulegnie zwiększeniu, co pozwoli na dalsze przekazywanie energii poza jego obręb.

Na terenie województwa prowadzone są również prace wdrożeniowe nad wykorzystaniem niekonwencjonalnych źródeł pozyskiwania energii (Uniejów – geotermia, Rawa Mazowiecka i Kamieńsk – energia wiatrowa).

✓ ***Gazownictwo i gospodarka paliwowa***

Potrzeby w zakresie ***zaopatrzenia w gaz*** pokrywane są dostawami spoza województwa magistralami gazowymi z następujących kierunków: Gostynina, Turku, Mszczonowa, Końskiego i Częstochowy.

Centralna i wschodnia część województwa charakteryzuje się dość gęstą siecią gazową. W aglomeracji łódzkiej, dzięki tzw. „obwodnicy" gazowej, gaz przewodowy (za wyjątkiem m. Brzeziny) doprowadzany jest do wszystkich ośrodków miejskich.

Niedostatecznie zaopatrzona w gaz przewodowy jest południowa i zachodnia część województwa, w tym szczególnie powiaty: wieruszowski, wieluński i pajęczański, do których nie dochodzą żadne magistrale gazowe. Istnieje pilna potrzeba intensyfikacji działań inwestycyjnych w tym zakresie.

Funkcję uzupełniającą w dostawach gazu przewodowego stanowi bardzo dobrze rozwinięta sieć dystrybucyjna gazu bezprzewodowego.

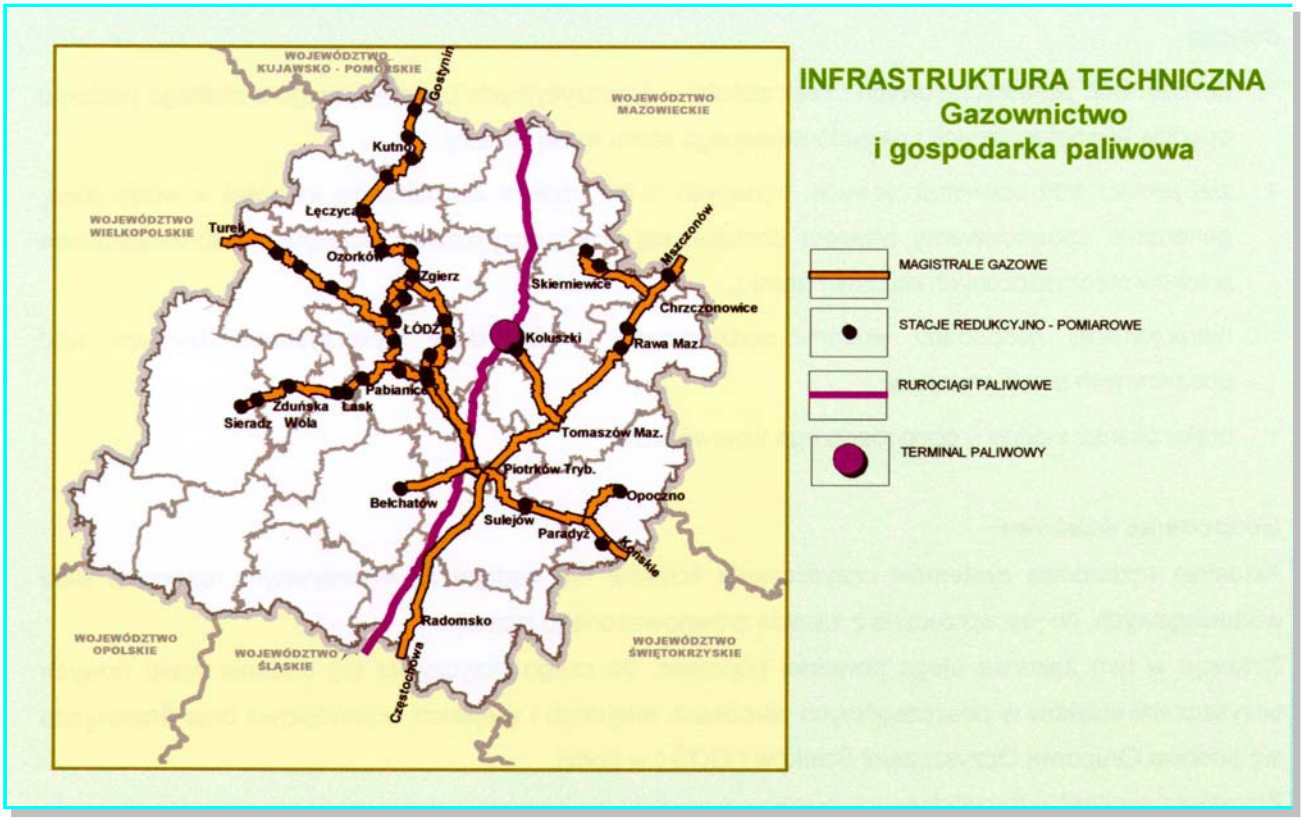

Paliwa płynne dostarczane są za pośrednictwem tranzytowego rurociągu paliwowego Płock – Koluszki – Bronów (woj. śląskie). Centralnym punktem dystrybucyjnym tych paliw jest terminal paliwowy w Koluszkach.

✓ *Telekomunikacja*

Stopień obsługi województwa łódzkiego pod względem telekomunikacji należy uznać za dobry. Średni wskaźnik telekomunikacji dla województwa wynosi 34,2 abonentów / 100 mieszkańców, co plasuje je na drugim miejscu po województwie mazowieckim. Pozytywnym zjawiskiem jest wzrost gęstości sieci telekomunikacyjnej na obszarach wiejskich i słabo zaludnionych.

Uzupełnieniem sieci telekomunikacyjnej jest żywiołowo postępujący wzrost abonentów telefonii bezprzewodowej (komórkowej) i związanej z nią sieci urządzeń technicznych.

✓ *Zaopatrzenie w wodę i gospodarka ściekowa*

Zaopatrzenie w wodę

Województwo łódzkie charakteryzuje się wysokim stopniem zwodociągowania.

Wskaźnik – 40,5%, odnoszący się do ilości ludności korzystających z wodociągów na terenie województwa łódzkiego plasuje je w czołówce województw w kraju – średnia krajowa wynosi 17,2 %.

Głównymi elementami istniejącego systemu zaopatrzenia w wodę są magistrale wodociągowe relacji Zbiornik Sulejowski – Łódź i Pilica – Łódź, zaopatrujące w wodę aglomerację łódzką, a także magistrala zaopatrująca Elektrownię Bełchatów w wodę Warty.

Największe braki w zaopatrzeniu w wodę z sieci wodociągowej występują na obszarze gmin w północnej części województwa. Najistotniejsze problemy w zakresie gospodarki wodnej i zaopatrzenia w wodę dotyczą:

- deficytu wód powierzchniowych (brak zasobów dyspozycyjnych), wynikającego z niskiego poziomu opadów atmosferycznych i niezadowalającego stanu małej retencji,
- złej jakości wód powierzchniowych, będących m.in. źródłem zaopatrzenia ludności w wodę pitną, generalnie spowodowanej brakiem dostatecznej ilości oczyszczalni ścieków i odprowadzaniem ścieków nieczyszczonych do rzek i gruntu,
- nieracjonalnej gospodarki wodami podziemnymi – zbyt duże wykorzystanie czystych wód podziemnych przez przemysł,
- braku bilansu wodno – gospodarczego województwa.

Gospodarka ściekowa

Aktualnie rozbudowa systemów oczyszczania ścieków nie nadąża za intensywnym rozwojem sieci wodociągowych, co jest sprzeczne z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Sytuacja w tym zakresie ulega powolnej poprawie, do czego przyczyniło się oddanie wielu nowych oczyszczalni ścieków w poszczególnych ośrodkach miejskich i wiejskich województwa oraz finalizująca się budowa Grupowej Oczyszczalni Ścieków (GOŚ) w Łodzi.

Zmniejsza się ilość odprowadzanych ścieków z powodu mniejszego zużycia wody oraz zmniejszenia się stężeń i zanieczyszczeń w ściekach.

Racjonalna gospodarka ściekowa jest na obszarze województwa najistotniejszym elementem decydującym o utrzymanie we właściwym stanie zasobów wód powierzchniowych i wgłębnych.

Gospodarka odpadami

Duża ilość odpadów wytworzonych w województwie (5 miejsce w kraju), z czego aż 85,3% to odpady komunalne oraz spodziewany dalszy sukcesywny wzrost (w latach 1991 – 1999 o 20%) ich ilości, to problem, który wymaga zdecydowanych działań w skali regionu. Na ogólną liczbę 177 gmin w województwie 84 z nich (47,5%) wywożą odpady poza swój obszar.

Odpady niebezpieczne, stanowiące szczególne zagrożenie dla środowiska przekazywane są do unieszkodliwienia z reguły poza obszar województwa.

Uznać należy za niezbędne, wypracowanie i wynegocjowanie lokalizacji na terenie województwa kilku ekologicznie bezpiecznych zakładów utylizacji odpadów, spełniających wymogi i najostrzejsze normy stosowane w państwach UE, mimo negatywnego nastawienia społeczeństwa do tego typu przedsięwzięć.

Należy zaznaczyć, iż znaczny procent istniejących składowisk odpadów posiada potencjalne możliwości realizacji na ich bazie zakładów utylizacji odpadów.

Ponadto problemem w zakresie gospodarki odpadami są również tzw. wysypiska dzikie, które zanieczyszczają środowisko przyrodnicze.

2.4. ASPEKTY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

2.4.1. Środowisko przyrodnicze

Województwo łódzkie znajduje się na pograniczu dwóch prowincji: Niżu Środkowoeuropejskiego i Wyżyn Polskich. Pod względem geologicznym leży w granicach kilku jednostek, z których najważniejsze to: Niecka Łódzka i Wał Kujawsko – Pomorski. Położenie to rzutuje na całokształt środowiska przyrodniczego województwa.

Część północną i środkową województwa stanowią płaskie tereny silnie zdenudowanych równin, część południową pagórkowate tereny wysoczyznowe. Elementy szczególnie wyróżniające się to: Pradolina Warszawsko – Berlińska z doliną Bzury, opadająca ku północy krawędź Wzniesień Łódzkich oraz doliny rzek Warty i Pilicy. Z uwagi na swoją specyfikę formy te odgrywają ważna rolę w zagospodarowaniu województwa.

- Województwo jest ubogie w ***surowce mineralne***. Z zarejestrowanych w „Bilansie zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce za 2000 r.” 585 udokumentowanych złóż (w tym 6 pozabilansowych), zaledwie kilkanaście ma większe znaczenie dla gospodarki województwa. Najważniejsze z nich to złoże węgla brunatnego „Bełchatów” eksploatowane przez KWB „Bełchatów”, będące bazę surowcową Elektrowni Bełchatów. Złożami satelickimi są udokumentowane złoża węgla brunatnego „Złoczew” i „Rogóźno” oraz złoża prognostyczne „Wieruszów” i „Gorzkowice-Ręczno”. Z pozostałych złóż na uwagę zasługują: zespół złóż piasków szklarskich i formierskich w rejonie Tomaszowa Mazowieckiego, stanowiących podstawowy surowiec dla rozwijającego się przemysłu ceramiki budowlanej w rejonie Opoczna i Paradyża, złoża wapieni w rejonie Działoszyna, na których bazuje jedyna w województwie cementownia „Warta”, złoża kamieni budowlanych w rejonie Działoszyna i Żarnowa, złoża glin ogniotrwałych w rejonie Żarnowa, nieeksploatowane złoże gazu ziemnego „Uników”, złoża soli

kamiennej „Łanięta" i „Rogóźno" oraz największe eksploatowane złoża kruszyw „Czatolin" i „Dąbkowice". W północnej części województwa występują zasoby wód mineralno – geotermalnych o korzystnych warunkach eksploatacji stwierdzonych w odwiertach w Uniejowie, Poddębicach, Rogóźnnie i Skierniewicach. Wody te do chwili obecnej wykorzystywane są w bardzo niewielkim stopniu. Jedynie na bazie ujęcia w Uniejowie funkcjonuje ciepłownia miejska a ujęcie w Wypychowie wykorzystywane jest do produkcji wody mineralnej. Stanowią one znaczny potencjał energii odnawialnej do wykorzystania jako źródło energii grzewczej. Mogą być również wykorzystywane w lecznictwie i rekreacji. Odwiert

w Skierniewicach wykazuje wody znacznie zasolone.

✓ ***Klimatycznie*** województwo łódzkie nie wyróżnia się spośród otaczających terenów żadnymi szczególnymi cechami. Z elementów klimatycznych, elementem szczególnie niekorzystnym jest niska suma opadów w północnej części województwa, wynosząca 500 mm rocznie i poniżej. Jest to suma zbliżona do sumy parowania, co prowadzi do przesuszania gleb i stepowienia, a tym samym obniżenia wartości gruntów, najbardziej cennych dla produkcji rolnej. W związku z tym, północny obszar województwa wymaga szczególnych działań w celu złagodzenia pogłębionego przez niedobór opadów deficytu wód.

Mimo znacznej poprawy, województwo łódzkie jest nadal największym emitorem zanieczyszczeń gazowych. Nieco lepsza sytuacja występuje w zakresie emisji pyłów. Wprowadzone dotychczas urządzenia pozwoliły na zatrzymanie 99,6% zanieczyszczeń pyłowych (1 miejsce wśród województw) oraz 25,9% zanieczyszczeń gazowych (6 miejsce). Działania te są jednak nadal niewystarczające. Spośród ok. 100 zakładów (największych emitorów pyłów i gazów w kraju), 13 znajduje się na terenie województwa łódzkiego. Największymi emitorami są: Elektrownia „Bełchatów" oraz elektrociepłownie

w Łodzi. Miastami o największym zanieczyszczeniu są: Łódź, Działoszyn, Piotrków Tryb. i Zgierz. Dalsze zmniejszanie emisji powinno być jednym z priorytetowych działań w zakresie ochrony środowiska.
Jeszcze gorsza sytuacja występuje w zakresie emisji „niskiej", która wykazuje systematycznie tendencję wzrostową. Wiąże się to z niemalejącą ciągle emisją zanieczyszczeń z lokalnych źródeł grzewczych, wykorzystujących konwencjonalne paliwa oraz gwałtownym rozwojem komunikacji, nieprzystosowanym do istniejących uwarunkowań komunikacyjnych. Negatywne skutki wzrostu emisji uwidaczniają się zwłaszcza w centrach miast o zwartej zabudowie i słabym przewietrzaniu, a szczególnie w Łodzi.
Podobne tendencje wykazuje hałas. Największymi źródłami hałasu są szlaki komunikacyjne (drogi i linie kolejowe) oraz lotniska.

- Województwo jest bardzo ubogie w ***wody powierzchniowe***. Wiąże się to z jego położeniem na głównym dziale wód Wisła – Odra. Pod względem ogólnej powierzchni wód województwo plasuje się na 14 miejscu w kraju, pod względem wód płynących na miejscu 15 w kraju. Centralna część regionu to obszar źródliskowy dopływów Warty i Pilicy, w tym Bzury i Neru. Poza dwiema dużymi rzekami Wartą i Pilicą sieć rzeczna charakteryzuje się dużą ilością cieków o małych przepływach, które w porze letniej częściowo lub całkowicie zanikają. Wpływa to na ogólny deficyt wód w większości zlewni, niekorzystny z punktu widzenia potrzeb rolnictwa. W zakresie wód stojących bardzo złą sytuację poprawiła nieco budowa dwóch dużych zbiorników wodnych Jeziorsko i Sulejów, mimo to występujący na terenie województwa deficyt wód jest jednym z jego głównych problemów. Sytuację pogarsza fakt sukcesywnej likwidacji oczek wodnych oraz terenów bagiennych, torfowiskowych i mokradeł, stanowiących naturalne zbiorniki retencyjne.

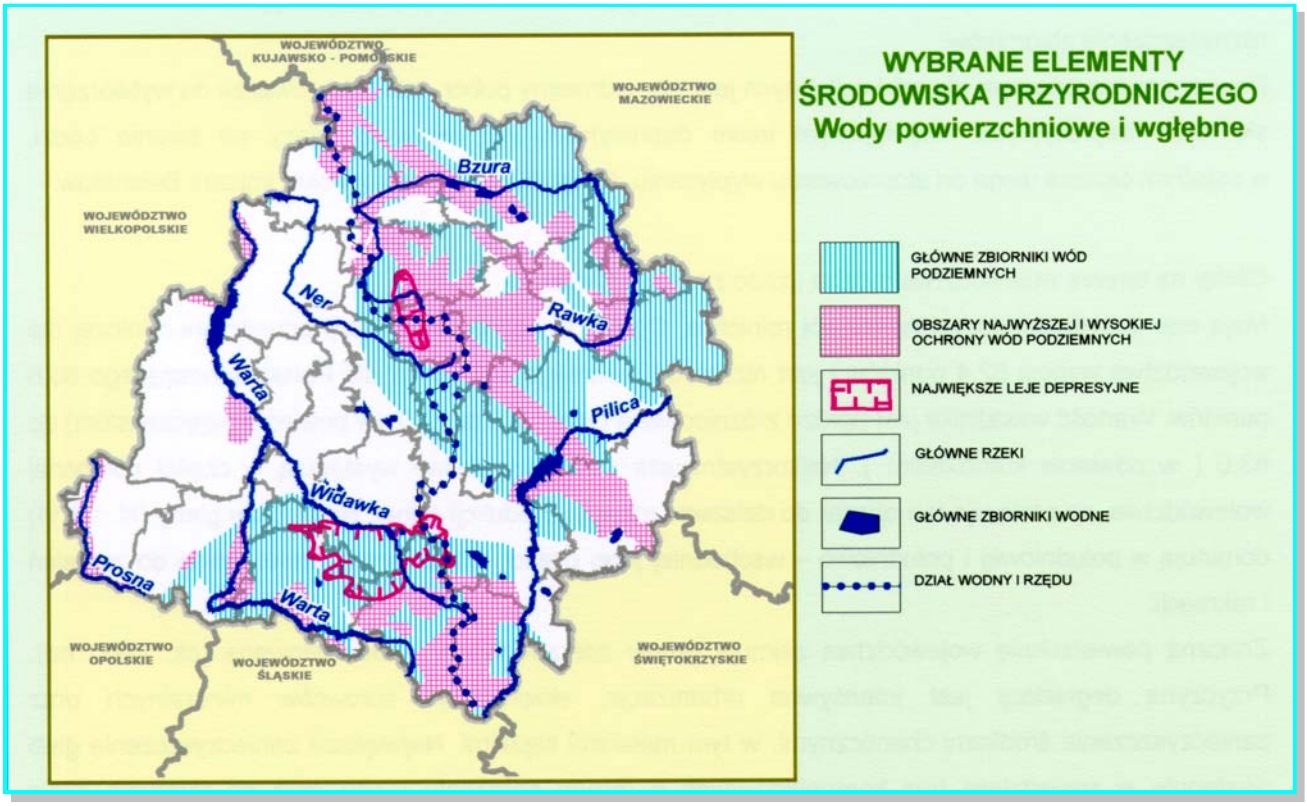

Kolejnym, ważnym problemem związanym z wodami powierzchniowymi, jest zagrożenie powodziowe oraz zanieczyszczenie wód.

Zagrożenie powodziowe występuje w dolinach rzek Warty i Pilicy oraz ich dopływów takich jak: Prosna, Widawka, Grabia, Czarna, Luciąża, Bzura, Ner i wielu mniejszych. Zalewane są całe doliny, względnie występują podtopienia lokalne. Falę powodziową w dużym stopniu przechwytują zbiorniki wodne Jeziorsko i Sulejów. Wpływa to jednak niekorzystnie na tereny dolin leżące poniżej zapór.

Prawie wszystkie rzeki na terenie województwa łódzkiego mają wody silnie zanieczyszczone, w zdecydowanej większości pozaklasowe. Dotyczy to również Pilicy prowadzącej wody do Zbiornika Sulejowskiego, którego podstawową funkcją jest zaopatrzenie w wodę Łodzi. Jest to skutek odprowadzania ścieków komunalnych i przemysłowych do wód powierzchniowych, jak również spływu wód z terenów wiejskich o nieregulowanej gospodarce ściekowej oraz z pól. Wody zanieczyszczone posiadają również zbiorniki wód stojących. Wprowadzenie zanieczyszczeń do wód stojących grozi ich eutrofizacją czyli nadmiernym rozwojem glonów.

Zarówno deficyt wód powierzchniowych jak i ich zanieczyszczenie mogą stanowić barierę dla dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego.

- Zasoby ***wód wgłębnych*** zostały oszacowane na 126 600 m^3, co stanowi 8% zasobów Polski. Z czterech występujących na terenie województwa poziomów wód wgłębnych najzasobniejszy jest poziom kredowy o wodach wysokiej jakości. Wody wszystkich poziomów są przydatne do wykorzystania gospodarczego. Według opracowania A.S. Kleczkowskiego w granicach województwa znajduje się w całości (lub we fragmentach) 16 Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP). Zapewniają one gospodarce komunalnej znacznej części województwa wystarczające ilości wody pitnej. Wadą jest nierównomierne rozmieszczenie zbiorników.

  Poważnym zagrożeniem dla wód wgłębnych jest ich nadmierny pobór, który doprowadził do wytworzenia się lejów depresyjnych. Największym lejem depresyjnym jest lej występujący na terenie Łodzi, w ostatnim okresie ulega on stopniowemu wypłycaniu. Drugi duży lej powstał wokół kopalni Bełchatów.

- ***Gleby*** na terenie województwa można uznać za ogólnie słabe.

  Mają one decydujący wpływ na rozwój rolnictwa. Ogólny wskaźnik waloryzacji przestrzeni rolniczej dla województwa wynosi 62,4 punktów i jest niższy od średniego wskaźnika dla Polski wynoszącego 66,6 punktów. Wartość wskaźnika jest bardzo zróżnicowana i waha się od 54,2 (w powiecie pajęczańskim) do 83,0 (w powiecie kutnowskim). Najkorzystniejsze warunki glebowe występują w części północnej województwa, co preferuje ten obszar do dalszego rozwoju produkcji rolnej. Najsłabsze gleby (kl. V i VI) dominują w południowej i południowo – wschodniej jego części. Są to tereny preferowane do zalesień i rekreacji.

  Znaczną powierzchnię województwa zajmują grunty zdegradowane i zdewastowane (ok. 4000 ha). Przyczyną degradacji jest intensywna urbanizacja, eksploatacja surowców mineralnych oraz zanieczyszczenie środkami chemicznymi, w tym metalami ciężkimi. Największe zanieczyszczenie gleb występuje w sąsiedztwie tras komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu oraz na terenach silnie zurbanizowanych. Zanieczyszczenia komunikacyjne wykazują stałą tendencję wzrostową. Istotnym źródłem zanieczyszczenia gleb są również wysypiska śmieci, zwłaszcza dzikie.

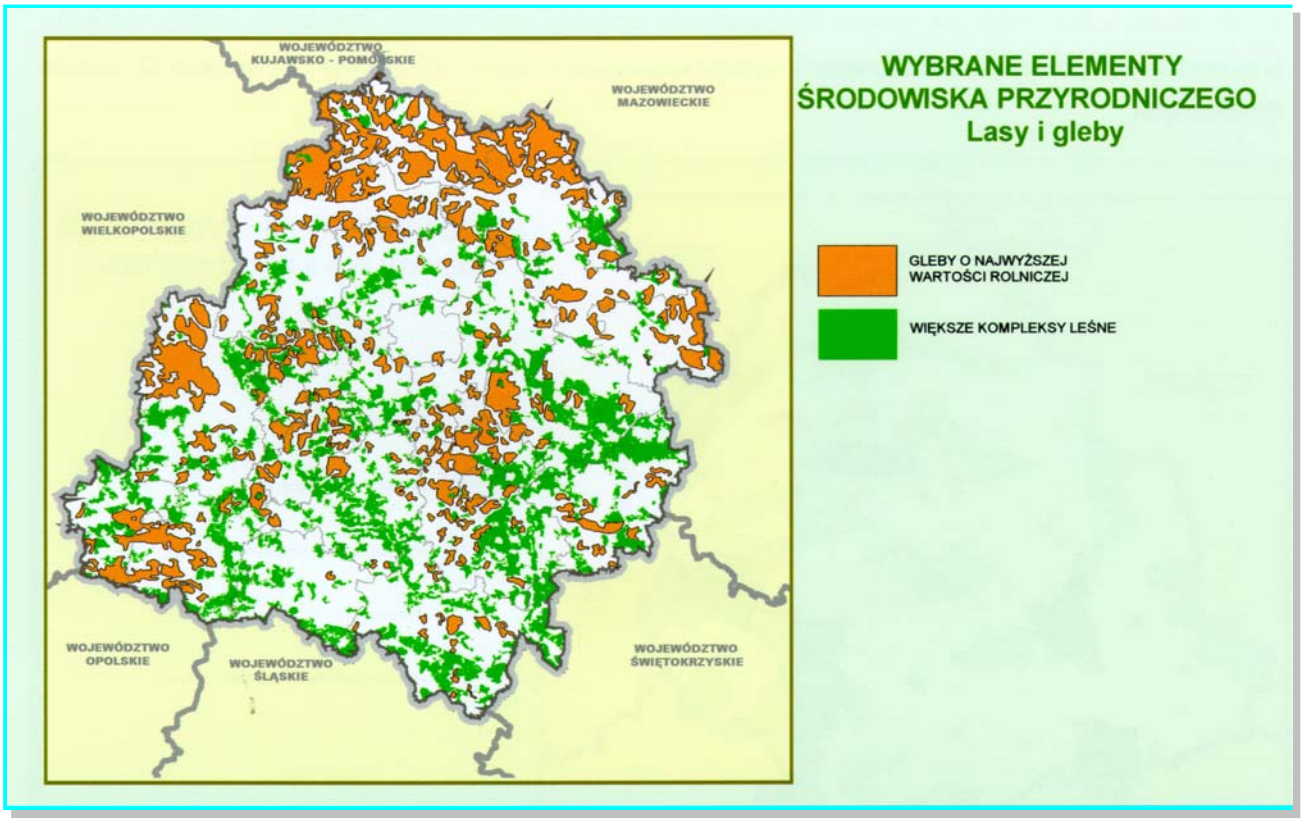

- Województwo łódzkie należy do obszarów o silnie przekształconej ***szacie roślinnej***. Największą powierzchnię zajmują użytki rolne – 68,7%. Zieleń łąkowa zajmuje 8%, zaś powierzchnia lasów i gruntów leśnych wynosi 20,4 % (przy średniej krajowej 28,3%) co daje województwu 16 lokatę w kraju. Ta niska lesistość wpływa niekorzystnie zarówno na warunki wodne jak i klimatyczne. Najwięcej lasów znajduje się w części południowej i południowo – wschodniej, najmniej w części północnej. Powierzchnia lasów ochronnych wynosi 143,6 tys. ha, co stanowi 38,7% pow. lasów. Niepokojącym faktem jest duża ilość drzewostanów uszkodzonych. W Dyrekcji Lasów Państwowych – Łódź , której podlega większość lasów województwa, lasy uszkodzone stanowią 77,5% ogólnej ich powierzchni. Zostało to głównie spowodowane dużym zanieczyszczeniem powietrza.

  Głównymi zadaniami dotyczącymi ekosystemów leśnych jest znaczne zwiększenie lesistości oraz poprawa zdrowotności lasów.

  Na skutek niewłaściwej gospodarki, częściowej degradacji uległa i ulega nadal zieleń łąkowa oraz torfowiskowa i bagienna.

- Na terenie województwa łódzkiego występują wszystkie ***formy ochrony prawnej***. Są to: enklawa Kampinowskiego Parku Narodowego na terenie Leśnictwa Smardzewice, 88 rezerwatów, 7 parków krajobrazowych (z których 4 znajdują się w całości w granicach województwa), 21 obszarów chronionego krajobrazu, 648 użytków ekologicznych, 3 stanowiska dokumentacyjne, 21 zespołów przyrodniczo – krajobrazowych oraz 2176 pomników przyrody. Ogólna powierzchnia obszarów chronionych (wg Rocznika statystycznego województw na rok 2000) stanowi 16,3% powierzchni województwa i daje mu 16 lokatę w kraju (przy założonym wskaźniku UE ok. 30%), wg faktycznych danych stanowi ona 22%. Korekty wymagają obszary chronionego krajobrazu zarówno w zakresie

prawnym jak i przebiegu ich granic. Skorygowane obszary chronionego krajobrazu wraz z parkami krajobrazowymi powinny utworzyć spójny system ekologiczny, spójny z Krajowym Systemem Obszarów Chronionych.

✓ Jak wynika z uwarunkowań przyrodniczych, województwo łódzkie należy do obszarów o dużej degradacji środowiska, spowodowanej prowadzoną przez wiele lat niewłaściwą gospodarką. Mimo znacznej poprawy ***zagrożenie środowiska*** degradacją występuje nadal. Świadczy o tym fakt występowania na terenie województwa licznych emitorów zanieczyszczeń, z których 17 (obejmujących 19 obiektów) szczególnie uciążliwych dla środowiska zostało wpisanych przez Łódzkiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska na listę wojewódzką. Podlegają jej również tereny objęte ochroną oraz przewidziane do ochrony. Do najbardziej zdegradowanych elementów na terenie całego województwa należą wody powierzchniowe.

W odniesieniu do wód wgłębnych, powietrza i gleb degradacja jest zróżnicowana zarówno powierzchniowo jak i w zakresie nasilenia zjawiska. Największymi źródłami zanieczyszczeń są: zrzuty nieoczyszczonych ścieków, emisja gazów i pyłów oraz zanieczyszczenia komunikacyjne.

Do naturalnych zagrożeń należy zasolenie wód podziemnych oraz deficyt wód opadowych.

Zagrożenie dla zdrowia ludzkiego niesie również oddziaływanie elektromagnetyczne. Występuje ono wzdłuż linii energetycznych, zaś strefa oddziaływania zależy od napięcia prądu.

Likwidacja zagrożeń, względnie maksymalne zmniejszenie ich oddziaływania, to podstawowe problemy do rozwiązania w zakresie ochrony środowiska.

2.4.2. Rolnictwo

✓ Większość obszaru województwa posiada typowo rolniczy charakter. Użytki rolne stanowią 69% ogólnej powierzchni województwa i jest to najwyższy wskaźnik w kraju. Przy średnio korzystnych warunkach środowiska, osiągane są przeciętne wyniki w produkcji rolnej; większość wskaźników wydajności jest niższa od wskaźników krajowych, z wyjątkiem plonów ziemniaka i produkcji żywca rzeźnego, w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych. Przemysł rolno – spożywczy reprezentowany jest przez blisko 3 tys. jednostek zatrudniających 42 tys. osób. Większość zakładów zatrudnia do 5 osób (71%), a tylko 6% to zakłady średnie zatrudniające ponad 50 osób.

Najważniejsze ***problemy rozwoju*** rolnictwa to:

- niekorzystna, struktura agrarna – mała wielkość gospodarstw rolnych i znaczne ich rozdrobnienie (gospodarstwa o powierzchni do 5 ha, stanowią ponad 46% ogółu gospodarstw). Jednocześnie następuje polaryzacja struktury agrarnej; z jednej strony powstają duże, wysokotowarowe gospodarstwa rolne, z drugiej zaś zwiększa się liczba gospodarstw najmniejszych i nierentownych,
- niska jakość gleb – 47% ogółu gleb użytkowanych rolniczo stanowią gleby V i VI klasy bonitacyjnej; dotyczy to szczególności gmin położonych w południowej części województwa,
- postępująca degradacja gleb: stepowienie, erozja, skażenie, powierzchniowa eksploatacja surowców; negatywny wpływ wywiera także działalność kopalni Bełchatów (lej depresyjny, zanieczyszczenia),
- nadmierne zatrudnienie w rolnictwie – w przeliczeniu na 100 ha UR pracuje 26,5 osób–(kraj – 23,4); problem ten dotyczy zwłaszcza obszarów o wysokim rozdrobnieniu gospodarstw rolnych,
- niski poziom wykształcenia ludności wiejskiej, odbiegający od średniego poziomu w kraju; blisko połowa użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych legitymuje się jedynie ukończeniem szkoły podstawowej,
- deficyt wód powierzchniowych, który dotyczy przede wszystkim północnej i zachodniej części województwa,
- niski poziom infrastruktury technicznej na obszarach wiejskich, znacznie poniżej średniego poziomu w kraju,
- brak nowoczesnej infrastruktury rynku rolnego: giełd rolniczych, grup producenckich, słabo rozwinięta baza dystrybucji i przechowalnictwa płodów rolnych. Funkcjonują jedynie: Łódzkie Centrum Handlowe „Zjazdowa" i Rynek Rolny Ziemi Łowickiej; do wykorzystania zostaje potencjał upadającego Łódzkiego Rolno – Spożywczego Rynku Hurtowego w Ksawerowie,
- niedostatecznie rozwinięta baza przetwórstwa rolno – spożywczego, zwłaszcza w odniesieniu do przetwórstwa ziemniaków i warzyw. Rozwinięta jest jedynie branża przetwórstwa mięsnego. Istnieje konieczność modernizacji większych zakładów przemysłu rolno – spożywczego.

✓ Biorąc pod uwagę uwarunkowania rozwoju rolnictwa, wydzielono 4 grupy obszarów:

- ***Obszar I – o najkorzystniejszych warunkach dla rozwoju i intensyfikacji rolnictwa*** obejmujący północne obszary województwa, w pasie Łęczyca – Kutno – Łowicz. Są to tereny o najkorzystniejszych warunkach przyrodniczych dla rozwoju produkcji rolnej, wysokim udziale użytków rolnych, rozwiniętej specjalizacji produkcji rolnej, wysokim stopniu wykorzystania rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wysokim zainwestowaniu rolniczym, niskim stopniu urbanizacji. Są one preferowane dla rozwoju i intensyfikacji rolnictwa i winny być chronione przed zajmowaniem na cele nierolnicze oraz przed formami gospodarowania kolidującymi z ich funkcją żywicielską.
- ***Obszar II – o korzystnych warunkach dla rozwoju rolnictwa*** charakteryzujący się przeciętnymi warunkami środowiska, większym udziałem lasów w strukturze użytkowania gruntów, średnim stopniem wykorzystania rolniczej przestrzeni produkcyjnej, mniej korzystną strukturą agrarną. W produkcji roślinnej przeważają uprawy zbóż i ziemniaków. Prowadzona jest dość intensywna produkcja zwierzęca. W obrębie tych obszarów znalazły się gminy specjalizujące się w sadownictwie: Biała Rawska, Sadkowice, Regnów, Kowiesy, Skierniewice, w uprawie ziemniaków jadalnych gminy: Sieradz, Wróblew, Błaszki. Ponadto do tej kategorii obszarów zaliczono znaczną część powiatów: wieluńskiego, wieruszowskiego, piotrkowskiego, zduńskowolskiego i łaskiego. Generalnie są to obszary o korzystnych cechach, jednak docelowo wymagających zmian między innymi w strukturze obszarowej gospodarstw, kierunkach produkcji roślinnej, infrastrukturze technicznej. Na terenach tych winno zakładać się ochronę funkcji rolniczych z dopuszczeniem jednak innych form zagospodarowania.
- ***Obszar III – o mało korzystnych warunkach dla rozwoju rolnictwa*** charakteryzujący się gorszymi w stosunku do poprzednich grup warunkami środowiska przyrodniczego. Przeważają gleby słabszej jakości, wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej nie przekracza 60 pkt. Występują tu duże kompleksy leśne, a wskaźnik lesistości jest najwyższy w województwie. Gospodarka rolna ma charakter ekstensywny, w produkcji roślinnej przeważają zboża i ziemniaki, na niższym poziomie prowadzona jest także produkcja zwierzęca. Gospodarstwa indywidualne są znacznie rozdrobnione, największy jest tu udział gospodarstw najmniejszych – do 5 ha. Obszar ten obejmuje przede wszystkim południowo – wschodnią część województwa łódzkiego. Niska opłacalność produkcji rolnej, znaczne rozdrobnienie gruntów i niekorzystne warunki środowiskowe wskazują na łączenie tu funkcji rolniczych z komplementarnymi dziedzinami nierolniczymi, jak usługi i turystyka.
- ***Obszar IV – o niekorzystnych warunkach dla rozwoju rolnictwa.*** Jest to najbardziej zurbanizowany w województwie teren aglomeracji łódzkiej oraz obszar o dominacji funkcji przemysłowej – Bełchatowski Okręg Przemysłowy. Zostały one wydzielone ze względu na specyfikę obszaru, znaczny stopień urbanizacji, dominację funkcji produkcyjnych, nierolniczych;
  - aglomeracja łódzka – funkcjonujące tu gospodarstwa rolne są znacznie zróżnicowane pod względem intensywności produkcji rolnej. Obok gospodarstw ekstensywnych występują wysokotowarowe gospodarstwa ogrodnicze nastawione na zaopatrzenie lokalnego rynku,

- Bełchatowski Okręg Przemysłowy – w wyniku działalności górnictwa odkrywkowego i elektrowni zmniejszyła się powierzchnia użytków rolnych i lasów, znacznie przeobrażone zostało środowisko przyrodnicze, powstał lej depresyjny o powierzchni 659 km^2. Występuje tu ekstensywne rolnictwo, charakteryzujące się niskim poziomem produkcji.

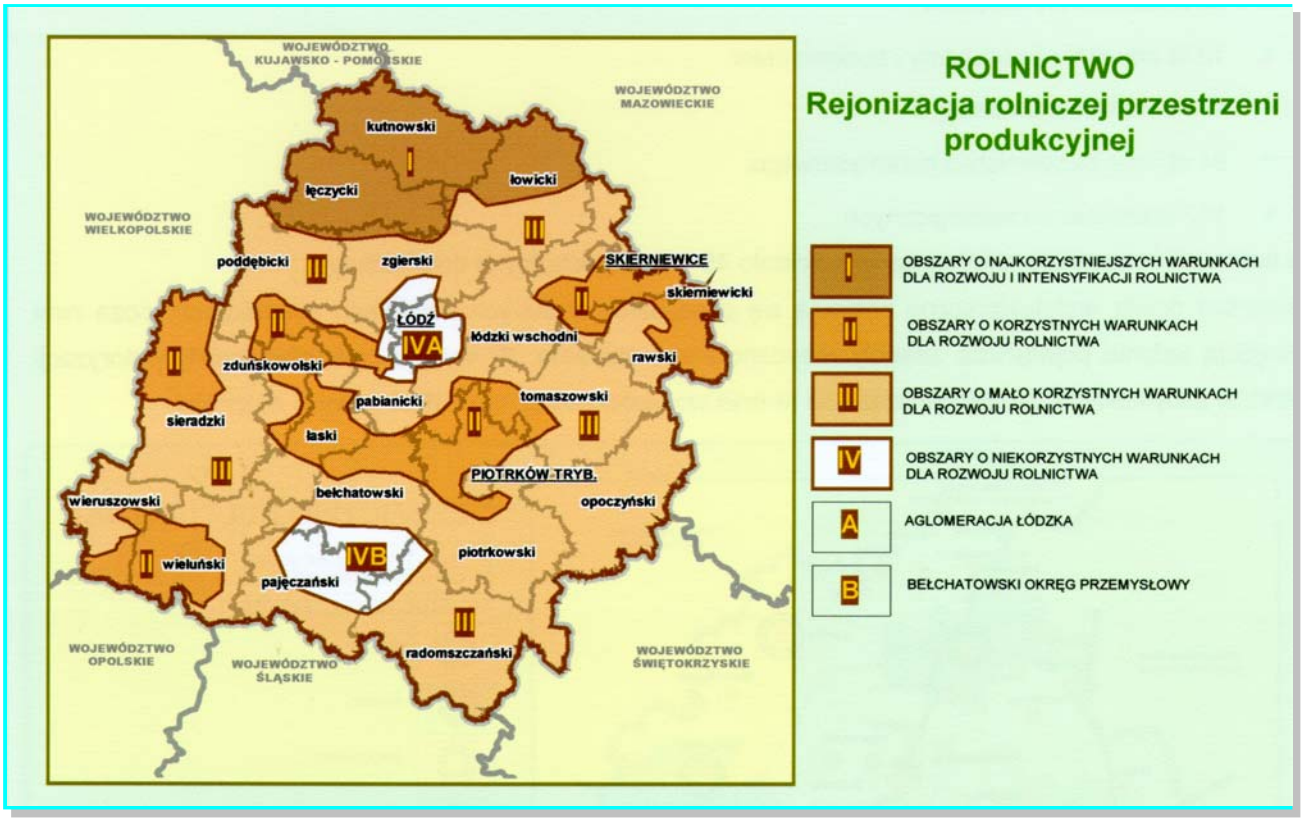

2.5. ASPEKTY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO I REKREACJI

2.5.1. Dziedzictwo kulturowe

Teren województwa obejmuje części trzech historycznych prowincji kraju – Mazowsza, Wielkopolski i Małopolski. Krzyżowały się tutaj różne wpływy kulturowe odrębnych ziem historycznych. Trzon obszaru województwa stanowi dawna ziemia łęczycko – sieradzka. Takie usytuowanie spowodowało swoistą inwersję kulturową, a przeszłość historyczną znaczą rozsiane na obszarze obecnego województwa łódzkiego zabytki architektury i budownictwa reprezentujące wszystkie style. Ziemia Łódzka charakteryzuje się tym, iż najstarsze, istniejące obiekty dziedzictwa kulturowego, występują na obrzeżach województwa, a najmłodsze, zwłaszcza XIX w. związane z rozwojem przemysłu, znajdują się w jego centrum. Wśród zachowanych w krajobrazie zasobów dziedzictwa kulturowego wymienić należy układy urbanistyczne i ruralistyczne, zespoły sakralne (w tym kościoły i klasztory między innymi: bernardynów, paulinów, franciszkanów, filipinów, norbertanów i jezuitów), zespoły rezydencjalne – założenia pałacowe i dworskie wraz z parkami, aleje i zadrzewienia, oraz zabytkowe cmentarze i niektóre zabytki techniki. W większości przypadków tradycyjne budownictwo zachowało się w ginących reliktach. Na uwagę zasługują układy przestrzenne starych wsi, często niegdyś związanych z zespołami podworskimi i folwarkami, dziś przeważnie zachowane szczątkowo. Stopień przekształceń przestrzeni i architektury związany jest z degradacją środowiska tradycyjnego. Najliczniej zachowała się zabudowa z XIX w.

- W świetle zasobów Ośrodka Dokumentacji Zabytków w Warszawie (dane za 1999 r.) do rejestru zabytków nieruchomych województwa łódzkiego wpisanych zostało 2 580 obiektów. Z tej liczby ochroną prawną objęte są:
  - 33 założenia przestrzenne,
  - 1838 obiektów architektury i budownictwa,
  - 478 parków i cmentarzy,
  - 84 obiekty budownictwa przemysłowego,
  - 147 stanowisk archeologicznych.

Do ewidencji konserwatorskiej wpisanych zostało 45 145 nieruchomych dóbr kultury.

Najstarsze dzieła architektoniczne znajdują się przeważnie w starych ośrodkach osadniczych, poza nimi występują jedynie pojedyncze zespoły rezydencjalne i sakralne. W wyniku przeprowadzonej waloryzacji obiektów zabytkowych, za najcenniejsze na terenie województwa uznano 95 obiektów i zespołów.

- Obiektami architektonicznymi posiadającymi najstarszą metrykę są ***kościoły i założenia klasztorne***. Zabytki te zostały wyodrębnione jako obiekty o znaczeniu ponadlokalnym. Do unikalnych i najstarszych zabytków w tej grupie należą:
  - romańskie – m.in. dawny kościół archikolegiacki p.w. N.P. Marii i św. Walentego w Tumie pod Łęczycą z końca X w., kościół św. Idziego w Inowłodzu, zbudowany w II połowie XI w., późnoromańskie opactwo cystersów w Sulejowie, jedno z lepiej zachowanych założeń obronnych w Europie, część kościoła w Żarnowie z II poł. XII w.,

- gotyckie – m.in.: zespół podominikański w Sieradzu z XIII – XVII w.,kościół farny w Sieradzu, wzniesiony w II poł. XIV w. i kościół farny w Piotrkowie Trybunalskim sprzed 1400 r., kościół p.w. Podwyższenia Krzyża Św. w zespole klasztornym w Radomsku fundowany w XIV w., kościół parafialny w Szadku z XIV w. oraz kościół kolegiacki w Łasku,
- barokowe – m.in.: kościół i klasztor filipinów w Studziannie Poświętnem z I poł. XVIII w., jeden z ciekawszych zabytków architektury sakralnej w Polsce, wczesnobarokowy kościół w zespole pojezuickim w Rawie Maz., katedra w Łowiczu, zespół klasztorny reformatorów w Brzezinach, bazylika w Wieluniu z XIV w., kościół w Pabianicach z XVI w., oraz pobernardyńskie kościoły w Złoczewie z 1600 r. i Paradyżu z XVIII w., zespół klasztorny dominikanów w Gidlach z XVII w,
- na uwagę zasługuje zwarta terytorialnie i typologicznie grupa kilkunastu nowożytnych świątyń, drewnianych kościółków z XVI – XVII w., zlokalizowana w pobliżu Wielunia.

Najstarszymi zabytkami ***architektury świeckiej*** są gotyckie i renesansowe budowle pochodzące z okresu między XIV i XVI w. Należą do nich przede wszystkim zamki, umocnienia obronne i mury miejskie. Najcenniejsze z nich to zamki wzniesione przez Kazimierza Wielkiego w: Łęczycy, Uniejowie, Opocznie, Wieluniu, ruiny zamku książąt mazowieckich w Rawie Mazowieckiej, ruiny zamków w Bolesławcu i Przedborzu, zamek w Uniejowie, relikty zamku w Lutomiersku, gotycki zamek w Oporowie, a także gotycko – renesansowy zamek królewski w Piotrkowie Trybunalskim oraz renesansowy w Bykach, cenny zespół młyna z zamkiem w Bolesławcu, obwód średniowiecznych murów miejskich z systemem baszt i bram w Wieluniu, mury miejskie w Piotrkowie Tryb. Dziś w zamkach mieszczą się głównie muzea.

Interesującym przykładem architektury świeckiej są ***unikalne zespoły rezydencjalne*** – pałace i zespoły dworsko – parkowe, głównie z okresu baroku, obecnie posiadające walory także turystyczne. Najbardziej okazałe to rezydencje należące do rodzin magnackich i pałace biskupie – między innymi: rezydencja Radziwiłłów w Nieborowie i park romantyczno – sentymentalny w Arkadii z XVII/XVIII w., zespół pałacowo – parkowy w Skierniewicach z XVII – XIX w., zespół pałacowo – parkowy w Walewicach, pałac w Poddębicach z XVII w., dwór alkierzowy w Ożarowie z XVIII w., zespół pałacowo – parkowy w Wolborzu z XVII w., zespół pałacowo – parkowy w Białaczowie z XVIII/XIX w. Obiekty te rozmieszczone są dosyć równomiernie na terenie całego województwa. Obecnie część z nich użytkowana jest jako obiekty muzealne, inne wykorzystywane są do celów biurowych, szkolnych, czy mieszkaniowych, a znaczna ich część popadła w ruinę, nie mając odpowiedniego użytkownika.

Obok ***obiektów kultury materialnej*** wcześniejszych epok (zamki, kościoły, pałace i dwory) znaczną liczbę stanowią budowle i klasycystyczne układy przestrzenne XIX-wiecznych miast przemysłowych. Łódź posiada jedno z najciekawszych w Europie rozwiązań urbanistycznych miast przemysłowych. Rezydencje fabrykantów z lat siedemdziesiątych XIX w. – reprezentacyjne siedziby przemysłowców z Łodzi i jej okolic, wznoszone w formie pałaców i willi w otoczeniu parku i fabryki dokumentują epokę pierwszego uprzemysłowienia. Z najbardziej reprezentacyjnych można tu wymienić pałace Poznańskiego, Herbsta czy rezydencję Karola Schaiblera.

- Ważnym elementem w krajobrazie kulturowym, który wymaga specjalnej ochrony są cmentarze. Stare nekropolie są pozostałościami po wielowyznaniowej i wielonarodowej społeczności województwa.

- Wśród krajobrazów kulturowych, miejsc i obszarów stanowiących obraz środowiska kulturowego i posiadających najwyższe znaczenie w regionie z uwagi na koncentrację elementów dziedzictwa kulturowego o unikalnych wartościach wyróżniono między innymi:
  - zespół przestrzenny Nieborów i Arkadia, przykład krajobrazu komponowanego, gdzie zespół pałacowo – parkowy połączony jest zabytkową, romantyczną aleją,
  - Łowicz – stolica dawnego Księstwa Łowickiego i podregionu kulturowego, miejsce kultu religijnego,
  - zespół przestrzenny Łęczyca – Tum,
  - Łódź i zespoły miejskie w jej sąsiedztwie – Pabianice, Konstantynów Łódzki, Zgierz, Ozorków, Aleksandrów Łódzki – wartościowy relikt planistyczny z przemysłowymi zespołami urbanistycznymi, dokumentującymi epokę pierwszego uprzemysłowienia, zachowany od ponad 170 lat,
  - obszar występowania drewnianych kościółków typu wieluńskiego z XV i XVII w. – zwarta terytorialnie i typologicznie grupa kilkunastu nowożytnych świątyń zlokalizowana w pobliżu Wielunia: (Grębień, Łaszew, Popowice, Kadłub, Gaszyn, Dąbrowa, Łyskornia, Biała, Naramice, Łagiewniki i Raszyn),
  - tereny w dolinach rzek o wybitnych walorach krajobrazu kulturowego i naturalnego, głównie w dolinie Warty (np. grodziska w Konopnicy i Strońsku), Pilicy i Bzury.

- ***Historyczne układy przestrzenne*** występują w miejscowościach np.: Łódź, Nowosolna (obecnie w granicach administracyjnych Łodzi), Łowicz, Oporów, Żychlin, Krośniewice, Uniejów, Kutno, Łęczyca, Ozorków, Parzęczew, Skierniewice, Brzeziny, Rawa Mazowiecka, Warta, Poddębice, Sieradz, Zduńska Wola, Łask, Szadek, Wieruszów, Wieluń, Złoczew, Burzenin, Pabianice, Chełmo, Zelów, Piotrków Trybunalski, Wolbórz, Tomaszów Mazowiecki, Żarnów, Białaczów, Opoczno, Inowłódz, Spała, Sulejów, Poświętne, Radomsko, Bąkowa Góra, Przedbórz, Działoszyn, Maluszyn, Gidle, Biała Rawska, Tuszyn, Będków, Zgierz, Aleksandrów Łódzki, Bełchatów – Grocholice, Pajęczno, Rozprza, Kamieńsk i Gorzkowice. Te historyczne centra miast i wsi posiadają najwyższy walor zabytkowy, z czytelnym układem komponowanym.

- Przeszłość historyczną dokumentują również liczne ***stanowiska archeologiczne***, których główne koncentracje występują w dolinach rzek: Warty, Pilicy, Prosny i Neru i ich dopływach.

- Na terenie województwa występują ***miejsca kultu religijnego*** – od wielu lat znane miejsca pielgrzymek i obrzędów religijnych o znaczeniu ponadlokalnym i lokalnym:
  - ponadlokalne – np. Łowicz, Poświętne, Gidle, Łódź – Łagiewniki,
  - lokalne – np. Spicymierz, Paradyż, Parzno, Warta, Zduńska Wola, Miedniewica, Charłupia Mała.

- Dziedzictwo kultury niematerialnej to tradycje regionalne, folklor czy twórczość artystyczna. W Regionie Łódzkim wyróżnia się 5 ***podregionów etnograficznych***, świadczących o odrębności kulturowej ich mieszkańców: sieradzki, łęczycki, łowicki, rawski i opoczyński. W regionach tych żywa jest tradycja stroju i twórczości ludowej. Podtrzymywana jest tradycja rękodzieła ludowego (garncarstwo, hafciarstwo, wycinankarstwo).

- Przez teren województwa przebiegają trzy ponadlokalne, historyczne ***szlaki kulturowe***: „Piastowska droga romańska", „Cysterski" i „Bursztynowy". Mogą one stanowić główny element promowania zasobów kulturowych regionu oraz rozwoju bazy turystycznej.

- W ***sferze przestrzennej***, zachowanie dziedzictwa kulturowego wymaga ograniczeń w zakresie przekształceń obszarów o walorach zabytkowych. Dotyczą one ochrony obiektów zabytkowych przed rozbiórką, zakazu zmiany formy zewnętrznej obiektów, obowiązku zachowania historycznych układów urbanistycznych, eliminowanie uciążliwości komunikacyjnych, jak również zakazu podziałów jednorodnych założeń urbanistycznych (założenia dworskie i pałacowe, folwarki) itp.

- Najtrudniejszymi ***konfliktami przestrzennymi***, wynikającymi z ochrony środowiska kulturowego, są współczesne potrzeby transportowe. Analiza stanu zagospodarowania sieci osadniczej wykazała, że przez 24 jednostki osadnicze, o zabytkowym układzie przestrzennym, przebiegają drogi krajowe prowadzące ruch tranzytowy. W planach miejscowych przewidziano dla większości z nich obwodnice. Konfliktogenne jest również użytkowanie obiektów zabytkowych niezgodnie z funkcją pierwotną, jak również zmiany podziałów własnościowych oraz niszczenie tradycyjnych układów pól i rozłogów oraz indywidualnych cech budownictwa.

Ochrona zabytkowego krajobrazu kulturowego przed zniszczeniem i dewaloryzacją, powinna stanowić podstawowe uwarunkowanie dla przyszłego rozwoju regionu. Mimo znacznego zdegradowania tego środowiska, istnieją zespoły zabytkowe pretendujące do rangi wizytówki województwa. W kształtowaniu struktur przestrzennych, całokształt działań związanych z ochroną wartości kulturowych materialnych, niematerialnych, w tym również krajobrazowych, obok ogólnie pojętych potrzeb ustawowej opieki nad zabytkami, winien zmierzać do ochrony i wyeksponowania indywidualnych cech regionu w sferze kształtowania krajobrazu kulturowego.

2.5.2. Turystyka i wypoczynek

- Województwo łódzkie należy do słabo zagospodarowanych turystycznie, o czym świadczy istniejąca baza 20,8 tys. miejsc noclegowych (2,7% bazy ogólnokrajowej), w tym około 8,6 tys. całorocznych (dane z lipca 1998 r.). Niezadowalająca jest również liczba (ok. 100) gospodarstw agroturystycznych, zlokalizowanych głównie w gminach: Tomaszów Mazowiecki, Mniszków, Przedbórz, Osjaków.
  Na terenie województwa istnieje łącznie 37 oznakowanych ***szlaków turystycznych***, w tym 2 wodne Warty i Widawki. Do szlaków pieszych o walorach wybitnie przyrodniczych należy zaliczyć: szlak „Rezerwatów Przyrody Załęczańskiego Parku Krajobrazowego", szlak „Jury Wieluńskiej", szlak

„Uroczysk i Rezerwatów", szlak „Do Rezerwatu Ciosny koło Zgierza", szlak „Rzeki Pilicy" oraz szlak „Po Przedborskim Parku Krajobrazowym".

W ostatnich latach obserwuje się zmianę w zakresie sposobu, form i preferencji dotyczących spędzania wolnego czasu i uprawiania turystyki. I tak np. strefa podmiejska Łodzi, przyjmuje dziś kilkadziesiąt tysięcy osób, wypoczywających głównie w swoich drugich domach zbudowanych na działkach rekreacyjnych. Zmienia to zasadniczo krajobraz osadniczy okolic Łodzi.

✓ Kompleksowa ocena atrakcyjności przyrodniczej dla potrzeb turystyki i rekreacji uwarunkowanej topografią, występowaniem wód powierzchniowych, stopniem lesistości i warunkami klimatycznymi, pozwoliła wyróżnić sześć rejonów atrakcyjnych przyrodniczo dla turystyki:

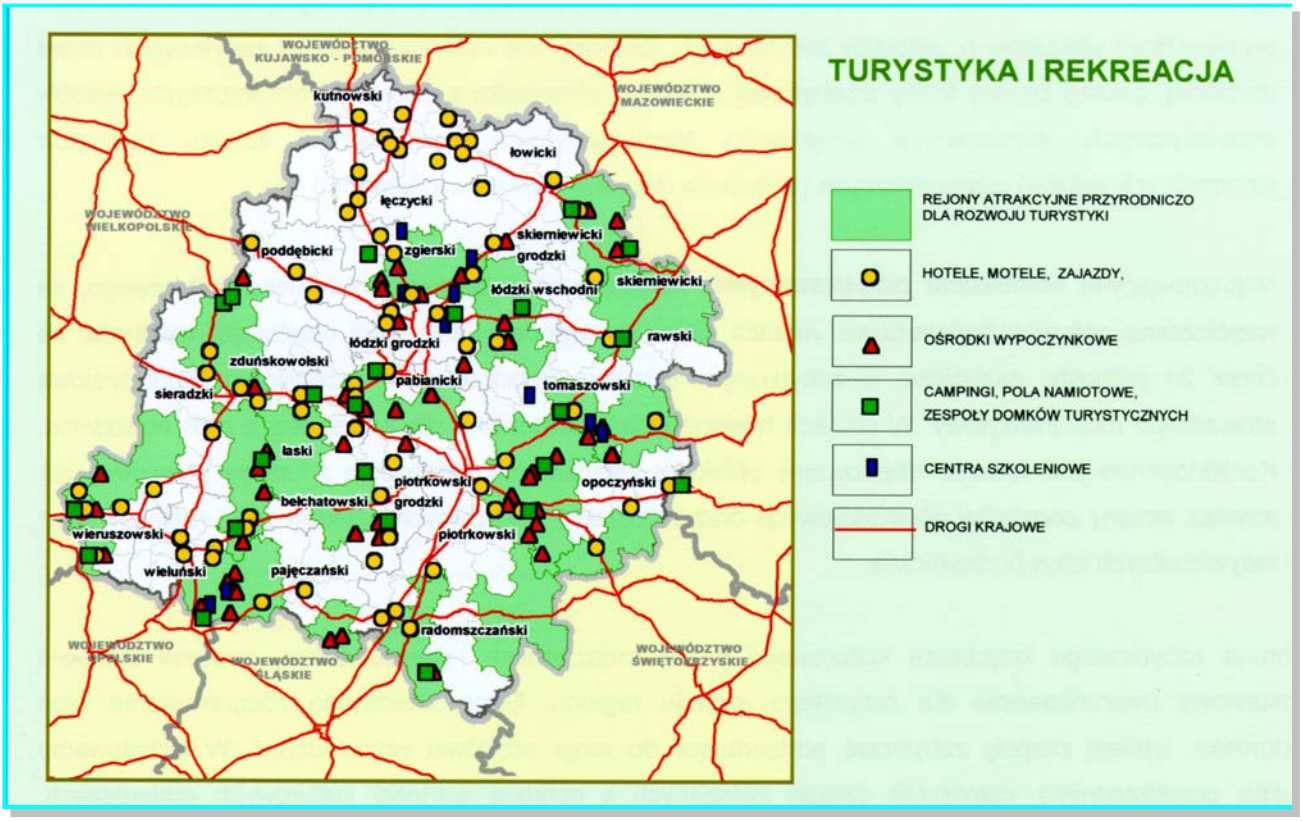

- rejon brąszewicko – klonowski o dużym zalesieniu i korzystnym bioklimacie (obszar od Lututowa po Błaszki),
- rejon nad Prosną, okolice Bolesławca i Wieruszowa o średnim zalesieniu, ale ciekawym krajobrazie,
- rejon nadwarciański, obejmujący dolinę Warty wraz z dopływami, w którym wyróżnia się podregiony:
  - górnej Warty – okolice Kamiona i Krzeczowa (Załęczański Park Krajobrazowy);
  - środkowej Warty – okolice Konopnicy i Burzenina (Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki),
  - zbiornika Jeziorsko – okolice Warty, Pęczniewa i Siedlątkowa oraz poniżej zbiornika Księże Młyny i Uniejowa (wody geotermalne),
  - widawsko – grabski z meandrującymi rzekami Widawką i Grabią (Ldzań – Kolumna);
  - gidelsko – radomszczańsko – gomunicki wraz z malowniczymi dolinami rzek Warty i Widawki,

- rejon nadpiliczny, obejmujący obszar wzdłuż rzeki Pilicy, z podregionami:
  - górnej Pilicy, okolice Przedborza i Ręczna (Przedborski i Sulejowski Park Krajobrazowy),
  - zbiornika Sulejowskiego – okolice Sulejowa, Wolborza, Tomaszowa Mazowieckiego (Sulejowski Park Krajobrazowy),
  - środkowej Pilicy – okolice Inowłodza (Spalski Park Krajobrazowy),
  - żarnowiecko – białaczowski wraz z dolinami rzek Wąglarki i Czarnej,
- rejon podłódzki, który otacza bezpośrednio tereny aglomeracji łódzkiej (pozostałość Puszczy Łódzkiej), z podregionami:
  - północnym z dolinkami rzek spływających z Wyżyny Łódzkiej (Park Krajobrazowy Wniesień Łódzkich),
  - wschodnim obejmującym kompleksy lasów w okolicach Koluszek, Andrespola i Brzezin,
  - południowy obejmujący znacznie zalesiony obszar od Łasku po Tuszyn,
- rejon rzeki Rawki, obejmujący obszar doliny rzeki na odcinku od Rawy Mazowieckiej do Nieborowa, z podregionami:
  - rawskim wraz z dolinami rzek Rawki i Białki, które wcinają się w Wysoczyznę Rawską,
  - skierniewickim, obejmującym Bolimowski Park Krajobrazowy.

Wymienione rejony, to obszary koncentracji zagospodarowania turystycznego, które w perspektywie mogą stanowić bazę rozwoju funkcji rekreacyjno – wypoczynkowej.

2.6. ASPEKTY SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNE

Liczba, struktura i cechy charakterystyczne populacji mieszkańców – takie jak np. struktura wieku, mobilność, wykształcenie czy aspiracje w poważnej mierze stanowią o zasobności, możliwościach i kierunkach przyszłego rozwoju, mając wpływ na poziom atrakcyjności i konkurencyjności .

✓ ***Pod względem liczby ludności***, gęstości zaludnienia i udziału ludności miejskiej województwo łódzkie zajmuje dość wysokie miejsca w kraju. Jednakże fakt, iż populacja województwa zmniejsza się z roku na rok, wynikający m.in. z wielkości przyrostu naturalnego (-3,6 osób na 1000 mieszk.), a także cechy struktury wieku i płci wyrażone wskaźnikami takimi jak liczba kobiet na 100 mężczyzn (109), udział ludności w wieku poniżej 25 lat (33,5%) i ludności w wieku 65 i więcej lat (14,2%), które plasują łódzkie na najgorszym miejscu w kraju, a także przewaga emigracji z województwa (saldo migracji – 0,5/1000 mieszkańców, 9 miejsce w kraju) wskazują na występujące i narastające problemy demograficzne, które w przypadku braku motywów zmieniających istniejące trendy, mogą w przyszłości przynieść poważne problemy społeczne i gospodarcze. W województwie, poza powiatem grodzkim łódzkim (800,1 tys. mieszk.), największe ludnościowo powiaty to: powiat zgierski (161,1 tys. mieszk.), powiaty tomaszowski, sieradzki, radomszczański i pabianicki (ponad 120 tys. mieszk.) oraz kutnowski i bełchatowski (ponad 110 tys. mieszk.). Sytuacja demograficzna powiatów jest również zróżnicowana. Najbardziej zdeformowane struktury demograficzne posiadają powiaty: łódzki grodzki i pabianicki, a także zgierski, a w następnej kolejności: łęczycki, łowicki, pajęczański, piotrkowski ziemski, poddębicki i skierniewicki ziemski; najbardziej rozwojowe – powiat bełchatowski i skierniewicki grodzki, a następnie

opoczyński i wieluński. Sytuacja ta, obok innych czynników, jest przyczyną różnicowania prognoz demograficznych dla poszczególnych obszarów województwa.

Istotne dla konkurencyjności województwa łódzkiego i możliwości jego rozwoju są cechy rynku pracy i warunki życia mieszkańców, czyli warunki mieszkaniowe, dochody, wykształcenie i możliwości jego uzyskania, wyposażenie w obiekty i urządzenia infrastruktury społecznej.

Wysokie bezrobocie (stopa bezrobocia rejestrowanego w połowie 2001 r. wynosiła 16,8% przy średniej krajowej 15,9%) oraz przewyższający średnią krajową udział pracujących w rolnictwie (38,5%) – stawiający województwo łódzkie

na 11 miejscu w kraju, charakteryzują rynek pracy województwa łódzkiego. W powiatach, stopy bezrobocia kształtują się od 9,8% w powiatach skierniewickim ziemskim i grodzkim łącznie, do 23,0% w powiecie tomaszowskim, 22,8% w powiecie zgierskim i 22,3% w powiecie kutnowskim. Zróżnicowanie udziału pracujących w rolnictwie (z pominięciem powiatów grodzkich) jest od 20,3% w powiecie pabianickim i 30,7% w bełchatowskim do 85,6% w powiecie skierniewickim ziemskim i 79,0% w powiecie piotrkowskim ziemskim oraz nieco ponad 70% w powiatach łęczyckim, pajęczańskim i poddębickim. Istotne jest także, iż udział zatrudnionych w usługach w województwie łódzkim kształtuje się nieco poniżej średniej krajowej (34,2% wobec 38,7% w kraju).

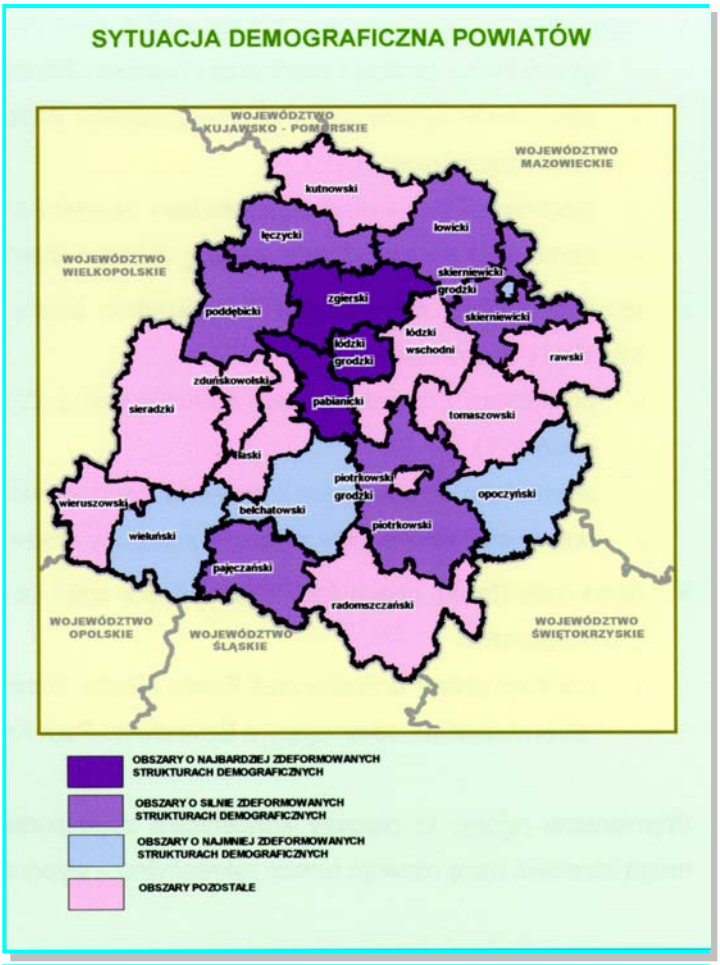

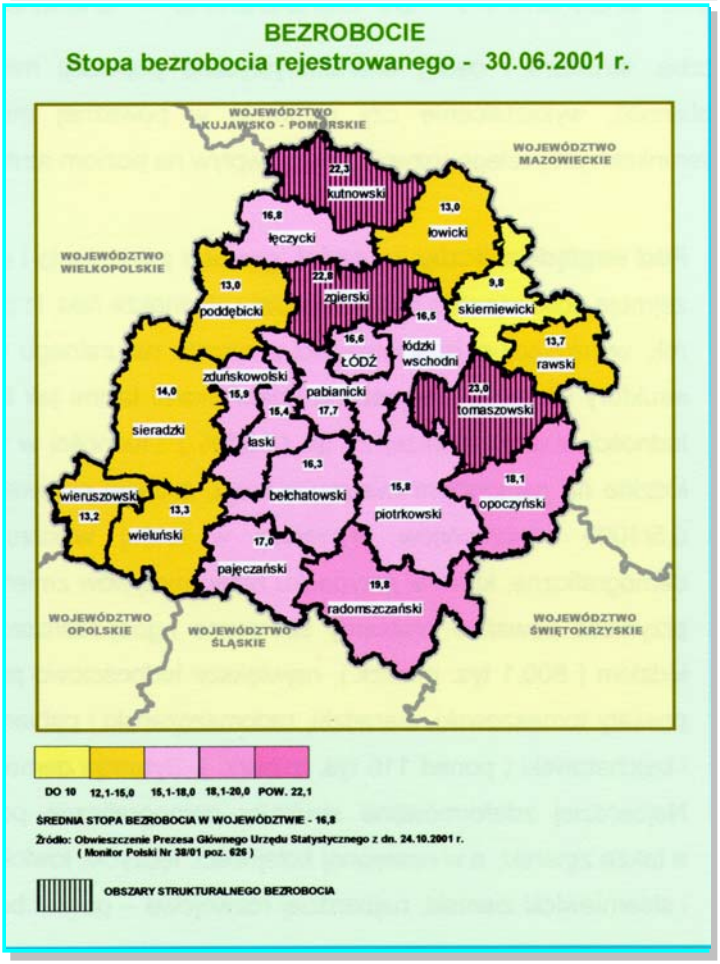

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w województwie w 1999 r. kształtowało się również na poziomie niższym od średniej krajowej (1498,41 zł. wobec 1697,12 zł.) stawiając łódzkie na 11 miejscu w Polsce.

- ***Warunki mieszkaniowe***, oceniane pod względem przeciętnych powierzchni mieszkań przypadających na osobę (19,5 m^2) kształtują się korzystniej od średnich krajowych, znaczny jednak wpływ na ten fakt ma raczej sytuacja demograficzna, niż budownictwo mieszkaniowe – średnia wielkość 1 mieszkania jest najmniejsza w kraju (56,1m^2), podobnie jak średnia liczba izb w mieszkaniu (3,23). Struktura zasobów mieszkaniowych pod względem wyposażenia w podstawowe instalacje sytuuje województwo na dość dalekich miejscach w kraju(13– 16).

  Wewnątrz województwa, biorąc pod uwagę warunki mieszkaniowe w porównaniu do liczby ludności (zagęszczenie mieszkań, powierzchnia na osobę, mieszkania na 1000 mieszkańców), do powiatów o najlepszej sytuacji mieszkaniowej należy zaliczyć powiat łódzki grodzki i powiat pabianicki, a następnie: zgierski, łowicki, poddębicki i łódzki wschodni, zaś do powiatów o najgorszej sytuacji: rawski, opoczyński, skierniewicki ziemski i sieradzki. Natomiast szacowane istniejące potrzeby mieszkaniowe, wynikające z niedostatku mieszkań dla wszystkich gospodarstw domowych, okazują się największe w powiatach zgierskim, łódzkim grodzkim, sieradzkim i piotrkowskim ziemskim.

  Jednocześnie w ostatnich latach liczba nowych mieszkań oddanych do użytku w województwie łódzkim przypadająca na 1000 ludności była znacznie niższa od średniej krajowej (1,4 wobec 2,1 w 1999 r.).

- ***W zakresie wykształcenia*** – w 1995 r. (wg danych spisu ludności i mieszkań metodą reprezentacyjną) udział ludności o wykształceniu średnim i wyższym układał się na poziomie niższym od średnich krajowych, natomiast wskaźniki skolaryzacji w 1999 r. w zakresie liceów ogólnokształcących i szkół policealnych osiągnęły poziom lepszy lub równy odpowiednim średnim krajowym (33,5% wobec 31,4% w zakresie liceów i 4,6% - szkół policealnych), zaś liczba blisko 88 tysięcy studentów dziewiętnastu wyższych uczelni stawia województwo na 6 miejscu w kraju. Powyższe dane potwierdzają zaobserwowane fakty emigracji kadr wykwalifikowanych z województwa .

- ***W zakresie ochrony zdrowia*** wyposażenie województwa łódzkiego przedstawia się dość dobrze – większość wskaźników określających poziom tego wyposażenia kształtuje się na poziomie lepszym od średnich krajowych, zwłaszcza w zakresie liczby lekarzy, aptek, łóżek w szpitalach ogólnych. Natomiast liczba osób oczekujących na umieszczenie w domu opieki (1590) jest najwyższa w kraju i przekracza analogiczną liczbę nawet w znacznie ludniejszym województwie śląskim (1093).

- ***Wyposażenie województwa w sieć handlu***, mierzone liczbą ludności przypadającej na 1 sklep było w 1999 r. nieco gorsze od średniej krajowej i ze wskaźnikiem 88 dawało województwu – wraz z województwem świętokrzyskim – 10/11 miejsce w kraju. Jednocześnie jednak liczba supersamów i domów towarowych (153) plasowała województwo na miejscu 4.

- ***Wewnętrzne zróżnicowanie wyposażenia poszczególnych powiatów w sieć infrastruktury społecznej.*** Powiaty najlepiej wyposażone to powiaty grodzkie – łódzki i piotrkowski, zaś najsłabiej wyposażone to przede wszystkim powiat piotrkowski ziemski oraz powiaty na obrzeżach województwa: łęczycki, poddębicki, sieradzki, pajęczański, radomszczański, opoczyński, rawski i skierniewicki ziemski. W miastach województwa, w większości koncentrują się placówki i urządzenia infrastruktury społecznej o znaczeniu ponadlokalnym. Największą ilość i różnorodność a także największy, ponadregionalny zasięg oddziaływania, mają placówki zlokalizowane w Łodzi. Wyróżniają się także miasta: Piotrków Trybunalski, Sieradz, Skierniewice, Pabianice, Zgierz, Bełchatów, Kutno, Łowicz i Zduńska Wola, a w pewnej mierze także Wieluń, Radomsko i Łask. Z miast powiatowych najgorzej wyposażone jest Pajęczno, a następnie: Poddębice, Łęczyca, Wieruszów, Opoczno i Rawa Mazowiecka.

III. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA I POLITYKI PRZESTRZENNEJ

✓ ***Cele polityki przestrzennej województwa***

Cele glówne kreujace polityke przestrzenna województwa lódzkiego, zgodnie z zasada planowania zintegrowanego, sa pochodna celów okreslonych w „Strategii rozwoju województwa" oraz sa spójne z celami polityki przestrzennej zawartymi w „Koncepcji Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju". W ujeciu hierarchicznym zaliczono do nich:

- ***kształtowanie mechanizmów generujacych efektywny rozwój województwa w dostosowaniu do zróznicowanych przestrzennie uwarunkowan i zasobów,***
- ***stała poprawe standardu cywilizacyjnego spoleczenstwa poprzez przeciwdzialanie procesom peryferyzacji i marginalizacji,***
- ***przeciwdzialanie tendencjom degradacji srodowiska przyrodniczego i kulturowego oraz kształtowanie ładu przestrzennego i ekologicznego,***
- ***stworzenie regionu zintegrowanego, posiadajacego wlasna tozsamosc kulturowa.***

3.1. STRUKTURA PRZESTRZENNA WOJEWÓDZTWA

Analiza dotychczasowych form zagospodarowania przestrzennego województwa oraz warunki zycia jego mieszkanców wskazuja, iz droga do osiagniecia nakreslonego w „Strategii rozwoju województwa lódzkiego" glównego celu strategicznego w sferze spolecznej, czyli ***„wzrostu ogólnego poziomu cywilizacyjnego województwa"*** – wiedzie, miedzy innymi, poprzez wzrost dynamiki rozwoju spolecznego i gospodarczego oraz jego ukierunkowanie na tworzenie wielofunkcyjnych struktur przestrzennych. Oznacza to dazenie do przelamywania, czestokroc obserwowanej, monofunkcyjnosci form zagospodarowania, szczególnie w sferze gospodarczej (np. rolnictwo i przemysl).

Decydujacy wplyw na zakres przeksztalcen struktur przestrzennych województwa lódzkiego miec bedzie: róznorodnosc uwarunkowan srodowiska przyrodniczego oraz system jego ochrony, przewidywany zakres zmian demograficznych, wzrost inicjatyw i aktywnosci spoleczno – gospodarczej samorzadów i spolecznosci lokalnej, a w szczególnosci dynamiczny rozwój systemu transportowego .

3.1.1. Scenariusze rozwoju przestrzennego województwa

Dynamicznie równowazony rozwój województwa w znacznym stopniu bedzie konsekwencja skutecznego sprzezenia okolicznosci wewnetrznych z uwarunkowaniami zewnetrznymi. Wizja pozadanego stanu, sformulowana zostala na podstawie dotychczasowych trendów rozwoju oraz szans wynikajacych z obecnych i przewidywanych uwarunkowan (glównie zewnetrznych) w trzech scenariuszach przewidywanych zmian.

Scenariusze zostaly oparte na wspólnych, ogólnych zalozeniach:

- przyspieszonego procesu ksztaltowania metropolii lódzkiej poprzez restrukturyzacje ukształtowanego historycznie potencjalu spoleczno – gospodarczego i poprawe pozycji konkurencyjnej w europejskim systemie gospodarowania,
- dyfuzji aktywnosci spoleczno-gospodarczej metropolii lódzkiej na caly region, poprzez ksztaltowanie policentrycznej struktury funkcjonalno – przestrzennej, równowazacej sily rozwojowe w calej jego przestrzeni,
- przyspieszeniu procesu modernizacji i rozbudowy infrastruktury technicznej o znaczeniu ogólnopolskim i europejskim w celu radykalnego podwyzszenia sprawnosci funkcjonowania regionu i jego powiazan z krajem i Europa.

W zwiazku z róznorodnymi uwarunkowaniami, duzym polem niepewnosci, brakiem uregulowan prawnych, finansowych i instytucjonalnych, okresla sie je jako prawdopodobne.

✓ ***Scenariusz I (preferowany)***

Scenariusz ten zostal oparty na realizacji kluczowych dla obszaru województwa, a takze kraju ***inwestycji komunikacyjnych*** tj. autostrad, dróg ekspresowych, szybkich kolei i lotnisk a takze aktywnosci i przedsiebiorczosci samorzadów wszystkich szczebli w dazeniu do optymalnego wykorzystania istniejacych mozliwosci rozwojowych.

Szczególne znaczenie dla rozwoju regionu maja obszary gdzie beda sie kumulowaly efekty oddzialywania kilku autostrad. Przykladem takiego miejsca jest rejon Strykowa, w którym uklad krzyzujacych sie autostrad A-1 i A-2 jest dodatkowo powiazany z perspektywiczna trasa kolei najwyzszych predkosci w relacji Berlin – Poznan – Lódz – Warszawa – Moskwa, z odgalezieniem Lódz – Wroclaw. Sprzezenie to spowoduje w tym rejonie narastanie efektu synergii, którego kolejnym skutkiem moze byc powstanie ponadregionalnego, zintegrowanego terminalu pasazerskiego i logistycznego. W rezultacie powstana okolicznosci, które w sposób szczególnie silny beda oddzialywac na ksztaltowanie przestrzenne aglomeracji lódzkiej. Sprzyjac one beda rozwojowi funkcji metropolitalnych Lodzi, a aktywnosc spoleczno – gospodarcza metropolii lódzkiej przeniesie sie na caly region. Oddawanie do uzytku kolejnych odcinków dróg ekspresowych S-14 i S-8 bedzie wywolywac efekt mnoznikowy w zwiekszeniu atrakcyjnosci lokalizacyjnej Lodzi i regionu.

W scenariuszu przyjmuje sie hierarchiczna strukture systemu osadniczego, z dynamicznym rozwojem jednostki centralnej Lodzi jako przyszlego Europola.

Przewidywane oddzialywanie zewnetrznych czynników rozwojowych, prowadzace do równowazenia struktury przestrzennej województwa, przedstawiaja sie nastepujaco:

- Obecnie, zewnetrzne motywy lokalizacyjne skupiaja sie w strefie oddzialywania dróg dwujezdniowych ze Slaska do Warszawy i Lodzi, grupujac sie w rejonie Piotrkowa Trybunalskiego, Radomska, Tuszyna i Rzgowa. Wystepuje tez silne oddzialywanie aglomeracji warszawskiej w zakresie rynku pracy w rejonie Skierniewic oraz powiatów rawskiego i lowickiego.

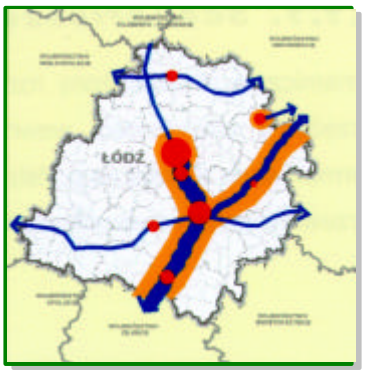

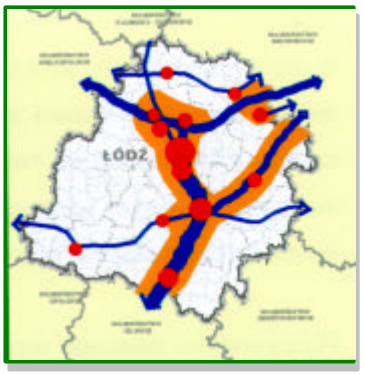

- W okresie blizszej perspektywy w wyniku realizacji autostrad A-1 i A-2, konstruujacych obwodnice Lodzi oraz tworzacych autostradowe powiazania z Poznaniem, Berlinem i Warszawa, nastapi istotne zwiekszenie atrakcyjnosci lokalizacyjnej regionu, zarówno w samej Lodzi, jak i w nowych strefach przedsiebiorczosci w rejonie Zgierza, Strykowa i Emilii.

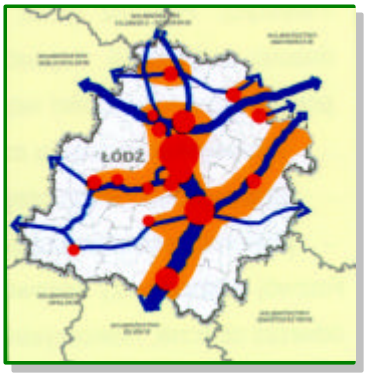

- W okresie perspektywy sredniookresowej, realizacja autostrady A-1 w kierunku Gdanska podniesie range ukladu, zwiekszajac walory rejonu Strykowa oraz Kutna. Stopniowe udraznianie kierunku poludniowo – zachodniego Lódz – Sieradz – Wroclaw w wyniku realizacji dróg ekspresowych S-14 i S-8, stworzy warunki funkcjonowania lotniska Lask – Cargo, podniesie atrakcyjnosc lokalizacyjna Pabianic, Zdunskiej Woli, Sieradza oraz Aleksandrowa Lódzkiego i Konstantynowa Lódzkiego.

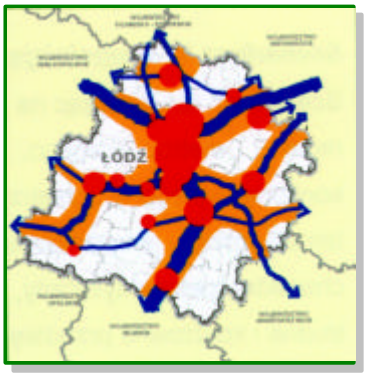

- W okresie perspektywy dlugookresowej nalezy przewidywac wzmacnianie strategicznego ukladu autostrad i dróg ekspresowych o trase S-74 w kierunku Kielc i dalej w kierunku Ukrainy i Balkanów. Winna takze nastapic radykalna poprawa powiazan kolejowych poprzez realizacje super szybkiej kolei Warszawa – Lódz - Berlin, z odgalezieniem do Wroclawia, z przystankiem Lódz w rejonie Strykowa, co umozliwi utworzenie tam centralnego terminalu pasazerskiego integrujacego autostrady z kolejami najwyzszych predkosci.

Reasumujac mozna stwierdzic, iz w województwie lódzkim bardzo wyraziscie ksztaltuja sie tendencje powstawania atrakcyjnych obszarów rozwojowych w oparciu o zewnetrzne czynniki komunikacyjne, które docelowo zrównowaza strukture przestrzenna regionu. Powaznym problemem jest jednak nieskoordynowana polityka przestrzenna na poziomie lokalnym, która prowadzi wprost do chaosu przestrzennego – powstania nieatrakcyjnych terenów zurbanizowanych, bez wyraznego charakteru i mozliwosci dalszego rozwoju, z utrata szansy na zaistnienie w konkurencyjnej przestrzeni europejskiej.

Niezwykle wazna jest ***rola synergii*** czynników rozwojowych. Dynamika rozwoju wynika bowiem z współdzialania róznych, wzajemnie wspierajacych sie czynników, skumulowanych w okreslonym miejscu i czasie. Stad nalezy sie liczyc z tym, iz nastepowac bedzie polaryzacja rozwoju, która w ujeciu dlugookresowym zdynamizuje rozwój calego regionu. Zagrozeniem moze byc „sprawiedliwe" rozpraszanie inwestycji, gdyz nie uzyska sie przyciagajacego efektu koncentracji inwestycji. Z drugiej strony, przyspieszony rozwój metropolii lódzkiej, koncentrujacej najwazniejsze czynniki rozwojowe, moze spowodowac marginalizacje oraz zacofanie cywilizacyjne pozostalych obszarów województwa. Dlatego niezbedne jest zróznicowanie przestrzenne podejmowanych dzialan, którym odpowiadaja rózne instrumenty realizacyjne.

Istotnym czynnikiem rozwoju regionu jest jego ***potencjal surowcowy*** majacy znaczenie w przekształceniach struktury przestrzennej województwa. Chodzi tu o traktowanie, jako motywu aktywizujacego – rozwój zaglebia belchatowskiego w oparciu o wegiel brunatny, rozwój pólnocnej czesci województwa od linii Mszczonów – Skierniewice – Rogózno – Poddebice w oparciu o zasoby wód geotermalnych (funkcje leczniczo uzdrowiskowe i rekreacyjno – turystyczne), jak równiez rozwój gospodarczy powiatów pólnocnych: kutnowskiego, leczyckiego i lowickiego, w oparciu o potencjal rolny.

Przeslankami dalszego rozwoju moga byc ***czynniki demograficzne***, stanowiace silny motyw alokacji inwestycji. Poprzez rynek pracy i rynek konsumentów moga w znaczny sposób przyczynic sie do dalszej aktywizacji województwa lódzkiego. Wiaze sie to przede wszystkim ze skala i kierunkami przemieszczen ludnosci województwa. Zjawisko to moze byc rezultatem:

- intensyfikacji rozwoju osrodków – biegunów wzrostu gospodarczego i spolecznego,
- atrakcyjnosci osadniczej zwiazanej z warunkami mieszkaniowymi,
- poziomu restrukturyzacji obszarów wiejskich – migracja ludnosci wiejskiej do miast.

Rozwój gospodarczy województwa, wyrazajacy sie m.in. powstaniem nowych atrakcyjnych miejsc pracy, odwróci obecne, niekorzystne, tendencje migracji z regionu mlodej, wykształconej ludnosci.

✓ ***Scenariusz II (uzupelniajacy)***

Scenariusz ten, bazujac na zalozeniach scenariusza I, zaklada stworzenie bipolarnego, zintegrowanego regionu metropolitalnego, warszawsko – lódzkiego, jako glównego bieguna rozwoju kraju, konkurencyjnego w przestrzeni europejskiej. Stworzenie takiego regionu, bedacego efektem wysokiego tempa wzrostu gospodarczego kraju i korzystnej sytuacji na rynkach miedzynarodowych, ma wprawdzie charakter perspektywiczny, lecz pewne preferencje powinny ksztaltowac sie juz dzis. To niezwykle trudne i kosztowne przedsiewziecie wymaga w pierwszej kolejnosci stworzenia niezbednej infrastruktury instytucjonalnej oraz usprawnienia systemu transportowo – komunikacyjnego w obszarach aglomeracji lódzkiej i warszawskiej, jak równiez rozbudowy, unowoczesnienia i usprawnienia zewnetrznego systemu transportowego stanowiacego podstawy integracji obu aglomeracji. Autostrada A-2, zmodernizowane drogi krajowe i wojewódzkie, szybka kolej miejska z dwuwariantowym systemem polaczen – ekspresowym i normalnym, to podstawowe elementy planowanej infrastruktury transportowej stanowiace przeslanki rozwoju ukladu bipolarnego. Infrastruktura ta bedzie stanowic podstawe do stworzenia warunków dla alokacji kapitalu zarówno zagranicznego jak i krajowego, wytwarzania innowacji – stworzenie parku technologicznego, organizacji imprez targowych, kongresów, zawodów sportowych wysokiej rangi, rozbudowy bazy ekonomicznej poprzez powstanie nowych funkcji oraz zwiekszenia ich zasiegu itp.

Tworzenie bipolarnego regionu metropolitalnego musi byc polaczone z poprawa dostepnosci uzbrojonych terenów przeznaczonych pod inwestycje, z uwzglednieniem ich ponadlokalnego charakteru. Polozenie w stosunku do innych rynków, dogodne polozenie komunikacyjne, dostep do instytucji, stwarza ogromne szanse przed strefa miedzyaglomeracyjna. W centrum tej strefy znajduja sie Skierniewice, w których juz dzis scieraja i przenikaja sie wplywy funkcjonalne i przestrzenne aglomeracji warszawskiej i lódzkiej. Cala strefa poddana zostanie wzmozonym procesom urbanizacji i przemian spoleczno – gospodarczych. Jednak wzwiazku zbrakiem kontroli rozwoju tych terenów, nastepuje

(i ten proces bedzie sie poglebial) zawlaszczanie coraz to nowych, dobrze skomunikowanych terenów, pod budownictwo mieszkaniowe i drobna dzialalnosc gospodarcza. Dlatego bez opracowania i konsekwentnego wdrozenia spójnej polityki przestrzennej, strefa miedzyaglomeracyjna moze stac sie powazna bariera dla stworzenia zintegrowanego regionu metropolitalnego.

W strefie miedzyaglomeracyjnej funkcje rolnicze musza ulec zawezeniu. Zasadniczym typem gospodarstwa rolnego powinny byc farmy, o wysokiej efektywnosci, scislych kontaktach z przetwórstwem i rynkiem zbytu. Rolnicze uzytkowanie ziemi powinno byc zwiazane zintensywna produkcja owocowo – warzywna i rekreacja. Obecnie, obszar skierniewicko – rawski, lezacy wstrefie miedzyaglomeracyjnej, wyksztalcil juz wysoki stopien specjalizacji w produkcji sadowniczej i warzywniczej.

Tworzenie ukladu bipolarnego wymaga weryfikacji hierarchicznej struktury systemu osadniczego. Zasadnicza role w takim ukladzie zaczna pelnic powiazania bezposrednie z jednostkami osadniczymi wyzszego rzedu, z pominieciem szczebli posrednich. Integrujace sie aglomeracje, a takze jednostki strefy miedzyaglomeracyjnej beda ze soba wspóldzialaly, a zarazem konkurowaly stymulujac sie wzajemnie.

Powstanie konkurencyjnego bipolarnego regionu metropolitalnego, majacego uzasadnienie w globalizujacej sie przestrzeni europejskiej, wazne z punktu widzenia interesów kraju, stanowic jednak moze bardzo istotne zagrozenie dla terenów polozonych poza strefa bipolarna. Tereny te, borykajace sie juz dzis z ogromnymi problemami rozwojowymi moga zostac usuniete poza nawias i podlegac systematycznym procesom degradacji i marginalizacji. Stad, problem bipolarnosci ukladów, z transformacja systemu osadniczego kraju, wymaga doglebnych analiz i studiów oraz kompleksowego oszacowania bilansu zysku i strat, w skali kraju, makroregionu i regionu.

✓ ***Scenariusz III (pesymistyczny)***

Niewlasciwa polityka gospodarcza rzadu, niekorzystna dla Polski koniunktura na rynkach miedzynarodowych, brak srodków na wsparcie rozwoju regionalnego, brak realizacji infrastruktury transportowej, zwiekszajacej integracje komunikacyjna regionu oraz infrastruktury technicznej na obszarach wiejskich, jak równiez brak dzialan na rzecz poprawy stanu srodowiska, spowoduje spowolnienie rozwoju województwa i w efekcie wypadniecie z europejskiej gry konkurencyjnej.

Opóznienia w udostepnieniu atrakcyjnych lokalizacji, w zwiazku z przedluzajacym sie terminem realizacji autostrad i dróg ekspresowych, skutkowac beda nie wykorzystaniem renty polozenia w krajowym i europejskim systemie gospodarowania.

Poglebia sie niekorzystne procesy demograficzne. Odejda z regionu wyksztalceni, mobilni ludzie szukajacy pracy, odpowiadajacej ich wyksztalceniu i aspiracjom. Potencjalni inwestorzy, krajowi i zagraniczni beda poszukiwac innych mozliwosci rozwojowych poza terenem województwa. Oslabienie tempa rozwoju Lodzi, stanowiacej lokomotywe rozwoju regionu, ograniczy ekspansywnosc urbanizacyjna i gospodarcza gmin w zasiegu obszaru metropolitalnego oraz obszarach pozostalych.

3.1.2. Strefy rozwoju przestrzennego województwa

Główne motywy rozwoju przestrzennego, bedace wypadkowa zróznicowanej dzialalnosci czlowieka, pozwalaja na wyodrebnienie stref przeksztalcen struktury przestrzennej województwa, przy maksymalnym wykorzystaniu jego dotychczasowych walorów oraz przy równoczesnej ochronie najwartosciowszych elementów srodowiska przyrodniczego i kulturowego (rozwój zrównowazony). W „Planie....” wyodrebniono piec podstawowych stref zagospodarowania przestrzennego województwa, przy czym w dwóch przypadkach, przyjeto dalsze uszczególowienie podzialu poprzez wydzielenie charakterystycznych podstref.

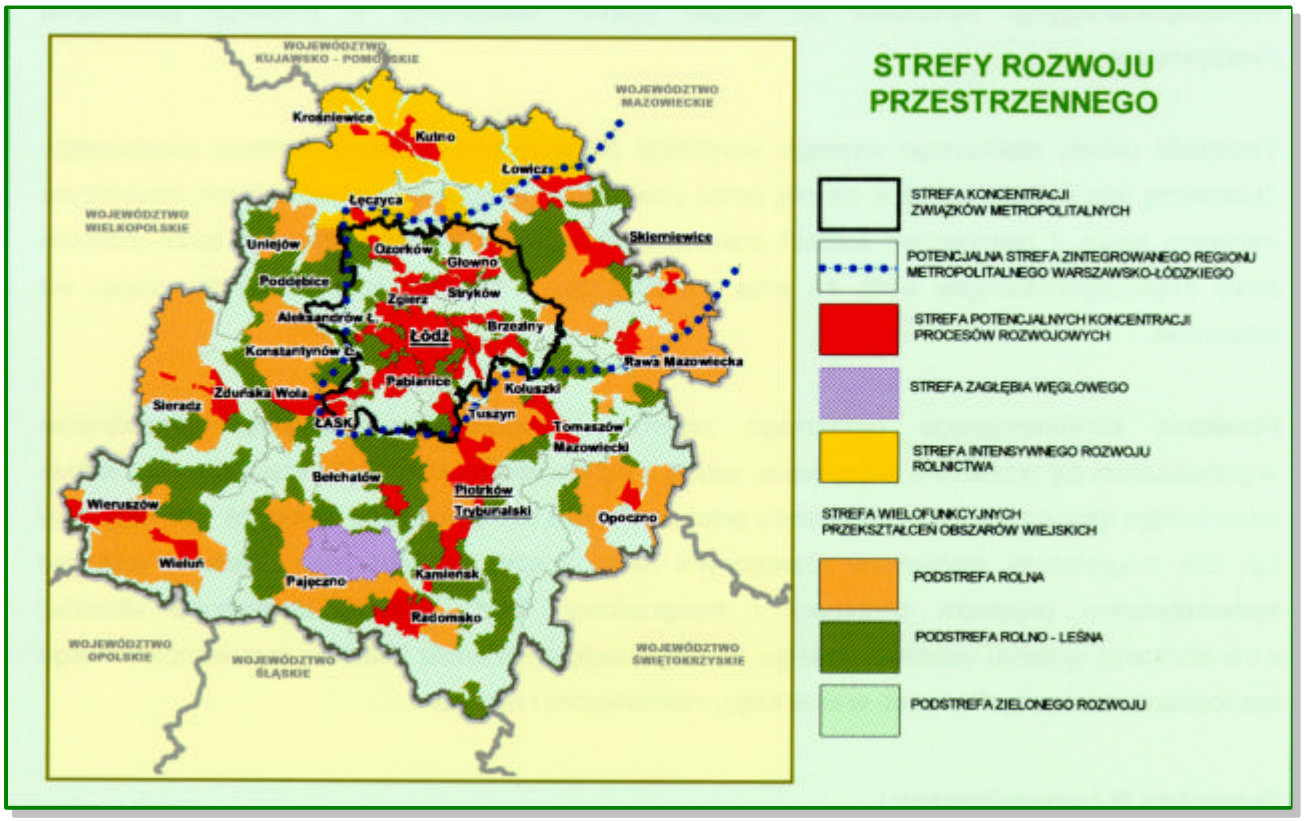

Zgodnie z „Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju”, aglomeracja lódzka ma stworzyc w perspektywie z aglomeracja warszawska ***bipolarny, zintegrowany region metropolitalny***, konkurencyjny w przestrzeni europejskiej. Za zintegrowanym rozwojem tych aglomeracji przemawia polozenie na transeuropejskich szlakach transportowych, duza koncentracja gospodarki i zycia spolecznego, rozszerzajacy sie zasieg przestrzenny procesu metropolizacji obu aglomeracji, istnienie rozwinietej sieci miast w strefie miedzyaglomeracyjnej, istnienie terenów nadajacych sie do inwestowania itp. Jednak w zwiazku z duzym polem niepewnosci, istnienie regionu zostalo w „Planie...” jedynie zasygnalizowane, jako obszar problemowy, wymagajacy szczególowych analiz oraz koncepcji i strategii rozwoju.

1. Strefa koncentracji zwiazków metropolitalnych.

Jest to przestrzen obejmujaca lódzki obszar metropolitalny, wyznaczony powierzchnia pieciu powiatów centralnych (lódzki grodzki, lódzki wschodni, brzezinski, pabianicki, zgierski). Delimitacja obszaru zostala oparta na propozycji wydzielenia Statystycznych Obszarów Metropolitalnych, jako samodzielnych jednostek terytorialnych w statystyce publicznej.

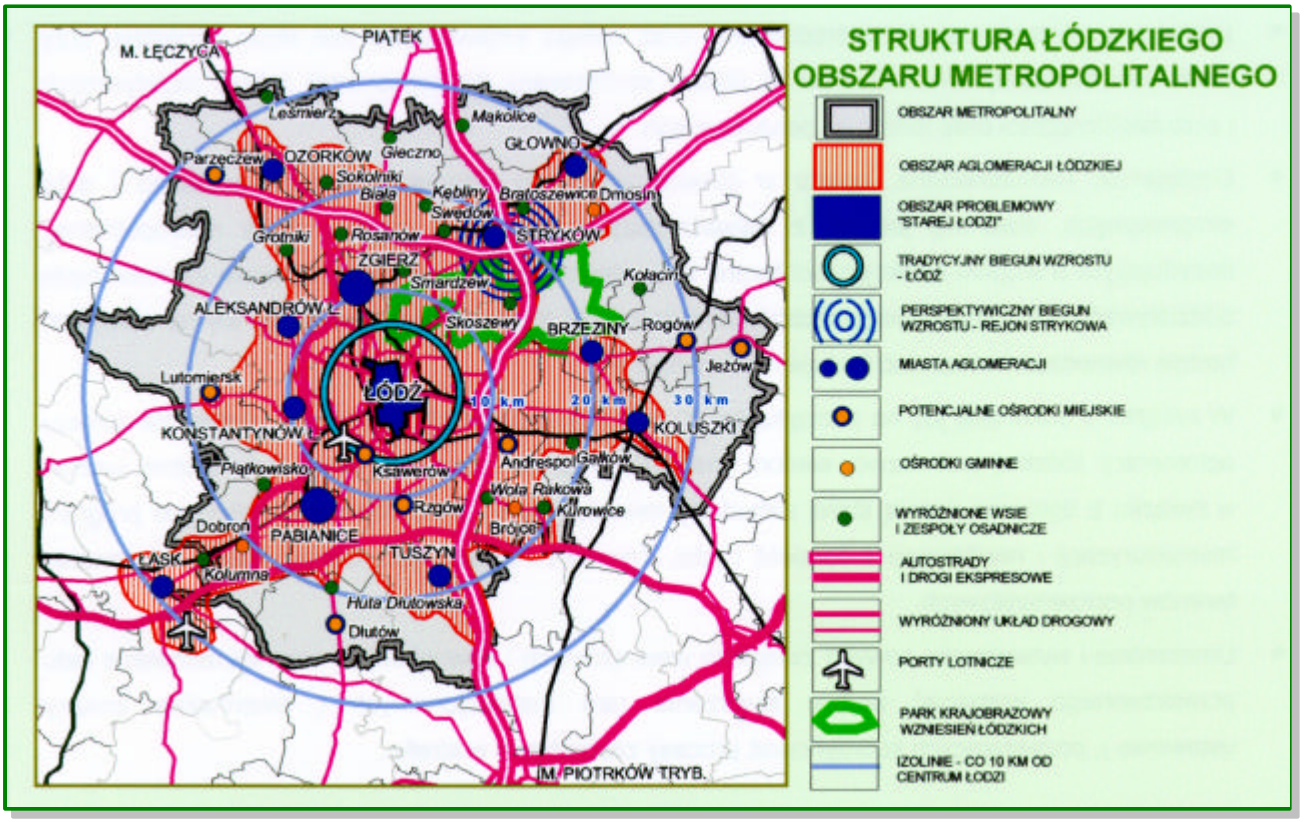

Na terenie kraju zaproponowano wydzielenie 24 obszarów metropolitalnych, w tym Lódzki Obszar Metropolitalny, charakteryzujacy sie nastepujacymi wskaznikami:

– ludnosc obszaru	- 1175 tys. osób	- 3 pozycja
– powierzchnia	- 2463 km^2	- 12 pozycja
– gestosc zaludnienia	- 477 os/km^2	- 4 pozycja
– ludnosc miasta centralnego	- 800 tys. osób	- 2 pozycja

W systemie osadniczym, Lódzki Obszar Metropolitalny odzwierciedla caly przekrój struktury osadniczej – od osrodka metropolitalnego poczynajac, na osrodkach gminnych konczac. W strukturze przestrzennej, obejmuje on zarówno rdzen urbanizacyjny województwa, jakim jest ***obszar aglomeracji lódzkiej***, jak równiez przestrzenie otwarte, które z przyrodniczego punktu widzenia stanowia dla niego zaplecze ekologiczne, o funkcjach zywicielskich, rekreacyjnych i klimatycznych. Centralne polozenie obszaru metropolitalnego, z koncentracja najwazniejszych w województwie funkcji gospodarczych i uslugowych, jak równiez dogodne powiazania komunikacyjne z pozostalym obszarem województwa i kraju podkresla jego znaczenie i zasieg oddzialywania.

- Rdzeniem aglomeracji lódzkiej i strefy metropolitalnej jest obszar „Starej Lodzi", gdzie koncentruja sie zarówno funkcje metropolitalne jak równiez obszary problemowe wywolane zageszczeniem zabudowy mieszkaniowej i przemyslowej. Podobny problem zageszczenia i przemieszania zabudowy wystepuje w innych miastach aglomeracji (Zgierz, Pabianice).

- Istotnym zjawiskiem problemowym strefy metropolitalnej jest zywiolowo narastajacy, proces urbanizacji obszarów podmiejskich oraz rekreacyjno – mieszkaniowych. Efektem tego sa rozproszone struktury osadnicze, trudne do wyposazenia w niezbedna infrastrukture oraz silnie oddzialywujace na srodowisko i krajobraz. Degradacja srodowiska przyrodniczego w sposób istotny ogranicza rozwój zarówno aglomeracji lódzkiej jak i calej strefy.
- Unikalnym obszarem strefy metropolitalnej oraz calego województwa jest rejon Strykowa, przy przecieciu autostrad A-1, A-2. Jest to obszar preferowany do koncentracji funkcji logistycznych i przedsiebiorczosci oraz terminalu pasazerskiego.
- Dostepnosc komunikacyjna, oparta w glównej mierze o planowany system autostrad i dróg ekspresowych, staje sie jednym z najwazniejszych czynników rozwoju strefy metropolitalnej, decydujacym o stopniu atrakcyjnosci terenu dla potencjalnych inwestorów. Te nowe czynniki beda oddzialywac na ksztaltowanie przestrzenne aglomeracji lódzkiej, która otwierajac sie na zewnatrz, bedzie równoczesnie rozwijac funkcje metropolitalne.
- W zwiazku z dokonana juz na poczatku lat 90-tych restrukturyzacja przemyslu, istotny dla rozwoju aglomeracji lódzkiej jest rozwój sektora malych i srednich przedsiebiorstw. Szczególnie wazne, w zwiazku z ogromna iloscia starej zabudowy mieszkaniowej, beda dzialania realizujace program restrukturyzacji i rewitalizacji sródmiesc Lodzi, Zgierza i Pabianic jak równiez zagospodarowanie terenów poprzemyslowych.
- Umocnienie i wytworzenie nowych zwiazków wewnetrznych i zewnetrznych oraz ksztaltowanie ladu przestrzennego wymagac bedzie stworzenia ram instytucjonalnych (ewentualne zmiany ustawowe), pozwalajacych koordynowac procesy zachodzace w strefie.

2. Strefa potencjalnych koncentracji procesów rozwojowych

Glównym czynnikiem przyspieszajacym rozwój spoleczno – gospodarczy jest dostepnosc komunikacyjna, decydujaca o atrakcyjnosci terenu dla inwestorów. Wystepuje glównie na obszarze aglomeracji lódzkiej, obszarach miejskich i wzdluz wazniejszych dróg krajowych, w perspektywie dotyczyc bedzie wszystkich dróg ekspresowych i autostrad. Aktualnie, znaczacym katalizatorem rozwoju gospodarczego staja sie obszary i kompleksy Lódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (Rozporzadzenie Rady Ministrów z dnia 21.08.2001 r. zmieniajace rozporzadzenie z dnia 15.04.1997 r. w sprawie ustanowienia Lódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej).

Ustanowiona strefa obejmuje 283 ha powierzchni i jest zlokalizowana w 9 podstrefach wyznaczonych:

- w aglomeracji lódzkiej w miastach Lodzi, Zgierzu, Ozorkowie i w gminie Ksawerów,
- poza obszarem aglomeracji lódzkiej na gruntach miast: Tomaszowa Mazowieckiego, Rawy Mazowieckiej, Radomska, Kutna i Leczycy.

O wlaczenie do Lódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej zabiegaja Sieradz i Opoczno.

Obszary koncentracji procesów rozwojowych, zgodnie z paradygmatem rozwoju zrównowazonego, nie moga naruszac równowagi przyrodniczej i stwarzac zagrozen dla trwalosci procesów przyrodniczych. Stad, w ich zagospodarowywaniu nalezy uwzgledniac: ochrone róznorodnosci biologicznej na poziomie genowym, gatunkowym, ekosystemowym i krajobrazowym, zachowanie odpowiednich proporcji miedzy

terenami biologicznie czynnymi a terenami zabudowanymi oraz zminimalizowac uciazliwosci zagospodarowania w sytuacji gdy nie mozna ich calkowicie wykluczyc.

W strefie potencjalnych koncentracji procesów rozwojowych wydzielono trzy podstrefy o róznym stopniu zagospodarowania i o zróznicowanych czynnikach wplywajacych na ich dalszy rozwój. Sa to:

- ***Podstrefa oddzialywania aglomeracji stolecznej***

  Obejmuje pólnocno – wschodnie gminy województwa, polozone na linii Lowicz – Skierniewice – Rawa Mazowiecka. Jest to obszar znaczacego oddzialywania aglomeracji stolecznej w ukladzie potencjalnego bipolarnego europola warszawsko – lódzkiego. W polityce przestrzennej województwa, w odniesieniu do podstrefy, winny miec miejsce dzialania ulatwiajace rozwój powiazan funkcjonalnych i gospodarczych, w wyraznie dwubiegunowym ukladzie oddzialywan na linii Skierniewice – Lowicz. W odniesieniu do obszaru skierniewicko – rawskiego podstawowa przeslanka w polityce przestrzennej winny byc dzialania utrzymujace wysoki stopien specjalizacji w produkcji sadowniczej. Ponadto, nie bez znaczenia moze byc takze proponowany w planie potencjalny rozwój obszarów przedsiebiorczosci, polozonych w gminie Kowiesy na skrzyzowaniu dróg krajowych nr 8 i nr 70, dzialajacy w symbiozie z obszarami o podobnej funkcji, zlokalizowanymi w rejonie Mszczonowa w województwie mazowieckim.

- ***Podstrefa oddzialywania powiazan Warszawa – Slask***

  Dostepnosc komunikacyjna zapewniaja drogi krajowe nr 1 i nr 8 – obecnie, jak i w perspektywie, po zrealizowaniu ukladu docelowego. Koncentracja potencjalnych czynników rozwojowych najsilniej uwidacznia sie na osi drogi nr 1, na odcinku od Tuszyna (koncówka pasma rzgowsko – tuszynskiego aglomeracji lódzkiej) i Moszczenicy, poprzez Piotrków Trybunalski do rejonu Radomska. Istotne znaczenie gospodarcze, mimo pewnych kolizji z obszarami chronionego krajobrazu, posiada wschodnie odgalezienie pasma, na linii Piotrków Trybunalski – Sulejów.

  Potencjalny rozwój pasma, polozonego wzdluz drogi krajowej nr 1, bazuje na istniejacych koncentracjach produkcyjno – uslugowych Radomska i Piotrkowa Tryb., w mniejszym stopniu Moszczenicy, Rozprzy i Gorzkowic oraz zespolach targowiskowych w Gluchowie, Tuszynie i Rzgowie. Znacznie mniej zwarty przestrzennie jest warszawski kierunek powiazan gospodarczych, polozony na osi drogi krajowej nr 8. Bardzo znaczace na tym kierunku obszary Parków Krajobrazowych (Sulejowskiego i Spalskiego), ograniczaja procesy rozwojowe i urbanizacyjne do gniazdowych skupisk, glównie w rejonie Tomaszowa Mazowieckiego z odgalezieniem w kierunku Ujazdu, w rejonie Rawy Mazowieckiej oraz czesciowo Wolborza.

- ***Podstrefa rozwoju pasma Lódz – Sieradz***

  Obejmuje obszary polozone wzdluz drogi krajowej nr 14 (czesciowo 12/14), której przepustowosc w stanie istniejacym jest bardzo ograniczona – oraz projektowanej drogi ekspresowej S-8 Lódz – Wroclaw. Rozwój gospodarczy calego pasma, jak równiez rozbudowa, polozonego w jego zasiegu lotniska „Lask" – jednego z glównych strategicznych elementów struktury województwa – jest uwarunkowany udroznieniem miedzynarodowego szlaku z Warszawy przez Lódz i Sieradz do Wroclawia, Pragi i Drezna. Dopiero wówczas, po realizacji drogi ekspresowej S-8 i S-14, pasmo Lódz – Sieradz stanie sie atrakcyjne dla inwestorów zewnetrznych.

Z pozostalych obszarów województwa, w obrebie strefy potencjalnych koncentracji procesów rozwojowych, na szczególna uwage zasluguja:

- obszar Kutno – Krosniewice, bazujacy na drodze krajowej nr 2 (Krosniewice dodatkowo na drodze nr 1), ze szczególnym uwzglednieniem Kutna i jego dwoma powiazaniami z autostrada A-1. Wezel pólnocny Kutna otwiera dodatkowy kierunek powiazan skierowany w strone Gostynina w województwie mazowieckim,
- obszar ponadlokalnej strefy oddzialywan Wielun – Wieruszów. Bazuje na dostepnosci do drogi krajowej nr 8 oraz znajduje sie w zasiegu oddzialywania projektowanego osrodka subregionalnego – Wielun. Zakres dzialan w polityce przestrzennej i gospodarczej dla tego obszaru powinien nie tylko zrównowazyc dotychczasowe wplywy Kepna (województwo wielkopolskie) na rejon Wieruszowa ale zdecydowanie przechylic je na korzysc Wielunia.

  Istotne znaczenie dla ksztaltowania subregionalnej funkcji Wielunia posiada równiez umacnianie sie wplywów miasta na rozwój obszarów przedsiebiorczosci na linii Wielun – Praszka, w województwie slaskim.

3. Strefa oddzialywania zaglebia weglowego Belchatów – Szczerców.

Obejmuje obszar silnego, bezposredniego lub posredniego, oddzialywania obszaru górniczego Belchatów, jak równiez przyszlosciowego oddzialywania rozwijajacego sie zaglebia weglowego w kierunku Szczercowa. Zasieg oddzialywania kopalni silnie rzutuje na pólnocne gminy powiatu pajeczanskiego.

W polityce przestrzennej województwa strefa zaglebia weglowego Belchatów – Szczerców wymaga specjalnego potraktowania, miedzy innymi, w zwiazku z koniecznoscia rekultywacji terenów pokopalnianych oraz stopniowa restrukturyzacja gospodarki, po wyczerpaniu sie zasobów wegla brunatnego (okolo 2038 roku w calym kompleksie Belchatów – Szczerców).

4. Strefa rozwoju intensywnego rolnictwa.

Obejmuje obszary charakteryzujace sie najwyzszym wskaznikiem jakosci rolniczej przestrzeni produkcyjnej (srednia ok. 76 pkt. w skali IUNG) – polozone w pólnocnej czesci województwa, w powiatach: kutnowskim, leczyckim i czesciowo lowickim. Strefa ta stanowi baze surowcowa dla przemyslu rolno – spozywczego, dlatego gleby o najwyzszych klasach bonitacyjnych powinny byc chronione przed degradacja i zmiana przeznaczenia na cele nierolnicze.

W obrebie strefy preferowana jest intensyfikacja produkcji zbóz, buraków cukrowych, warzyw i owoców oraz rozwój przetwórstwa plodów rolnych, w oparciu o lokalne zaplecze surowcowe. Obecny, wysoki poziom gospodarki rolnej w strefie pozwoli stosunkowo latwo przejsc proces restrukturyzacji, jakiemu cale rolnictwo bedzie poddane. Problemem strefy, wymagajacym odrebnych rozwiazan programowych, jest wystepujacy tu znaczny deficyt wód opadowych i wywolane nim zjawisko stepowienia gleb. W polityce przestrzennej istotna role odgrywac wiec beda dzialania zwiazane ze zwiekszeniem retencji.

5. Strefa wielofunkcyjnych przekształcen obszarów wiejskich

Obejmuje pozostala czesc struktur otwartych województwa, o dominujacej funkcji rolniczej, cechujacych sie niewlasciwa struktura agrarna, niska oplacalnoscia produkcji rolnej, niedostatecznie rozwinieta infrastruktura spoleczna, gospodarcza i techniczna, ukrytym bezrobociem. Jednoczesnie wystepuja tu rejony o ugruntowanych tradycjach i wyraznej specjalizacji rolniczej (sadownictwo, warzywnictwo, uprawy ziemniaka) jak równiez atrakcyjne pod wzgledem przyrodniczym i kulturowym. Rozwój tych rejonów wiaze sie z niezbedna restrukturyzacja gospodarki rolnej oraz modernizacja wsi. Wielofunkcyjny rozwój strefy wymaga rozwoju infrastruktury oraz ozywienia przedsiebiorczosci – zarówno w rolnictwie i jego otoczeniu jak i poza nim, przy wykorzystaniu lokalnych zasobów gospodarczych i walorów przyrodniczo – krajobrazowych. W procesach gospodarczego ozywienia strefy istotna role powinny odgrywac: agroturystyka, przetwórstwo rolno – spozywcze, obsluga ruchu turystycznego jak równiez poprawa stanu srodowiska. W procesie przeksztalcen podstawowe dzialania powinny wiec byc ukierunkowane na:

- likwidacje nadmiernego zatrudnienia w rolnictwie oraz wysokiego bezrobocia na wsi, równiez utajonego. Oznacza to nie tylko koniecznosc tworzenia nowych miejsc pracy poza rolnictwem, np. poprzez rozwój przetwórstwa surowców rolnych, rozwój uslug turystycznych oraz agroturystyki, ale takze zmian demograficznych, min. droga przemieszczen ludnosci wsi do miast,
- zmiany w strukturze obszarowej gospodarstw indywidualnych, poprzez wzrost liczby gospodarstw duzych (ok. 9 ha) i najwiekszych (powyzej 15 ha) oraz spadek liczby gospodarstw najmniejszych. Oznacza to koniecznosc stymulowania procesów koncentracji ziemi, celem tworzenia wiekszych gospodarstw nastawionych na wysokiej jakosci produkcje rynkowa,
- kompleksowej rozbudowy i modernizacji infrastruktury technicznej i spolecznej wsi.

W rezultacie tych podstawowych dzialan pojawia sie realne szanse na lagodzenie dysproporcji w warunkach zycia miedzy miastem a wsia.

Wielofunkcyjnosc przeksztalcen obszarów wiejskich wywoluje naturalna kolizyjnosc funkcji ze srodowiskiem przyrodniczym. Jest to szczególnie obserwowane przy zetknieciu intensywnych form zagospodarowania z otwartym systemem ekologicznym. Zespoly ***„zielonego osadnictwa”*** wystepujace z reguly na obszarach o wyzszych walorach krajobrazowo – przyrodniczych, czyli glównie na obszarach objetych róznymi formami ochrony prawnej, stwarzaja sytuacje konfliktowe. Potrzeba ochrony przestrzeni o wysokich wartosciach przyrodniczych i kulturowych, staje sie jednak coraz wazniejszym elementem decydujacym o jakosci zycia. Krajobraz moze stac sie istotnym czynnikiem rozwoju gospodarczego – turystyki i rekreacji, dlatego powinien podlegac szczególnej ochronie i pielegnacji.

Naturalna tendencja urbanizacji typu letniskowego i rekreacyjnego jest dazenie do maksymalnego wykorzystania atrakcyjnych osadniczo terenów. Liberalna polityka wladz gminnych w sferze planistycznej i decyzyjnej prowadzi do ograniczenia ogólnodostepnych przestrzeni publicznych, intensyfikacji zabudowy niedostosowanej do naturalnej pojemnosci i chlonnosci srodowiska, tworzenia dysharmonijnych zespolów osadniczych, agresywnych w srodowisku przyrodniczym i kulturowym, co w konsekwencji stwarza zagrozenie dla rozwoju turystyki i produktu turystycznego.

Podobnym problemem staje sie takze zywiolowo narastajacy proces urbanizacji obszarów podmiejskich. Dlatego, dla równowazenia rozwoju, konieczna jest nie tylko ochrona ale równiez wzmocnienie

przestrzeni przyrodniczej poprzez np. dolesienia, zadrzewienia, mala retencje.

Róznokierunkowosc w zagospodarowaniu strefy wielofunkcyjnych przekształcen obszarów wiejskich zaakcentowano w „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa lódzkiego" poprzez wyodrebnienie trzech podstref o ukierunkowanym rozwoju. Sa to:

- ***Podstrefa rolna***

  Obejmuje tereny o korzystnych warunkach dla intensywnej produkcji rolnej, zgrupowane w znacznej czesci powiatu wielunskiego, sieradzkiego, zdunskowolskiego i laskiego, w pólnocnej czesci powiatu piotrkowskiego, w czesci powiatu opoczynskiego oraz w gminach specjalizujacych sie w sadownictwie, polozonych w poludniowej czesci powiatu skierniewickiego i wschodniej czesci rawskiego. Obszary te charakteryzuja sie przecietnymi warunkami srodowiska, srednim udzialem lasów w strukturze uzytkowania gruntów, srednim wskaznikiem jakosci rolniczej przestrzeni produkcyjnej (ok. 65 pkt. w skali IUNG) i mniej korzystna strukture agrarna. W strukturze przestrzennej podstrefy dominujaca pozycje zajmuje rolnictwo, w polityce przestrzennej dzialania w zakresie restrukturyzacji wsi i rolnictwa.

- ***Podstrefa rolno – lesna***

  Obejmuje obszary rolne o malo korzystnych warunkach dla rozwoju rolnictwa (gleby slabszej jakosci, o wskazniku ponizej 60 pkt. w skali IUNG) oraz kompleksy lesne. Obszary te obejmuja przede wszystkim poludniowo – wschodnia czesc województwa. Sa to tereny o ograniczonych szansach na rozwój, z najwiekszymi zagrozeniami marginalizacja, a wiec wymagajace specjalnego potraktowania przez Samorzad Województwa. Beda tu równiez zachodzily intensywne procesy migracyjne, zwiazane z odejsciem ludzi z pracy w rolnictwie. Generalnie preferuje sie dla tych obszarów róznorodny zakres tworzenia nowych miejsc pracy poza rolnictwem, rozwój agroturystyki i róznych form rekreacji oraz przeznaczenie znacznej powierzchni gleb rolniczo nieefektywnych pod zalesienia. Gospodarka lesna, stanowiaca kluczowy element bezpieczenstwa ekologicznego panstwa, powinna prowadzic do koegzystencji funkcji ekologicznej, produkcyjnej i spolecznej.

- ***Podstrefa zielonego rozwoju***

  Obejmuje wszystkie podstawowe elementy systemu ekologicznego województwa, tj. 7 parków krajobrazowych oraz 32 obszary chronionego krajobrazu (w tym 7 projektowanych). Sa to tereny o najwyzszych walorach przyrodniczych i krajobrazowych, które juz sa, lub winny byc, objete róznymi formami ochrony prawnej. W obrebie podstrefy dominuje nadrzednosc polityki ekologicznej w calym systemie zagospodarowania przestrzennego poprzez, miedzy innymi:
  - ochrone i rewaloryzacje przestrzeni turystycznej (w tym srodowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego),
  - zrównowazony rozwój róznorodnych form aktywnego wypoczynku, turystyki i sportu, zgodny z naturalna pojemnoscia recepcyjna i chlonnoscia terenu, w nawiazaniu do tradycyjnych form zabudowy i odrebnosci regionalnej,
  - zagospodarowanie turystyczne wielofunkcyjnych zbiorników retencyjnych oraz realizacja infrastruktury technicznej,
  - rozwój rolnictwa ekologicznego i agroturystyki.

3.1.3. Aspekt demograficzny

✓ ***Analiza prognozy demograficznej GUS***

W rozwazaniach „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa lódzkiego" za punkt wyjscia przyjmuje sie prognoze demograficzna GUS, opracowana glównie w oparciu o przewidywane przebiegi procesów demograficznych – traktujac ja jednoczesnie jako prognoze ostrzegawcza. Zgodnie z zalozeniami tej prognozy przewiduje sie nastepujace zmiany liczby ludnosci województwa lódzkiego:

w tysiacach osób

1999 r.	2005 r.	2010 r.	2015 r.	2030 r.
2653,0	2597,0	2566,9	2545,2	2403,6

Glówne prognozowane kierunki zmian, to zmniejszenie sie liczebnosci populacji województwa i jej starzenie sie, wyrazajace sie zmniejszeniem sie grupy ludnosci w wieku przedprodukcyjnym i wzrostem liczby ludnosci w wieku poprodukcyjnym. Skala zachodzacych zmian bedzie miala znaczace konsekwencje dla rozwoju spoleczno – gospodarczego województwa w nadchodzacych latach.

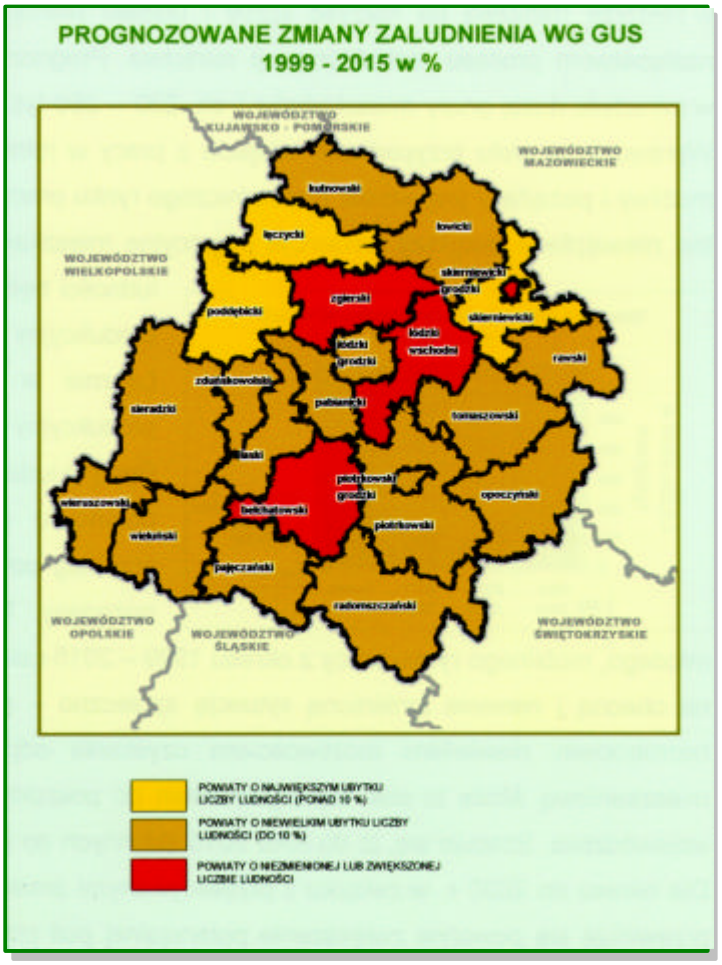

Wzrost liczby ludnosci do 2015 roku przewidywany jest tylko w powiatach belchatowskim, lódzkim wschodnim i miescie Skierniewicach, stabilizacja w powiecie zgierskim, zas w pozostalych powiatach prognozowany jest ubytek ludnosci. Zmniejszenie sie liczby dzieci i mlodziezy (o ponad 150 tysiecy osób do 2015 r.) oraz zwiekszenie grupy ludnosci w wieku poprodukcyjnym o okolo 80 tysiecy osób w województwie ogólem spowoduje okreslone problemy spoleczne i potrzeby inwestycyjne. Do powiatów o stosunkowo najwiekszym prognozowanym przyroscie grupy wieku poprodukcyjnego zaliczaja sie powiaty grodzkie skierniewicki i piotrkowski, powiat belchatowski, kutnowski, lódzki wschodni, pabianicki, zdunskowolski i zgierski, zas o najwiekszym stosunkowym ubytku dzieci imlodziezy powiaty laski, leczycki, opoczynski, pajeczanski, poddebicki, rawski i skierniewicki ziemski. Dla okresu po 2015 r. prognozy GUS przewiduja dalsze zmniejszanie liczby ludnosci oraz zmiany strukturalne populacji województwa.

Ponadto, przewidywane jest:

- zmniejszenie sie udzialu ludnosci wiejskiej z 35,1% w 1999 r i 34% w 2015 r do 32% w 2030 r. Glówny ciezar przemieszczen jest przewidywany po 2010 r., przy najwiekszym nasileniu migracji ok. 2020 r.
- wiekszy ubytek ludnosci w wieku produkcyjnym. O ile dla lat 1999 – 2015 wielkosc ubytku w skali województwa prognozowano jedynie na ok. 44 tys. osób, to dla lat 2016 – 2030 wielkosc ta przewidywana jest na poziomie ponad 190 tys. osób. Stosunkowo najwiekszy ubytek przewiduje sie w powiatach skierniewickim ziemskim, leczyckim, poddebickim i pajeczanskim, najmniejszy – w powiatach grodzkich skierniewickim i piotrkowskim oraz w belchatowskim, pabianickim i zgierskim.

✓ *Przewidywane zmiany na rynku pracy*

Wraz ze zmianami demograficznymi oraz rozwojem województwa nastapia zmiany na rynku pracy. Przyjmuje sie, iz w perspektywie do 2015 r. i dalszej, winno nastapic istotne zmniejszenie sie liczby nie pracujacej ludnosci w wieku produkcyjnym (bezrobotni, uczacy sie, rencisci i emeryci, inni nie pracujacy oficjalnie – bierny potencjal pracy) – z 41% w 1998 r. na ca 33% w 2015 r. oraz perspektywiczne zmniejszenie sie zróznicowan miedzy powiatami. Przewiduje sie równiez istotne zmiany wewnetrzne w strukturze pracujacych, wyrazajace sie przede wszystkim zmniejszeniem liczby i udzialu pracujacych w sektorze rolnictwa na korzysc liczby i udzialu pracujacych poza rolnictwem. Bedzie to glównie nastepstwem procesu restrukturyzacji rolnictwa. Prognozowane zmiany oznaczaja odejscie z pracy w rolnictwie duzej grupy mieszkanców (ok. 230 – 250 tys. osób w tym ok. 170 tys. osób do 2015 r.). Wprawdzie w wielu przypadkach odejscie z pracy w rolnictwie nie oznacza odejscia ze wsi, bowiem mozliwy i pozadany jest wzrost pozarolniczego rynku pracy na terenach wiejskich, tym niemniej proces ten niewatpliwie zwiekszy tendencje migracyjne mieszkanców województwa. Istotne jest, jaka czesc ludnosci beda stanowic ludzie mlodzi, wchodzacy w wiek produkcyjny i zycie zawodowe.

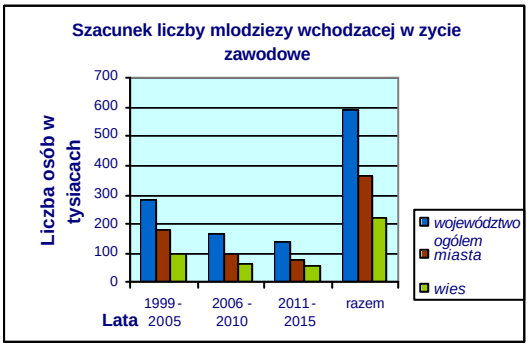

Lacznie w 2030 r. ludnosc, która weszla w wiek produkcyjny po 1998 r. bedzie liczyc okolo 880 tys. osób. Beda to ludzie w wieku 18 – 50 lat, stanowiacy okolo 65% potencjalu pracy. Jednakze, wynikajacy z prognozy przebieg powyzszego procesu nie uklada sie w sposób pozadany. Najwieksza liczba mlodziezy – blisko 50% mlodego, mobilnego rynku pracy z okresu 1999 – 2015 osiagnie wiek produkcyjny do 2005, napotykajac na obecna i niewiele zmieniona sytuacje spoleczno – gospodarcza, charakteryzujaca sie wysokim bezrobociem, niewielkimi mozliwosciami uzyskania odpowiedniej pracy i spetryfikowana sytuacja mieszkaniowa. Moze to stac sie argumentem do poszukiwania wiekszych mozliwosci poza granicami województwa. Szacuje sie, iz do roku 2015 sklonnych do przemieszczen bedzie okolo 50 tysiecy osób. Dla okresu do 2030 r. w zwiazku z przewidywanymi zmianami sytuacji gospodarczej w województwie, przewiduje sie powazne zwiekszenie potencjalnej puli przemieszczen ludnosci, co w rezultacie moze zaowocowac trwalszymi zmianami rynku pracy i salda migracji.

✓ ***Prognoza przemieszczen ludnosci województwa***

Przyjmujac jako baze demograficzna opisana prognoze GUS, przewidywane rozmieszczenie ludnosci województwa, w ukladzie podstawowych struktur przestrzennych i osadniczych w koncu okresu perspektywicznego, bedzie przedstawialo sie nastepujaco:

Obszar	1999 r.		2030 r.	
	Ludnosc w tys. osób	%	Ludnosc w tys. osób	%
Obszar metropolitalny (4 powiaty)	1175	44,3	1075	44,7
Osrodki regionalne poza obszarem metropolitalnym	277	10,4	280	11,6
Osrodki subregionalne poza obszarem metropolitalnym	256	9,6	258	10,7
Osrodki powiatowe (pozostale) poza obszarem metropolitalnym	79	3,0	80	3,3
Pozostale miasta poza obszarem metropolitalnym	64	2,4	66	2,7
Wies poza obszarem metropolitalnym	802	30,2	645	26,9
Województwo ogólem	**2653**	**100,0**	**2404**	**100,0**

Jednakze rzeczywista skala zmian demograficznych oraz ich intensywnosc zalezec beda od tego, wedlug jakiego scenariusza bedzie przebiegal rozwój województwa. Przyszle przemiany gospodarcze, spoleczne wynikajace, miedzy innymi, z realizacji zadan i polityki przestrzennej zawartej w „Planie...” moga zaowocowac zmiana wielkosci przewidywanych kierunków migracji. Rozpatrzono trzy warianty przemieszczen wewnatrzregionalnych:

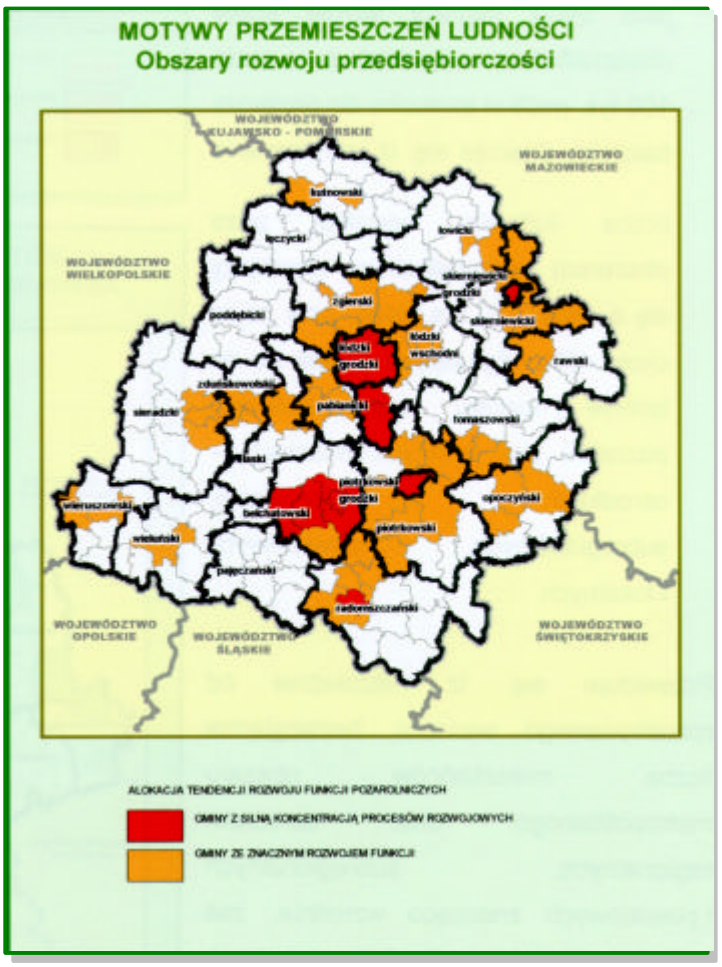

- regresu migracyjnego – wariant pesymistyczny, odnoszacy sie do sytuacji, gdy nie nastapi koncentracja czynników rozwojowych – lub nastapi dopiero w dalekiej perspektywie, zas atrakcyjnosc i konkurencyjnosc województwa wzrosnie mniej niz na innych obszarach kraju. Wówczas, zwiekszone tendencje migracyjne, głównie ludnosci wiejskiej (oceniane na ponad 150 tys. osób), tylko w czesci zostana przyjete przez siec osadnicza obszaru metropolitalnego i innych osrodków miejskich, co zaskutkuje zmniejszona w stosunku do prognozy bazowej, liczba ludnosci w 2030 r. o okolo 50 tys.

- wariant pasywny (bazowy) – przy niewielkim rozwoju i przemieszczeniach ludnosci wiejskiej wewnatrz regionu w wyniku restrukturyzacji wsi, polegajacych na tym, ze blisko 50% migrujacych osiedli sie w granicach obszaru metropolitalnego, zas nieco ponad 50% w osrodkach miejskich na pozostalym obszarze. W wyniku tych przemieszczen liczba ludnosci województwa w 2030 r. pozostanie zgodna z prognoza bazowa;
- wariant rozwojowy odnoszacy sie do optymistycznego scenariusza rozwoju województwa, przyjmujacy jako wynik migracji wzrost liczby mieszkanców województwa o okolo 100 tys. osób w stosunku do prognozy bazowej. Szacuje sie, iz jednoczesnie liczba ludnosci wiejskiej poza obszarem metropolitalnym zmniejszy sie o okolo 120 tys. osób, przy czym okolo 45% migrujacych osiedli sie na terenie obszaru metropolitalnego, pozostali zas w innych miastach – osrodkach regionalnych, subregionalnych, powiatowych i lokalnych.

Przewiduje sie, iz niezaleznie od rozpatrywanego wariantu, bezwzgledna liczba mieszkanców obszaru metropolitalnego oraz osrodków regionalnych, subregionalnych i powiatowych znaczaco wzrosnie, zas ludnosci miast – osrodków lokalnych pozostanie na podobnym poziomie.

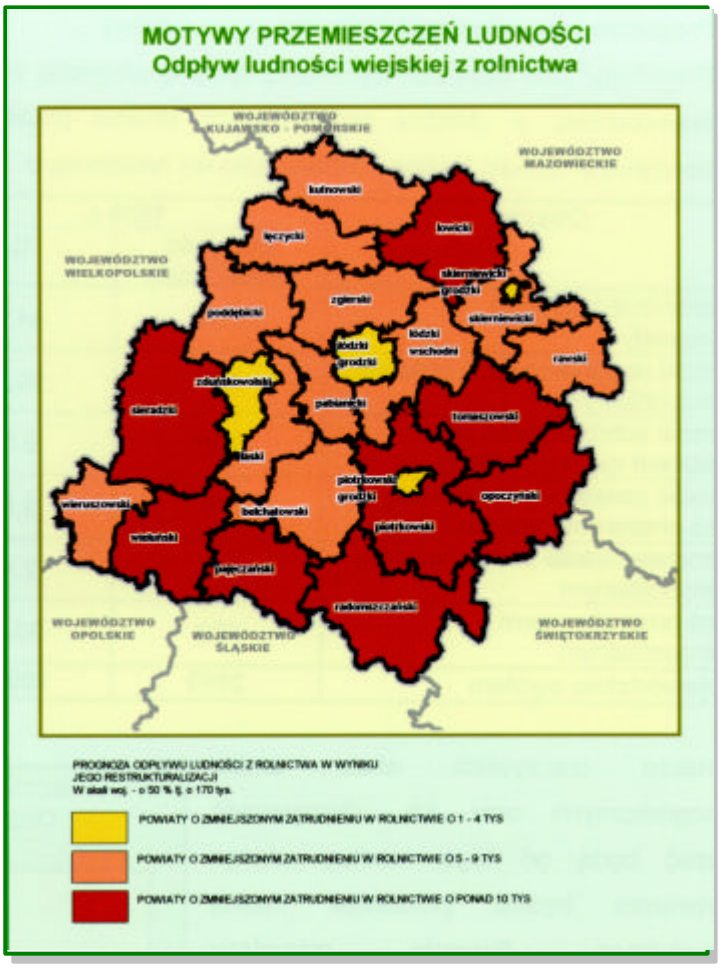

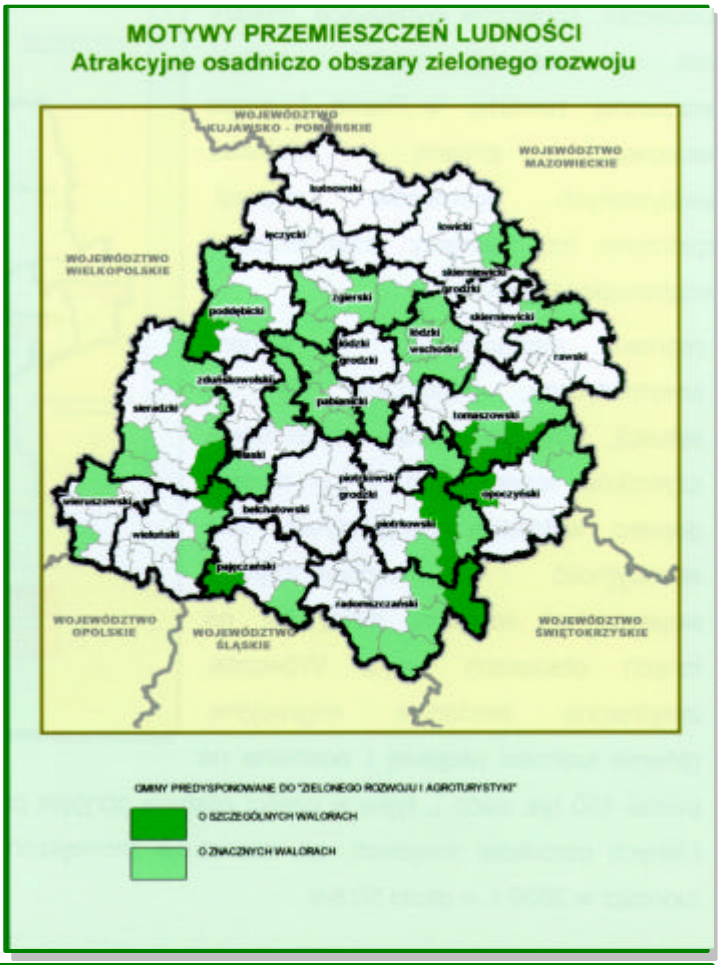

Ze wzgledu na nieodzowny proces restrukturyzacji wsi i rolnictwa oraz przewidywane zmiany w strukturze pracujacych uznano, iz glównym zródlem przemieszczen wewnatrzregionalnych beda obszary wiejskie, nie wchodzace w obreb obszaru metropolitalnego. Dotyczyc to bedzie w najwiekszej mierze powiatów lowickiego, tomaszowskiego, opoczynskiiego, radomszczanskiego, piotrkowskiego ziemskiego, wielunskiego pajeczanskiego, i sieradzkiego. Przewiduje sie, iz rzeczywisty udzial obszarów wiejskich w zaludnieniu województwa jak i liczba mieszkanców tych obszarów w 2030 r. beda w kazdym wariancie znacznie mniejsze niz w prognozie bazowej. Przewidziane w wariancie rozwojowym najwieksze zaludnienie obszarów osadnictwa wiejskiego wiaze sie z silniejszym oddzialywaniem czynników rozwojowych i szybszym przebiegiem procesów urbanizacyjnych, zwlaszcza w nowych obszarach rozwoju przedsiebiorczosci i atrakcyjnych osadniczo obszarach zielonego rozwoju.

Na obszarach osadnictwa wiejskiego w „Planie...” zostaly okreslone strefy zróznicowanej polityki przestrzennej. Przewiduje sie, iz dlugookresowe przeksztalcenia poszczególnych stref, oprócz zmian i racjonalizacji zagospodarowania, przyniosa równiez zmiany w zaludnieniu ich obszarów.

Przewidywane przemiany demograficzne wplyna w znaczacy sposób na zmiane potrzeb przestrzennych w poszczególnych jednostkach osadniczych i strefach, a w dalszej przyszlosci na obraz ich zagospodarowania przestrzennego i funkcjonowania.

Prognoza struktury planistycznej rozmieszczenia ludnosci województwa w 2030 r. wedlug powyzszych wariantów przedstawia sie nastepujaco:

Obszar	Prognoza struktury planistycznej rozmieszczenia ludnosci					
	Wariant regresu		Wariant pasywny		Wariant rozwojowy	
	tys. osób	%	tys. osób	%	tys. osób	%
Obszar metropolitalny (4 powiaty)	1120	48	1130	47	1175	47
Osrodki regionalne, subregionalne i powiatowe poza obszarem metropolitalnym	665	28	680	28	720	29
Miasta lokalne poza obszarem metropolitalnym	65	3	70	3	75	3
Wies poza obszarem metropolitalnym	500	21	520	22	530	21*
Województwo	**2350**	**100**	**2400**	**100**	**2500**	**100**

**Urbanizacja strefy rozwojowej (ewentualna strefa rozwoju miast).*

Prognoza zmian zaludnienia na obszarach wiejskich, do 2030 roku, przedstawia sie nastepujaco:

Lp	Obszary wiejskie poza strefa metropolitalna	Stan bazowy				Prognoza zaludnienia w relacji do stanu wejsciowego
		Powierzchnia		Zaludnienie 1999		
		km^2	%	tys. os	%	%
1	Strefa oddzialywania zaglebia belchatowskiego	320	2	17	2	30
2	Strefa potencjalnych koncentracji procesów rozwojowych	200	1	60	7	125
3	Strefa rozwoju intensywnego rolnictwa	2000	14	100	12	50
4	Strefa wielofunkcyjnych przeksztalcen obszarów wiejskich					
	z tego: podstrefa rolna podstrefa rolno – lesna podstrefa zielonego rozwoju	 6000 2078 4000*	 41 14 28	 450 50 125	 56 6 16	 60 44 86
	Obszary wiejskie	**14598**	**100**	**802**	**100**	**x**

x w tym Parki Krajobrazowe 872 km^2

3.2. SYSTEM OSADNICZY

„Plan...” ksztaltuje zharmonizowany uklad osadniczy, którego strukture organizuja:

- osrodek metropolitalny Łódź,
- specjalistyczny osrodek dyspozycyjno – uslugowy Belchatowskiego Okregu Przemyslowego zlokalizowany w Belchatowie,
- osrodki regionalne, stanowiace trzon sieci osrodków równowazenia rozwoju w: Piotrkowie Trybunalskim., Skierniewicach, Sieradzu, Kutnie i Radomsku,
- osrodki subregionalne, o ponadpowiatowym zasiegu oddzialywania, uzupelniajace siec osrodków równowazenia rozwoju w: Zgierzu, Pabianicach, Tomaszowie Mazowieckim, Opocznie, Lowiczu, Leczycy, Zdunskiej Woli, Wieluniu i Rawie Mazowieckiej,
- osrodki powiatowe – pozostale, ponadlokalnego oddzialywania,
- osrodki miejskie i miejsko – gminne,
- wyróznione osrodki gminne, silnie urbanizujace sie, stanowiace potencjalne osrodki miejskie,
- osrodki gminne – pozostale.

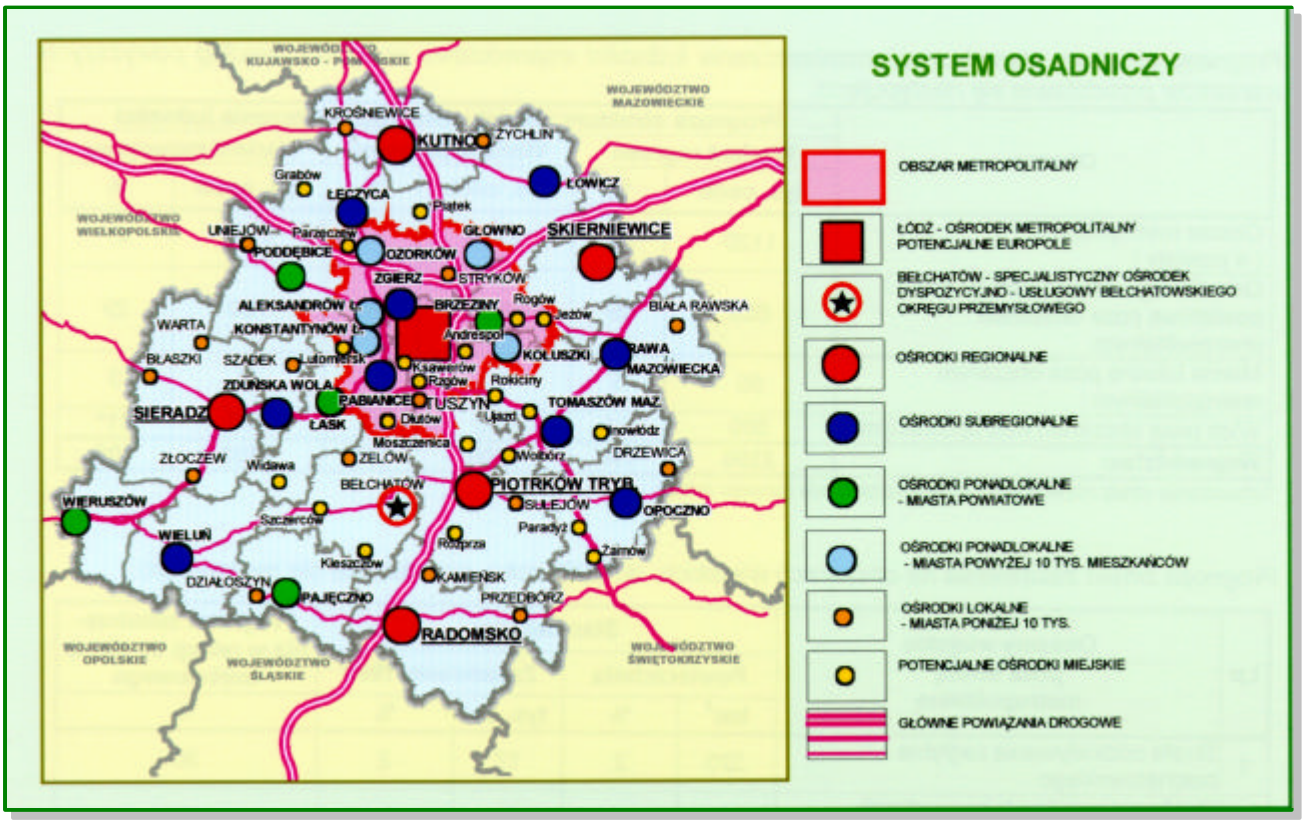

W systemie osadniczym województwa lódzkiego wystepuje dzis i jest nie do zniwelowania w przyszlosci ogromna dysproporcja w kumulacji potencjalu gospodarczego, spolecznego i ludnosciowego miedzy Lodzia a pozostalymi glównymi miastami województwa. W tej sytuacji problem równowazenia rozwoju osrodków osadniczych mozna odnosic wylacznie do drugiego poziomu strukturalnego, tj. do poziomu osrodków regionalnych i subregionalnych. Natomiast Lódz, startujac w procesie rozwoju ze znacznie wyzszego poziomu i wiekszymi szansami rozwoju, zawsze pozostanie dominantem w strukturze osadniczej województwa, czego kulminacja bedzie ukształtowanie sie jej funkcji metropolitalnych.

3.2.1. Osrodek metropolitalny – Lódz

Lódz, skupiajac na swym obszarze gros funkcji uslugowo – administracyjnych, kulturowych, zdrowotnych, akademickich i naukowo – badawczych oraz gospodarczych województwa pelni role centrum metropolitalnego, jednakze aktualnie nie wykształcila jeszcze dostatecznej ilosci funkcji o znaczeniu miedzynarodowym, by mozna bylo zaliczyc ja do ukształtowanych europolii.

W odniesieniu do osrodków metropolitalnych, wedlug analizy wybranych mierników potencjalu szesciu polskich metropolii (Warszawa, Poznan, Kraków, Wroclaw, Lódz i Trójmiasto) Lódz jako centrum Lódzkiego Obszaru Metropolitalnego zajmuje uwzgledniajac:

- liczbe ludnosci miasta - 2 miejsce wsród osrodków metropolitalnych
- liczbe ludnosci zespolu miejskiego w promieniu 30 km od centrum miasta - 2 miejsce
- liczbe pracujacych na 1000 mieszkanców - 6 miejsce
- liczbe ludnosci z wyzszym wykształceniem na 1000 mieszkanców - 6 miejsce
- ilosc szkól wyzszych - 4 miejsce
- liczbe studentów na 1000 mieszkanców - 5 miejsce
- liczbe telefonów na 1000 mieszkanców - 2 miejsce

Wzmocnienie funkcji metropolitalnych Lodzi to w pierwszym rzedzie dzialania na rzecz rozwoju infrastruktury miejskiej poprzez: dalszy rozwój sfery uslug bankowych, finansowych, obslugi nieruchomosci oraz instytucji wspierajacych rozwój gospodarczy, rozwój branzy turystycznej (XIX-wieczna architektura przemyslowa) a przede wszystkim rozwój szkolnictwa wyzszego i sfery badawczo – rozwojowej oraz kultury i funkcji unikatowych. Do tych ostatnich zaliczyc mozna np. wzmocnienie funkcji targowych Lodzi poprzez wyznaczenie nowych przestrzeni dla organizacji Targów Lódzkich – waznego wezla miedzynarodowej wymiany handlowej.

System krzyzujacych sie autostrad w bezposrednim sasiedztwie Lodzi musi stworzyc warunki dla rozwoju przedsiebiorczosci na wielka skale, tworzac wezly, które sprostaja konkurencji europejskiej. To jest podstawowa szansa dla Lodzi jako przyszlej europolii. Wraz ze wzrostem gospodarczym nastapi rozwój pozostalych funkcji miasta. Przewiduje sie takze, iz nastepowac bedzie silniejsza integracja Lodzi z otoczeniem oraz bardziej komplementarne rozmieszczanie funkcji uslugowych w przestrzeni metropolii .

3.2.2. Belchatów – specjalistyczny osrodek dysozycyjno – uslugowy Belchatowskiego Okregu Przemyslowego

Miasto powiatowe o zaludnieniu 61 tys. mieszkanców. Wyjatkowy osrodek w skali województwa, o bardzo istotnym potencjale gospodarczym i wysoce specjalistycznej funkcji przemyslowej. Znaczacy osrodek obslugi ruchu turystycznego na poziomie regionalnym oraz ksztaltujacy sie osrodek akademicki. W okresie perspektywy sredniookresowej projektowane znaczne wzmocnienie funkcji przemyslowej, w wyniku rozpoczecia eksploatacji pola górniczego „Szczerców" oraz rozbudowy elektrowni „Belchatów II". W równoleglych dzialaniach inicjatywnych samorzadu lokalnego przewidywane wzmocnienie funkcji uzupelniajacych o znaczeniu regionalnym, miedzy innymi poprzez rozwój bazy turystyczno – sportowej oraz podniesienie poziomu aktywnosci gospodarczej mieszkanców. W zakresie progniz demograficznych „Plan..." przewiduje wzrost zaludnienia Belchatowa do poziomu 70 – 72 tys. mieszkanców (przyrost ok. 15 – 18%).

3.2.3. Osrodki regionalne i subregionalne

W strukturze systemu osadniczego województwa sa to miasta, które tworza podstawowa siec osrodków równowazenia rozwoju. Kwalifikacje i rozmieszczenie osrodków oraz projektowane wzmocnienia ich funkcji regionalnych i subregionalnych, szczególnie w zakresie rozwoju ich funkcji spolecznych i gospodarczych – poprzez wzrost poziomu wykształcenia, wzrost poziomu aktywnosci gospodarczej itp. winno sprawic, iz osrodki te stana sie podstawowymi ogniwami dynamizujacymi rozwój województwa.

„Plan..." zaklada znaczne wzmocnienie regionalnych i subregionalnych funkcji osrodkow kreujacych podstawowa siec osrodków równowazenia rozwoju. Dla osrodków tych „Plan..." miedzy innymi przyjmuje:

- wzrost zaludnienia srednio o 15 – 20%
- rozwój szkól wyzszych i wyzszych szkól zawodowych
- rozwój instytucji kultury i sztuki o zasiegu regionalnym
- rozwój instytucji kreujacych tozsamosc regionalna mieszkanców
- rozwój bazy turystycznej i sportowej
- rozwój placówek sluzby zdrowia oraz placówek pomocy spolecznej o zasiegu regionalnym
- poprawe jakosci zycia w aspekcie ograniczania negatywnych oddzialywan na srodowisko przyrodnicze obiektów szczególnie uciazliwych – glównych emitorów zanieczyszczen powietrza, gleb i wód
- uaktywnienie przesadzonych oraz wyznaczenie projektowanych podstref i kompleksów Lódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej
- tworzenie ponadlokalnych stref aktywnosci gospodarczej
- rozwój ponadlokalnych osrodków obslugi rolnictwa

✓ ***Osrodki regionalne***

Do tej grupy osrodków zakwalifikowano miasta, które przy swoim znaczacym potencjale ludnosciowym (ok. 50 tys. mieszkanców i wiecej) wyrózniaja sie bogatym wyposazeniem w urzadzenia i obiekty z zakresu infrastruktury spolecznej i gospodarczej. Sa to miasta: ***Piotrków Trybunalski, Sieradz, Skierniewice, Kutno i Radomsko***.

Dla tej grupy osrodków „Plan ...” przyjmuje:

- w zakresie prognozy dlugookresowych przeksztalcen osadnictwa wzrost zaludnienia srednio o ok. 15 – 20% w preferowanym wariancie rozwojowym,
- w zakresie infrastruktury spolecznej znaczne wzmocnienie funkcji regionalnych.

Równomierne rozmieszczenie osrodków regionalnych stwarza odpowiednie warunki dla ksztaltowania rozwoju województwa na poziomie mozliwie najblizszym zrównowazeniu. Na jakosc tego zjawiska wplywa: dogodnosc powiazan z obszarem bezposredniego oddzialywania i stolica województwa zarówno w aspekcie komunikacyjnym jak równiez w zakresie oddzialywania uslug ponadlokalnych.

- PIOTRKÓW TRYBUNALSKI – byle miasto wojewódzkie, obecnie na prawach powiatu grodzkiego. Drugie, co do wielkosci miasto województwa (ponad 80 tys. mieszkanców). Silnie rozwiniety potencjal uslugowy, spoleczny i gospodarczy, z rozbudowanym zakresem uslug o funkcjach regionalnych. Dla poludniowej czesci województwa stanowi glówny osrodek integracji podsystemów transportowych, co kwalifikuje miasto do lokalizacji regionalnego centrum logistycznego. Dobre powiazania komunikacyjne rozszerzaja zasieg wplywów osrodka na poludniowa ipoludniowo – wschodnia czesc regionu.

  Zakladany jest wzrost zaludnienia do poziomu 90 – 92 tys. mieszkanców (ok. 12%).

  Wzmocnienie funkcji regionalnych osrodka to w pierwszym rzedzie wzmocnienie i dalszy rozwój instytucji i obiektów z zakresu infrastruktury spolecznej oraz rozwój bazy turystycznej do poziomu osrodka recepcyjnego o znaczeniu krajowym. Poza tym dalszy rozwój funkcji gospodarczej miasta oraz jego wiodacy wplyw na ksztaltowanie potencjalnych stref rozwoju spolecznego i gospodarczego, rozwijanych na kierunkach wylotowych z miasta, kwalifikuje Piotrków Trybunalski do roli najsilniejszego w województwie lódzkim osrodka regionalnego.

- SKIERNIEWICE – byle miasto wojewódzkie, obecnie na prawach powiatu grodzkiego. Zaludnienie ok. 50 tys. mieszkanców. Znaczacy osrodek akademicki oraz naukowy (Instytut Sadownictwa). Rozbudowany potencjal gospodarczy i uslugowy osrodka, w tym ze znaczacym udzialem uslug o funkcjach regionalnych, kwalifikuje miasto do roli osrodka regionalnego, oddzialywujacego na pólnocno – wschodnia czesc województwa i dalszego wzmocnienie funkcji regionalnych.

  Polozenie Skierniewic w zasiegu oddzialywania dwu najwiekszych metropolii krajowych – Warszawy i Lodzi, stwarza wyjatkowo korzystne warunki dla rozwoju przestrzennego oraz wzrasta znaczenie miasta w strukturze przyszlego ukladu bipolarnego. Znajdzie to swoje szczególne odzwierciedlenie w dynamicznie rozwijajacym sie sektorze uslug znaczenia regionalnego, rozwoju bazy turystycznej (osrodek recepcyjny o znaczeniu krajowym), obsludze rolnictwa (ponadlokalny osrodek obslugi rolnictwa) oraz w umocnianiu sie funkcji gospodarczej, miedzy innymi poprzez utworzenie osrodka logistycznego. Dynamicznie rozwijajacemu sie miastu towarzyszyc bedzie wzrost zaludnienia, relatywnie najwyzszy sposród wszystkich osrodków regionalnych województwa lódzkiego, do wielkosci 62 – 65 tys. mieszkanców (wzrost ok. 25 – 30%).

- SIERADZ – byle miasto wojewódzkie, obecnie powiatowe, o zaludnieniu ponad 45 tys. mieszkanców. Uksztaltowany osrodek gospodarczy oraz uslug ponadlokalnych, z udzialem uslug o funkcjach regionalnych. Zasieg oddzialywania osrodka obejmuje zachodnia czesc województwa. Przewidywane jest znaczace wzmocnienie funkcji regionalnych Sieradza poprzez tworzenie instytucji o znaczeniu regionalnym. Przewiduje sie rozwój bazy turystycznej (osrodek recepcyjny

o znaczeniu krajowym), utworzenie podstrefy „Sieradz" w ramach Lódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz lokalizacje osrodka logistycznego. Przewidywany stan zaludnienia Sieradza, w preferowanym wariancie rozwojowym województwa, szacuje sie na poziomie 55 – 58 tys. mieszkanców (przyrost ok. 20 – 25%).

- KUTNO – miasto powiatowe o zaludnieniu 50 tys. mieszkanców. Silny osrodek przemyslowy oraz glówny wezel komunikacyjny w pólnocnej czesci województwa. Ukształtowany osrodek uslug ponadlokalnych z elementami uslug o funkcjach regionalnych. Dla pólnocnej czesci województwa, miasto stanowi glówny osrodek integracji podsystemów transportowych, co kwalifikuje Kutno do lokalizacji regionalnego centrum logistycznego. W perspektywie sredniookresowej przewiduje sie umiarkowany wzrost zaludnienia do poziomu 55 – 57 tys. mieszkanców (przyrost ok. 12%).
- RADOMSKO – miasto powiatowe o zaludnieniu ok. 51 tys. mieszkanców. Silny osrodek przemyslowy oraz glówny wezel komunikacyjny w poludniowej czesci województwa. Ukształtowany osrodek uslug ponadlokalnych z elementami uslug o funkcjach regionalnych. Zasieg oddzialywania osrodka obejmuje poludniowa czesc województwa, od Pajeczna po Przedbórz, z tendencjami rozszerzania sie wplywów na pólnocna czesc województwa slaskiego, do rejonu Klomnic. Przewidywane jest wzmocnienie funkcji regionalnych Radomska miedzy innymi poprzez uaktywnienie wyznaczonej podstrefy „Radomsko" Lódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz utworzenie osrodka logistycznego na bazie integracji podsystemów transportowych. Przewidywany jest umiarkowany wzrost zaludnienia do poziomu 55 – 57 tys. mieszkanców (przyrost ok. 10%).

✓ ***Osrodki subregionalne***

Tworza siec uzupelniajaca osrodków równowazenia rozwoju. Do grupy tej zaliczono dziewiec miast powiatowych, o zróznicowanym potencjale demograficznym i gospodarczym oraz o zróznicowanych funkcjach. Sa to nastepujace osrodki: ***Zgierz, Pabianice, Tomaszów Mazowiecki, Zdunska Wola, Lowicz, Rawa Mazowiecka, Leczyca, Wielun*** i ***Opoczno***.

Do tej grupy osrodków, podobnie jak dla grupy poprzedniej „Plan..." przyjmuje:

- w zakresie poprawy dlugookresowych przeksztalcen osadnictwa, wzrost zaludnienia srednio o ok. 15 – 20% w preferowanym wariancie rozwojowym,
- znaczne wzmocnienie funkcji subregionalnych, szczególnie w zakresie infrastruktury spolecznej.

- ZGIERZ i PABIANICE – osrodki subregionalne polozone w bezposrednim sasiedztwie Lodzi wspieraja swym potencjalem spolecznym i gospodarczym centrum metropolitalne. Silne osrodki gospodarcze ze stosunkowo aktywnymi kompleksami Lódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. W strukturze przestrzennej obydwu miast charakterystyczne dla Lodzi i aglomeracji lódzkiej zageszczenie i przemieszanie starej zabudowy mieszkaniowej i przemyslowej. Stad w odniesienu do obydwu miast koniecznosc dzialan w kierunku restrukturyzacji i rewitalizacji tych zespolów urbanistycznych. Wzmocnienie funkcji subregionalnych obejmuje przede wszystkim rozwój uslug ponadlokalnych. Dla obydwu miast przewidywany umiarkowany przyrost zaludnienia (srednio o 12%): w odniesieniu do Pabianic do ok. 82 tys. mieszkanców, w odniesienu do Zgierza do ok. 67 tys. mieszkanców.

- TOMASZÓW MAZOWIECKI – centrum obslugi ruchu turystycznego znaczenia krajowego, szczególnie dla obszarów Parków Krajobrazowych: Spalskiego i Sulejowskiego. Dzialania wzmacniajace funkcje subregionalna ukierunkowane na rozwój infrastruktury oraz szkolnictwa o profilu turystycznym. Charakterystyczne dla Tomaszowa funkcje subregionalne uzupelniaja i wspomagaja funkcje regionalne Piotrkowa Trybunalskiego. Przewiduje sie nieznaczny wzrost zaludnienia do ok. 74 – 75 tys. mieszkanców (przyrost ok. 7 – 8%).
- ZDUNSKA WOLA – której funkcje subregionalne oparte sa o potencjal ludnosciowy i gospodarczy, a przede wszystkim o walory transportowe (lokalizacja regionalnego centrum logistycznego w oparciu o wezel kolejowy i droge nr 14). Wspiera osrodek regionalny Sieradz. Przewidywany umiarkowany wzrost zaludnienia do ok. 50 tys. mieszkanców (przyrost o ok. 10%).
- RAWA MAZOWIECKA – miasto powiatowe o zaludnieniu 18,5 tys. mieszkanców polozone na skrzyzowaniu dróg krajowych, w strefie oddzialywania aglomeracji lódzkiej i warszawskiej. Osrodek koncentrujacy ksztaltowanie potencjalnej strefy rozwoju spoleczno – gospodarczego rozwijajacej sie na kierunkach dróg wylotowych z miasta. Rozwój gospodarczy wzmocniony uaktywnieniem wyznaczonego kompleksu Lódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. „Plan...” zaklada relatywnie znaczacy wzrost zaludnienia do poziomu 22- 24 tys. mieszkanców (przyrost ok. 25%).
- LOWICZ – wzmacniajacy swymi szczególnymi funkcjami ponadlokalnymi osrodek regionalny Skierniewice. Podobnie jak Skierniewice znajduje sie w strefie wplywu aglomeracji lódzkiej i warszawskiej, co korzystnie wplywa na rozwój wielofunkcyjnego charakteru osrodka. Szczególne znaczenie dla miasta posiada utrzymanie i rozwiniecie funkcji nauki i kultury. Przewiduje sie relatywnie wysoki wzrost zaludnienia do ok. 40 tys. mieszkanców (wzrost o ok. 25%).
- LECZYCA – najmniejsze miasto wsród osrodków subregionalnych podniesione do tej rangi dla zrównowazenia struktury funkcjonalnej osadnictwa, w pólnocnej czesci województwa lódzkiego. Do poziomu subregionalnego predysponuja Leczyce, miedzy innymi, takie funkcje ponadlokalne jak: obsluga ruchu turystycznego (osrodek recepcyjny znaczenia regionalnego) oraz ponadlokalny osrodek obslugi rolnictwa. Rozwój gospodarczy wzmocniony uaktywnieniem wyznaczonego kompleksu Lódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Przewidywany wzrost zaludnienia do ok. 20 – 21 tys. mieszkanców (przyrost ok. 25%).

Szczególne znaczenie wsród osrodków subregionalnych posiadaja: WIELUN i OPOCZNO. Sa to osrodki najdalej polozone od centrum metropolitalnego i stosunkowo najslabiej z nim skomunikowane. Podniesienie tych miast do roli osrodków subregionalnych winno stac sie czynnikiem przeciwdzialajacym peryferyzacji tych obszarów województwa.

- OPOCZNO – miasto predysponowane do rozwoju jako najsilniejszy osrodek miejski, równowazacy struktury przestrzenne osadnictwa w prawobrzeznych obszarach srodkowej Pilicy. Zakladany wzrost ludnosciowy miasta do ok. 28 tys. mieszkanców (przyrost ok. 27 – 30%), a przede wszystkim rozwój potencjalu uslugowego i gospodarczego zdecyduje o ksztaltowaniu sie subregionalnej funkcji osrodka. Na terenie miasta przewiduje sie utworzenie podstrefy „Opoczno” w ramach Lódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

- WIELUN – kreowany do roli osrodka subregionalnego z podobnych powodów jak Opoczno. Ukształtowany osrodek uslug ponadlokalnych o potencjalnych mozliwosciach dalszego rozwoju. Atutem miasta jest dobrze rozwiniety, koncentryczny uklad dróg krajowych, co znacznie rozszerza mozliwosci oddzialywania osrodka – szczególnie w kierunku Wieruszowa i Dzialoszyna. „Plan...” zaklada relatywnie znaczacy wzrost zaludnienia do 32 – 35 tys. mieszkanców (przyrost ok. 30%).

3.2.4. Osrodki ponadlokalne

Do tej grupy osrodków zakwalifikowano piec pozostalych miast powiatowych oraz piec miast nie powiatowych liczacych powyzej 10 tys. mieszkanców. Cecha charakterystyczna tej grupy osrodków jest bardzo znaczne zróznicowanie potencjalu demograficznego (od 7 tys. mieszkanców powiatowego Pajeczna do ok. 22 tys. nie powiatowego Ozorkowa) oraz równie silnie zróznicowanie potencjalu gospodarczego i uslugowego.

✓ ***Osrodki powiatowe***

Grupe tych osrodków tworza: ***Lask, Brzeziny*** (od 1.01.2002 r.), ***Wieruszów, Poddebice*** i ***Pajeczno***.
Podstawowym problemem malych miast powiatowych jest ich nie wystarczajace wyposazenie w obiekty, i urzadzenia infrastruktury spolecznej – ponadlokalnego znaczenia. Proces ksztaltowania funkcji powiatowych w tych miastach, wylaczajac z tej grupy Lask, wymaga od wladz panstwowych i samorzadowych szeregu wyprzedzajacych dzialan finansowych i organizacyjnych.
Problem ten dotyczy przede wszystkim PAJECZNA, miasta najslabiej wyposazonego w atrybuty osrodka powiatowego. W podobnej, choc korzystniejszej sytuacji znajduja sie osrodki powiatowe WIERUSZÓW i PODDEBICE. Najmniej dzialan inwestycyjnych wymaga wzmacnianie funkcji powiatowych BRZEZIN. Aktualnie na terenie tego miasta wystepuje kilkanascie jednostek i instytucji ponadlokalnego znaczenia, które sluzyly mieszkancom powiatu lódzkiego wschodniego.

✓ ***Wyróznione osrodki miejskie***

Wyróżniono w tej grupie piec miast liczacych powyzej 10 tys. mieszkanców. W kolejnosci zaludnienia sa to miasta: ***Ozorków*** (21,7 tys.), ***Aleksandrów Lódzki*** (20,4 tys.), ***Konstantynów Lódzki*** (17,6 tys.), ***Glowno*** (15,8 tys.) i ***Koluszki*** (13,6 tys.). Wszystkie te miasta, polozone w obszarze metropolitalnym Lodzi charakteryzuja sie zageszczeniem oraz przemieszaniem zabudowy mieszkaniowej i przemyslowej. W strukturze funkcjonalnej tych miast dominuje funkcja przemyslowa i obslugi rolnictwa, uzupelniona znacznym udzialem uslug.

3.2.5. Osrodki lokalne – miasta pozostale

Jest to grupa pozostalych 16 miast województwa o dominujacej funkcji obslugi rolnictwa i uslug dla ludnosci, ze zróznicowanymi funkcjami uzupelniajacymi, najczesciej obslugi ruchu turystycznego, czestokroc funkcja gospodarcza i produkcyjna. Generalnie sa to miasta male o zaludnieniu ponizej 10 tys. mieszkanców i zróznicowanym potencjale demograficznym i gospodarczym.

Piec miast: ***Zychlin, Zelów, Tuszyn, Dzialoszyn*** i ***Sulejów*** zajmuje przedzial zaludnienia w grupie 5 – 10 tys. mieszkanców. Pozostale dziewiec miast to: ***Krosniewice, Drzewica, Przedbórz, Warta, Stryków, Biala Rawska, Zloczew, Uniejów, Kamiensk, Blaszki*** i ***Szadek***. Znajduja sie w grupie ponizej 5 tys. mieszkanców.

Szczególna pozycje wsród osrodków lokalnych zajmuje STRYKÓW. Polozony na skrzyzowaniu dwóch autostrad i bardzo silnie z nimi polaczony wezlami autostradowymi: „Stryków II" na A-2 i „Stryków Pólnoc" na A-2, staje sie centrum regionu stanowiacego dla województwa glówny perspektywiczny biegun wzrostu gospodarczego. Lokalizacja w rejonie Strykowa regionalnego centrum logistycznego, terminalu pasazerskiego oraz koncentracja obszarów przedsiebiorczosci daje miastu potencjalnie ogromne mozliwosci rozwoju. „Plan..." zaklada znaczny rozwój przestrzenny i gospodarczy Strykowa, a w zakresie przeksztalcen ludnosciowych relatywnie najwiekszy przyrost zaludnienia, ok. 300% - do poziomu 10 – 12 tys. mieszkanców.

3.2.6. Osrodki urbanizujace sie – potencjalne osrodki miejskie

Do tej grupy osrodków zakwalifikowano wyróżniajace sie osrodki gminne, charakteryzujace sie cechami miejskosci w zabudowie i wyposazeniu w infrastrukture, predysponowane do oddzialywania ponadgminnego. Czesto sa to osrodki, które utracily prawa miejskie, obecnie natomiast wykazuja silne motywy rozwojowe. Winny uzyskac lub odzyskac stare, kiedys utracone prawa miejskie.
Wyróżnia sie nastepujace grupy osrodków gminnych – potencjalne osrodki miejsko – gminne:

✓ ***Grupa I***

Wytypowano tu osrodki bedace w bezposrednim zwiazku z aglomeracja lódzka, silnie zurbanizowane, w typie urbanizacji podmiejskiej, o zaludnieniu wyzszym niz w miastach malych i najmniejszych, wyposazonych w infrastrukture miejska – szczególnie predysponowane do uzyskania statusu miast:

- ***Andrespol*** – osrodek koncentrujacy ludnosc poza rolnicza, wielkosci sredniego miasta (gestosc zaludnienia 452 osoby/km^2). Administracyjnie obszar o statusie miejskim winien byc rozpatrywany lacznie z Andrzejowem, który bedzie odciety od Lodzi autostrada A-1.
- ***Ksawerów*** – gmina o cechach typowo miejskich (gestosc zaludnienia 502 osoby/km^2) i funkcjach poza rolniczych, polozona miedzy strukturami miejskimi Lodzi i Pabianic, z rozwijajaca sie podstrefa Lódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz o znacznych rezerwach terenów inwestycyjnych, dotychczas przewidzianych dla potrzeb Hurtowego Rynku Rolnego.
- ***Rzgów*** – osrodek o malomiasteczkowej zabudowie (gestosc zaludnienia w calej gminie – 127 osób/km^2), dynamicznie rozwijajacy funkcje poza rolnicze i ponadlokalne, winien odzyskac utracone w XIX stuleciu prawa miejskie.

✓ ***Grupa II***

Obejmuje osrodki o dominujacych funkcjach poza rolniczych, polozone w strefach koncentracji procesów rozwojowych, ksztaltowane:

- w kontekscie przestrzennym i rozwojowym z duzymi miastami: ***Moszczenica, Wolbórz i Rozprza*** w relacji do Piotrkowa Trybunalskiego oraz ***Ujazd*** w relacji do Tomaszowa Mazowieckiego.

  W tej grupie osrodków szczególne znaczenie posiada MOSZCZENICA – osrodek o cechach i funkcjach miejskich, o duzym zaludnieniu (gestosc zaludnienia w calej gminie – 116 osób / km^2) i znaczacym udziale ludnosci poza rolniczej, oraz o rozwijajacych sie funkcjach przemyslowych i gospodarczych. „Plan...” wyznacza Moszczenicy znaczace miejsce w procesie restrukturyzacji rolnictwa lokalizujac na jej obszarze ponadlokalny osrodek obslugi rolnictwa, wspierajacy rolnicza dzialalnosc produkcyjna gminy i gmin sasiednich.
- w kontekscie przestrzennym i rozwojowym zaglebia weglowego: ***Kleszczów*** i ***Szczerców***.

  W tym zespole osrodków na szczególne wyróznienie zasluguje KLESZCZÓW – osrodek rozwojowy, dominujacy w poludniowej czesci strefy zaglebia belchatowskiego. Jest to silnie urbanizujacy sie osrodek o rozbudowanej lokalnej sieci drogowej i sieci infrastruktury technicznej, o utworzonej i dzialajacej – jedynej w Polsce – samorzadowej strefie przemyslowej. „Plan...” zaklada rozwój budownictwa mieszkaniowego i socjalnego w Kleszczowie oraz dalszy rozwój sfery gospodarczej, ukierunkowanej na zaspokajanie potrzeb ludnosci po zakonczeniu ekspolatacji zloza wegla brunatnego (pole „Belchatów”).

  W przyszlosci, po rozpoczeciu eksploatacji pola „Szczerców” podobne motywy rozwojowe dotyczyc beda osrodka SZCZERCÓW, dodatkowo wzmocnione impulsem komunikacyjnym (znaczacy wezel komunikacyjny w pólnocnej czesci strefy zaglebia belchatowsko – szczercowskiego)

✓ ***Grupa III***

Obejmuje osrodki lokalne o ponadlokalnym zakresie oddzialywania z rangi polozenia i wplywu ukladu komunikacyjnego na rozwój przestrzenny. Do tej grupy zaliczono: ***Piatek, Widawe, Grabów, Zarnów, Paradyz, Rokiciny*** oraz ***Inowlódz***.

✓ ***Grupa IV***

Obejmuje osrodki lokalne, organizujace zewnetrzne obszary aglomeracji lódzkiej: ***Lutomiersk, Parzeczew, Dlutów, Rogów i Jezów.***

3.3. ASPEKT MIESZKANIOWY

Waznym skladnikiem struktury przestrzennej, a w szczególnosci systemu osadniczego jest mieszkalnictwo. Dlatego oszacowanie wielkosci przyszlych potrzeb mieszkaniowych ma duze znaczenie dla polityki przestrzennej, mimo braku bezposredniego przelozenia na mozliwosci realizacji programu mieszkaniowego. Przewidywane potrzeby mieszkaniowe ludnosci w okresie perspektywicznym sa uzaleznione od zmian liczby gospodarstw domowych, stanu zasobów istniejacych oraz aspiracji mieszkanców. W oparciu o prognoze GUS przewiduje sie, iz potrzeby wynikajace ze zmiany liczebnosci gospodarstw domowych skoncentruja sie w okresie 1999 – 2015 r. Sume tych potrzeb szacuje sie na ponad 210 tysiecy nowych mieszkan. Najwiecej

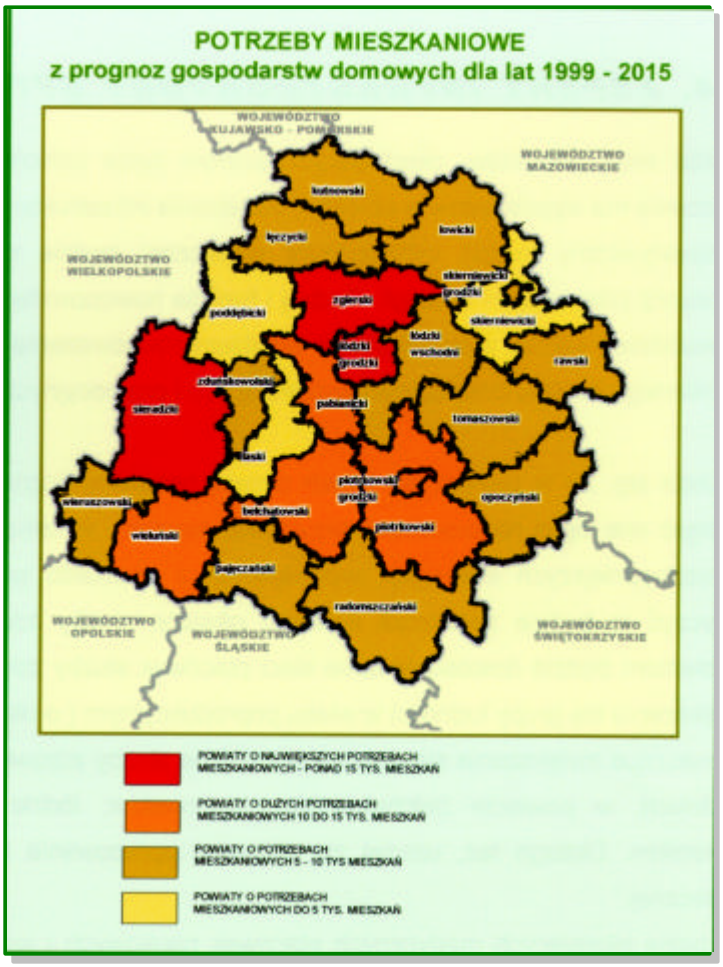

potrzeb wystapi w powiecie zgierskim, Lodzi, powiecie sieradzkim ipabianickim. W latach późniejszych, nowe potrzeby, z tytulu wzrostu liczby gospodarstw domowych wystapia w tych jednostkach osadniczych, w których skupiac sie beda ruchy migracyjne – naplyw ludnosci. Przewiduje sie, iz wedlug wariantu rozwojowego potrzeby te moga siegnac 44 tysiecy nowych mieszkan w obszarze metropolitalnym, 50 tysiecy w osrodkach regionalnych, subregionalnych ipowiatowych poza obszarem metropolitalnym oraz okolo 4 tysiecy w pozostalych miastach. Na obszarach wiejskich poza obszarem metropolitalnym, ze wzgledu na znaczny ubytek ludnosci rolniczej, nowe potrzeby mieszkaniowe wystapia głównie w strefie koncentracji czynników rozwojowych.

W zakresie potrzeb wynikajacych ze standardu i stanu technicznego zasobów istniejacych mozna przyjac, iz okolo 40% zasobów znajduje sie w stanie kwalifikujacym je do odtworzenia. W starych śródmiesciach udzial ten jest znacznie wiekszy. Zaklada sie, iz do 2015 roku nastapi ubytek skrajnie niezadowalajacych stanów substancji mieszkaniowej, tj. okolo 15% istniejacych zasobów, zas rozwiazanie problemów pozostalych (ok.25%) w latach późniejszych. Z ubywajacych zasobów przewiduje sie wymiane okolo polowy – w ramach kapitalnych remontów, modernizacji czy budowy nowych obiektów. Czesc z nich zostanie odtworzona na tym samym miejscu, w wyzszych standardach, pozostale w innych lokalizacjach.

Odwrócenie dotychczasowych trendów i stworzenie warunków dla rozwoju budownictwa mieszkaniowego moze nastapic prawdopodobnie dopiero w latach 2007 – 2015, a sam rozwój w latach późniejszych. Dlatego tez zaklada sie do roku 2015 laczny przyrost nowych mieszkan w ilosci ok. 15–20% zasobów z 1999 r., tj. ok. 140 – 180 tysiecy czyli nieco ponad polowe potrzeb.

3.4. ASPEKT INFRASTRUKTURY SPOLECZNEJ

Posród wielu aspektów, okreslajacych poziom zycia ludnosci, obok warunków mieszkaniowych istotne znaczenie ma wyposazenie w obiekty i urzadzenia infrastruktury spolecznej (uslugi).
Perspektywiczny ksztalt infrastruktury spolecznej bedzie wynikiem zarówno regulacji rynkowych jak i realizacji programów i strategii. Rodzaj i funkcja nowopowstajacych obiektów w poszczególnych obszarach województwa bedzie z jednej strony wynikiem równowazenia popytu i podazy, z drugiej dostosowania do okreslonego modelu oraz dzialan wspierajacych i promocyjnych.

Zaklada sie, ze w pierwszych latach okresu perspektywicznego nastapia stosunkowo niewielkie zmiany. Polegac one beda na procesach przystosowawczych, w ramach wprowadzonych reform oraz na realizacji najniezbedniejszych inwestycji, wynikajacych z kontraktu wojewódzkiego i zatwierdzonych programów. Dotyczyc to bedzie zwlaszcza systemu oswiaty, sluzby zdrowia i opieki spolecznej, kultury. Waznym problemem bedzie dostosowywanie sieci placówek sluzby zdrowia i opieki spolecznej do przewidywanego zwiekszenia sie grupy ludnosci w wieku poprodukcyjnym (o okolo 80 tysiecy osób do roku 2015 r.). Wywola to znaczace zwiekszenie sie potrzeb wzakresie sluzby zdrowia i opieki socjalnej – zwlaszcza w powiatach grodzkich, w powiecie belchatowskim, kutnowskim, lódzki wschodnim, pabianickim, zdunskowolskim i zgierskim. Dlatego tez, uznaje sie potrzebe opracowania koncepcji rozwoju bazy materialnej pomocy spolecznej.
Na bazie istniejacych medycznych placówek naukowych i leczniczych oraz ich kadry a takze mozliwosci technologicznych istnieje szansa wykształcenia w Lodzi i regionie specjalizacji naukowo – przemyslowej zwiazanej z medycyna.
Zaklada sie równiez dzialania realizacyjne i modernizacyjne obiektów kultury – budowe filharmonii wojewódzkiej, modernizacje i rozbudowe wielu obiektów muzealnych, teatralnych i bibliotecznych.
Przyjmuje sie, iz nastapi dalszy rozwój szkól wyzszych – uczelni panstwowych, wyzszych szkól zawodowych, szkól prywatnych – polegajacy na zwiekszeniu ich liczby i znaczenia. Poza Lodzia umocnia sie lub rozwina jako osrodki akademickie takze Lowicz, Sieradz, Piotrków Trybunalski, Zgierz, Belchatów, Tomaszów Mazowiecki, Radomsko i Wielun.
Przewiduje sie, iz wieksze zmiany, a takze bardziej intensywny rozwój instytucji i placówek infrastruktury spolecznej, nastapia dopiero w okresie perspektywicznym, jako skutek postepowania procesów cywilizacyjnych, demograficznych i spoleczno – gospodarczych. Zwiekszona zasobnosc województwa i dzialania zwiazane m.in. z procesami przystosowawczymi do Unii Europejskiej w sposób wymierny podniosa poziom zycia mieszkanców.
W ujeciu przestrzennym przewiduje sie, iz najsilniej przyciagajacym miejscem lokalizacji placówek infrastruktury spolecznej, zwlaszcza oznaczeniu ponadregionalnym, regionalnym i ponadlokalnym bedzie w dalszym ciagu Lódz, jako stolica regionu i osrodek o rozwijajacych sie funkcjach metropolitalnych. Urzadzenia infrastruktury spolecznej beda takze powstawac w pozostalych miastach – osrodkach regionalnych, subregionalnych, powiatowych i lokalnych. Oprócz naturalnych czynników, wynikajacych z motywów rozwojowych na wybór lokalizacji, oddzialywac bedzie równiez polityka spoleczno – gospodarcza i przestrzenna prowadzona przez samorzady róznego szczebla, skierowana na wzmacnianie i kształtowanie

funkcji metropolitalnych, regionalnych i powiatowych w poszczególnych ogniwach sieci osadniczej (obok Lodzi, przykladowo Piotrków Trybunalski, Sieradz, Belchatów, Tomaszów Mazowiecki, Lowicz, Wielun, Wieruszów, Pajeczno) oraz na terenach najslabiej dotad wyposazonych (powiaty: leczycki, poddebicki, sieradzki, pajeczanski, radomszczanski, opoczynski, rawski i skierniewicki ziemski).

Obok sieci publicznej infrastruktury spolecznej przewiduje sie stopniowo coraz szerszy udzial i przyrost sieci placówek spolecznych. Zwiekszy sie liczba dzialajacych podmiotów, liczba pracujacych oraz wachlarz proponowanych uslug.

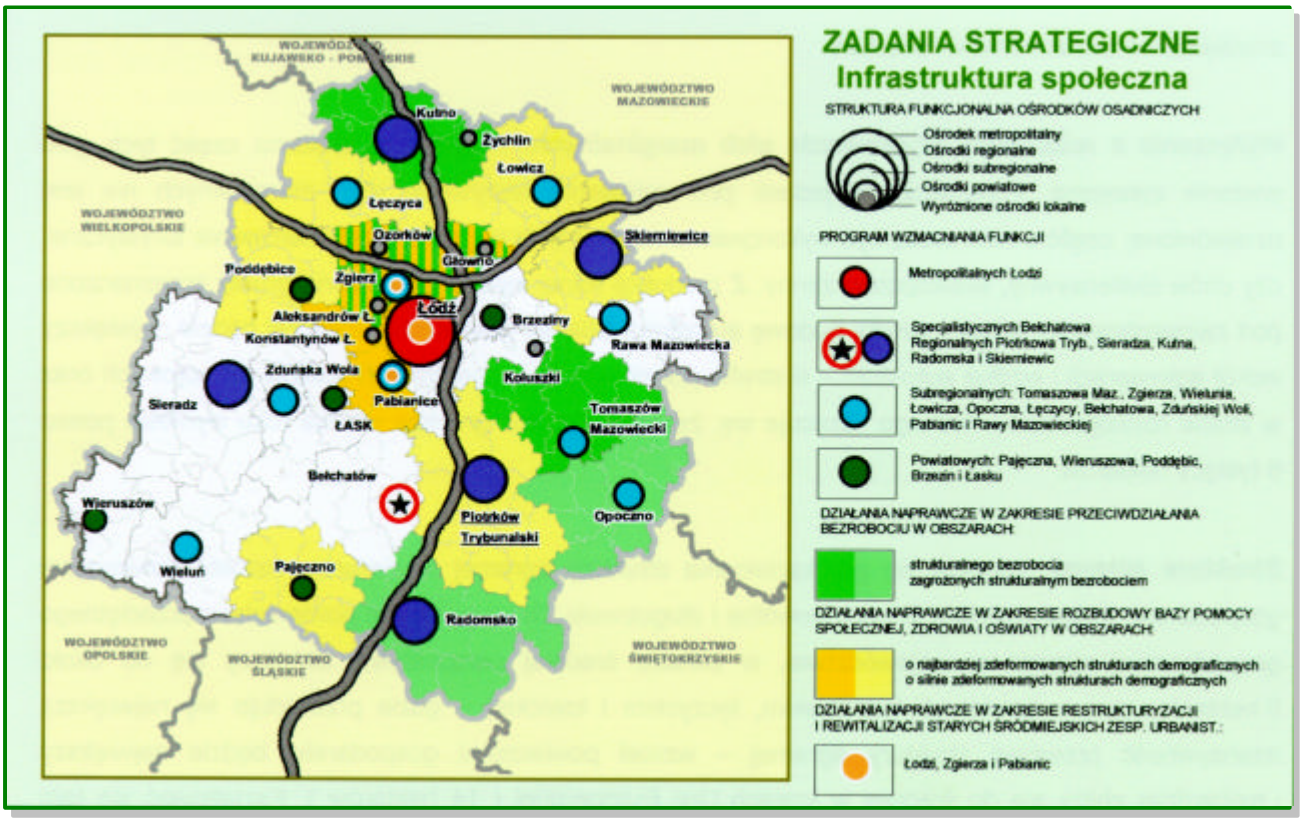

Mimo przewidywanej nierównomiernosci tempa wzrostu na róznych terenach, udzial uslug rynkowych zwiekszy sie znacznie i w miastach i na wsi – równiez w zwiazku z procesem restrukturyzacji wsi. Ze wzgledu na koniecznosc odejscia z pracy w rolnictwie okolo 50% zatrudnionych do 2015 roku (ponad 170 tys. osób), wiekszosc z nich musi znalezc zródla utrzymania w innych dziedzinach. Biorac pod uwage dotychczasowe trendy oraz proporcje zatrudnienia w Europie Zachodniej mozna spodziewac sie, ze znaczna czesc tej ludnosci znajdzie zatrudnienie nie tyle w produkcji, co w szeroko rozumianych uslugach – w tym równiez w placówkach infrastruktury spolecznej. Czesc z nich wyemigruje do miast lub bedzie w nich pracowac niezaleznie od miejsca zamieszkania, czesc pozostanie na wsi, podejmujac na miejscu prace na wlasny rachunek, takze w zakresie infrastruktury spolecznej. W efekcie siec obiektów i urzadzen infrastruktury spolecznej na wsi znacznie sie zwiekszy i urozmaici. Dzieki temu wzrosnie takze poziom dochodów mieszkanców i województwa. Na terenach, na których nie wystapi silny rozwój innych dziedzin gospodarki, rozwój uslug rynkowych (np. turystycznych) moze stanowic szanse rozwojowa.

3.5. PROBLEMATYKA OBSZARÓW WIEJSKICH

Dla obszarów wiejskich najistotniejsze beda przemiany w rolnictwie. Przyjmuje sie, iz w okresie perspektywicznym rolnictwo województwa bedzie podlegalo róznokierunkowej restrukturyzacji i modernizacji. Beda to procesy dlugotrwale i obejma, w róznym stopniu, calosc obszarów wiejskich. Na kierunki restrukturyzacji znaczacy wplyw bedzie miala integracja z Unia Europejska.
Przewiduje sie, iz restrukturyzacja rolnictwa dokona sie glównie poprzez:

- wylaczenie z rolniczego uzytkowania gleb marginalnych,
- przeksztalcenie struktury agrarnej,
- zmniejszenie zatrudnienia w rolnictwie.

✓ ***Wylaczenie z rolniczego uzytkowania gleb marginalnych***. Przyjeto, iz znaczna czesc tych gleb zostanie zalesiona. Przeznaczenie jednak pod zalesienia wszystkich gleb marginalnych nie jest uzasadnione; czesc z nich moze byc wykorzystana na inne cele jak np. zagospodarowanie turystyczne, czy chów ekstensywny, wielkoprzestrzenny. Z produkcji rolnej wylaczone zostana grunty przeznaczone pod zainwestowanie, miedzy innymi budowe autostrad. Spadek powierzchni rolniczej bedzie najwiekszy wokól aglomeracji i wzdluz autostrad – w strefie potencjalnych koncentracji procesów rozwojowych oraz w strefie rozwoju rolno – lesnego. Szacuje sie, ze sredni ubytek gruntów w skali roku wyniesie ponad 6 tysiecy hektarów.

✓ ***Struktura agrarna***. Zaklada sie przeksztalcenia struktury agrarnej w kierunku wzrostu powierzchni gospodarstw, jednak procesy te beda powolne i dlugotrwale. Szacuje sie, ze powierzchnia przecietnego gospodarstwa rolnego w województwie, w okresie sredniej perspektywy, zwiekszy sie do okolo 9 hektarów, zas w powiatach kutnowskim, leczyckim i lowickim – gdzie przewiduje sie najwieksza intensywnosc przemian struktury agrarnej – wzrost powierzchni gospodarstw bedzie najwiekszy i najbardziej zblizy sie do sredniej w krajach Unii Europejskiej (14 hektarów). Ksztaltowac sie tam bedzie zbiorowosc silnych i konkurencyjnych gospodarstw rolnych nastawionych na produkcje towarowa. Wieksze gospodarstwa beda mogly szybciej wdrazac nowoczesne technologie i techniki produkcji sluzace, podnoszeniu jakosci produktów rolnych.

Inny charakter beda mialy przemiany struktury agrarnej w strefach o silnych tendencjach urbanizacyjnych. Zaklada sie, ze rolnictwo w powiatach grodzkich i strefach potencjalnych koncentracji procesów rozwojowych, a szczególnie w obszarze metropolitalnym, bedzie odgrywac coraz mniejsza role. Procesy przemian struktury agrarnej beda zachodzily dwukierunkowo: z jednej strony wyodrebnia sie wysokotowarowe gospodarstwa rolne, nastawione na zaopatrzenie chlonnego rynku aglomeracji lódzkiej, z drugiej zas postepujace procesy urbanizacyjne i zapotrzebowanie na nowe tereny wzmagac beda rozdrobnienie gospodarstw. Mozna przewidywac, ze bedzie to tendencja dominujaca. Rolnictwo odgrywac tu bedzie coraz mniejsza role.

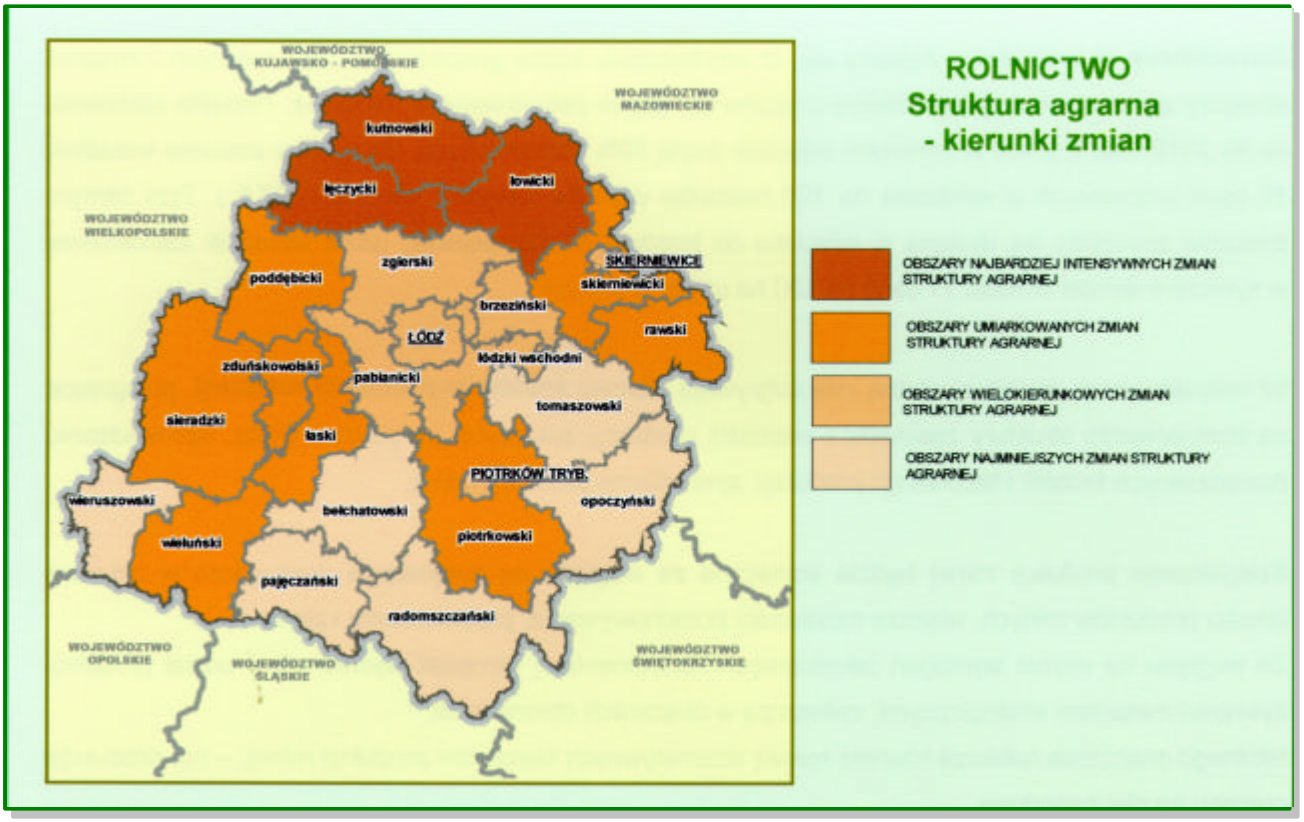

Najwieksze trudnosci ze zwiekszeniem powierzchni gospodarstw rolnych wystapia w poludniowo – wschodniej czesci województwa, w powiatach o najwiekszym udziale slabych jakosciowo gleb i najwiekszym rozdrobnieniu gospodarstw. W terenach, o szczególnych walorach przyrodniczych, istotny wplyw na skale przemian struktury agrarnej bedzie wywierala funkcja rekreacyjna i turystyczna.

Nadal dominowac beda tam drobne gospodarstwa rolne oraz dzialki rolne, niestanowiace gospodarstw rolnych, których podstawowa funkcja bedzie funkcja mieszkaniowa.

Omówione procesy zmian nie obejma wszystkich gospodarstw, czesc z nich zachowa swój monofunkcyjny, rolniczy charakter z tendencja do zwiekszania arealu; moga to byc gospodarstwa o ekstensywnym kierunku wykorzystania gruntów rolnych jak np. chów ekstensywny wielkoprzestrzenny. W pozostalej czesci województwa, o srednim potencjale rolnym, przemiany struktury agrarnej beda umiarkowane. Funkcja rolnicza bedzie w tych terenach dominowac.

Wzrostowi sredniej powierzchni gospodarstwa rolnego towarzyszyc bedzie spadek ich liczby. Bedzie on najbardziej odczuwalny w grupie obszarowej gospodarstw srednich o powierzchni 5 –15 hektarów. Szacuje sie, ze do 2015 roku liczba gospodarstw rolnych zmniejszy sie ze 172 tys. do 129 tys.

Dalej bedzie postepowala degradacja malych gospodarstw rolnych. Wiele slabych, drobnych gospodarstw straci swój towarowy charakter. Fizycznie nie zgina, jednak ilosc towarów proponowanych przez nie na rynek, nie bedzie miala wiekszego znaczenia.

Alternatywa dla najmniejszych gospodarstw jest restrukturyzacja ich kierunków produkcji np. na bardziej pracochlonne takie jak: uprawa warzyw, produkcja pod oslonami, dzialy specjalne.

Czesc dzialek rolnych i malych gospodarstw rolnych, w których zródlem dochodów jest praca poza gospodarstwem rolnym, straci swój rolniczy charakter i przeksztalci sie w dzialki mieszkaniowe i mieszkaniowo – rekreacyjne (tzw. drugie domy).

- ***Zatrudnienie w rolnictwie***. Zaklada sie, iz zmniejszeniu liczby gospodarstw produkcyjnych i zmianie struktury agrarnej towarzyszyc bedzie znaczne obnizenie zatrudnienia w rolnictwie. Przyjeto zalozenie, ze do 2015 roku z pracy w rolnictwie odejdzie okolo 50% zatrudnionych. Osiagniety zostanie wskaznik 15 osób pracujacych w rolnictwie na 100 hektarów uzytków rolnych (obecnie – 27,6). Tym samym znacznie zmniejszy sie dystans w stosunku do krajów Unii Europejskiej, gdzie wskaznik zatrudnienia w rolnictwie wynosi srednio 11 osób na 100 ha uzytków rolnych.

- W restrukturyzacji rolnictwa istotna role odgrywaja równiez ***zmiany w produkcji rolniczej***, polegajace na dostosowaniu struktury zasiewów i wielkosci produkcji zwierzecej do potrzeb rynku, wprowadzaniu nowoczesnych technik i technologii produkcji, specjalizacji produkcji rolnej.

  Specjalizacja produkcji rolnej bedzie konieczna ze wzgledu na zwiekszone wymagania w zakresie jakosci produktów rolnych, wieksze mozliwosci przechowywania, przetwarzania i zbytu .
  Ze wzgledu na wzrost wymagan jakosciowych konsumentów, wzrastac bedzie rola i udzial produkcji zywnosci metodami ekologicznymi, zwlaszcza w obszarach chronionych.
  Istotnego znaczenia nabierze równiez rozwój alternatywnych kierunków produkcji rolnej, – np. produkcja rzepaku na olej napedowy.

  W produkcji roslinnej, zaklada sie wzrost powierzchni upraw intensywnych: warzyw, owoców, roslin przemyslowych, zbóz. Przewiduje sie, ze obszary o walorach przyrodniczych, tradycjach, wykształconych kierunkach produkcji rolnej, predestynowane sa do dalszej jej specjalizacji. Najwieksze predyspozycje dla specjalizacji w uprawach warzywniczych maja powiaty: leczycki, lowicki i kutnowski, zas w produkcji sadowniczej powiaty rawski i skierniewicki. Równiez specjalizacja w uprawie ziemniaków najprawdopodobniej utrzyma sie w powiatach: poddebickim, sieradzkim i wielunskim.
  W produkcji zwierzecej zmiany dotyczyc beda specjalizacji gospodarstw rolnych, zwiekszania stad hodowlanych bydla i trzody chlewnej, scislego powiazania producentów z przetwórstwem.
  Zaklada sie, iz w wyniku spodziewanych przemian i restrukturyzacji rolnictwa w znaczacy sposób podniesie sie jakosc i efektywnosc produkcji rolnej oraz poprawia sie warunki cywilizacyjne mieszkanców wsi.
  Dla osiagniecia poprawy niezbedne beda dzialania inicjujace i wspierajace:

  - rozwój sieci ponadlokalnych osrodków obslugi rolnictwa,
  - rozbudowe uslug dla ludnosci i rolnictwa (np. rozwój instytucji doradczych, finansowych a takze zaawansowanych technologicznie i organizacyjnie form obrotu rolnego – gieldy rolne, osrodki standaryzacji produktów rolnych) – zwlaszcza w strefie intensywnego rozwoju rolnictwa,
  - tworzenie nowoczesnych form organizacji producentów rolnych, takich jak grupy producenckie czy grupy marketingowe,
  - tworzenie sieci lokalnych zakladów przemyslu spozywczego w rejonach baz surowcowych,

- rozwój alternatywnych zródel dochodu np. przez rozwój funkcji rekreacyjnej (stadniny koni, gospodarstwa rybackie i agroturystyczne), wprowadzanie nowych technologii w produkcji roslinnej i zwierzecej, rolnictwo ekologiczne i integrowane,
- rozwój funkcji mieszkaniowych dla osób zatrudnionych poza rolnictwem,
- rozwój technicznej i spolecznej infrastruktury wiejskiej.

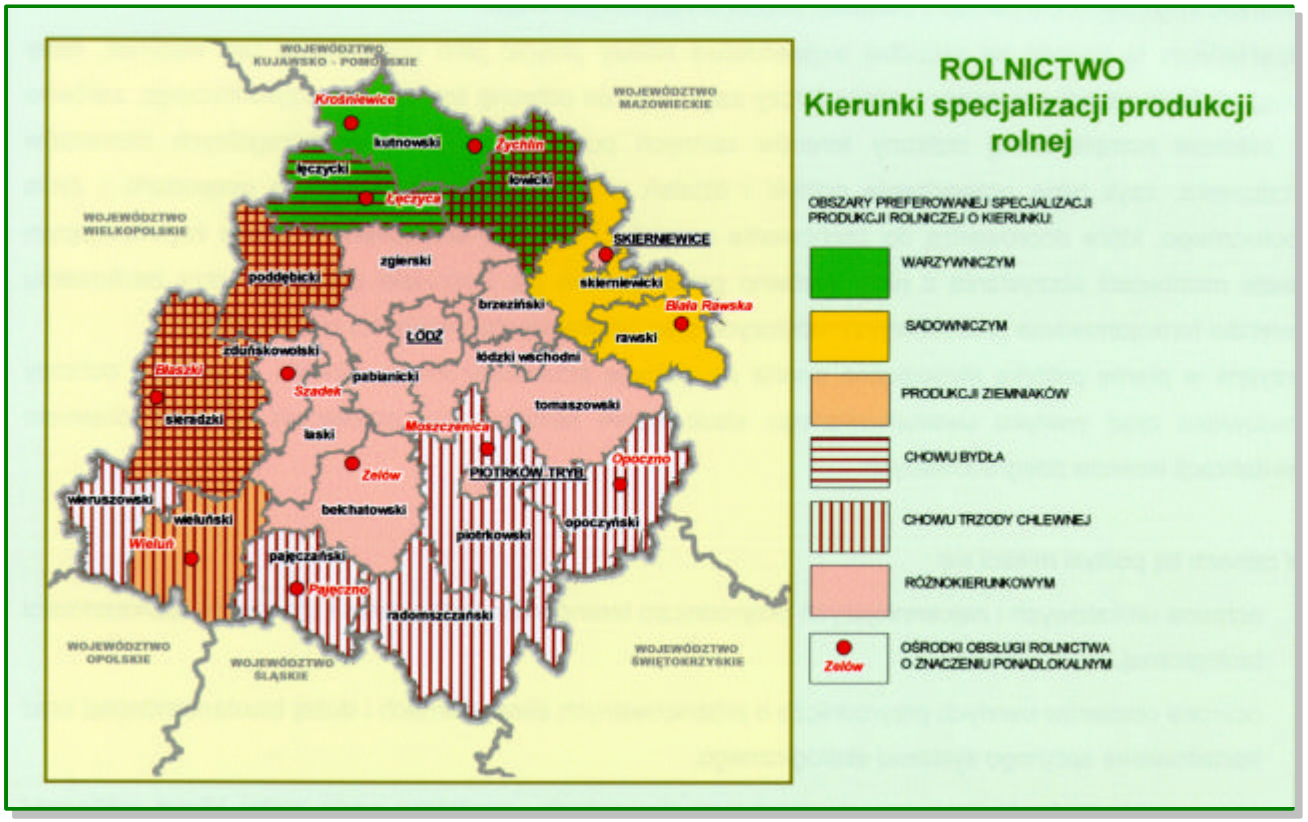

Szczególne znaczenie w procesie restrukturyzacji rolnictwa posiadaja ***ponadlokalne osrodki obslugi rolnictwa***, skupiajace podmioty swiadczace uslugi wspierajace rolnicza dzialalnosc produkcyjna. Osrodkami najkorzystniejszymi dla rozwoju tej funkcji sa:

- w strefie rozwoju intensywnego rolnictwa – Leczyca, Zychlin i Krosniewice,
- w podstrefie rolnej, w poludniowo – zachodniej czesci województwa – Wielun, Pajeczno, Zelów, Szadek i Blaszki,
- w podstrefie rolnej, w poludniowo – wschodniej czesci województwa – Opoczno, Moszczenica kolo Piotrkowa Trybunalskiego, Skierniewice i Biala Rawska.

Ksztaltowanie ponadlokalnej funkcji obslugi rolnictwa projektowane jest w osrodkach polozonych najkorzystniej w stosunku do obszarów o najwyzszym potencjale rolnym.

3.6. SYSTEM OCHRONY I KSZTALTOWANIA SRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Zgodnie z postanowieniami Polityki Ekologicznej Panstwa, celem nadrzednym w zakresie ochrony srodowiska jest realizacja takiej drogi rozwoju, w której sposób i skala uzytkowania srodowiska nie bedzie stwarzac zagrozenia dla jakosci i trwalosci zasobów naturalnych kraju.

Przekladajac te zasade na szczebel województwa nalezy przyjac jako podstawowy taki kierunek, który uwzgledniajac rozwój spoleczny i gospodarczy zagwarantuje ochrone srodowiska przyrodniczego, zarówno w zakresie kompleksowej ochrony terenów cennych przyrodniczo jak i poszczególnych elementów srodowiska, czyli takie prowadzenie polityki i dzialan w poszczególnych sektorach gospodarki i zycia spolecznego, które doprowadza do zachowania zasobów i walorów srodowiska w stanie zapewniajacym trwale mozliwosci korzystania z nich, zarówno przez obecne jak i przyszle pokolenia, przy zachowaniu trwalosci funkcjonowania procesów przyrodniczych oraz naturalnej róznorodnosci biologicznej.

Przyjeta w planie polityka ekologiczna oparta na polityce zrównowazonego rozwoju, to polityka ochrony srodowiska oraz polityka uwarunkowanego ekologicznie ksztaltowania przestrzeni z uwzglednieniem rewitalizacji terenów zdegradowanych.

W ramach tej polityki miesci sie:

- ochrona unikatowych i najcenniejszych przyrodniczo terenów dla zachowania i utrwalania róznorodnosci biologicznej,
- ochrona obszarów cennych przyrodniczo o zróznicowanych ekosystemach i duzej bioróznorodnosci oraz ksztaltowanie spójnego systemu ekologicznego,
- poprawa jakosci srodowiska we wszystkich jego elementach – powietrze, wody, gleby, klimat, roslinnosc oraz na obszarach zdegradowanych, szczególnie cennych rolniczo, o duzej róznorodnosci biologicznej, lesnych, torfowiskowo – bagiennych oraz w dolinach rzecznych.

3.6.1. Ochrona unikatowych i najcenniejszych przyrodniczo terenów

Obszary i obiekty najcenniejsze przyrodniczo zostaly w znacznej czesci objete ochrona prawna. Naleza do nich: Osrodek Hodowli Zubrów w Smardzewicach w gminie Tomaszów Mazowiecki (stanowiacy filie Kampinoskiego Parku Narodowego), 88 rezerwatów przyrody, 648 uzytków ekologicznych, 3 stanowiska dokumentacyjne, 21 zespolów przyrodniczo krajobrazowych i 2176 pomników przyrody.

Laczna powierzchnia objetych ta ochrona terenów wynosi 18352,1 ha, co stanowi ok. 1,0% powierzchni województwa.

W „Planie...” przewiduje sie utrzymanie istniejacych form ochrony oraz:

- utworzenie 28 nowych rezerwatów obejmujacych tereny o najwyzszych walorach przyrodniczych; (do likwidacji przewidziany jest jedynie rezerwat „Blonie” w gminie Leczyca z racji zaniku przedmiotu ochrony),

- utworzenie 34 zespolów przyrodniczo – krajobrazowych (z czego najwiecej, bo az 16 znajduje sie w Parku Krajobrazowym Miedzyrzecza Warty i Widawki, 6 na terenie Spalskiego Parku Krajobrazowego, zas 5 na terenie Lodzi),
- utworzenie 37 uzytków ekologicznych oraz 9 stanowisk dokumentacyjnych.

Propozycje te nie wyczerpuja w pelni potrzeb w zakresie ochrony terenów najcenniejszych przyrodniczo, dlatego tez ich powierzchnia w okresie perspektywicznym powinna sukcesywnie wzrastac.
Nalezy równiez zwrócic uwage na ochrone starych, cennych drzew i objecie ich ochrona pomnikowa.

3.6.2. Ochrona obszarów cennych przyrodniczo o duzej bioróznorodnosci i zróznicowanych ekosystemach

✓ ***Ochrona obszarów o duzej wartosci przyrodniczej***

Do takich obszarów zostaly zaliczone parki krajobrazowe wraz z otulinami oraz obszary chronionego krajobrazu. Z wystepujacych na terenie województwa parków krajobrazowych – cztery: Miedzyrzecza Warty iWidawki, Spalski, Sulejowski oraz Wzniesien Lódzkich znajduja sie w calosci na terenie województwa, poza jego obszarem pozostaje niewielka czesc parku Zaleczanskiego, znaczna czesc Parku Przedborskiego oraz ponad polowa Parku Bolimowskiego. Dwa z wystepujacych na terenie województwa parków: Miedzyrzecza Warty i Widawki i Sulejowski posiadaja ustanowione plany ochrony. Dla pozostalych parków, plany ochrony sa aktualnie opracowywane.

W zwiazku z nowelizacja ustawy o ochronie przyrody, obnizajacej range otulin, proponuje sie przeksztalcenie otulin parków krajobrazowych: Sulejowskiego, Spalskiego, Przedborskiego, i Zaleczanskiego w obszary chronionego krajobrazu (OCHK). Do zachowania proponuje sie otuline Bolimowskiego Parku Krajobrazowego o szerokosci 200 m, stanowiaca otoczke Parku. Niestanowiaca jednolitego obszaru, wystepujaca w kilku fragmentach, otulina Parku Krajobrazowego Wzniesien Lódzkich, moze wariantowo zostac wlaczona, w czesci zachodniej do Sokolnickiego OCHK, a w czesci wschodniej, do OCHK Mrogi – Mrozycy lub funkcjonowac nadal jako otulina. Park Krajobrazowy Miedzyrzecza Warty i Widawki nie posiada otuliny.

Obecnie, na terenie województwa znajduja sie 21 obszary chronionego krajobrazu. Konieczna jest jednak weryfikacja ich granic, z uwagi na niespójnosc systemu, wynikajaca z tworzenia ich w odrebnych jednostkach administracyjnych (byle województwa) oraz róznego statusu prawnego. „Plan…" przewiduje równiez znaczny przyrost obszarów chronionego krajobrazu, wynikajacy zarówno z propozycji powiekszenia istniejacych OCHK, jak równiez utworzenia 9 nowych. Z przeprowadzonej wstepnej analizy wynika, ze laczna powierzchnia obszarów wyniesie ok. 548376 ha (30,1% powierzchni województwa), z czego ok. 399844 ha stanowic beda obszary istniejace.

Parki Krajobrazowe i Obszary Chronionego Krajobrazu stworza spójny System Obszarów Chronionych Województwa Lódzkiego.

✓ ***Kształtowanie sieci ekologicznej***

- ***Siec ekologiczna NATURA 2000***

Europejska siec obszarów chronionych NATURA 2000 zostala powolana przez wydanie Dyrektywy 43/92/EEC z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. „Habitatowej"). Na podstawie tej dyrektywy, w ramach programu badawczego CORINE, na terenie województwa, zostalo wyznaczonych 35 ostoi przyrody, z czego dwie: Dolina Warty i Dolina Pilicy posiadaja range europejska. Sa to tzw. Specjalne Obszary Ochrony.

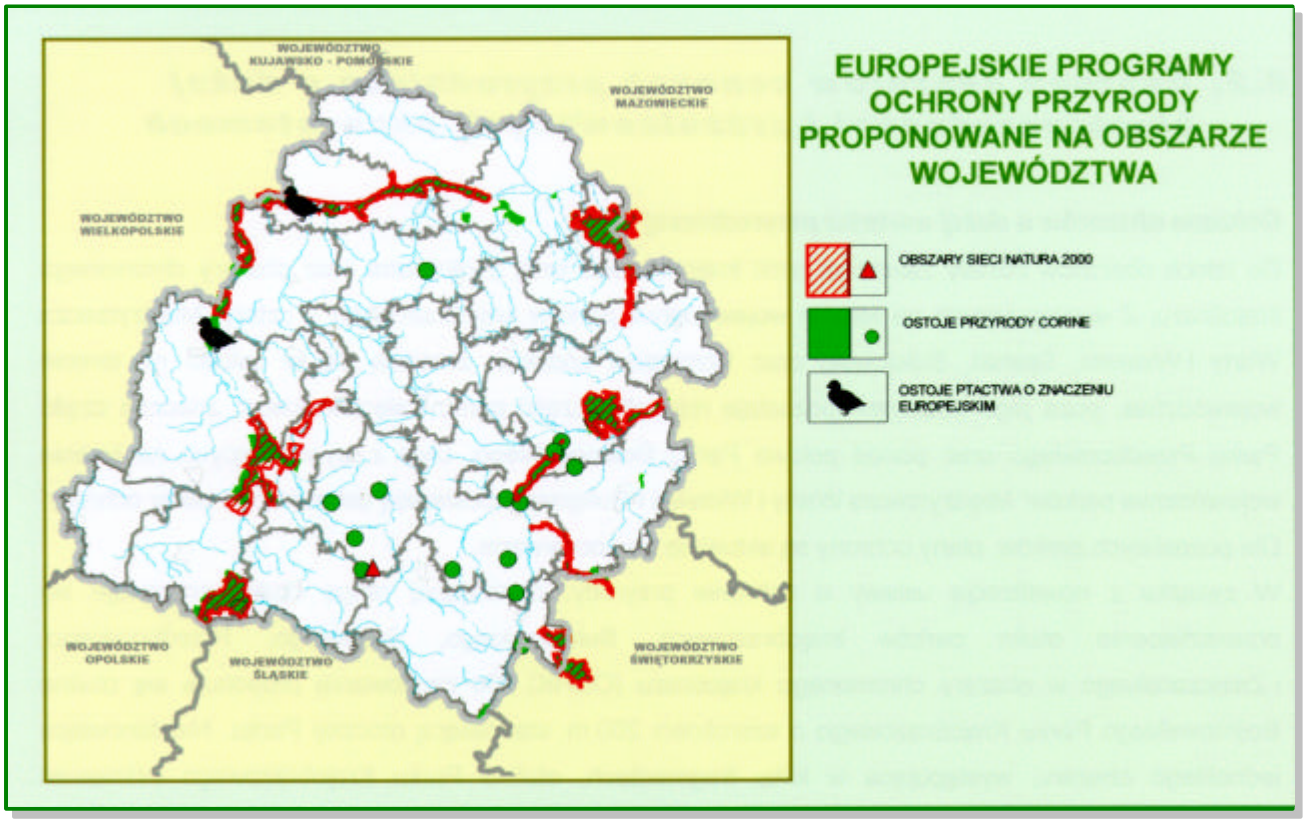

Do sieci ekologicznej NATURA 2000 zostana równiez wlaczone obszary chronione, utworzone na podstawie Dyrektywy Rady Europy 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. o ochronie dzikich ptaków (tzw. „Ptasiej") w ramach, której wytypowano dwie ostoje o randze europejskiej – zbiornik Jeziorsko oraz doline rzeki Ner; miedzy Dabiem a Leczyca (tzw. Obszary Specjalnej Ochrony). W oparciu o te 2 dyrektywy, wytypowano obszary wystepowania wrazliwych siedlisk, rzadkich i ginacych gatunków zwierzat i roslin wymagajacych utworzenia obszarów ochronnych, które tworzyc beda europejska siec NATURA 2000. Na terenie województwa jest 15 takich obszarów: doliny – srodkowej Warty, Pilicy, Bzury, Grabi, Neru, Czarnej Koneckiej, zbiorniki – Jeziorsko i Sulejowski oraz Zaleczanski Luk Warty, Puszcza Bolimowska, Lasy Spalskie, Przedborski Park Krajobrazowy, Niebieskie Zródla, Miedzyrzecze Warty i Widawki oraz Chorzewice.

Siec ***Natura 2000*** nie tworzy jednak jednolitego systemu pomijajac cenne przyrodniczo obszary. Jest ona jednak jeszcze w fazie projektu i wymaga dalszych uzgodnien i dyskusji. Polski System Obszarów Chronionych, tworzony w ramach systemu NATURA 2000, w sposobie ochrony wyprzedza inne systemy europejskie. Obowiazujaca ustawa o ochronie przyrody z 1991 r. znowelizowana w 2001r. na podstawie, której zostal utworzony krajowy System Obszarów

Chronionych (SOCH), w nowoczesny, systemowy sposób, okreslila normy prawne i zasady ochrony przyrody. W system krajowy zostal wpisany Wojewódzki System Obszarów Chronionych, na który skladaja sie trzy elementy: parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu oraz niektóre zespoly przyrodniczo – krajobrazowe laczace system. Laczna powierzchnia proponowanego „systemu" wynosi ok. 647300 ha (35,5% pow. województwa).

W granicach SOCH znajduja sie obszary proponowane do ochrony w ramach programu ***NATURA.*** Program ten moze byc wspólfinansowany przez Unie Europejska, w ramach funduszu LIFE-Nature. Niezaleznie od SOCH ochrona powinny zostac objete wszystkie doliny cieków. Sa to tereny cenne z uwagi na wystepujace tam biocenozy oraz pelnione funkcje – korytarze ekologiczne. Dla obszarów objetych siecia, dzialania rozwojowe winny byc ukierunkowane na zrównowazona turystyke, proekologiczne lesnictwo, rolnictwo ekstensywne i ekologiczne.

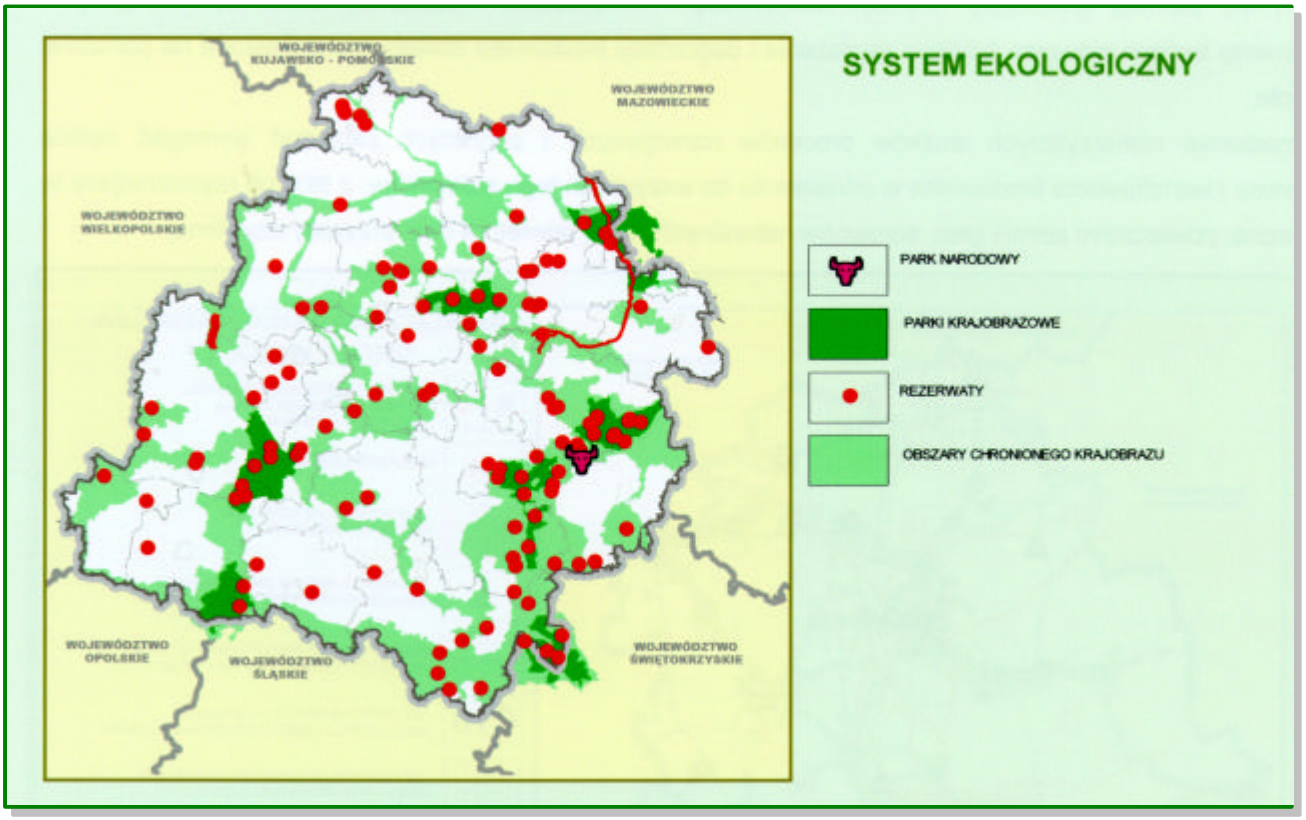

- ***Siec ekologiczna ECONET – Polska***

  W ramach europejskiego programu miedzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN) powstala koncepcja europejskiej sieci ekologicznej ECONET w ramach, której zostala opracowana koncepcja krajowej sieci ekologicznej ECONET – Polska. Sklada sie ona z obszarów wezlowych charakteryzujacych sie wysokim stopniem róznorodnosci biologicznej i krajobrazowej oraz korzystnymi uwarunkowaniami dla zachowania siedlisk i ostoi gatunków o znaczeniu europejskim i krajowym, powiazanych korytarzami ekologicznymi. Korytarze ekologiczne o znaczeniu krajowym tworza doliny rzek: Pilicy, Rawki, Bzury, Neru, Warty i Prosny. Wystepujace w ramach tego systemu obszary wezlowe oznaczeniu miedzynarodowym i krajowym to parki krajobrazowe: Bolimowski, Sulejowski, Spalski, Przedborski, Zaleczanski, dolina Warty ze zbiornikiem „Jeziorsko" oraz dolina dolnego Neru. Wnioskuje sie opodniesienie rangi parków krajobrazowych: „Miedzyrzecza Warty i Widawki" oraz „Wzniesien Lódzkich" do obszarów wezlowych o znaczeniu krajowym.

3.6.3. Ochrona i ksztaltowanie srodowiska w zakresie jego poszczególnych elementów

Proponowany w planie system obszarów chronionych (obejmujacy ok. 1/3 powierzchni województwa) ma zapewnic równowage w srodowisku przyrodniczym, stwarzajac jednoczesnie prawne rygory dla ochrony najcenniejszych walorów przyrodniczych. Jednak dla urzeczywistnienia zasady ekorozwoju konieczne jest spojrzenie na calokształt srodowiska w aspekcie rozwoju spoleczno gospodarczego i zagospodarowania przestrzennego oraz racjonalnego wykorzystania jego zasobów dla zapobiezenia dalszej degradacji oraz przewrócenia zaburzonej równowagi. Jak wynika z uwarunkowan przyrodniczych, województwo lódzkie nalezy do obszarów o duzej ***degradacji srodowiska***, spowodowanej prowadzona przez wiele lat niewlasciwa gospodarka. Z punktu widzenia dalszego rozwoju województwa najwieksze zmiany nastepuja w wyniku wzrostu urbanizacji, rozwoju komunikacji i zwiekszenia eksploatacji surowców naturalnych. Elementy bedace glównym zródlem zagrozenia i degradacji srodowiska zostaly przedstawione na ponizszej mapie.

Zlagodzenie niekorzystnych skutków procesów rozwojowych i przyszlych zagrozen wymagac bedzie ochrony i ksztaltowania srodowiska w odniesieniu do wszystkich jego elementów, z których najwazniejsze to ochrona: powierzchni ziemi i gleb, surowców naturalnych, wód, powietrza oraz przyrody ozywionej.

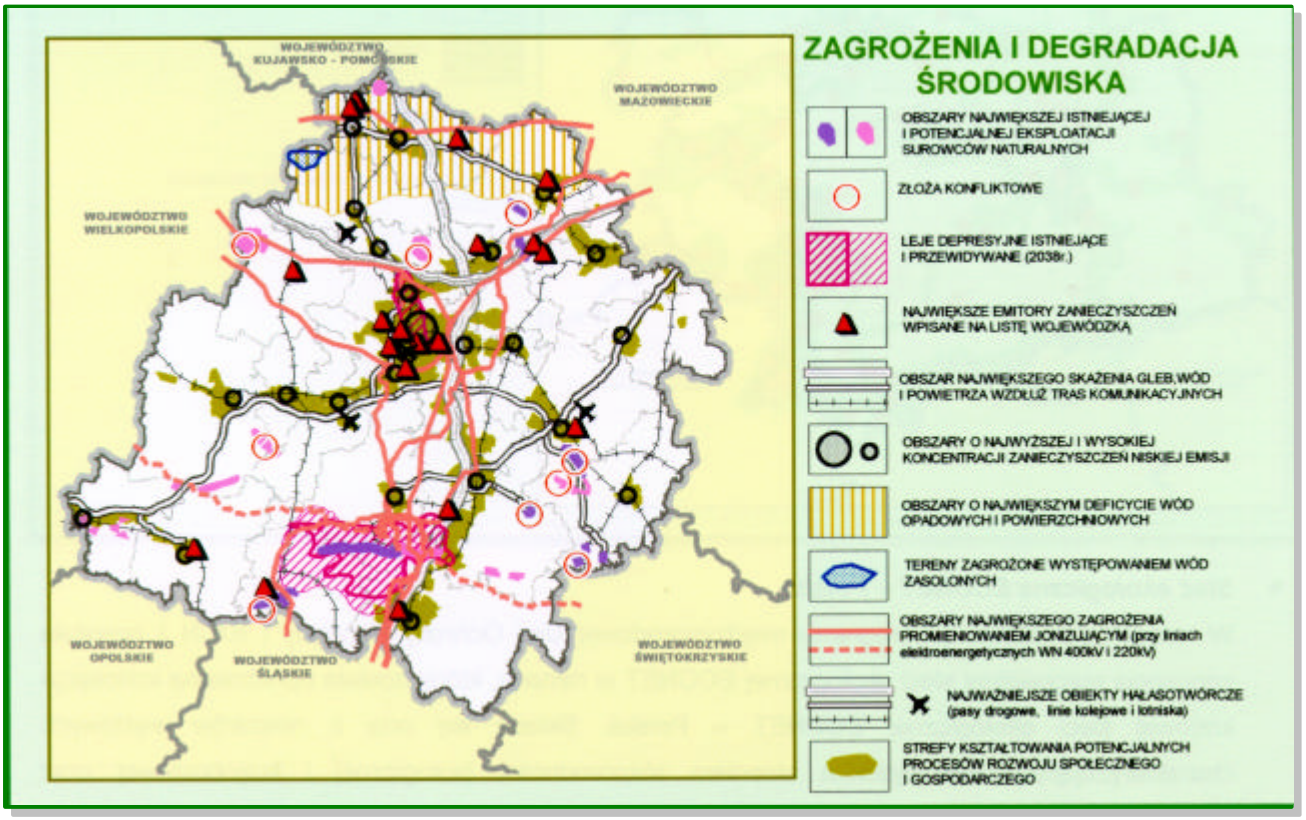

✓ ***Ochrona powierzchni ziemi i gleb***

Glównym zródlem degradacji powierzchni ziemi i gleb jest: zmiana przeznaczenia gruntów na cele inwestycyjne, eksploatacja surowców naturalnych oraz zanieczyszczenie srodkami chemicznymi. Tereny najbardziej zagrozone degradacja to tereny urbanizujace sie, tereny o najwyzszych wartosciach rolniczych oraz tereny udokumentowanych zlóz.

Ochrona przed urbanizacja.

Najbardziej narazone na niekontrolowany rozwój zabudowy sa tereny podmiejskie, w tym szczególnie okolice Lodzi, oraz tereny o duzej atrakcyjnosci przyrodniczej. Dla ograniczenia negatywnych skutków wynikajacych z urbanizacji, polityka przestrzenna powinna byc ukierunkowana na:

- minimalizacje powierzchni technicznej zabudowy, w tym szczególnie na glebach o wysokiej bonitacji oraz ograniczenie nadmiernego rozproszenia zabudowy,
- ograniczenie zabudowy na terenach o wysokich walorach przyrodniczych, zwlaszcza na terenie parków krajobrazowych. Przykladem nadmiernej urbanizacji jest Park Krajobrazowy Wzniesien Lódzkich, gdzie nadmierne zainwestowanie zagraza jego walorom. Przeinwestowane zabudowa letniskowa sa Parki Krajobrazowe Spalski i Sulejowski. Powaznym zagrozeniem dla walorów zbiornika Jeziorsko jest przewidywane intensywne zagospodarowanie zabudowa letniskowa, przekraczajace naturalna chlonnosc terenu. Dalsze, czesto bezplanowe zagospodarowanie, prowadzic bedzie do degradacji nie tylko terenu, ale równiez calego systemu ekologicznego w szerszym wymiarze przestrzennym,
- wylaczenie z zainwestowania terenów dolin.

Ochrona gleb.

Zanieczyszczenie chemiczne gleb wynika z dwóch rodzajów dzialalnosci: nieracjonalnego stosowania w gospodarce rolnej nawozów i srodków ochrony roslin oraz oddzialywania obiektów emitujacych szkodliwe zanieczyszczenia. Na pierwszy rodzaj zanieczyszczenia narazone sa glównie pólnocne tereny województwa, o intensywnej gospodarce rolnej, na drugi – zurbanizowane centra miast, tereny wokól obiektów emitujacych szkodliwe zanieczyszczenia oraz tereny przylegajace do dróg o duzym nasileniu ruchu (szczególnie drogi krajowe, a w okresie perspektywicznym równiez autostrady). Dla zminimalizowania skutków degradacji spowodowanej zanieczyszczeniami chemicznymi konieczne jest:

- ograniczenie nadmiernej chemizacji rolnictwa przez dostosowanie wielkosci stosowanych srodków chemicznych do wymagan upraw, struktury gleb, warunków wodnych i ukształtowania terenu,
- lepsze wykorzystanie potencjalu biologicznego gleb, przy jednoczesnym zmniejszeniu negatywnego oddzialywania na srodowisko nawozów i srodków ochrony roslin przez wprowadzenie na szersza skale rolnictwa ekologicznego, zwlaszcza na obszarach o szczególnych walorach przyrodniczych oraz w bezposrednim sasiedztwie tych obszarów; szczególnie preferowane do rozwoju rolnictwa ekologicznego sa tereny parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu,
- ograniczenie zanieczyszczen pylowych i gazowych na terenach rolniczych, zwlaszcza o wysokich bonitacjach gleb, przez wprowadzanie obudowy biologicznej obiektów powodujacych zanieczyszczenie gleb, w tym szczególnie dróg o duzym natezeniu ruchu,
- zintensyfikowanie prac rekultywacyjnych gruntów zdegradowanych skazeniem oraz wykorzystywanie gleb silnie zanieczyszczonych substancjami toksycznymi, do produkcji roslin przemyslowych i energetycznych oraz pod zalesienia i zadrzewienia; na terenach tych nalezy wykluczyc lub radykalnie ograniczyc uprawe roslin przeznaczonych do konsumpcji,
- zlikwidowanie mogilników oraz dzikich wysypisk smieci.

Degradacja powierzchni ziemi zwiazana z przemieszczaniem mas ziemnych.

Wiaze sie ona glownie z duzymi inwestycjami jak np. budowa duzych obiektów, autostrad oraz eksploatacja surowców naturalnych. Tereny województwa najbardziej narazone na degradacje eksploatacyjna to rejony Belchatowa i Szczercowa, Tomaszowa Mazowieckiego, Slawna, Mniszkowa, Dzialoszyna, Pajeczna, oraz Czatolina i Dabkowic. Dla zmniejszenia degradacji wynikajacej z prowadzenia intensywnych prac ziemnych nalezy:

- ograniczyc zakres i zoptymalizowac sposób wykonywania róznego typu prac ziemnych; bedzie to mialo szczególne znaczenie przy budowie autostrad, lacznie z pozyskiwaniem surowca w sasiedztwie inwestycji,
- zaniechac eksploatacje zlóz konfliktowych z uwagi na niekorzystne zmiany jaki moga spowodowac w srodowisku przyrodniczym; przykladem takich zlóz sa zloza wegla brunatnego: „Rogózno", zloze fosforytów „Burzenin" oraz zloza znajdujace sie w granicach terenów prawnie chronionych,
- ograniczyc skutki realizacji kopalni odkrywkowych i zintensyfikowac rekultywacje terenów powyrobiskowych.

✓ ***Ochrona surowców mineralnych***

Województwo lódzkie jest dosc ubogie w surowce naturalne, dlatego ich ochrona nabiera szczególnego znaczenia. Nieodwracalnosc i ograniczonosc zasobów surowców naturalnych oraz coraz trudniejsze warunki geologiczno – górnicze ich eksploatacji wskazuja na koniecznosc:

- ochrony oraz wylaczenia z wszelkiego trwalego zainwestowania terenów zlóz udokumentowanych,
- oszczednego gospodarowania surowcami (stworzenie warunków prawnych i ekonomicznych),
- dalszej intensyfikacji badan geologicznych, zmierzajacych do rozpoznania wglebnej budowy województwa,
- szersze wykorzystanie wód mineralno – geotermalnych dla celów energetycznych, leczniczych i rekreacyjnych. Warunki korzystne do wykorzystania tych wód wystepuja wcalej pólnocnej czesci województwa. Dotychczas wykorzystane sa tylko w niewielkim stopniu (jako energii cieplna z odwiertu w Uniejowie dla celów grzewczych, z odwiertu w Wypychowie do produkcji wody mineralnej). W oparciu o odwierty w rejonie Mszczonowa ma zostac uruchomiony zaklad geotermalny, a w oparciu o odwierty w Poddebicach przewiduje sie realizacje zakladu leczniczo – balneoloicznego.

✓ ***Ochrona wód powierzchniowych i gospodarka wodami***

Ochrona wód, ze wzgledu na ograniczonosc zasobów, stala sie jednym z glównych celów polityki ekologicznej panstwa. Podstawowe kierunki dzialan w zakresie ochrony wód i gospodarki wodnej to: poprawa jakosci wód, zmniejszenie ich deficytu oraz zlagodzenie zagrozenia powodziowego.

Poprawa jakosci wód.

Problem czystosci wód dotyczy calego obszaru województwa. Wszystkie wieksze rzeki posiadaja wody silnie zanieczyszczone, mimo znacznej poprawy, jaka nastapila w ciagu ostatnich kilkunastu lat. Glównym zadaniem w zakresie ochrony wód, jest osiagniecie I klasy czystosci dla rzeki Pilicy i jej doplywów (powyzej Zbiornika Sulejowskiego) i rzeki Warty od Bobrów oraz II klasy czystosci dla Pilicy i jej doplywów ponizej Zbiornika Sulejowskiego, doplywów rzeki Warty oraz rzeki Bzury i jej doplywów. Dla zrealizowania powyzszego celu zostaly podjete prace nad stworzeniem kompleksowych programów ochrony srodowiska. Zlewnia Pilicy zostala objeta „Programem Pilica", zlewnia Warty „Programem Warta" i Bzury „Programem Bzura". Zlewnia Pilicy, ze wzgledu na szczególna role, zwiazana z zaopatrzeniem aglomeracji lódzkiej w wode pitna, powinna zostac objeta szczególna ochrona. Niezaleznie od programów, podstawowe dzialania ochronne prowadzace do poprawy stanu powinny objac:

- sukcesywna realizacje sieci kanalizacji sanitarnej wszystkich, wiekszych jednostek osadniczych o zwartej zabudowie, zwlaszcza osrodków miejskich, podlaczanie do kanalizacji wszystkich punktów zrzutu scieków i skierowanie scieków do oczyszczalni; skorelowanie budowy wodociagów z realizacja systemów kanalizacyjnych; przy rozproszonej zabudowie wiejskiej stosowanie róznego rodzaju urzadzen oczyszczajacych scieki np. oczyszczalni korzeniowych, a w przypadku braku innych mozliwosci szczelnych szamb,
- zakonczenie budowy GOS-u w Lodzi i skierowanie do niej scieków z calego miasta oraz otaczajacych jednostek osadniczych m.in. z Pabianic, Ksawerowa i Konstantynowa; pozwoli to na poprawe jakosci wody rzeki Ner oraz zapobiegnie dalszej degradacji doliny rzeki,
- zabezpieczenie terenu przed bezposrednimi splywami zanieczyszczonych wód deszczowych, z terenów silnie zurbanizowanych; wody te powinny byc kierowane za posrednictwem kanalów do oczyszczalni scieków. Najwiekszy problem wystepuje w Lodzi, ze wzgledu na znaczna powierzchnie terenów zabudowanych. Dla ochrony przed zanieczyszczeniem doliny rzeki Ner, konieczna jest budowa zbiornika przechwytujacego zanieczyszczone wody burzowe. Taka funkcje spelnialby projektowany w rejonie miasta Konstantynowa zbiornik „Lutomiersk" („Bechcice").
- zlikwidowanie wszystkich punktów zrzutu nieczyszczonych scieków do wód powierzchniowych, w tym do rowów melioracyjnych i zahamowanie eutrofizacji zbiorników Jeziorsko i Sulejów przez radykalne ograniczenie wplywajacych do nich zanieczyszczen,
- wprowadzenie na terenach rolnych stref buforowych, w postaci barier biologicznych, wzdluz cieków i zbiorników wodnych chroniacych wody powierzchniowe przed splywami wód zanieczyszczonych srodkami chemicznymi z otaczajacych pól.

Zmniejszenie deficytu wód

Województwo lódzkie jest malo zasobne w wody powierzchniowe w zwiazku, z czym zmniejszenie deficytu wód, mogacego ograniczyc rozwój gospodarczy, powinno stanowic jedno z podstawowych zadan polityki przestrzennej województwa.

Dla zmniejszenia deficytu, który wynika zarówno z uwarunkowan przyrodniczych jak i niewlasciwej gospodarki, potrzebne sa wielorakie dzialania, do których naleza:

- ochrona istniejacych zbiorników wodnych naturalnych i sztucznych, w tym starorzeczy, oczek wodnych, torfowisk, bagien i mokradel jako naturalnych zbiorników retencyjnych oraz w miare mozliwosci rewitalizacja terenów bagienno – torfowiskowych, które ulegly najwiekszej degradacji. Zachowane tereny bagien i torfowisk posiadaja niewielka powierzchnie i sa rozproszone na obszarze calego województwa, najwiecej zachowalo sie na terenach lesnych oraz w dolinach Pilicy, Warty i Neru. Naturalna retencja, jest szczególnie konieczna na terenach pólnocnych województwa, najbardziej ubogich w wody powierzchniowe, pozbawionych wiekszych zbiorników wodnych, z uwidaczniajacym sie zjawiskiem stepowienia. Niekorzystna sytuacje poglebia przeprowadzona melioracja, powodujaca przez nieumiejetne uzytkowanie, nadmierne odwodnienie terenu.
- odbudowa zniszczonych urzadzen hydrotechnicznych na rzekach, ciekach i rowach melioracyjnych, budowa zbiorników wodnych malej retencji. Program poprawy warunków wodnych za pomoca pietrzenia wody zostal zawarty w „Programie malej retencji" opracowanym przez Zarzad Melioracji i Urzadzen Wodnych w Lodzi zawierajacym 290 obiektów, z czego 95 stanowia zbiorniki wodne o powierzchni przekraczajacej 5,0 ha. Niektóre zbiorniki wymienione w powyzszym programie zostaly uznane za konfliktowe jak np. zbiornik na rz. Rawce, która jest rezerwatem przyrody. Ponadto wladze samorzadowe zglosily potrzebe realizacji kilkudziesieciu nowych zbiorników. W zwiazku z tym, program wymaga weryfikacji. Ostatecznie w „Planie..." zostala przyjeta realizacja lub modernizacja 161 zbiorników.

  Zbiorniki te, oprócz wielu róznych funkcji, maja glównie na celu: podniesienie poziomu wód gruntowych, umozliwienie poboru wód dla potrzeb przemyslu i rolnictwa (deszczowanie), przechwytywanie wód powodziowych. Realizacja wnioskowanych w „Planie..." zbiorników zwiekszylaby znacznie powierzchnie wód i wplynela korzystnie na calokształt warunków wodnych. Terenem, gdzie podniesienie poziomu wód gruntowych ma szczególne znaczenie jest pradolina warszawsko – berlinska, nadmiernie przesuszona na skutek przeprowadzonej melioracji oraz obszar polozony na pólnoc od niej. Konieczne, wiec sa intensywne dzialania zwiekszajace przeplywy w rzece Bzurze oraz wyrównujace jej przeplywy wokresach deficytowych, poprzez budowe jazów pietrzacych, rekonstrukcje zastawek na rowach melioracyjnych oraz budowe jak najwiekszej ilosci, nawet niewielkich, zbiorników. Szczególnie wazna dla tego terenu jest realizacja kanalu przerzutowego Ner – Bzura, którego zadaniem ma byc alimentowanie rzeki Bzury wodami z rzeki Ner, o zwiekszonym przeplywie, w skutek odprowadzania oczyszczonych wód z Grupowej Oczyszczalni Scieków. Warunkiem funkcjonowania kanalu przerzutowego jest budowa zbiorników wyrównawczych – „Lutomiersk" („Bechcice") na Nerze oraz u ujscia kanalu do Bzury.
- prowadzanie wodochronnej gospodarki w zlewniach, poprzez wprowadzanie zalesien i zadrzewien; najwiecej zadrzewien nalezy wprowadzic w zlewni rzek Ochni, Glogowianki, Sludwii i Przysowy oraz zalesien na obszarach dzialów wód i zródlisk.

Lagodzenie zagrozenia powodziowego.

Zagrozenie powodziowe wystepuje na wszystkich wiekszych rzekach województwa lódzkiego. Najbardziej zagrozone wezbraniami powodziowymi sa doliny Warty i Pilicy. W dolinach tych kumuluje sie splyw wód powodziowych z calej zlewni.

Glówne zadania w zakresie ochrony przeciwpowodziowej to:

- realizacja zbiorników malej retencji (nie mniejszych niz 5,0 ha), których zadaniem bedzie przechwytywanie wód powodziowych. Z projektowanych w „Programie malej retencji dla województwa lódzkiego" zbiorników, funkcje przeciwpowodziowa otrzymaly 23 zbiorniki. Ilosc ta nie jest wystarczajaca i przy weryfikacji „Programu..." funkcje taka powinny otrzymac dalsze zbiorniki m.in. zbiornik „Lutomiersk". Niewskazana jest realizacja zbiorników duzej retencji, jako przeciwpowodziowych. Zbiorniki te retencjonujac wode powoduja jednoczesnie znaczna degradacje srodowiska, zwlaszcza ponizej zapory. Uwidacznia sie to wyraznie w dolinach Pilicy ponizej Zbiornika Sulejów i na Warcie ponizej Zbiornika Jeziorsko. Wystepuje tam wyraznie przesuszenie terenu oraz zanikanie bagien i torfowisk.
- rozwiazanie problemu przechwytywania fali powodziowej z województwa slaskiego (problem wymaga szczególowych analiz),
- budowe zbiorników na Luciazy, w poblizu ujscia do Pilicy oraz na Czarnej Koneckiej,
- budowe zbiorników na Nerze chroniacych przed zalewami jego doline,
- realizacja polderów:
  - „Myja" i „Sieradz" zlokalizowanych na poludnie i pólnoc od Sieradza,
  - suchego zbiornika „Felinów" na Warcie w gminie Osjaków, jako alternatywe dla polderu „Sieradz",
  - w innych miejscach, tam gdzie moga zastapic zbiorniki retencyjne,
- budowa i przebudowa walów,
- wyeliminowanie z dolin rzecznych przegród powodujacych utrudnienie splywu wód powodziowych.

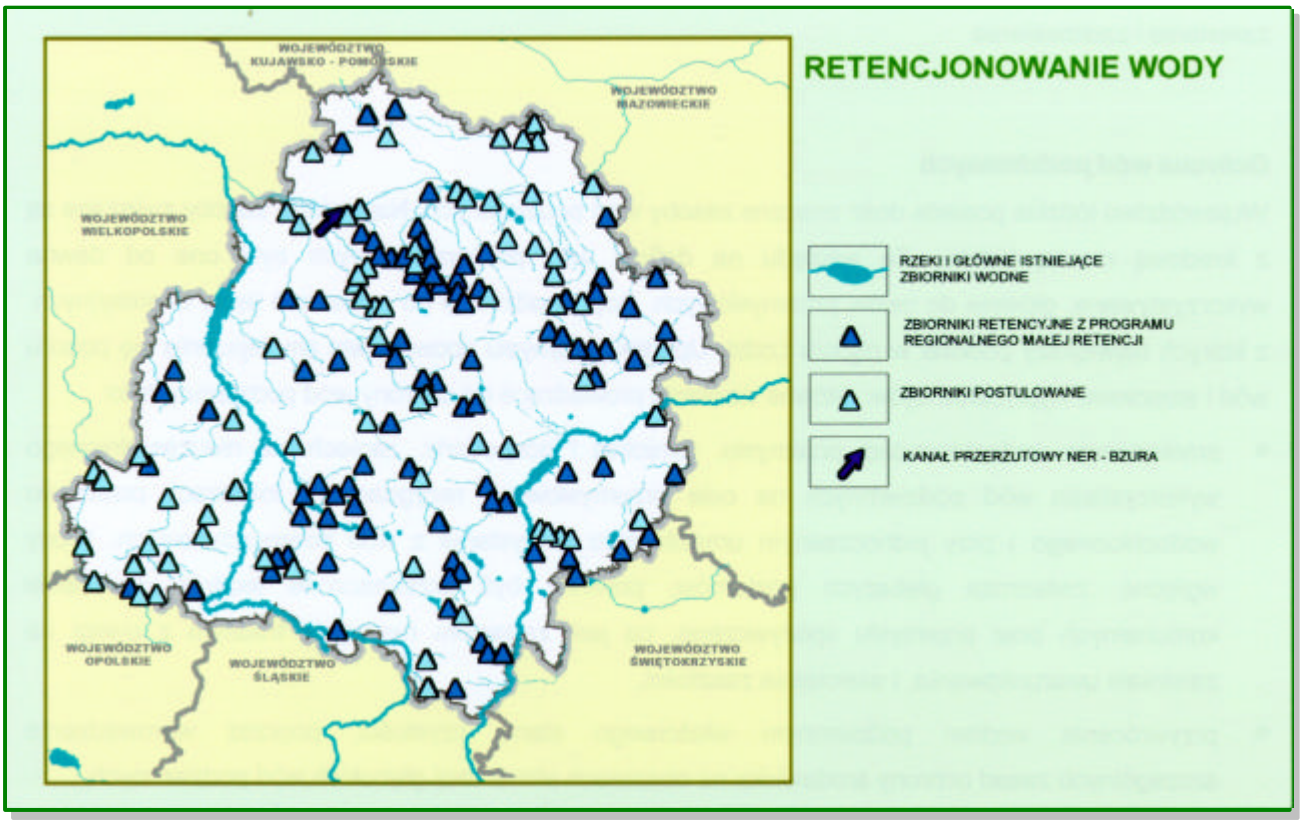

Ochrona rzek i dolin rzecznych.

Glównym kierunkiem polityki ochronnej jest zachowanie naturalnego biegu rzek, których funkcje przyrodnicze nie ulegly dotad degradacji. Sa to rzeki plynace naturalnymi korytami, nieuregulowane, o niezaklóconych funkcjach przyrodniczych, które powinny zostac zachowane w naturalnym stanie.

Do takich rzek naleza: Warta, Pilica, oraz znaczne przebiegi rzek: Widawki, Grabii, Niecieczy, Luciazy, Czarnej Koneckiej, Rawki, Mrogi, Prosny oraz innych mniejszych. Wiele rzek uleglo jednak przeksztalceniu, poprzez wyprostowanie koryt. Wplywa to niekorzystnie na warunki wodne województwa, glównie przez ograniczenie mozliwosci samooczyszczania, obnizenie poziomu wód gruntowych, zwiekszenie deficytu wód przez przyspieszenie odplywu. Dla zapobiezenia negatywnym zjawiskom proponuje sie kierunek ochrony wód poprzez rewitalizacje i renaturalizacje rzek. W trakcie wdrazania znajduje sie obecnie program rewitalizacji rzeki Sokolówki. Powstal równiez program rewitalizacji rzeki Bzury.

Przewidziana w „Programie Warta" regulacja rzeki Ner, na odcinku przebiegajacym przez pradoline warszawsko – berlinska, wymaga rozwazenia i szczególnego przeanalizowania. Ten odcinek pradoliny jest uznany za jedna z dwóch ostoi ptaków na terenie województwa o znaczeniu europejskim oraz uwzgledniony jako jeden z wazniejszych obszarów sieci NATURA 2000, wymagajacy scislej ochrony.

W ramach ochrony dolin rzecznych nalezy wykluczyc zainwestowanie kubaturowe, za wyjatkiem inwestycji zwiazanych z gospodarka wodna .

Wprowadzenie szczególnych zasad ochrony terenów zródliskowych

Tereny zródliskowe powinny zostac wylaczone z wszelkiego zainwestowania z ukierunkowaniem na zalesienia i zadrzewienia.

✓ ***Ochrona wód podziemnych***

Województwo lódzkie posiada dosc znaczne zasoby wód podziemnych. Najwieksze zasoby zwiazane sa z kredowa niecka lódzka. Ze wzgledu na deficyt wód powierzchniowych byly one od dawna wykorzystywane, glównie do celów przemyslowych. Doprowadzilo to do powstania lejów depresyjnych, z których najwiekszy powstal w rejonie Lodzi. Upadek przemyslu spowodowal zmniejszenie sie poboru wód i stopniowe wyplycanie lejów. Glówne dzialania prowadzace do ochrony wód podziemnych to:

- zmniejszenie wodochlonnosci przemyslu, rolnictwa i gospodarki, zaniechanie nieuzasadnionego wykorzystania wód podziemnych na cele przemyslowe (rezygnacja z lokalizacji przemyslu wodochlonnego) przy jednoczesnym umozliwieniu korzystania z wód powierzchniowych. Wody wglebne, zwlaszcza glebszych poziomów, powinny byc przeznaczone jedynie dla celów komunalnych oraz przemyslu spozywczego, co jest zadaniem niezwykle trudnym z uwagi na zaistniale uwarunkowania, i wieloletnie zaszlosci,
- przywrócenie wodom podziemnym wlasciwego stanu czystosci, poprzez wprowadzenie szczególnych zasad ochrony srodowiska na obszarach alimentacji glebokich wód podziemnych,
- utworzenie stref ochrony posredniej od ujec,

- ochrona wód przed zanieczyszczeniem przez:
  - zlikwidowanie wszystkich przecieków nieoczyszczonych scieków do gruntu, z nieszczelnych szamb i wysypisk smieci, zwlaszcza zlokalizowanych w obrebie dolin, wylewisk odpadów plynnych, a takze punktów zrzutu scieków bezposrednio do gruntu oraz ograniczenie powierzchni gnojowicowanych do terenów nieprzepuszczalnych. Za priorytetowe nalezy uznac dzialania na terenach objetych najwyzsza (ONO) i wysoka (OWO) ochrona wód podziemnych,
  - racjonalne stosowanie srodków chemicznych w rolnictwie – dotyczy to glównie pólnocnych terenów województwa o wysokiej kulturze rolnej.

✓ ***Ochrona powietrza i poprawa warunków aerosanitarnych***

Województwo lódzkie nalezy do obszarów o szczególnie duzym zanieczyszczeniu powietrza, zarówno substancjami pylowymi jak i gazowymi (województwo pozostaje nadal najwiekszym na terenie kraju emitorem So_2 i Co_2), mimo znacznej poprawy warunków aerosanitarnych w zakresie wysokiej emisji. Wszystko to sprawia, ze konieczne sa dalsze intensywne dzialania prowadzace do zmniejszenia zarówno emisji niskiej jak i wysokiej, w zakresie ilosci emitowanych substancji, jak iskutków ich oddzialywania.

Dla zmniejszenia ilosci zanieczyszczen pochodzacych z wysokich emitorów konieczne jest sukcesywne eliminowanie zródel zanieczyszczen przez: wprowadzanie nowoczesnych urzadzen przechwytujacych, stosowanie ekologicznych srodków grzewczych, wykorzystanie w szerszym zakresie energii odnawialnych takich, jak: energia wiatrowa, wody geotermalne itp. Dla zmniejszenia skutków oddzialywania emisji niskiej konieczne sa nastepujace dzialania:

- sukcesywna likwidacja zródel grzewczych wykorzystujacych paliwa konwencjonalne, zwlaszcza w zwartej zabudowie centrów miast (ma to szczególne znaczenie dla Lodzi, gdzie w centrum miasta wystepuje kilkadziesiat tysiecy zródel grzewczych emitujacych zanieczyszczenia) m.in. poprzez wlaczanie do systemów grzewczych oraz przechodzenie na niekonwencjonalne srodki grzewcze, szersze wykorzystanie surowców alternatywnych oraz zródel energii odnawialnej. Ograniczy to znacznie szkody wywolywane w srodowisku, zwiazane z wydobyciem i spalaniem paliw kopalnych. Fakt zalegania pod znaczna czescia województwa lódzkiego wód geotermalnych, o dobrych parametrach eksploatacyjnych, daje mozliwosc zwiekszenia udzialu energii ze zródel niekonwencjonalnych w ogólnym bilansie energetycznym,
- zmniejszenie transportochlonnosci drogowej gospodarki m.in. poprzez wykorzystanie przewozów kolejowych, wprowadzenie „czystszych" paliw, w tym biopaliw w komunikacji samochodowej,
- wyprowadzenie ruchu samochodowego z centrów miast poprzez budowe obwodnic oraz zorganizowanie nowoczesnego transportu zbiorowego. Ma to szczególne znaczenie w przypadku Lodzi, gdzie z uwagi na zwarta zabudowe i nie dostosowana do wzmozonego ruchu siec ulic, wystepuja znaczne przekroczenia zanieczyszczen komunikacyjnych,
- poprawe stanu przewietrzania zwartych zespolów zabudowy miejskiej poprzez utrzymanie, a takze tworzenie nowych klinów (korytarzy) napowietrzajacych. Najlepszymi klinami napowietrzajacymi sa doliny, które powinny by utrzymane w naturalnym stanie i chronione przed zainwestowaniem. Przy braku dolin kliny powinny byc sztucznie tworzone (przez wlasciwe formowanie zabudowy i zalesien).

✓ ***Ochrona i ksztaltowanie ekosystemów roslinnych***

Województwo lódzkie nalezy do obszarów wyrózniajacych sie mala lesistoscia oraz wyraznym deficytem wód, dlatego ogromne znaczenie ma ochrona i prawidlowe ksztaltowanie ekosystemów lesnych oraz bagienno – torfowiskowych, mokradlowych itp.

W zakresie ochrony i ksztaltowania ekosystemów lesnych podstawowe zadania to:

- ochrona wszystkich zadrzewien oraz kompleksów lesnych, niezaleznie od wlasnosci, jako waznego czynnika retencji i stabilizacji warunków wodnych, zmniejszajacego zagrozenie powodziowe, lagodzacego niedobory wód, regulujacego bioklimat, poprawiajacego warunki aerosanitarne przez redukcje zanieczyszczen, chroniacego gleby przed erozja, chroniacego wody powierzchniowe i wglebne. Nalezy takze rozszerzyc renaturalizacje terenów lesnych, w tym znajdujace sie na terenach lesnych obszary wodno – blotne, jak równiez poprawic stan zdrowotny lasów. Na szczególna ochrone zasluguja naturalne fragmenty rodzimej przyrody oraz lasy szczególnie cenne, ze wzgledu na zachowanie bioróznorodnosci przyrodniczej i lesne zasoby genetyczne. Nalezy równiez przeprowadzic restytucje lasów legowych i wilgotnych oraz wprowadzic biologiczna obudowe obrzezy lasów. Nalezy tez wzbogacic biocenozy odpowiednimi gatunkami roslin zielnych z uwzglednieniem dostosowania ich do naturalnej róznorodnosci siedliskowej.
- znaczne zwiekszenie powierzchni lasów i zadrzewien. Zakladane zwiekszenie powierzchni lesnej o ca 180 tys. ha, pozwoli osiagnac do 2020 roku poziom lesistosci województwa w granicach 30%. Terenami najbardziej preferowanymi do zwiekszenia lesistosci sa zachodnia, poludniowa i poludniowo-wschodnia czesc województwa. Plan zwiekszenia lesistosci województwa nawiazuje do dokumentu „Polityka Lesna Panstwa", przyjetego przez Rade Ministrów 27.04.1997 r. Zgodnie z wystepujacymi uwarunkowaniami, najwieksza lesistosc moga osiagnac powiaty opoczynski (ok. 43%), belchatowski, tomaszowski i radomszczanski (ok. 40%). Najwiekszy zakladany przyrost lesistosci jest przewidziany w powiatach: pajeczanskim, laskim, opoczynskim i wieruszowskim. Poza uwarunkowaniami wynikajacymi z rolniczej przydatnosci gleb, do zalesien wskazane sa obszary, niezbedne dla ochrony wód podziemnych najwyzszej (OWO) i wysokiej(ONO) ochrony.

  Najbardziej preferowanymi do wprowadzenia zadrzewien sa pólnocne tereny województwa tj. powiaty kutnowski i leczycki, charakteryzujace sie duzym udzialem kompleksów glebowo-rolniczych o wysokiej produkcyjnosci, z wystepujacymi procesami stepowienia, wynikajacymi z niewielkich zasobów wód powierzchniowych. Zadrzewienia nalezy wprowadzac glownie w formie pasów i ciagów sródpolnych. Ciagi, o róznej szerokosci (nie mniejszej niz 10 m), powinny obejmowac równiez istniejace zadrzewienia oraz inne tereny o wysokim potencjale biocenotycznym i krajobrazowym oraz laczyc kompleksy lesne. Zadrzewienia powinny towarzyszyc ciekom oraz szlakom komunikacyjnym. Role zadrzewien moga równiez spelniac sady.
- objecie ochrona starych drzew oraz drzew nasiennych wystepujacych w postaci grup czy kep, w celu wzbogacenia róznorodnosci biologicznej i krajobrazowej.

Bezwzgledna ochrona powinny zostac objete ekosystemy bagienno – torfowiskowe i mokradlowe, ze wzgledu na szczególne znaczenie dla srodowiska przyrodniczego, poprzez wylaczenie z zainwestowania kubaturowego oraz odwodnien.

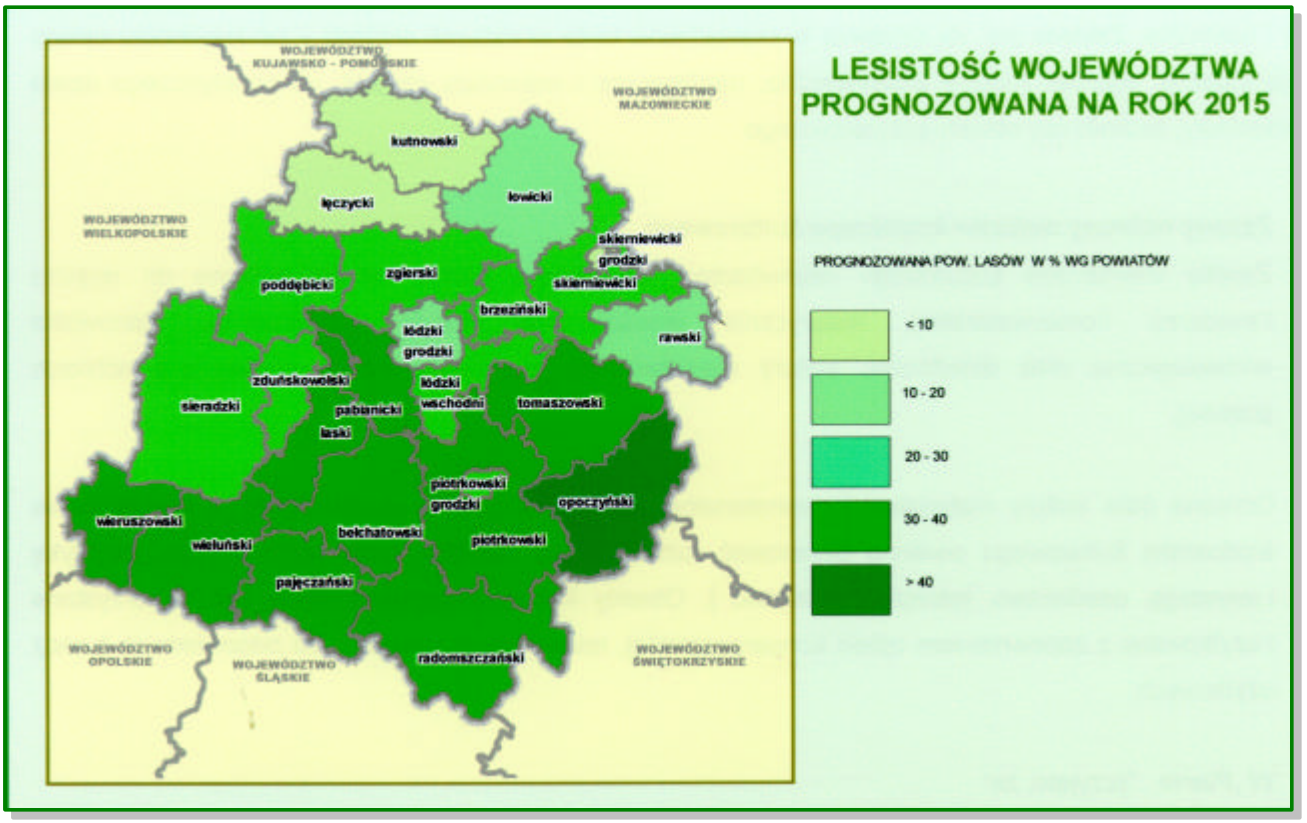

Szanse poprawy stanu srodowiska, zarówno w odniesieniu do ochrony ekosystemów jak i poszczególnych elementów srodowiska, zwiazane sa generalnie z rozwojem swiadomosci ekologicznej spoleczenstwa oraz zwiekszeniem funduszy przeznaczonych na ochrone srodowiska. Zakres prowadzonych inwestycji wciaz nie nadaza za potrzebami ochrony i ksztaltowania srodowiska.

3.7. SYSTEM OCHRONY I KSZTALTOWANIA SRODOWISKA KULTUROWEGO

Srodowisko kulturowe, na które skladaja sie przeksztalcone przez czlowieka twory przyrody oraz wytworzone wartosci materialne i duchowe jest istotnym skladnikiem jakosci zycia mieszkanców województwa. Troska o srodowisko kulturowe to nie tylko ochrona materialnych sladów naszej przeszlosci, ale takze ochrona tozsamosci ludzi w jej najbardziej newralgicznym aspekcie, bowiem straty w srodowisku kulturowym, a szczególnie utracone dziedzictwo kulturowe, sa nie do odtworzenia.

Krajobraz kulturowy, podlega ciaglym przemianom – z reguly niemal wylacznie zywiolowym, powodowanym checia wyzyskania dóbr materialnych. Skutkiem tego jest dekapitalizacja struktury zabytkowej i zabudowy sródmiejskiej, katastrofalny stan techniczny czesci obiektów zabytkowych, szczególnie swieckich, (rezydencjonalnych), architektury miejskiej i przemyslowej. Szczególnie widoczny jest brak powiazan obiektów zabytkowych z nowoprojektowanymi budynkami, pozostajacymi najczesciej w zupelnej dysharmonii. Zakres ochrony czesto rozumiany jest jako ochrona jednostkowego dziela, bez powiazania z krajobrazem kulturowym.

„Plan...” przyjmuje zasade prowadzenia dzialan majacych na celu wykluczenie mozliwosci dokonywania niekontrolowanych przemian krajobrazu kulturowego, a jako priorytetowe przyjmuje dzialania zapewniajace

lad i harmonie. Zaklada sie, ze dzialania te prowadzone beda w róznych skalach – od krajobrazu calego województwa, poprzez zespoly urbanistyczne, ruralistyczne i krajobrazy otwarte, do pojedynczego dziela architektury, techniki czy obiektu przyrodniczego.

✓ ***Zasady ochrony walorów krajobrazu kulturowego***

Zasoby dziedzictwa kulturowego województwa, obejmujace cenne zabytki wpisane do rejestru i ewidencji konserwatorskiej, historycznie ukształtowane uklady przestrzenne, stanowiska archeologiczne oraz dziedzictwo kultury niematerialnej, stanowia wartosci podlegajace ochronie prawnej.

Ochrona dóbr kultury materialnej i niematerialnej jest celem polityki przestrzennej, a ksztaltowanie srodowiska kulturowego powinno generowac rozwój innych dziedzin zycia regionu (np. turystyke i rekreacje, osadnictwo, lesnictwo, rolnictwo). Obiekty kultury materialnej winny byc wykorzystane i uzytkowane z zapewnieniem opieki konserwatorskiej, rewaloryzacji i nadania im odpowiednich funkcji uzytkowych.

W „Planie...”przyjeto, ze:

- ***scislej ochronie konserwatorskiej*** powinny podlegac tereny, na których zachowaly sie zespoly historycznej architektury i oryginalne rozplanowanie, wpisane do rejestru zabytków. Celem takich dzialan polityki przestrzennej i konserwatorskiej jest zachowanie ich historycznego charakteru, a w przypadku najbardziej zniekształconych odtworzenie. Na terenie województwa lódzkiego obejmuja one glównie zabytkowe centra miast i wsi. Dzialania ochronne nalezy rozumiec jako calokształt poczynan gospodarczych na rzecz przywrócenia i utrwalenia ich historycznych walorów, nadania współczesnej tresci, jak równiez ich funkcjonalnej i kompozycyjnej integracji z caloscia organizmów miejskich i wiejskich,

- ***czesciowej ochronie*** powinny podlegac tereny, na których znajduja sie jednostki o dobrze zachowanym ukladzie historycznym oraz zalozenia dworskie i palacowe wraz z otoczeniem parkowym z poza rejestru zabytków, a takze miejscowosci, w których czytelny jest historyczny uklad planistyczny wraz z wartosciowa zabudowa,

- ***do ochrony przedpola widokowego*** zespolów i obiektów historycznych podlegajacych ochronie, zaliczono obszary, na których nastapila degradacja srodowiska kulturowego i gdzie zachowaly sie tylko pojedyncze dominanty w postaci obiektów zabytkowych np.: dwory, zabytkowe koscioly, kapliczki itp.,

- ***strefa ochrony krajobrazowej*** obejmuje fragmenty wartosciowego krajobrazu kulturowego i stanowiace rodzaj otuliny dla innych wartosciowych zespolów, zabezpieczajac im odpowiednia ekspozycje. Obszary pozbawione wazniejszych elementów historycznych, ale stanowiace rodzaj otuliny dla innych wartosciowych zespolów, zabezpieczajac im odpowiednia ekspozycje.

✓ *Obszary ochrony*

W „Planie...” przyjeto zasade budowania strefowego, hierarchicznego ukladu prowadzacego do zapewnienia wlasciwej ochrony i ksztaltowania krajobrazu kulturowego. Przy tworzeniu tego ukladu wykorzystano wnioski i ustalenia wynikajace z prac nad krajobrazem kulturowym, prowadzonych w skali regionalnej w ramach V Programu Ministra Kultury i Sztuki „Ochrona i konserwacja zabytkowego krajobrazu kulturowego”. Badania prowadzone byly metoda wydzielania jednostek architektoniczno – krajobrazowych wedlug projektu prof. Janusza Bogdanowskiego i przygotowane zostaly dla bylych województw tworzacych obecne województwo lódzkie. Z uwagi na to, ze waloryzacja i strefowanie nie zostaly przeprowadzone w sposób jednorodny istnieje pilna potrzeba przeprowadzenia kompleksowej waloryzacji krajobrazu kulturowego w skali województwa lódzkiego.

Dzialania prowadzone w sferze ochrony krajobrazu kulturowego powinny zmierzac do:

- zachowania istniejacej zabudowy o wartosciach zabytkowych i kompozycyjnych,
- konserwacji, rewaloryzacji i porzadkowania zabytkowych parków i cmentarzy,
- zachowania i ochrony stanowisk archeologicznych,
- zachowania i konserwacji historycznych ukladów przestrzennych oraz dazenia do usuniecia elementów uznanych za zniekształcajace zalozenia historyczne i rekonstrukcji obiektów zniszczonych w uzgodnieniu z konserwatorem zabytków,
- dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej,
- usuniecia lub przebudowy obiektów dysharmonijnych,
- dostosowania współczesnej funkcji do wartosci obiektów zabytkowych.

Obszary, bedace najciekawszymi przykladami rozwiazan architektonicznych i urbanistycznych, najbardziej zwiazane z tozsamoscia regionu zaliczono do obszarów ***ochrony krajobrazu kulturowego o unikatowych wartosciach***. Sa to obszary z dziedzictwem kulturowym o znaczeniu ponadregionalnym. Za tereny, które powinny znalezc sie pod scisla badz czesciowa ochrona konserwatorska uznano historyczne czesci miejscowosci miedzy innymi: Lodzi, Zgierza, Aleksandrowa Lódzkiego, Lowicza, Skierniewic, uklad przestrzenny Nieborów – Arkadia, Bialej Rawskiej, Oporowa, Uniejowa, Warty, Inczewa, Sedzic, Tubadzina, Dusznik – Malkowa, Sieradza, Zdunskiej Woli, Lasku, Burzenina, Zloczewa, Wielunia, Zelowa, Pabianic, teren w dolinie Bzury, z jej doplywem Nerem i z Leczyca oraz w dolinie Warty – Kamionu, Toporowa, Przywozu, Marzenina oraz Piotrkowa Trybunalskiego, Sulejowa, Inowlodza, Opoczna, Bakowej Góry, Radomska, Przedborza, Tereny te wymagaja niezbednych prac zwiazanych z konserwacja oraz rewaloryzacja. Ustalenia zagospodarowania przestrzennego w tej strefie wymagaja odpowiednich zapisów w planach miejscowych.

Obszary z dziedzictwem rangi regionalnej podlegaja ochronie jako obszary ***o najwyzszych wartosciach kulturowych***. Wyrózniono ich kilkanascie, z których najwieksze znajduja sie w okolicy Glowna, na wschód od Aleksandrowa Lódzkiego, na pólnocny – zachód i poludnie od Wielunia, okolice Wieruszowa – w dolinie Prosny czy na pólnoc od Drzewicy. W kazdym przypadku sa to tereny o walorach srodowiska

naturalno – kulturowego, czesto polozone w dolinach rzek, w sasiedztwie kompleksów lesnych obejmujace wsie o dobrze zachowanym ukladzie urbanistycznym z zachowanymi elementami zabudowy pozwalajacymi na odczytanie jego pierwotnego charakteru.

W tych dwóch obszarach niezwykle istotne sa zwiazki przestrzenne miedzy zespolami zabytkowymi a otaczajacym je krajobrazem. Niezbedna jest ochrona widoków, panoram, i stref ekspozycji.

Obszary ***kontynuacji dotychczasowego zagospodarowania*** wyznaczono na pozostalej czesci województwa, z uwagi na „typowosc" wystepujacych obiektów zabytkowych oraz brak historycznie wykształconych układów przestrzennych, przy tym nie bedacych celem dzialan prowadzacych do dewastacji krajobrazu.

✓ ***Kierunki zagospodarowania przestrzennego dla zachowania walorów srodowiska kulturowego***

Ochrona dziedzictwa kulturowego i zachowanie go dla przyszlych pokolen jest zadaniem najwyzszej rangi w planowaniu przestrzennym. Degradacja tradycyjnego srodowiska kulturowego na skutek rozprzestrzeniania sie bezwartosciowych wzorców architektonicznych, wiaze sie z tym, iz najczesciej zakres ochrony dotyczy jednostkowego dziela, bez powiazania obiektów zabytkowych z otaczajaca przestrzenia. Dlatego wszelkie wprowadzone w przestrzeni zmiany winny byc podporzadkowane potrzebom ochrony konserwatorskiej. Dotyczy to zarówno zmian otoczenia jak iform zabudowy czy obslugi komunikacyjnej.

Dla okreslenia kierunków rozwoju przestrzennego konieczne jest szczególowe rozpoznanie srodowiska kulturowego, w szczególnosci ukladów ruralistycznych i wielkoprzestrzennych obszarów kulturowych. Dzialania inwestycyjne powinny poprzedzac studia krajobrazowe, niezbedne do ochrony i harmonijnego ksztaltowania historycznego krajobrazu kulturowego oraz zapobiezenia niepozadanym jego przemianom. Na poziomie „Planu...” podstawowe kierunki dzialan zostaly zgeneralizowane do najistotniejszych dzialan ochronnych, które dotycza:

- ochrony obszarów o unikatowych i najwyzszych wartosciach kulturowych poprzez objecie ich ochrona prawna i ustanowienie instrumentarium ksztaltowania krajobrazu kulturowego, (szczególowy wykaz obszarów zawiera II tom planu),
- podjecia dzialan rewaloryzacyjnych w historycznych centrach miast i wsi posiadajacych najwyzszy walor zabytkowy, zczytelnym ukladem komponowanym (miejscowosci o historycznym ukladzie przestrzennym wymieniono w rozdziale – uwarunkowania),
- podjecia dzialan rewaloryzacyjnych najwybitniejszych zespolów zabytkowych w: Bialaczowie, Zgierzu, Wolborzu, Inowlodzu, Leczycy, Lowiczu, Kutnie, Uniejowie, Warcie, Sieradzu, Skierniewicach, Pabianicach, Rawie Mazowieckiej, Brzezinach, Lodzi, Wieluniu, Piotrkowie Trybunalskim, Przedborzu, Boleslawcu, Arkadii – Nieborowie,
- ochrony historycznych obszarów rozwoju przemyslu – Lodzi i zespolów miejskich w jej bliskim sasiedztwie – Pabianic, Konstantynowa Lódzkiego, Ozorkowa, Zgierza, Aleksandrowa Lódzkiego, stanowiacych wartosciowy relikt dokumentujacy epoke pierwszego uprzemyslowienia,
- ochrony i rewaloryzacji historycznych parków i cmentarzy,
- ochrony terenów w dolinach rzek Warty, Prosny, Pilicy, Bzury,
- utworzenia szlaków turystycznych, w oparciu o szlaki historyczne, uwzgledniajace najwybitniejsze zespoly zabytkowe województwa,
- ochrony materialnych i niematerialnych przejawów tradycji kultury ludowej ze szczególnym uwzglednieniem wybijajacych sie podregionów kulturowych – sieradzkiego, leczyckiego, lowickiego, rawskiego i opoczynskiego,
- ochrony stanowisk archeologicznych,
- ochrony miejsc pamieci narodowej i swiadectw przeszlosci historycznej,
- eksponowania indywidualnych cech srodowiska kulturowego województwa lódzkiego,
- wyprowadzenia ruchu tranzytowego poza zabytkowe uklady urbanistyczne. Najpowazniejsze konflikty degradujace przestrzen staromiejska wystepuja w: Piotrkowie Trybunalskim, Leczycy, Wieluniu, Sieradzu, Warcie, Brzezinach, Nowosolnej, Zgierzu, Dzialoszynie, Radomsku, Przedborzu, Sulejowie, Opocznie, Krosniewicach, Aleksandrowie, Poddebicach i Uniejowie,
- ochrony srodowiska kulturowego jako przeslanki polityki przestrzennej gmin i ich atutu, w tym zapobieganie degradacji srodowiska przez zywiolowe zagospodarowanie na cele rekreacji lub osadnictwa, w tym niekontrolowane rozpraszanie zabudowy.

Strefowe ujecia przyjetych w „Planie...” kierunków zagospodarowania przestrzennego województwa przesadza o potrzebie indywidualnego wypracowania metodologii ochrony srodowiska kulturowego i ksztaltowania krajobrazu kulturowego. Polozenie chronionego obszaru w okreslonej, wyznaczonej „Planem...” strefie funkcjonalno – przestrzennej, przesadza o skali, pilnosci i sposobie przeprowadzenia prac konserwatorskich i rewaloryzacyjnych, bowiem obszary te podlegac beda róznym przemianom odpowiednio do przyjetych w poszczególnych strefach kierunków rozwoju.

W strefie potencjalnych koncentracji procesów rozwoju spolecznego i gospodarczego, gdzie procesy urbanizacyjne beda postepowaly najszybciej i w najwiekszym natezeniu, za najpilniejsze uznac nalezy okreslenie potrzeb i mozliwosci rozwojowych poszczególnych osrodków o wybitnych walorach przestrzenno – krajobrazowych. Niezbedne bedzie wyznaczenie w tej strefie obszarów, w których, w celu zapewnienia utrzymania wykształconego historycznie ukladu, dzialania ochronne, konserwatorskie dominowac beda nad wprowadzeniem nowych funkcji i realizacji przestrzennych. Zasada winno byc dobieranie funkcji do historycznych obiektów, a nie odwrotnie.

W strefie wielofunkcyjnych przekształcen obszarów wiejskich, w zwiazku z zachodzacymi przeobrazeniami struktur przestrzennych, najwieksza uwage zwrócic nalezy na zachowanie ukształtowanych ukladów ruralistycznych, bedacych czytelnym w przestrzeni swiadectwem tozsamosci wsi polozonych na obszarach wyrózniajacych sie regionów historycznych (sieradzki, leczycki, lowicki i opoczynski).
Ponadto, dzialania zwiazane z ochrona srodowiska kulturowego powinny dotyczyc miejscowosci o zachowanej strukturze przestrzennej, których walory przesadzaja o mozliwosci rozwoju funkcji letniskowej oraz takich, które z powodu braku mozliwosci rozwojowych zagrozone sa degradacja. W rejonach tych nalezy zwrócic uwage na wykorzystanie walorów kulturowych dla rozwoju ruchu turystycznego oraz podtrzymywanie lokalnych tradycji w ksztaltowaniu zabudowy.

W podstrefie zielonego rozwoju najwazniejszymi zadaniami sa: ochrona dolin rzecznych, w których koncentruje sie historyczne osadnictwo, okreslenie obiektów i zespolów zabytkowych o funkcjach aktywizujacych srodowisko, ksztaltowanie rejonów turystycznych z uwzglednieniem obslugi obiektów i zespolów zabytkowych, obszarów przyrodniczych oraz miejsc pamieci narodowej.

Dla ochrony dziedzictwa kulturowego, jak równiez ksztaltowania harmonijnego krajobrazu kulturowego, zostanie pilnie opracowany kompleksowy „Program ochrony srodowiska kulturowego” oparty na studiach krajobrazowo – przestrzennych, uwzgledniajacy specyfike poszczególnych regionów kulturowych.
Etnografowie wyrózniaja, w obrebie regionu lódzkiego, 5 wyrazistych subregionów etnograficznych: leczycki, lowicki, rawski, opoczynski i sieradzki.
Równolegle z opracowaniami planistycznymi nalezy prowadzic dzialania uswiadamiajace mieszkancom województwa nadrzednosc wartosci tradycji w ksztaltowaniu najblizszego srodowiska zamieszkania, ulatwiajacej mieszkancom identyfikacje ze swoja mala ojczyzna.

3.8. PROBLEMATYKA ROZWOJU TURYSTYKI I REKREACJI

Atrakcyjnosc turystyczna województwa wynika z jego wyjatkowego polozenia na miedzynarodowych szlakach transportowych, zróznicowania przyrodniczego oraz róznorodnosci sladów kultury materialnej i duchowej, która na przestrzeni wieków wykształcila oryginalna w skali kraju cywilizacje przemyslowa.
Dla wypromowania regionu rozwój turystyki i rekreacji powinien byc oparty na:

- bogatej ofercie wypoczynku dla jego mieszkanców na terenie województwa oraz na mozliwosci korzystanie z uslug turystycznych na terenie calego kraju i zagranica,
- atrakcyjnym produkcie dla mieszkanców osciennych województw oraz turysty zagranicznego.

Maksymalne wykorzystanie istniejacych walorów turystycznych umozliwi rozwój turystyki w oparciu o koncepcje prof. Stanislawa Liszewskiego „trzech wspólsrodkowych kregów", zmodyfikowana po uwzglednieniu uwarunkowan i tendencji oraz przyjetych kierunków rozwoju w zakresie turystyki i rekreacji.

Na perspektywiczna strukture przestrzenna turystyki zloza sie:

- proponowane osrodki recepcyjne o funkcjach: krajoznawczej, rekreacyjno – wypoczynkowej, obslugi ruchu turystycznego,
- istniejace i projektowane glówne szlaki komunikacyjne i turystyczne wzdluz, których na bazie istniejacych osrodków miejskich rozwija sie funkcja obslugi ruchu turystycznego,
- obszary rozwoju funkcji turystycznych, gdzie koncentruja sie osrodki rekreacyjno – wypoczynkowe.

W „Planie..." wytypowano osrodki recepcyjne o znaczeniu miedzynarodowym, krajowym i regionalnym. Sa to osrodki o wykształconej funkcji do dalszego jej rozwoju oraz osrodki potencjalne, mozliwe do wykształcenia, w przypadku realizacji przyjetych kierunków rozwoju.

Delimitacje osrodków ze wzgledu na pelnione funkcje okreslono w oparciu o nastepujace kryteria:

- funkcja krajoznawcza – historyczny rodowód, potwierdzony zachowanym ukladem przestrzennym i nasyceniem zabytków o znaczeniu ponadregionalnym,
- funkcja rekreacyjno – wypoczykowa – lokalizacja osrodków wypoczynkowych, obiektów sportowo – rekreacyjnych oraz zabudowa letniskowa lub wyjatkowe walory terenowe do rozwoju tej funkcji,
- funkcja obslugi ruchu turystycznego – dostepnosc komunikacyjna, baza noclegowa typu hotelowego, baza towarzyszaca tj. biura podróży, punkty informacji turystycznej, oddzialy PTTK-u lub lokalizacja istniejacych czy projektowanych obiektów o znaczeniu ponadregionalnym, które generuja i determinuja rozwój tej funkcji (wezly autostradowe).

Wyznaczone obszary rozwoju róznych funkcji turystycznych, dla których centrum stanowi miasto Lódz jako najwiekszy osrodek regionu to:

- ✓ ***obszar rozwoju funkcji poznawczej, edukacyjnej i specjalnej*** (krag wewnetrzny). Obejmuje miasto Lódz wraz z najcenniejszymi elementami ukladu i zabudowy XIX-wiecznej oraz okalajacym go pasem zieleni. Ten osrodek obslugi ruchu turystycznego i funkcji krajoznawczej o znaczeniu miedzynarodowym

wymaga doinwestowania w zakresie zagospodarowania turystycznego oraz rozwoju infrastruktury turystycznej i towarzyszacej (specjalnie wytyczone i zagospodarowane sciezki spacerowe i rowerowe, adaptacja pomieszczen fabrycznych na cele ekspozycyjne, uruchomienie skansenu przemyslu wlókienniczego, budowa infrastruktury gastronomicznej i hoteli, organizacja targów i kongresów itp.).

- ✓ ***obszar rozwoju funkcji wypoczynkowo-rekreacyjnej*** (krag srodkowy). Obejmuje pas ziem polozonych w promieniu 20 – 30 km od centrum Lodzi. W czesci pólnocnej nalezy do niego ciekawa krajobrazowo krawedz Wyzyny Lódzkiej, pozostala czesc jest w znacznym stopniu zalesiona. Obszar jest dobrze komunikacyjnie polaczony z Lodzia. Podstawowa jego funkcja jest funkcja weekendowa i urlopowa w oparciu o indywidualne dzialki rekreacyjne i tzw. „drugie domy". Inwestycje na tym obszarze winny isc w kierunku pelnego wyposazenia w infrastrukture techniczna (wodociagi, kanalizacja, oczyszczalnia scieków, gazociag, telefonizacja) oraz rozbudowy infrastruktury towarzyszacej (gastronomia, urzadzenia sportowo – rekreacyjne, osrodki wypoczynkowe itp.).

- ✓ ***obszar rozwoju funkcji edukacyjno – poznawczej oraz wypoczynkowo – rekreacyjnej*** (krag zewnetrzny). Obejmuje tereny wzdluz najwiekszych rzek: Warty z Widawka, Prosny, Pilicy, Rawki, Bzury oraz parków krajobrazowych i z tego wzgledu powinna rozwijac sie tu glównie turystyka poznawcza i edukacyjna. Tereny o duzej koncentracji ruchu turystycznego posiadaja wyznaczone szlaki turystyczne dostepne dla turystyki pieszej, rowerowej, jezdzieckiej, wodnej (kajakarstwo) oraz sciezki przyrodnicze dla celów edukacyjnych. Wskazana forma, w zwiazku z terenami siedlisk ptaków w dolinach rzek (szczególnie Warty i Bzury), sa polowania z aparatem fotograficznym, dla których nalezy przygotowac punkty obserwacyjne. Moze tu rozwijac sie równiez wedkarstwo i myslistwo. Jako funkcje uzupelniajaca, proponuje sie rozwój turystyki wypoczynkowej (weekendowa i urlopowa) w oparciu o naturalna chlonnosc terenów.

  Ze wzgledu na szczególne, lokalne walory, ksztaltuja sie na tym obszarze wyspecjalizowane osrodki tj.: rekreacyjno – wodne Borki – Tresta w rejonie zalewu Sulejowskiego oraz w Peczniewie (potencjalny osrodek obslugi ruch turystycznego o znaczeniu krajowym zwiazany z rozwojem sportów motoro – wodnych na zbiorniku Jeziorsko), krajowy osrodek rekreacyjno – sportowy w Spale o funkcji wypoczynkowej uwarunkowanej historycznie, osrodki rekreacyjno – szkoleniowe w Zaleczu Wielkim, Sloku i Wawrzkowiznie oraz potencjalny osrodek rekreacyjno – zimowy zwiazany z zagospodarowaniem zwalowiska Kamiensk. Tomaszów Mazowiecki ze wzgledu na polozenie wsasiedztwie dwóch parków krajobrazowych, po zrealizowaniu docelowych polaczen komunikacyjnych, ma szanse stac sie osrodkiem obslugi ruchu turystycznego o randze krajowej. Duza, a niekiedy nawet jedyna szansa rozwoju terenów o najwyzszych walorach przyrodniczych, objetych ochrona prawna jest rozbudowa bazy agroturystycznej.

- ✓ ***obszar rozwoju funkcji uzdrowiskowej*** – obejmuje tereny w rejonie Uniejowa oraz Rogózna, wyróżniajace sie specyficznym bioklimatem oraz wystepowaniem wód geotermalnych. Rozwój bazy turystycznej nalezy ukierunkowac, na wyspecjalizowane osrodki rekreacyjne o funkcji leczniczo – uzdrowiskowej.

Wymienione obszary wraz z osrodkami recepcyjnymi, rozumiane jako tereny koncentracji tak inwestycji turystycznych, jak i róznorodnego ruchu turystycznego winny zostac dodatkowo polaczone szlakami turystycznymi: turystyki rowerowej, konnej, samochodowej, wodnej aby stworzyc zwarty izintegrowany system infrastruktury turystycznej. Pozwoli to na promocje województwa i jego najcenniejszych terenów pod wzgledem przyrodniczym i kulturowym. Szlaki te winny uwzgledniac równiez turystyke religijna wzdluz szlaków pielgrzymkowych z punktem docelowym.

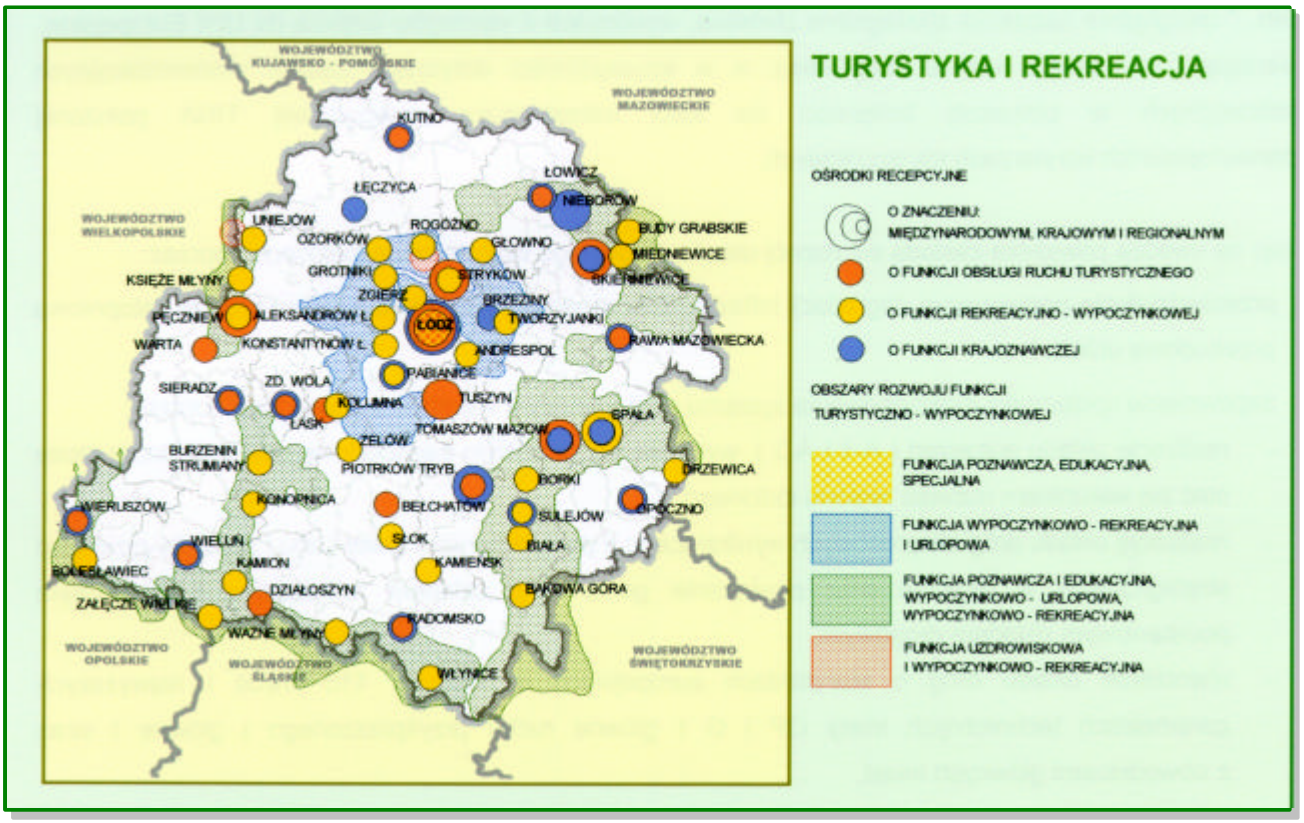

3.9. SYSTEM TRANSPORTOWY

3.9.1. Polityka transportowa – cele i zadania

Transport sluzy przemieszczaniu ludzi i towarów; jego rozwój stymuluje rozwój gospodarczy i spoleczny regionu, integruje regiony i kraje, ale jednoczesnie jest przyczyna wielu problemów srodowiskowych – szkodliwie oddzialywuje na ludzkie zdrowie i srodowisko naturalne (halas, zanieczyszczenie powietrza). Polityka Transportowa Panstwa na lata 2001 – 2015 zaklada zrównowazony rozwój transportu czyli taki, który nie zagrazalby bezpieczenstwu ludzi i nie naruszalby równowagi srodowiska oraz ladu przestrzennego.

W nawiazaniu do w/w polityki, jako generalny cel polityki transportowej województwa lódzkiego, przyjeto stworzenie sprawnego, wysoce efektywnego o zminimalizowanym negatywnym oddzialywaniu na srodowisko, bezpiecznego systemu przewozu osób i ladunków, zapewniajacego mieszkancom województwa warunki zycia na poziomie europejskim oraz stwarzajacego warunki do rozwoju gospodarczego i zachowania ladu przestrzennego.

Realizacja tego celu nastapi poprzez sukcesywne działania, okreslone w poszczególnych podsystemach, generalnie zmierzajace do zwiekszenia sprawnosci i dostepnosci sieci infrastruktury transportowej na poszczególnych obszarach województwa, przy optymalnym jej wykorzystaniu wg kryteriów spolecznych, srodowiskowych i ekonomicznych.

3.9.2. Uklad drogowy

„Plan..." uwzglednia zalozenia strategiczne panstwa, wynikajace z wymogów wejscia do Unii Europejskiej, zmierzajace do rozwoju ukladu drogowego, a w szczególnosci dotyczace dzialan modernizacyjnych i realizacyjnych w pierwszej kolejnosci na sieci infrastruktury transportowej TINA polozonej w paneuropejskich korytarzach transportowych.

Majac na uwadze powyzsze zaklada sie rozwój ukladu drogowego województwa lódzkiego poprzez:

- przeciwdzialanie postepujacej degradacji infrastruktury drogowej (dzialania modernizacyjne i stopniowa przebudowa ukladu),
- zapewnienie sprawnosci funkcjonowania systemu przy rosnacym wskazniku motoryzacji poprzez:
  - realizacje ukladu autostrad (A-1 i A-2), wynikajacego z polityki transportowej panstwa, który moze stac sie warunkiem rozwoju regionu lódzkiego,
  - realizacje ukladu dróg ekspresowych wynikajacego z polityki transportowej kraju i potrzeby powiazan strategicznych w regionie oraz powiazanie go z w/w ukladem autostrad i z pozostalym podstawowym ukladem drogowym,
  - stworzenie ukladu dróg o standardach europejskich o nosnosci 115 kN/os i najwyzszych parametrach technicznych klasy GP i G (glówne ruchu przyspieszonego i glówne) wraz z obwodnicami glównych miast,
  - sukcesywna i konsekwentna realizacje ukladu dróg glównych i zbiorczych (G, Z) o wysokich parametrach technicznych na ukladzie dróg krajowych i wojewódzkich wraz z obwodnicami obszarów intensywnie zabudowanych, szczególnie na ciagach przeciazonych ruchem ciezkim i tranzytowym.

Strategiczny uklad dróg ruchu szybkiego tworzy szkielet systemu drogowego województwa lódzkiego, w którego sklad wchodza autostrady i drogi ekspresowe (zgodne z rozporzadzeniem Rady Ministrów z 29 wrzesnia 2001 r.) oraz postulowane drogi ekspresowe.

W ukladzie strategicznym województwa wyróznia sie nastepujace elementy skladowe:

- A-1 – autostrada N – S, Gdansk – Lódz – Czestochowa – Gorzyczki (kierunek Ostrawa),
- A-2 – autostrada W – Z, (Berlin) Swiecko – Poznan – Stryków – Warszawa – Kukuryki (Minsk),
- S-14 – Zachodnia Obwodnica Lodzi – droga ekspresowa laczaca A-2 z S-8,
- S-8 – droga ekspresowa Wroclaw – Wieruszów – Sieradz – Lódz,
- postulowana droge ekspresowa (umownie nazwana S-74), bedaca przedluzeniem S-8 na wschód od autostrady A-1 w kierunku Tomaszowa Maz., Kielc, Rzeszowa.

Z punktu widzenia racji obslugi komunikacyjnej regionu lódzkiego i zabezpieczenia jego polaczen z regionami swietokrzyskim, podkarpackim i lubelskim postuluje sie realizacje trasy ekspresowej na obecnie niedocenianym kierunku poludniowo – wschodnim (umownie nazwana S-74), która przenosic bedzie tranzyt krajowy i miedzynarodowy z wezla lódzkiego w nastepujacych kierunkach:

- Kielce, Rzeszów – Lwów,
- Radom, Lublin ku Ukrainie poprzez droge krajowa nr 12,
- Tarnów kierunek do portów czarnomorskich w Rumunii i Bulgarii,

i która dopelni, zdefiniowany rozporzadzeniem uklad autostrad i dróg ekspresowych.

Ponadto, istniejaca dwujezdniowa droge krajowa nr 8 relacji Warszawa – Piotrków Trybunalski, z racji jej funkcji i powiazan na kierunku stolica – Slask, docelowo proponuje sie przystosowac do klasy drogi ekspresowej.

Pozostale podstawowe elementy ukladu drogowego regionalnego znaczenia (drogi klasy GP, G i Z) zostaly zaprojektowane w oparciu o istniejacy uklad dróg krajowych i wojewódzkich w powiazaniu z wyzej omówionym strategicznym ukladem przy zalozeniu, ze poprzez dzialania modernizacyjne w kierunku uzyskania wysokich parametrów zakladanej klasy oraz stopniowa rozbudowe i przebudowe ukladu zapewnia warunki sprawnej obslugi komunikacyjnej regionu oraz integracje z Unia Europejska.

Na planszy „Ukladu drogowego" w skali 1:200 000 pokazano równiez wybrane drogi powiatowe, które stanowia uzupelnienie ukladu regionalnego w polaczeniach z siecia osadnicza osrodków gminnych – uklad ten wymaga jednak dalszych studiów i uscislen przebiegów.

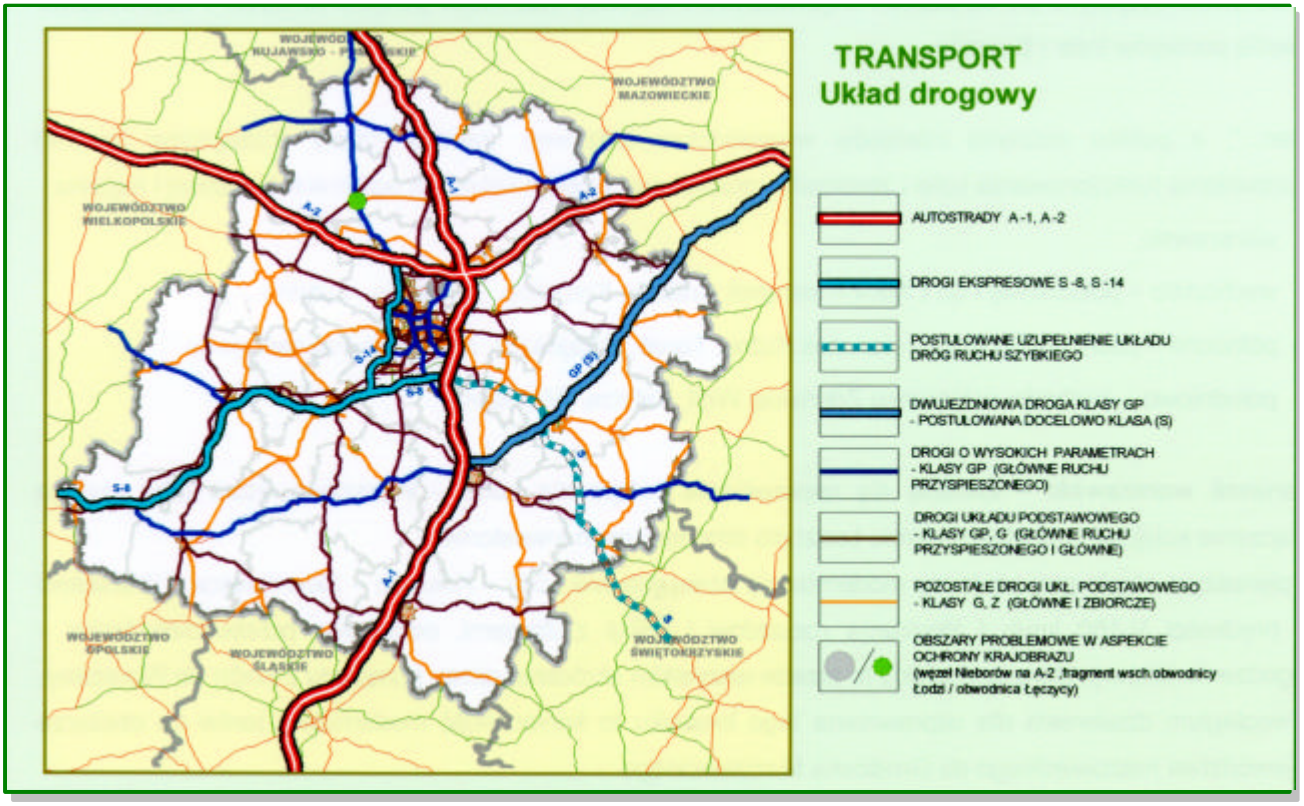

3.9.3. Uklad kolejowy

„Plan...", zgodnie z zalozeniami polityki transportowej panstwa, zaklada modernizacje linii kolejowych polozonych w paneuropejskich korytarzach transportowych na sieci objetej miedzynarodowymi umowami o transporcie pasazerskim i towarowym AGC i AGTC, w zakresie uzyskania dla pociagów pasazerskich predkosci do 160 km/h, dla pociagów towarowych do 120 km/h i nosnosci linii do nacisku 225 kN/os, a na okreslonych nowych liniach polozonych w priorytetowych korytarzach transportowych uzyskanie standardów europejskich, w tym szybkosci równej lub wiekszej niz 250 km/h.

Dotyczy to na obszarze województwa nastepujacych linii (w róznym zakresie modernizacji):

- w korytarzu II – magistrali kolejowej E-20 Poznan – Kutno – Lowicz – Warszawa,
- w korytarzu VI – magistrali „weglowej" Slask – Porty oraz Centralnej Magistrali Kolejowej (CMK).

Ponadto, zgodnie z polityka transportowa panstwa, postuluje sie realizacje szybkiej kolei Warszawa – Lódz z mozliwoscia rozbudowy w ukladzie Zachód – Wschód (Berlin – Warszawa – Moskwa) oraz na kierunku Lódz – Wroclaw, jako elementów docelowego doskonalenia ukladu i polaczen wrelacjach z zachodnia Europa.

Koncepcja usprawnienia obslugi kolejowej województwa lódzkiego generalnie zaklada modernizacje istniejacej sieci pod katem dostosowania tras magistralnych i linii pierwszorzednych do wyzszych predkosci, tak aby zapewnic powiazanie lódzkiego wezla kolejowego z magistralami podwyzszonych predkosci: CMK-a i E-20 przebiegajacymi po obrzezach województwa i uzyskac mozliwosc polaczenia Lodzi i województwa z siecia pociagów Inter i Eurocity.

„Plan...", z punktu widzenia interesów województwa lódzkiego, zaklada cztery strategiczne kierunki usprawnienia funkcjonowania kolei i stworzenia prawidlowej obslugi kolejowej aglomeracji lódzkiej i regionu:

- warszawski,
- wschodnio – poludniowy i do CMK-i – kierunek Kraków, Katowice...,(Radom , Lublin)... ,
- pólnocno – zachodni do E-20 – kierunek Kutno, Torun, Bydgoszcz, posrednio Poznan, porty,
- poludniowo – zachodni w kierunku Zdunskiej Woli, Kalisza, Wroclawia.

Kierunek warszawski – zaklada sie usprawnienie polaczenia Lódz – Warszawa, które jako szybkie polaczenie kolejowe umozliwi otwarcie Lodzi dla strategicznych inwestorów.
W pierwszym etapie proponuje sie modernizacje istniejacej linii Lódz – Koluszki – Skierniewice – Warszawa do predkosci V-160 km/h (likwidacja rozjazdów i kolizji z drogami, odcinkowa przebudowa torów – zlagodzenie luków). Uzyskane efekty to przede wszystkim skrócenie czasu przejazdu z Lodzi do Warszawy. Równoleglym dzialaniem dla usprawniana tego kierunku to koniecznosc modernizacji torów na obszarze województwa mazowieckiego do Grodziska Mazowieckiego.

W ramach modernizacji tej linii, odcinek Lódz – Koluszki stanowic bedzie równiez pierwszy etap usprawnienia kierunków: do tzw. kolei „wiedenskiej" w relacjach do Czestochowy – Katowic, która równiez wymaga modernizacji oraz kierunku do CMK-i.
W II etapie usprawnienia kierunku warszawskiego, zaklada sie wykonanie robót budowlanych uzupelniajacych do uzyskania predkosci V>160 km/h z wykorzystaniem taboru klasycznego lub z taborem z wychylnym nadwoziem.

Innym rozwiazaniem alternatywnym usprawnienia kierunku warszawskiego, choc wymagajacym wiekszych nakladów finansowych, moze byc realizacja nowej linii po sladzie przyszlej super szybkiej kolei w korytarzu wspólnym z A-2. Mozliwe jest etapowanie tej inwestycji poprzez realizacje w pierwszej kolejnosci odcinka od Zgierza do linii kolejowej Lowicz – Skierniewice wraz z modernizacja tej ostatniej.
Relacje etapowe przedstawialyby sie wtedy nastepujaco: Lódz – Zgierz – Skierniewice – Zyrardów – Warszawa lub alternatywnie Lódz – Zgierz – Lowicz – Sochaczew – Warszawa (poprzez E-20).

Kierunek wschodnio – poludniowy i do CMK-i mozna usprawnic poprzez etapowa modernizacje linii kolejowej Koluszki – Tomaszów Mazowiecki – Radzice – gr. woj. mazowieckiego (Radom). Dalszym usprawnianiem, wymagajacym jednak wiekszych nakladów finansowych, moze byc realizacja drugiego toru na odcinku Tomaszów Mazowiecki – Opoczno wraz z realizacja nowego wlaczenia w trase CMK-i w rejonie Opoczna. Docelowe przystosowanie do predkosci V-160 km/h linii kolejowej Koluszki – Tomaszów Mazowiecki – Opoczno (ewentualnie Tomaszów Mazowiecki – Radzice), wlaczyloby lódzki wezel kolejowy w magistralny uklad szybkich kolei w kraju, a takze wzmocniloby kierunek poludniowo – wschodni w relacji na Radom – Lublin i w powiazaniach z województwami swietokrzyskim i podkarpackim.

Kierunek pólnocno – zachodni do E-20 uzyska sie poprzez modernizacje istniejacej linii kolejowej na odcinku Zgierz – Kutno do predkosci V-160 km/h, co umozliwi szybkie polaczenia Lodzi z Poznaniem, Bydgoszcza, Plockiem i Pomorzem pociagami dalekobieznymi (Intercity) z Lodzi oraz tranzytowymi poprzez Lódz z kierunku poludniowo – wschodniej Polski.

Kierunek poludniowo – zachodni w ujeciu relacji Warszawa – Wroclaw poprzez Lódz. Jako pierwszy krok tego przedsiewziecia postuluje sie modernizacje odcinka Lódz – Zdunska Wola – Sieradz – granica województwa (Kalisz). Uzyska sie przez to polaczenie z tzw. magistrala weglowa, która mozna dodatkowo wykorzystac dla rozprowadzenia ruchu na kierunku Slask – Porty, poprawe polaczenia na kierunku Lódz – Kalisz – Ostrów Wielkopolski i tylko nieznaczna poprawe relacji Lódz – Wroclaw. Zdecydowane usprawnienie tego kierunku mozna uzyskac poprzez realizacje w perspektywie skrótu od Sieradza do Wieruszowa wraz z modernizacja istniejacej linii od Wieruszowa do Wroclawia – umozliwi to obsluge aglomeracji przez siec pociagów Intercity i tranzytowych Eurocity, które obecnie kursuja z Warszawy do Wroclawia przez Poznan, omijajac Lódz.
Jako alternatywe dla tego kierunku, postuluje sie realizacje odnogi od Lodzi w kierunku Wroclawia, od kolei super szybkiej Berlin – Poznan – Lódz – Warszawa (Moskwa). Realizacja ta pozwolilaby wlaczyc ponadmilionowa aglomeracje lódzka w siec pociagów duzych predkosci na kierunku Warszawa – poludniowy zachód Polski i dalej Praga – zachodnia Europa.

„Plan...” postuluje realizacje przez Lódz szybkiej kolei Warszawa – Wroclaw, w miejsce dotychczas pokazywanego w róznych opracowaniach przebiegu tej relacji, od Idzikowic (CMK) poprzez Belchatów, a której przebieg z punktu widzenia interesów województwa i jego stolicy, budzi powazne watpliwosci, gdyz bylaby to nastepna kolej o charakterze tranzytowym nie obslugujaca Lodzi.
Przebieg szybkiego polaczenia kolejowego Warszawa – Lódz – Wroclaw winien byc przedmiotem ogólnokrajowych doglebnych analiz i studiów.

W procesie przebudowy tras lacznikowych z lódzkiego wezla kolejowego do magistral podwyzszonych predkosci (E-20, CMK), „Plan...” zaklada równiez dostosowanie do podwyzszonych predkosci, niektórych elementów wezla lódzkiego, w tym realizacje brakujacych lacznic (w Lodzi ewentualnie srednicy w korytarzu przy proj. Wojska Polskiego), modernizacje ukladów torowych i stacji. Ostateczny wybór koniecznych realizacji, czy tez zakres modernizacji istniejacej infrastruktury wezla lódzkiego winny byc poprzedzone branzowymi analizami i studiami.

Niezaleznie od dzialan zmierzajacych do wlaczenia lódzkiego wezla kolejowego, w magistralny uklad szybkich kolei w kraju, „Plan...” zaklada utrzymanie regionalnego systemu polaczen kolejowych i zwiazane z nim modernizacje pozostalych linii kolejowych i ukladów stacyjnych.

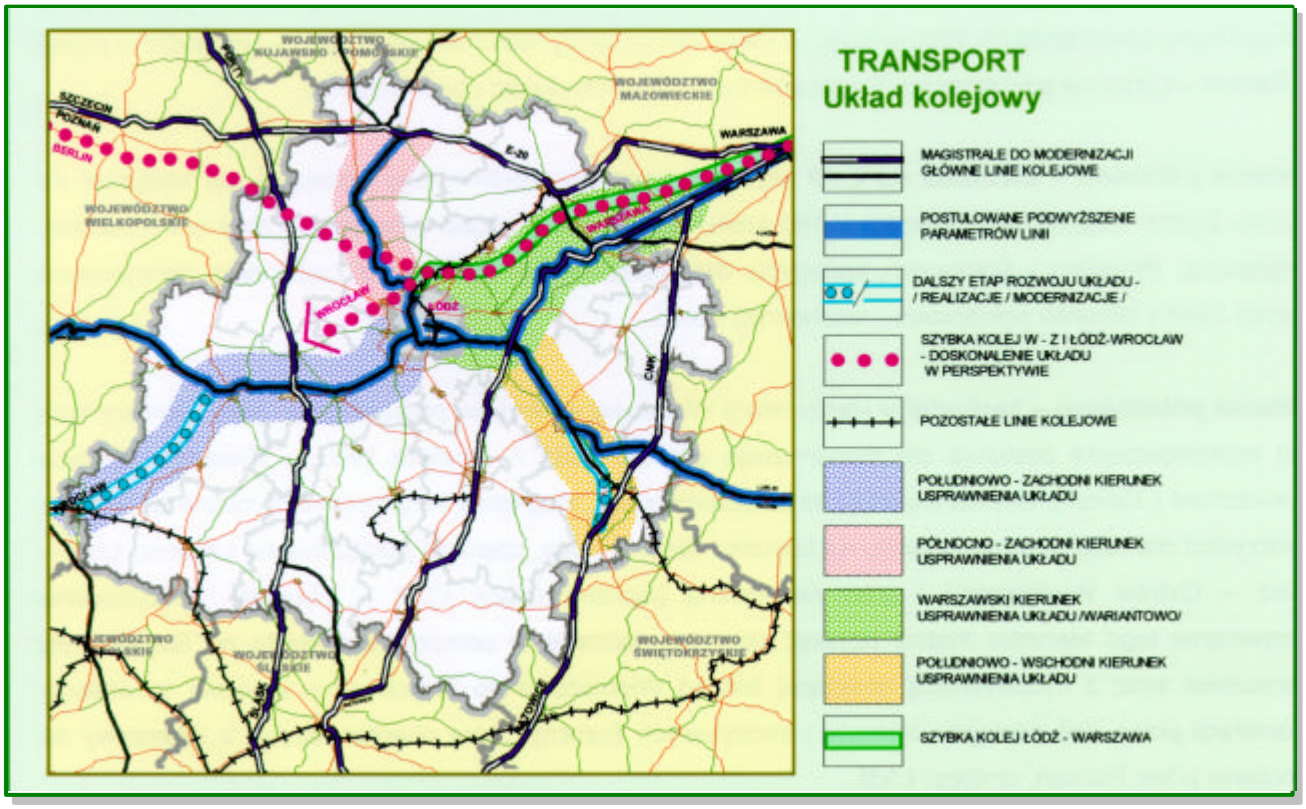

3.9.4. Regionalna logistyka intermodalna

W oparciu o istniejace uwarunkowania transportowe oraz o zamierzenia rozwojowe ukladu komunikacyjnego, majac na uwadze nowe podejscie do rozwoju transportu, zakladajace jego komercjalizacje, typuje sie szereg rejonów majacych warunki dla organizacji logistyki. Strategiczne centrum logistyczne o ponadregionalnym zasiegu planuje sie w rejonie Strykowa, gdzie krzyzuja sie dwie autostrady A-1 i A-2, które zapewnia mu sprawne i szybkie polaczenia komunikacyjne z krajem i Europa. Te atuty plus kolej (w przyszlosci szybka kolej) typuja równiez rejon Strykowa do lokalizacji na poludnie od autostrady A-2, centralnego terminalu integracji systemów transportowych. Na uwage zasluguje rejon Kutna, które mimo peryferyjnego polozenia w województwie posiada trzy strategiczne elementy komunikacyjne – rozbudowany wezel kolejowy na magistrali E-20, droge krajowa nr 2 i bliskosc wezlów na autostradzie A-1.

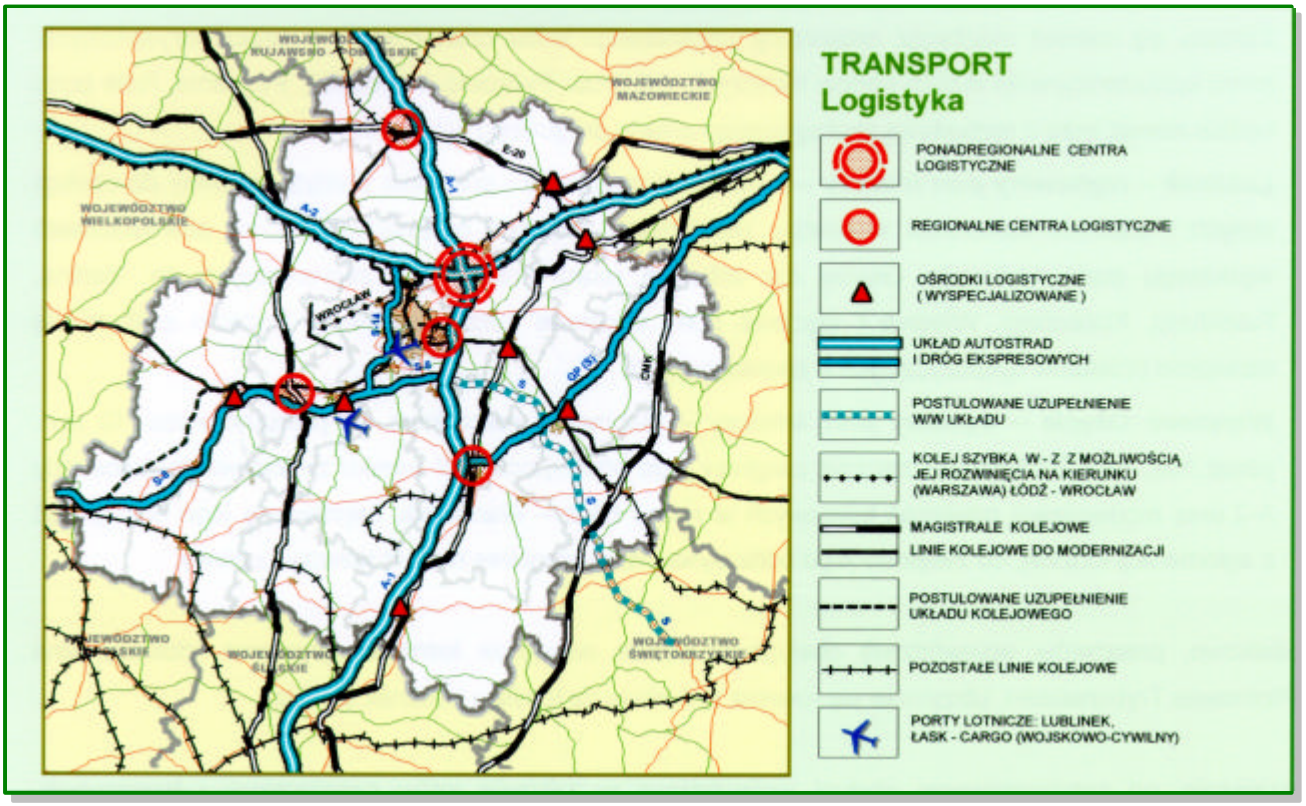

Potencjalna baze dla utworzenia regionalnych centrów logistycznych maja: Lódz z uwagi na autostrady i koleje (duzy potencjal stacji przeladunkowo – rozrzadowej Lódz – Olechów), Piotrków Tryb. (autostrada, droga dwujezdniowa do Warszawy, kolej) oraz Zdunska Wola z uwagi na wezel kolejowy Karsznice i droge ekspresowa. Mozliwosci na utworzenie osrodków logistycznych, czesto specjalistycznych, maja Koluszki (wezel kolejowy i terminal paliwowy), Tomaszów Mazowiecki, Skierniewice, Lowicz i Sieradzu (drogi krajowe, kolej), oraz Lask ze wzgledu na planowane regionalne lotnisko pasazersko – towarowe i droge ekspresowa. Niektóre z zaproponowanych osrodków logistycznych, przy sprzyjajacych warunkach rozwoju, moga przeksztalcic sie w specjalistyczne centra logistyczne. Zaproponowane w „Planie...", centra i osrodki logistyczne wplyna na aktywizacje danego regionu, a posrednio równiez na rozwój gospodarki calego

województwa, uaktywniajac rózne galezie przemyslu i uslug. Stymulowac beda korzystne warunki funkcjonowania gospodarki, poprzez wzrost wymiany handlowej, spedycji, a w konsekwencji utworza wiele nowych miejsc pracy. Zwiekszy sie atrakcyjnosc lokalizacyjna regionu dla strategicznych inwestorów, w tym równiez obcego kapitalu, który poprzez inwestowanie i rozwój unijnych firm, wplynie na wzrost konkurencyjnosci i procesy innowacyjne na dotychczasowym rynku produkcji i pracy.

3.9.5. Obsluga lotnicza regionu lódzkiego

„Plan...” ujmuje potrzeby rozwoju regionalnych portów lotniczych: Lublinek i Lask, a zwlaszcza usprawnienia ich powiazan ze struktura przestrzenna regionu i kraju, wyznaczajac ich role w systemie obslugi lotniczej we wspóldzialaniu z wezlowym portem lotniczym Okecie, a mianowicie:

- ***Lask – regionalny port lotniczy*** – wysokie parametry drogi startowej istniejacego lotniska wojskowego predysponuja je do budowy przy nim cywilnego portu lotniczego pasazersko – towarowego typu cargo. Zaklada sie równiez mozliwosc organizacji pasazerskich lotów czarterowych w celach turystycznych, mimo konkurencyjnosci innych portów lotniczych – Okecia, Pyrzowic, Wroclawia, Poznania. Rola portu bedzie rosnac wraz z rozbudowa strategicznego ukladu drogowego w regionie.
- ***Lublinek – regionalny port lotniczy*** – z uwagi na parametry i polozenie predysponowany do obslugi malych i srednich samolotów w postaci regularnych polaczen przesiadkowych, za posrednictwem wezlowego portu lotniczego Okecie dla dalszych relacji krajowych i zagranicznych do: Berlina, Frankfurtu, Kopenhagi, Wiednia (wezlowe porty docelowe iprzesiadkowe). Ponadto zaklada sie rozwijanie przelotów dyspozycyjnych – sporadycznych.
- ***Warszawa Okecie – wezlowy port lotniczy*** – planowana rozbudowa do przepustowosci 12 mln. pasaz./rok, czyli 2,5-krotnie, znacznie zwiekszy jego atrakcyjnosc. W wyniku zrealizowania autostrady A-2 oraz modernizacji powiazan kolejowych w relacji Lódz – Warszawa, poprawi sie jego dostepnosc z aglomeracji lódzkiej, co zwiekszy jego oddzialywanie, szczególnie na port lotniczy Lublinek.

Dodatkowo, pasazerów województwa obslugiwac bedzie niewielkie ***lotnisko sportowe***, zlokalizowane w Piotrkowie Trybunalskim. Utrzymuje sie równiez te funkcje na lotnisku Lublinek w Lodzi.

Niezaleznie, od zaproponowanej obslugi województwa w zakresie lotów pasazerskich i towarowych, „Plan...”zaklada modernizacje ***wojskowego lotniska*** w Lasku oraz infrastruktury dla systemu dowodzenia i kontroli do parametrów NATO, wg programu inwestycyjnego NISP, zgodnie z zadaniem rzadowym zamieszczonym w rejestrze centralnym.
Na lotnisku Lask zrealizowano juz I etap zaplecza logistycznego dla potrzeb NATO, które stanowic bedzie baze dla tworzenia uslug logistycznych o charakterze wojskowo – cywilnym, w tym równiez dla obslugi projektowanej strefy gospodarczej w sasiedztwie lotniska .
Ponadto, funkcjonowac beda nadal strategiczne lotniska wojskowe w Leznicy Wielkiej i w Glinniku kolo Tomaszowa Mazowieckiego.

3.9.6. Transport pasazerski – regionalna komunikacja zbiorowa

Zwiekszajace sie problemy w dostepnosci sródmiesc i odplatnosci za parkowanie wymusza zmiany w podejsciu do obslugi aglomeracji i duzych miast województwa komunikacja zbiorowa, co wymaga stworzenia spójnego systemu uwzgledniajacego wszystkich przewozników.

„Plan...” zaklada wielotorowe dzialania w kierunku usprawnienia funkcjonowania i obslugi regionu zbiorowym transportem osób.

- ***Komunikacja kolejowa*** – zaklada sie maksymalna obsluge Lodzi, aglomeracji i regionu w sieci pociagów Inter i Eurocity po uprzedniej modernizacji polaczen kolejowych na podstawowych kierunkach z Lodzi. Ponadto, „Plan...” zaklada intensyfikacje regionalnego i lokalnego ruchu kolejowego poprzez ich integracje oraz wchodzenie wielu róznych operatorów w przewozy kolejowe przy finansowym wsparciu ze strony wladz samorzadowych, jak równiez poprzez przewozy autobusami szynowymi.

- ***Komunikacja autobusowa*** – zaklada sie kontynuacje procesu restrukturyzacji i prywatyzacji PKS, generalnie w oparciu o dotychczasowe formy i zasady funkcjonowania, który uwzglednialby nowe uwarunkowania i okolicznosci, a dotyczylby z jednej strony polityki przeksztalcen organizacyjnych, a z drugiej strony polityki stymulowania wzrostu popytu na uslugi transportowe.

- ***Miejska komunikacja publiczna***, w tym takze podmiejska, znaczaca dla miast powyzej 50 tysiecy mieszkanców, w tym szczególnie w stolicy aglomeracji, podlegac bedzie restrukturyzacji.
  Zaklada sie utrzymanie i priorytet dla rozwoju komunikacji zbiorowej, wieksze wykorzystanie w obszarze aglomeracji transportu szynowego jako bardziej ekologicznego srodka transportu, a w tym miedzy innymi uruchomienie tramwaju szybkiego w Lodzi oraz utrzymanie i modernizacje regionalnego tramwaju od Ozorkowa do Pabianic, przy wsparciu srodkami ponadlokalnymi, np. z funduszu ochrony srodowiska w ramach popierania proekologicznego srodka transportu.

- ***Komunikacja rowerowa*** – innego rodzaju proekologicznym srodkiem transportu publicznego jest komunikacja rowerowa, która obecnie zyskuje coraz wieksze znaczenie, zarówno jako srodek dojazdu do pracy, czy tez jako srodek turystyki i rekreacji.

  „Plan...” uwzglednia trase rowerowa o znaczeniu miedzynarodowym biegnaca szlakiem piastowskim Gniezno – Kalisz – Czestochowa, w obrebie województwa lódzkiego przebiegajaca poludniowo – zachodnim skrajem jego obszaru poprzez gminy: Boleslawiec i Lubnice.

3.10. SYSTEM INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

3.10.1. Energetyka

✓ ***Elektroenergetyka***

Prognozuje sie, ze do 2011 roku popyt na energie elektryczna wkraju nie wzrosnie gwaltownie, co spowodowane zostanie miedzy innymi zakladanym zmniejszeniem energochlonnosci gospodarki krajowej (zaklada sie zmniejszenie energochlonnosci gospodarki, mierzonym spadkiem zuzycia energii na jednostke produktu krajowego brutto, o 25% w roku 2010 w stosunku do roku 2000).
Zgodnie z krajowa polityka rozwoju gospodarczego, która przewiduje kontynuacje procesu przesuwania zródel wytwarzania energii do centrum i na jego pólnoc – rozpoczeta rozbudowa kompleksu górniczo – energetycznego „Belchatów", zwiekszy potencjal energetyczny regionu.

Elektrownie województwa beda w stanie wytworzyc znacznie wiecej energii elektrycznej anizeli wynika to z ich mocy zainstalowanej i efektywnej, co przy rysujacej sie potrzebie integracji systemu energetycznego kraju i Europy Zachodniej spowoduje koniecznosc rozbudowy sieci przesylowych wysokich napiec dla przesylu energii elektrycznej, w obrebie kraju jak i za granice. W najblizszych latach planuje sie rozbudowe linii wysokich napiec zwiazana z usprawnieniem przesylu tranzytowego energii elektrycznej.

Takimi realizacjami beda:

- budowa linii wysokich napiec 400 kV relacji: Broszecin – Ostrów Wielkopolski, Belchatów – Broszecin oraz Rogowiec – Kielce,
- budowa i modernizacja linii 110 kV relacji: Rawa Mazowiecka – Skierniewice, Chabielice – Trebaczew, Budy Kamienskie – Grudzen Las, Blaszki – Warta, elektrownia Jeziorsko – Lesnik, Kutno – Piatek – Zgierz, Trebaczew – Rebielice, Drzewica – Wrzeszczów, Belchatów (elektrownia) – Kleszczów, Aleksandrów – Lublinek, Poddebice – Adamów, Rawa Mazowiecka – elektrownia wiatrowa (KIKPOL), w Piotrków Trybunalski (Pioma) – Gorzkowice, Piaski – Kleszczów, Piaski – elektrownia wiatrowa Kamiensk, lokalna linia w Radomsku, Koluszki – Brzeziny oraz budowa rejonowych punktów zasilania RPZ w Brzezinach, Radomsku, Slawnie i Ozorkowie.

Za niezwykle istotne elementy zwiazane równiez z gospodarowaniem i dostarczaniem energii elektrycznej uznac nalezy modernizacje sieci elektroenergetycznych województwa czesciowo zdekapitalizowanych (rejon Zloczewa, Poddebic, Przedborza, Sulejowa, Paradyza i Radomska).
Wazna z punktu widzenia ochrony srodowiska jest ciagla modernizacja istniejacych obiektów produkcji energii pod katem zamiany paliw na bardziej ekologiczne oraz modernizacja ich procesów technologicznych.

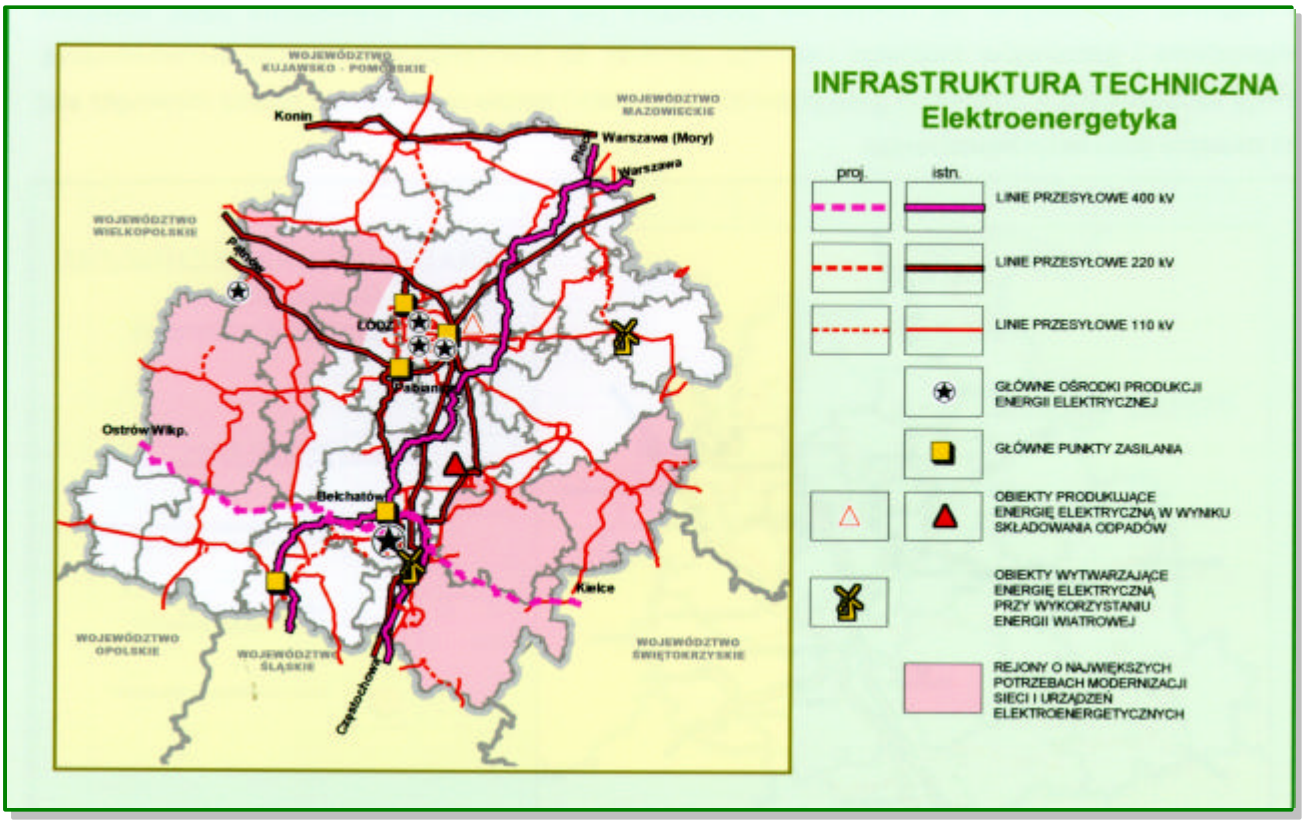

✓ *Gazownictwo*

W okresie perspektywicznym do 2020 roku dla zapewnienia bardziej równomiernego zaopatrzenia w gaz obszaru województwa, zgodnie z długoterminowym programem rozwoju gazownictwa, przewidywana jest realizacja nowych gazociagów magistralnych o charakterze tranzytowym oraz zaopatrujacym niedoinwestowane w gaz rejony.

Sa to:

- magistrale gazowe DN 400/500: Ostrów Wielkopolski – Piotrków Trybunalski – Sieradz – Pulawy, Rawa Mazowiecka – Piotrków Trybunalski – Bobry – Czestochowa,
- magistrale gazowe DN 400/300/250: Sieradz – Blaszki – Kalisz, Piotrków Trybunalski – Lódz, Konskie – Piotrków Trybunalski, Baków (województwo opolskie) – Mokrsko – Wielun – Wierzchlas – Siemkowice – Dzialoszyn – Pajeczno – Radomsko z odgalezieniem do Osjakowa i Konopnicy, Blaszki – Warta – Goszczanów (z odgalezieniem do Peczniewa),
- gazociagi sredniego cisnienia (250/200/150) o charakterze ponadlokalnym: Sieradz – Zloczew – Wielun, Lódz – Stryków – Glowno – Domaniewice, Dobryszyce – Radomsko – Przedbórz, Skierniewice – Lowicz, obwodnica m. Lowicza, Lowicz – Bedlno – Kutno, Koluszki – Brzeziny, Rawa Maz. – Godzianów – Skierniewice, Tomaszów Maz. – Koluszki, Blaszki – Kalisz, Lask – Zelów – Kluki – Szczerców, Zdunska Wola – Szadek – Zadzim, Zloczew – Ostrówek – Wielun, Ozorków – Parzeczew, Lask – Widawa, Sieradz – Widawa, Strzelce – Lanieta, Lódz – Andrespol, Rawa Maz. – Gluchów – Godzianów – Lipce Reymontowskie, Rawa Maz. – Regnów – Sadkowice – Nowe Miasto, Przedbórz – Reczno – Sulejów, Wieruszów – Lututów, Wieruszów – Wielun, Witonia – Krosniewice, Babsk – Biala Rawska, Brzeziny – Rogów – Jezów, Witonia – Daszyna.

Od magistrali i gazociagów, jak równiez od gazociagów juz istniejacych, prowadzone beda, odboczne (odgalezienia) gazociagów sredniego iniskiego cisnienia do poszczególnych terenów zainwestowania. Funkcje uzupelniajaca w dostawach gazu przewodowego pelnic bedzie nadal bardzo dobrze rozwinieta siec dystrybucyjna gazu bezprzewodowego.

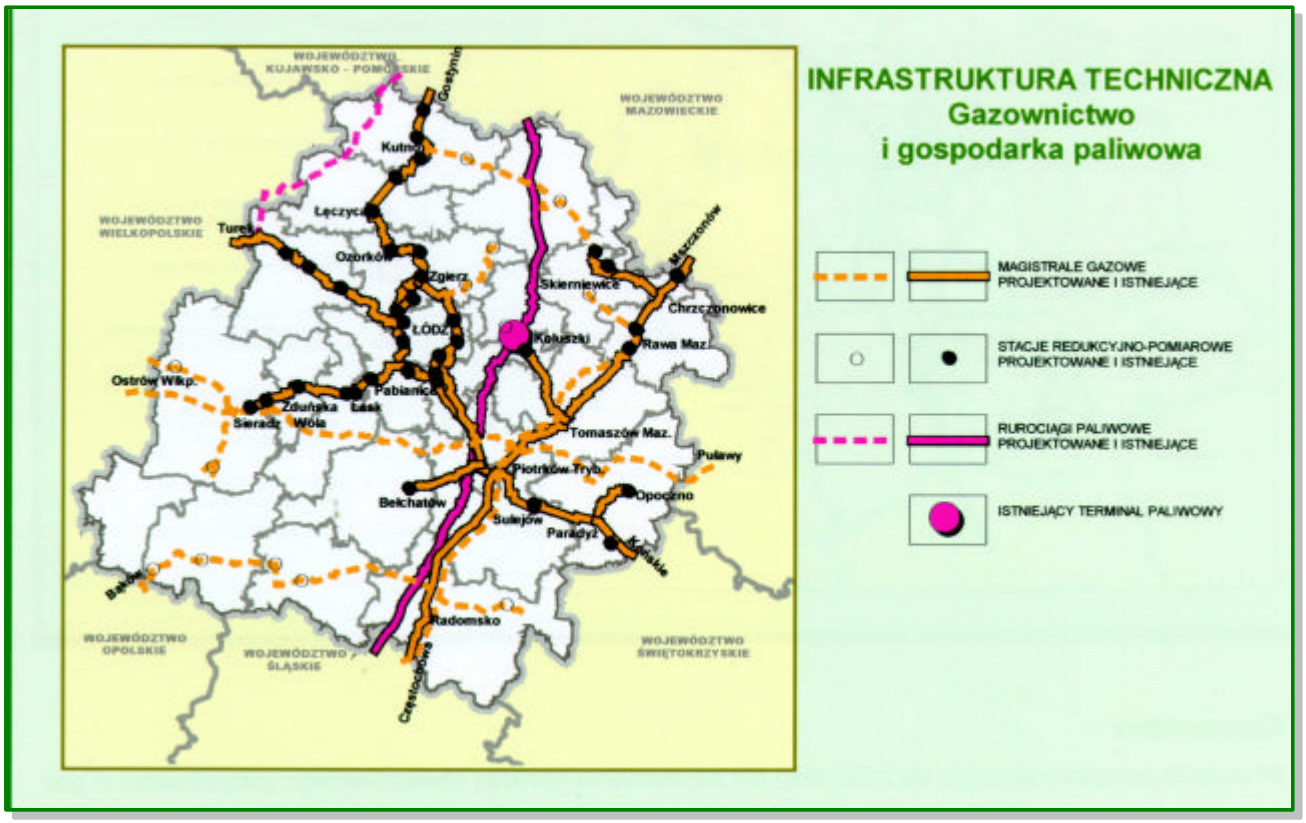

✓ ***Gospodarka paliwowa***

Utrzymuje sie zaopatrzenie województwa w paliwa plynne za posrednictwem tranzytowego rurociagu paliwowego Plock – Koluszki – Boronów (woj. slaskie) poprzez centralny punkt dystrybucyjny tych paliw – terminal paliwowy w Koluszkach.

Przez teren województwa przebiegac bedzie projektowany rurociag paliwowy Plock – Ostrów Wielkopolski, który nie bedzie bezposrednio zwiazany z jego gospodarka paliwowa.

✓ ***Paliwa niekonwencjonalne***

W pólnocnej czesci województwa trwaja prace studialno – badawcze zwiazane z produkcja tzw. „biopaliwa", bedacego produktem otrzymywanym na bazie roslin oleistych (rzepaku).

Olej pochodzenia roslinnego bedacy zródlem napedu silników samochodowych stanowi doskonale paliwo charakteryzujace sie znikoma emisja zanieczyszczen do atmosfery, a tym samym jest paliwem wysoce ekologicznym. Prowadzone prace zmierzaja do uruchomienia osrodka produkcyjnego biopaliw w Kutnie. Wymaga to pozyskania odpowiednich swiadectw i certyfikatów produkcyjnych oraz zagwarantowania odpowiednich ilosci roslin oleistych niezbednych do rozpoczecia i kontynuacji produkcji ciaglej wyzej wymienionego paliwa.

✓ ***Cieplownictwo***

Poniewaz istniejace systemy cieplownicze, zwlaszcza w wiekszych osrodkach miejskich województwa, w tym szczególnie w Lodzi, budowane byly na inne uwarunkowania (energochlonny przemysl wlókienniczy), obecnie po jego upadku, posiadaja z reguly potencjalne rezerwy mocy cieplnej. Nadwyzki te rosna wraz z zastosowaniem technologii energooszczednych w budownictwie mieszkaniowym.

Zaopatrzenie w cieplo, zarówno mieszkanców jak i gospodarki, nie bedzie stanowilo problemu, jednakze z uwagi na rosnace wymogi ekologiczne zaklada sie generalnie we wszystkich ukladach osadniczych i obszarach zainwestowania stopniowa wymiane stosowanych paliw konwencjonalnych (wegiel) na paliwa bardziej ekologiczne (gaz).

✓ ***Niekonwencjonalne zródla energii***

Wody geotermalne

Plan postuluje wykorzystanie wystepujacych w pólnocnej czesci województwa zasobów wód geotermalnych, o dobrych parametrach eksploatacyjnych, jako czynnika energetycznego w gospodarce komunalnej oraz gospodarce lokalnej i lecznictwie.

Zaawansowane prace zwiazane z wykorzystaniem geotermii wykonano w Uniejowie (czynnik grzewczy w gospodarce mieszkaniowej). Prace i badania przygotowawcze w tym kierunku zostaly podjete w Poddebicach, Skierniewicach i Ozorkowie.

Polityka ekologiczna województwa zaklada wzrost udzialu odnawialnych zródel energii w jego bilansie energetycznym, ukierunkowujac dzialania w tym zakresie na rejon Uniejów – Poddebice. Zaklada sie równiez, ze do 2025r. nastapic powinien znaczny wzrost udzialu energii odnawialnych w ogólnym bilansie zuzycia energii, porównywalny ze srednimi wskaznikami w analogicznych regionach UE.

Energia wiatrowa

Potencjalnymi obszarami dla lokalizacji elektrowni wiatrowych sa obszary niezalesione oraz wyniesione ponad poziom otoczenia. Na obszarze województwa tereny o takich warunkach znajduja sie w rejonie zwalowiska nadkladu KWB Belchatów (gmina Kamiensk) oraz w rejonie Rawy Mazowieckiej (na poludnie od miasta). Zaklada sie kontynuacje podjetych juz dzialan zwiazanych z realizacjami elektrowni wiatrowych na tych obszarach.

Energia powstala podczas skladowania odpadów

W województwie podjeto dzialania zwiazane z wykorzystaniem powstajacego w wyniku skladowania odpadów organicznych – biogazu (produkt fermentacji odpadów organicznych bez dostepu tlenu zawierajacy okolo 60% metanu) i przetwarzaniem tego surowca na cele energetyczne. Instalacja tego typu wytwarzajaca w skali roku 2300 MWh energii elektrycznej zostala juz uruchomiona na skladowisku Doly Brzeskie (gmina Grabica). Trwaja prace przygotowawcze do uruchomienia podobnych instalacji na terenie bylego skladowiska w Nowosolnej (Lódz).

Prognozuje sie, ze rozwój tego typu inwestycji na terenie województwa bedzie nastepowal sukcesywnie. Przepisy UE ustalaja, ze kazde skladowisko odpadów, na które trafia 10 tys. ton odpadów w skali roku bedzie musialo posiadac urzadzenia do wytwarzania energii.

3.10.2. Zaopatrzenie w wode

Glównymi elementami systemu zaopatrzenia w wode pozostana nadal magistrale wodociagowe zaopatrujace w wode aglomeracje lódzka ze Zbiornika Sulejowskiego i z Pilicy oraz z rzeki Warty do Elektrowni Belchatów.

Najwazniejsze problemy zwiazane z gospodarowaniem zasobami wody i zaopatrzeniem w wode prowadzace do poprawy bilansu wody w województwie oraz propozycje ich rozwiazywania to:

- zwiekszenie zasobów dyspozycyjnych wód powierzchniowych przez realizacje zbiorników malej retencji, w ramach której przewiduje sie budowe 290 obiektów, z których 95 to zbiorniki o powierzchni powyzej 5,0 ha,
- racjonalizacja zuzycia wody przez przemysl i gospodarke ze szczególnym uwzglednieniem przemyslu, który winien docelowo zmieniac proporcje w zuzyciu wód podziemnych (ograniczyc) na rzecz wód powierzchniowych za wyjatkiem przemyslu rolno – spozywczego, farmaceutycznego i elektronicznego, które wymagaja bardzo czystej wody,
- ograniczenie strat powstajacych w systemach rozprowadzania wody,
- zmniejszenie do 2010 roku wodochlonnosci przemyslowej o 50% w stosunku do 1990 roku wraz ze stymulowaniem programów tworzenia zamknietych obiegów wody we wszystkich fazach produkcji,
- zachowanie naturalnych zbiorników retencyjnych (terenów podmoklych i nieuregulowanych cieków),
- wprowadzenie proekologicznych programów regionalnych „Pilica”, „Bzura” i „Warta”,
- ochrona najbardziej zasobnych zbiorników wód podziemnych.

Dodatkowo istnieje potrzeba wzmozenia dzialan inwestycyjnych zwiazanych z rozwojem sieci wodociagowej w pólnocnej czesci województwa.

3.10.3. Odprowadzanie i oczyszczanie scieków

Zakladane docelowe czystosci wód powierzchniowych w dorzeczach rzek oraz zwiazane z tym i z poprawa stanu srodowiska naturalnego realizacje regionalnych programów proekologicznych („Pilica”, „Warta” i „Bzura”), narzucaja koniecznosc stopniowego wdrazania budowy lub modernizacji systemów oczyszczania i odprowadzania scieków. Zaklada sie do roku 2025 pelne pokrycie oczyszczalniami, calego obszaru województwa. Uruchomienie nowych oczyszczalni (GOS-Lódz, oczyszczalnie w Zgierzu, Sieradzu, Kutnie, Radomsku) czesciowo juz wplynelo na poprawe stanu wód powierzchniowych, odbierajacych scieki.
Planowana w ramach Programu Regionalnego „Pilica” budowa oczyszczalni scieków wylacznie dla obslugi systemu kanalizacji sanitarnej opaskowej wokól zb. Sulejowskiego w Tomaszowie Mazowieckim przyczyni sie do poprawy jakosci wód w zbiorniku i osiagniecia parametrów I klasy czystosci.
Zalozenia ekologicznej polityki województwa, zakladaja ostateczna likwidacje zrzutu scieków nieoczyszczonych do wód powierzchniowych z miast i zakladów przemyslowych do roku 2010.
W stosunku do obszarów osadnictwa rozproszonego preferuje sie system kanalizacji przydomowych (przyzagrodowych) obslugujacy kilka siedlisk.

Rozwój budownictwa mieszkaniowego, uslugowego oraz przemyslowego powoduje koniecznosc uwzglednienia w bilansach wodnych wód opadowych, wraz z niezbednymi obiektami i urzadzeniami towarzyszacymi.

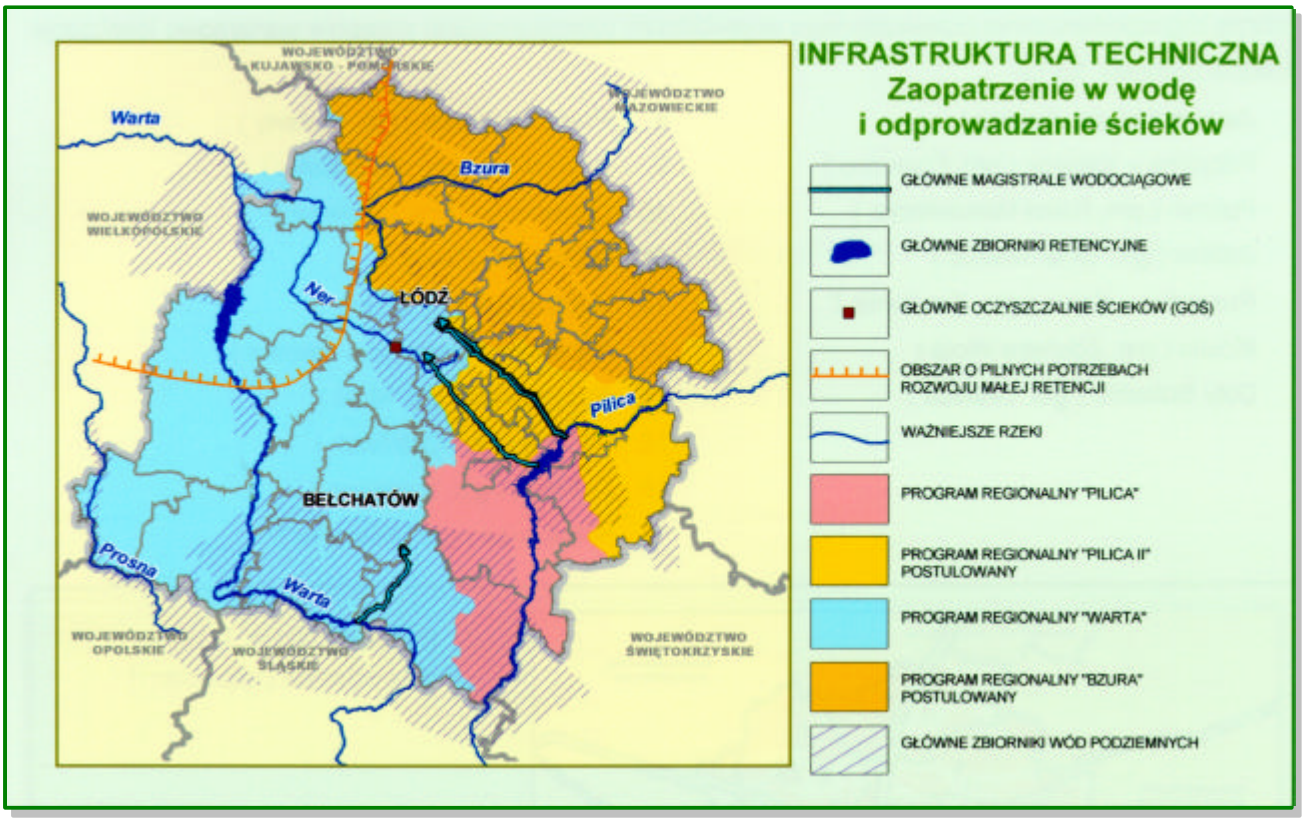

3.10.4. Gospodarka odpadami

Podstawowe kierunki polityki w tym zakresie powinny polegac na:

- ograniczeniu materialochlonnosci produkcji o 50% w roku 2010 (w stosunku do ilosci z 1990 roku),
- wycofaniu z produkcji i uzytkowania materialów niebezpiecznych do 2010 r.(zgodnie z normami UE),
- wdrozeniu do 2025 roku idei zrównowazonej produkcji i konsumpcji.
- likwidacji mogilników i „dzikich" wysypisk smieci,
- kompleksowym wprowadzeniu selektywnej zbiórki odpadów, recyklingu oraz termicznej utylizacji odpadów, szczególnie w miastach.

Rozwiazanie problemu gospodarki odpadami proponowane w planie zagospodarowania przestrzennego województwa to:

- podzial obszaru województwa na obszary funkcjonalne, obslugiwane przez tzw. Centralne Punkty Gromadzenia i Segregacji Odpadów (CPGS) – dowóz z odleglosci 15 – 20 km, w sklad których weszlyby stacje segregacji odpadów i stacje przeladunkowe. Do CPGS odpady dowozone bylyby z Lokalnych Punktów Gromadzenia Odpadów, lokalizowanych w wiekszych skupiskach osiedlenczych. Zakladana maksymalna odleglosc dowozu lub donoszenia odpadów to 1,5 km,

- odpady z terenu województwa (z wyzej wymienionych punktów) winny byc dowozone do zakladów utylizacji, których budowa w obrebie województwa (chociaz niezwykle kosztowna i niejednokrotnie kontrowersyjna z uwagi na spolecznie negatywny stosunek do ich lokalizacji) wydaje sie byc jedynym rozwiazaniem tego problemu.

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa zaproponowano wstepnie wariantowo lokalizacje zakladów utylizacji. Sa to:

1. Jastrzebia (gm. Lowicz)
2. Rózanna – Karwice (gm. Opoczno)
3. Pukinin (gm. Rawa Mazowiecka)
4. Julków (gm. Skierniewice)
5. Ruszczyn – Kasie (gm. Kamiensk)
6. Mostki (gm. Zdunska Wola)
7. Doly Brzeskie (gm. Grabica)
8. Piaski Bankowe (gm. Bielawy)
9. Bogumilów (gm. Kleszczów)
10. Celestynów (gm. Ozorków)
11. Retki (gm. Zduny)
12. „Ekoboruta” (m. Zgierz)
13. Pabianice (cieplownia miejska)
14. Strzyzewice (gm. Kluki)
15. Plichów (gm. Ostrówek)
16. Dylów A (gm. Pajeczno)
17. Mikolowice (gm Mniszków)

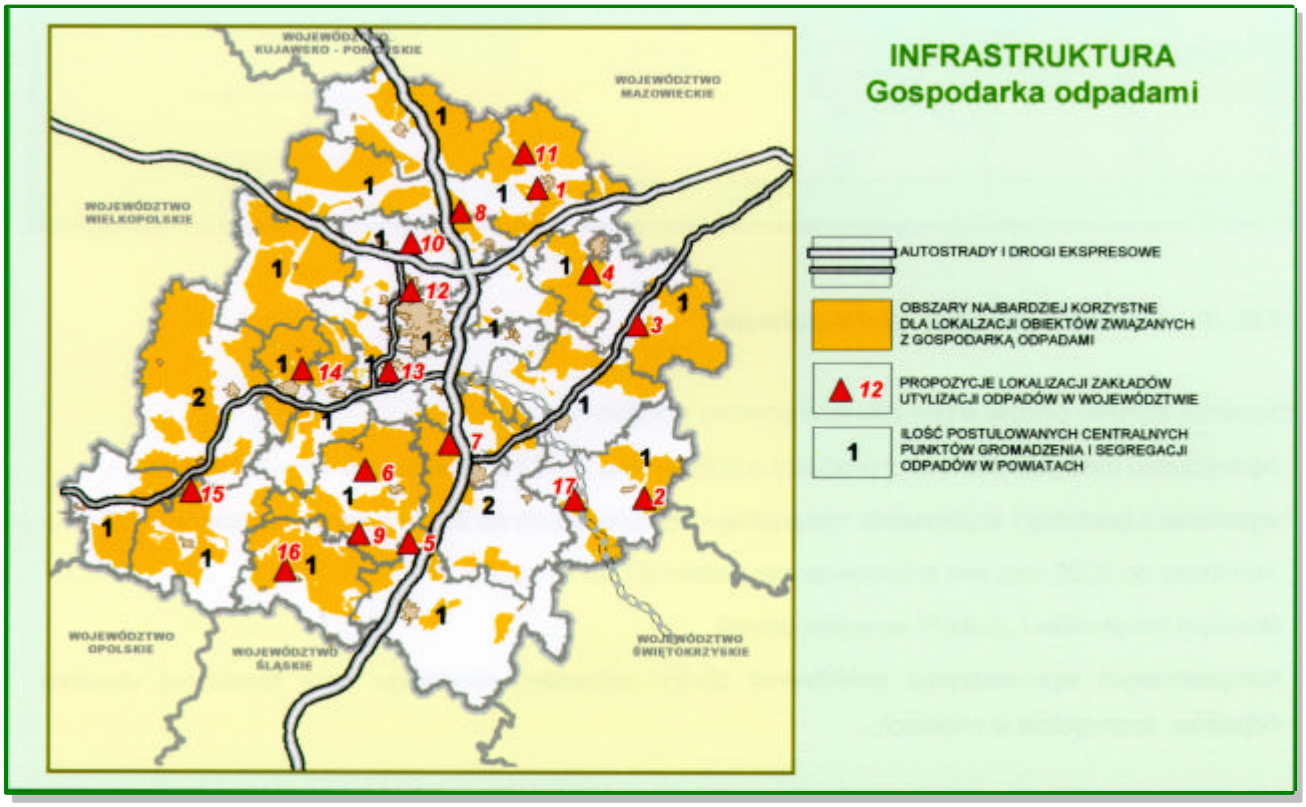

Ostateczny wybór i lokalizacja tych obiektów wymaga koordynacji i laczenia programów róznych jednostek samorzadowych, poniewaz ostatecznym kryterium beda czynniki komunikacyjne (dowóz), materialowe (odpowiednia ilosc odpadów) oraz ekonomiczne (koszty). W najblizszych latach problemem, który bedzie mial charakter narastajacy stanie sie koniecznosc recyklingu i zagospodarowania odpadów z betonu i zelazobetonu (wymiana i modernizacja tzw. „wielkiej plyty” w budownictwie mieszkaniowym). Generalnie przyjeto zasade stosowana w gospodarce odpadami w skali kraju, ze skladowanie odpadów niewykorzystanych to ostatecznosc.

Sposród wielu metod utylizacji odpadów niebezpiecznych rozwaza sie zastosowanie „metody plazmowej", polegajacej na neutralizacji odpadów toksycznych w bardzo wysokiej temperaturze, w wyniku której powstaje zupelnie nowy, nieszkodliwy produkt mogacy miec zastosowanie miedzy innymi w budownictwie.

3.10.5. Telekomunikacja

Plan zaklada utrzymanie tendencji ostatnich lat dotyczacej wzrostu wskaznika dostepnosci telekomunikacyjnej w województwie lódzkim. Szacuje sie, iz w 2010 roku wartosc jego wyniesie 40 abonentów / 100 mieszkanców (aktualnie 34,2 abonentów/100 mieszkanców).
Przyjmuje sie, ze do 2010 roku lacznosc swiatlowodowa zostanie doprowadzona do wszystkich gminnych miejscowosci w kraju.
Uzupelnieniem telefonii przewodowej bedzie nadal, zywiolowo rozwijajaca sie telefonia bezprzewodowa – komórkowa.

Istotnym problemem w województwie jest potrzeba zwiekszenia zasiegu regionalnych stacji radiowych i telewizyjnych. Obecny zasieg lódzkiego osrodka nadawczego TV wynosi ok. 80 km, co pozbawia mieszkanców powiatu wieruszowskiego i radomszczanskiego mozliwosci odbioru programów regionalnych. Aktualnie zaklada sie potrzebe realizacji nowego centrum nadawczego RTV w centralnej czesci województwa. Postulowany rejon tej inwestycji to okolice m. Brzeziny.

3.11. OBSZARY PROBLEMOWE

3.11.1. Obszary problemowe rewaloryzacji i rewitalizacji struktur miejskich

- ✓ Do najwazniejszych problemów rozwoju przestrzennego województwa zaliczono m. in. problem restrukturyzacji i rewitalizacji starych struktur sródmiejskich. Do osrodków, w których wystepuja koncentracje obszarów problemowych w tym zakresie zaliczono miasta: Lódz, Zgierz iPabianice. W osrodkach tych problemy rewaloryzacji i rewitalizacji dotycza zarówno starej sródmiejskiej zabudowy mieszkaniowej i przemyslowej, jak i obszarów w nowych dzielnicach przemyslowych oraz terenów koncentracji starej substandardowej zabudowy podmiejskiej. Kazda z tych stref wymaga odrebnych, zróznicowanych dzialan rewaloryzacyjnych, które beda wzajemnie sie uzupelnialy i którym towarzyszyc powinna analiza wplywów na obszary sasiednie. Jednoczesnie sprecyzowanie procesów przeksztalcen i zadan rewaloryzacji terenów miejskich wymaga rozpoznania skali i mozliwosci zamierzen rewaloryzacyjnych w oparciu o analizy potrzeb i mozliwosci rozwojowych tych obszarów oraz ich wartosci zabytkowych.

  Problematyka rewaloryzacji zespolów zabytkowej zabudowy sródmiejskiej byla przedmiotem analiz i badan na przestrzeni wielu lat. Ten bogaty material moze stanowic podstawe dla dalszych programów renowacyjnych i dzialan koniecznych w celu dostosowania istniejacych zasobów do wspólczesnych potrzeb uzytkowych. Dotyczy to zarówno zespolów zabudowy mieszkaniowej, jak i kompleksów

zabudowy przemyslowej, dla których proces rewaloryzacji wiaze sie nieodzownie z restrukturyzacja funkcji – stworzeniem warunków dla przyjecia nowoczesnych technologii i programu uslug wlasciwych dla obszaru sródmiejskiego. Stan zasobów mieszkaniowych, zarówno pod wzgledem wielkosci, jak i wyposazenia i stanu technicznego, jest niezadowalajacy. Stare zasoby wielorodzinne – sprzed 1945 r. – sa zdominowane zabudowa substandardowa i wymagajaca dzialan rewaloryzacyjnych zarówno w skali miasta jak i pojedynczego obiektu. Jest to proces dlugotrwaly i wieloetapowy, któremu towarzyszyc powinny dorazne dzialania zmierzajace do powstrzymywania dalszej degradacji wartosciowej zabudowy poprzez poprawe jej stanu technicznego i estetycznego.

„Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lódzkiego" zaklada koniecznosc opracowania „Koncepcji restrukturyzacji i rewitalizacji starych sródmiejskich zespolów urbanistycznych mieszkaniowych i przemyslowych" oraz „Programu ochrony zasobów kulturowych" jak równiez uwzglednienia tej problematyki w koncepcjach rozwoju spoleczno – gospodarczego na szczeblu krajowym, wojewódzkim i lokalnym.

Dzialania restrukturyzacyjne prowadzone w ramach tego programu dotycza takze wspólczesnych dzielnic przemyslowych, w których istnieja ogromne rezerwy rozwojowe w postaci w pelni uzbrojonych terenów i obiektów. Przemiany strukturalne tych obszarów beda wywolane przede wszystkim przez zewnetrzne czynniki i impulsy rozwojowe zwiazane z budowa systemu autostrad i dróg ekspresowych, a korzystne usytuowanie w przestrzeni aglomeracji lódzkiej wplynie na wzrost ich atrakcyjnosci. Jednoczesnie integralne traktowanie nowych inwestycji z wykorzystaniem istniejacych zasobów przyczyni sie do prawidlowego funkcjonowania organizmów miejskich.

Proces rewaloryzacji obszarów zdegradowanych wymagac bedzie wsparcia w polityce regionalnej panstwa oraz uregulowan prawnych. Ustawa o renowacji i modernizacji zabudowy miejskiej, regulujaca i porzadkujaca sposoby dzialan renowacyjnych, opracowana w 1996 roku przez Ministerstwo Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa, pozostala w fazie projektu. Wobec narastajacej degradacji czesci przestrzeni miejskich, przy jednoczesnym wzroscie wymagan spolecznych w zakresie ladu przestrzennego i wzroscie swiadomosci ekologicznej, wydaje sie niezbedne sformulowanie kierunków zalozen polityki regionalnej dotyczacej rewaloryzacji zespolów miejskich, opartej na solidnych podstawach prawnych, dajacej mozliwosci ubiegania sie o srodki finansowe z funduszy Unii Europejskiej oraz subwencje panstwowe.

- W strukturach lódzkiego obszaru metropolitalnego znaczny problem stanowia strefy substandardowej podmiejskiej zabudowy mieszkaniowej. Ulegaja one ciaglym procesom przeksztalcen poprzez wymiane starej tkanki oraz rozproszone inwestycje na nowych obszarach o znacznych walorach przestrzenno – krajobrazowych. Cecha charakterystyczna tych terenów jest bezplanowa, zywiolowa urbanizacja, skutkujaca przypadkowoscia formujacych sie struktur. Ukierunkowanie przemian, okreslenie ich skali i zakresu w obszarach problemowych strefy podmiejskiej uznano w „Planie..." za najpilniejsze. Problematyka ta wymaga szczególowych opracowan.

3.11.2. Obszar problemowy Zaglebia Belchatowskiego

Teren znajdujacy sie w bezposrednim i posrednim oddzialywaniu obszaru górniczego eksploatacji wegla brunatnego kopalni „Belchatów" i odkrywki „Szczerców" obejmuje ok. 340 km^2, z czego ok. 110 km^2 zajmuja urzadzenia techniczne, tj. odkrywki „Belchatów" i „Szczerców" oraz elektrownia „Belchatów". Eksploatacja zasobów surowcowych sposobem odkrywkowym nieodwracalnie przeksztalca i niszczy powierzchnie naturalna, wplywa na zmiany stosunków wodnych – powierzchniowych i podziemnych oraz utrate walorów kulturowych, krajobrazowych i ekologicznych. Kotlina Szczercowska wskutek budowy i eksploatacji kopalni wegla ulegla znacznym przeksztalceniom antropogenicznym. Zmieniono bieg rzeki Widawki, uregulowano rzeke Krasówke, odwodniono rozlegly teren systemem kanalów, na skutek czego powstal wielki lej depresyjny. Przeksztalceniom ulegla takze cala struktura przestrzenna i osadnicza obszaru. Zlikwidowano niektóre osiedla, zbudowano siec dróg dojazdowych do kopalni i elektrowni, powstaly wysokie haldy plonnego urobku, skladowisko zuzlu i popiolu lotnego z elektrowni. Nastapily tak duze zmiany w srodowisku przyrodniczym, ze obszar gmin Kamiensk i Kleszczów, o powierzchni 221 km^2, zaliczono do belchatowskiego obszaru ekologicznego zagrozenia.

Decydujace znaczenie w procesie likwidacji negatywnych skutków prowadzonej eksploatacji zlóz maja dzialania w kierunku rekultywacji terenów poeksploatacyjnych. Aktualnie obszar oddzialywania Zaglebia Belchatowskiego zamieszkuje okolo 14 000 osób, wobec czego istotnym problemem staje sie zapewnienie im optymalnych warunków zycia – zamieszkania, pracy i wypoczynku.

Wobec tak znacznego nagromadzenia problemów, na tym obszarze, „Plan…" uznaje za konieczne opracowanie „Koncepcji funkcjonalno – przestrzennej obszaru wplywów Zaglebia Belchatowskiego", która w sposób szczególowy okresli zakres i skale skutków funkcjonowania zaglebia oraz wskaze dalsze konieczne dzialania w celu poprawy sytuacji ekologicznej tego rejonu, jak równiez okresli kierunki przyszlych dzialan zwiazanych z zagospodarowaniem poeksploatacyjnym odkrywki Belchatów i Szczerców.

3.11.3. Obszary problemowe koncentracji procesów rozwojowych i urbanizacyjnych o skali regionalnej

Procesy rozwojowe koncentruja sie przede wszystkim w lódzkim obszarze metropolitalnym i stanowia zarówno szanse, jak i zagrozenie dla zrównowazonego rozwoju. Obliczenia szacunkowe wskazuja na ponad dwukrotny wzrost terenów zurbanizowanych proponowanych w studiach uwarunkowan i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. Ukierunkowanie tych procesów rozwojowych jest szczególnie wazne i znaczace dla dalszego prawidlowego rozwoju przestrzennego województwa w strategicznych obszarach inwestycyjnych.

Sa to przede wszystkim obszary w powiatach zgierskim i lódzkim wschodnim, zlokalizowane w bezposrednim sasiedztwie projektowanego ukladu autostrad i dróg ekspresowych, w których najwieksza uwage nalezy zwrócic na:

- koordynacje rozwoju podstawowego ukladu komunikacyjnego adekwatnego do skali procesów urbanizacyjnych,
- koordynacje i zahamowanie nadmiernie rozproszonej urbanizacji, wymagajacej kosztownej sieci infrastruktury komunalnej, konfliktogennej w stosunku do obszarów realizacji zadan ponadlokalnych,
- mozliwosc utraty strategicznych walorów lokalizacyjnych dla inwestycji regionalnego znaczenia, jak centra i osrodki logistyczne, strategiczne ciagi transportowe, czy oferty lokalizacyjne dla wiekszych inwestorów,
- mozliwosc zatracenia walorów krajobrazowych w wyniku chaotycznych dzialan urbanizacyjnych (Park Krajobrazowy Wzniesien Lódzkich).

„Plan…" zaklada, ze rozwiazanie tych narastajacych problemów wymaga współdzialania samorzadów województwa, powiatów i gmin w celu koordynacji i wspierania przedsiewziec o znaczeniu ponadgminnym. Podstawa do negocjacji powinny byc: „Koncepcja zagospodarowania strategicznych terenów aktywizacji gospodarczej ze szczególnym uwzglednieniem wezlów autostradowych – „Stryków"" i „Koncepcja ksztaltowania zwiazków funkcjonalno – przestrzennych lódzkiego obszaru metropolitalnego", które opracuje samorzad województwa.

3.11.4. Obszar problemowy deficytu wód w strefie intensywnego rozwoju rolnictwa

Jest to obszar bezlesny, okreslony przestrzennie zasiegiem najwartosciowszych gleb, polozony na północ od pradoliny Bzury i Neru. Charakteryzuje sie relatywnie korzystna wielkoscia gospodarstw oraz zarysowana specjalizacja w zakresie warzywnictwa. Jednoczesnie obserwuje sie na tym obszarze najnizsze opady w kraju – ponizej 500 mm rocznie. Istotna cecha tego obszaru jest brak innych, silnych motywów rozwojowych, poza rejonem Kutna - istotnym wezlem transportowo – logistycznym.

Obszar problemowy intensywnego rozwoju rolnictwa obejmuje ok. 100 000 ha, z czego 90 000 ha zajmuja uzytki rolne. Podstawowym problemem tego obszaru jest wybór jednej z polityk:

- dostosowania struktury rolnictwa do deficytu wody przy ograniczonych mozliwosciach rozwoju malej retencji i nawodnien,
- pelnego wykorzystania walorów glebowych, rozwiazania deficytu wody poprzez realizacje systemu nawadniajacego w skali regionalnej wykorzystujacego zasoby wodne Neru i Bzury z Rawka.

Rozpatrywanie alternatyw nalezy prowadzic w szerszym obszarze zlewni Neru i Bzury. Zwlaszcza na rzece Ner pojawiaja sie znaczne rezerwy wód, które moga byc wykorzystane zarówno dla alimentowania rzeki Bzury, jak i nawodnien obszarów problemowych w skali co najmniej 5 m^3 / sek.

Wstepne studia wykazaly, iz istnialaby mozliwosc ujecia wody z Neru na pograniczu gmin Grabów, Leczyca, Swinice Warckie (97 m npm) oraz przepompowanie jej na wododzial w rejonie „Gór Jackowskich", skad zasilalyby rzeke Milonke, a dalej Ochnie oraz Ryglewke. Wschodni obszar deficytowy móglby byc zasilany z rzeki Bzury, zasilanej czystymi wodami Rawki. Temat ten wymaga dalszych doglebnych studiów, nie tylko dotyczacych koncepcji systemu irygacyjnego, ale takze wyboru miedzy alternatywami, zwlaszcza w aspekcie konsekwencji wspierania lub limitowania produkcji i rynku rolnego w Unii Europejskiej. Nalezy wiec liczyc sie z faktem, ze warunki dla podjecia wlasciwej decyzji beda jeszcze dosc dlugo nieokreslone.

3.11.5.Obszary problemowe w aspekcie przeciwpowodziowym

Region lódzki dotychczas nie doswiadczyl wielkich powodzi, jakie nawiedzily poludniowo – zachodnie w 1997 roku i poludniowo – wschodnie rejony kraju w 2001 roku. Jednak wyrazne zmiany klimatyczne w Europie i w Polsce wymagaja wyciagniecia odpowiednich wniosków. Struktura przestrzenno – hydrograficzna województwa jest dosc korzystna, bowiem glówne koncentracje osadnictwa znajduja sie poza dolinami glównych rzek i wograniczonym stopniu narazone sa na ewentualne skutki katastrofalnych opadów. Konieczne jest jednak uwzglednienie procesów zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, które zarówno moga wzmagac zjawiska powodziowe, jak i je zmniejszac. Nalezy sie liczyc, ze nawet przy zmniejszaniu sie zaludnienia w województwie wzrosnie wielkosc i szybkosc splywu wody, co bedzie skutkiem zwiekszenia powierzchni zabudowanej i utwardzonej. Z drugiej strony zwiekszenie lesistosci województwa i rozwój malej retencji bedzie ograniczac i spowalniac efekty powodziowe. Jednakze oddzialywanie powyzszych czynników bedzie bardzo zróznicowane obszarowo i nie bedzie sie równowazyc, co spowoduje, ze w niektórych zlewniach zagrozenia beda narastac szybciej i ze wzmozona sila.
Dotyczy to w szczególnosci :

- rzeki Warty – splyw ze zurbanizowanego województwa slaskiego,
- rzeki Ner – splyw ze zurbanizowanej aglomeracji lódzkiej ,
- rzeki Pilicy – wplyw urbanizujacego sie lewobrzeznego dorzecza Luciazy, wywolujacy dodatkowe zagrozenia dla czystosci wód Zalewu Sulejowskiego i jego eutrofizacje.

✓ ***Dolina rzeki Warty***

Zbiornik „Jeziorsko" w znacznym stopniu stabilizuje sytuacje na pólnocy województwa. W zlewniach doplywów Warty bedzie stopniowo zwiekszac sie potencjal malej retencji, co w polaczeniu ze znacznym zwiekszeniem zalesien powinno lagodzic zjawiska powodziowe. Podstawowym zagrozeniem dla województwa moze byc nakladanie sie fal powodziowych generowanych przez splyw wód powodziowych z województwa slaskiego i urbanizujacego sie subregionu czestochowsko – zawiercianskiego, ze wzgledu na zmniejszajace sie mozliwosci retencyjne zbiornika Poraj. Wplywa to na ksztaltowanie sie obszaru problemowego w dolinie rzeki Warty na styku województw, od gminy Gidle do gminy Dzialoszyn, gdzie wystepuja optymalne inajbardziej efektywne warunki dla przechwytywania i wyhamowywania wysokiej wody wplywajacej do województwa lódzkiego. Skuteczne obnizanie fali powodziowej w tym rejonie bedzie wplywalo na uspokojenie sytuacji na calym odcinku Warty do Zbiornika „Jeziorsko". Jednym z wariantów przechwytywania fali powodziowej jest budowa duzych zbiorników wodnych w rejonie Dzialoszyna czy Kamionu, jednak ewentualna realizacja takich zbiorników stanowilaby zagrozenie dla niezwykle cennych pod wzgledem bioróznorodnosci i krajobrazu terenów dolinnych. Dlatego nalezy poszukac lepszego alternatywnego rozwiazania.

✓ ***Dolina rzeki Ner***

Dolina rzeki Ner jest szczególnie narazona na gwaltowne splywy burzowe z aglomeracji lódzkiej. Coraz czesciej wystepujace anomalie pogodowe w obszarze urbanizujacym sie – w znacznym stopniu utwardzonym i zadaszonym, z rozbudowana kanalizacja deszczowa, powiekszajaca efekty oddzialywan

opadów burzowych – stanowia znaczne zagrozenie powodziowe. Ponadto, nalezy liczyc sie ze stopniowym wzrostem konsumpcji wody, a w konsekwencji z jej zwiekszonym splywem w zlewni Neru.
Wynikajacy z powyzszych ustalen obszar problemowy obejmuje doline Neru od doplywu Jasieni po Poddebice, ze szczególnym wskazaniem na gmine Lutomiersk, gdzie powinny skoncentrowac sie dzialania majace na celu zapobiezenie skutkom powodziowym. Dla zwiekszenia efektywnosci uzupelniajace dzialania powinny byc prowadzone na doplywach Neru: Dobrzynce, Olechówce i Lódce.

✓ ***Dolina rzeki Pilicy – Zbiornik Sulejowski, oddzialywanie lewobrzeznego dorzecza Luciazy***

Wieksza czesc zlewni Pilicy powyzej Zbiornika Sulejowskiego, szczególnie w województwie lódzkim, jest malo zurbanizowana i o znacznej lesistosci, a z uwagi na slabe gleby oraz brak silnych motywów rozwojowych, predysponowana do dalszego zwiekszania lesistosci oraz zwiekszania naturalnej i sztucznej retencji. Wyjatkiem jest lewobrzezna zlewnia rzeki Luciazy – obszar silnie urbanizujacy sie w pasmie Moszczenica – Piotrków Trybunalski – Rozprza – Gorzkowice w wyniku oddzialywania autostrady A-1, drogi krajowej nr 91 i magistralnej linii kolejowej. Stad efekty opadów burzowych w tym bezlesnym obszarze wywoluja nie tylko fale powodziowe, ale takze podstawowe zagrozenia dla jakosci wód w Zbiorniku Sulejowskim, jego eutrofizacji w wyniku wymywania zanieczyszczen, nawozów i srodków ochrony roslin. Dlatego obok dzialan w bezposredniej strefie ochrony Zbiornika Sulejowskiego, opanowanie sytuacji w dolnej zlewni rzeki Luciazy miedzy Piotrkowem Trybunalskim, Przyglowem a Rozprza, przez przechwytywanie, a nastepnie sedymentacje zanieczyszczen, jest zadaniem podstawowym dla tego obszaru.
W „Planie...” eksponuje sie powyzsze trzy obszary problemowe jako wymagajace dzialan w skali regionalnej i współdzialania miedzyregionalnego oraz uszczególowionych kompleksowych opracowan w ramach programów regionalnych „Warta”, „Pilica” i „Bzura”.

3.11.6. Obszar problemowy tworzenia zintegrowanego regionu metropolitalnego

Strategicznym wyzwaniem dla podmiotów polityki regionalnej w Polsce staje sie tworzenie warunków do zwiekszania konkurencyjnosci polskiej przestrzeni w przestrzeni europejskiej. O konkurencyjnosci regionów decyduje przede wszystkim ranga ich glównych osrodków miejskich, razem z aglomeracjami, które pelnia funkcje tzw. „lokomotyw rozwoju”, z których nastepuje transmisja innowacji na otaczajace je strefy.
Stworzenie zintegrowanego warszawsko – lódzkiego regionu metropolitalnego jest wielkim wyzwaniem a jednoczesnie problemem wymagajacym szerokich analiz i studiów. Obszarem problemowym staje sie strefa miedzyaglomeracyjna, a wlasciwie jej konkurencyjnosc, której wyróznikiem jest istnienie dwóch osrodków o relatywnie wysokiej koncentracji procesów spoleczno – gospodarczych. Delimitacja strefy, ocena bezposredniego oddzialywania aglomeracji na siebie, jak i oddzialywanie posrednie przez osrodki przenoszenia wplywów, którymi sa miasta funkcjonujace w strefie miedzyaglomeracyjnej, to pole, które jest juz obecnie przedmiotem szerokich studiów prowadzonych np. przez Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju czy samorzady lokalne polozone w strefie (np. „Rozwój obszaru miedzy Lodzia i Warszawa w warunkach równowagi ekologicznej”).

Podstawowym problemem wyboru jest ocena, czy zaistnialy juz wystarczajace przeslanki kreowania ukladu w sposób efektywny dla gospodarki, czy tez ksztaltujac bipolarny, zintegrowany region miejski o funkcjach ponadnarodowych zaklócimy równowage systemu osadniczego, pogarszajac kondycje gospodarki. Miedzynarodowa integracja regionalna i globalizacja gospodarki nie moze byc jedynym paradygmatem rozwoju.

3.11.7. Obszary problemowe w aspekcie transportu

W transporcie trudno jest mówic o obszarach problemowych w znaczeniu okreslonego obszaru. Sa to raczej problemy do rozstrzygniecia w sferze wyboru rozwiazania jako calosci, wyboru wariantu przebiegu trasy, badz tez problemy w trasowaniu na styku z osadnictwem i ochrona srodowiska.

- ✓ ***Obszar problemowy dotyczacy postulowanej drogi ekspresowej Lódz – Tomaszów Mazowiecki – Kielce....***

  Postulowana droga ekspresowa na kierunku Lódz – Kielce, umownie nazwana S-74 nie posiada zadnego umocowania prawnego. Problem tej drogi dotyczyc bedzie zarówno wylansowania jej w kolejnych politykach transportowych kraju, jak równiez trasowania w przestrzeni.

  Z rozwazan nad „Planem…" wynika, iz trasa ta ma bardzo duze znaczenie w projektowanej sieci dróg ruchu szybkiego. Konieczna jest z punktu widzenia potrzeb obslugi komunikacyjnej regionu lódzkiego i zapewnienia jego polaczen z regionami swietokrzyskim, podkarpackim i lubelskim. Otworzy ona strategiczne, niedoceniane dzis kierunki powiazan miedzyregionalnych i miedzynarodowych, dopelni w województwie i w kraju, zdefiniowany uklad autostrad i dróg ekspresowych. Przenosic bedzie tranzyt krajowy i miedzynarodowy z wezla lódzkiego w nastepujacych kierunkach: Kielce, Rzeszów – Lwów; Radom, Lublin ku Ukrainie poprzez droge krajowa nr 12; Tarnów – porty czarnomorskie na Balkanach. Przebieg w/w drogi ekspresowej nigdy nie podlegal trasowaniu. Zostal jedynie wstepnie okreslony w opracowaniu pt. „Koncepcja programu rozwoju sieci drogowej do roku 2015 z uwzglednieniem dróg krajowych i wojewódzkich", które bylo podstawa do ksztaltowania ukladu komunikacyjnego w „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa lódzkiego.

  Podstawowych problemów w trasowaniu tej drogi spodziewac sie mozna w uzyskaniu zgodnosci z interesami samorzadów lokalnych i we wpisaniu trasy w tereny chronione – przejscie przez otuline Sulejowskiego Parku Krajobrazowego w rejonie Pilicy.

- ✓ ***Obszar problemowy nowego szybkiego polaczenia kolejowego Warszawa – Lódz – Wroclaw.***

  Wpisanie stolicy województwa w siec linii kolejowych najwyzszych predkosci w kraju zwiazane jest z programem modernizacji infrastruktury kolejowej w latach 2001 – 2015 zapisanym w „Polityce Transportowej Panstwa...", gdzie oprócz modernizacji istniejacych priorytetowych linii kolejowych, polozonych w paneuropejskich korytarzach transportowych, uwzgledniono takze realizacje nowego szybkiego polaczenia Warszawa – Lódz, dajacego w przyszlosci mozliwosc jego rozwiniecia w ukladzie zachód – wschód i do Wroclawia.

  Nalezy tu zaznaczyc, iz istniejace priorytetowe linie magistralne przewidziane do modernizacji, przebiegaja po obrzezach województwa, omijajac z daleka ponadmilionowa aglomeracje lódzka.

Problem wlaczenia Lodzi w ten system dotyczyc bedzie: albo glebokich modernizacji istniejacych linii przebiegajacych przez Lódz i inne miasta województwa, co moze okazac sie zbyt kosztowne, albo realizacji nowego szybkiego polaczenia Warszawa – Lódz – Wroclaw z wykorzystaniem korytarza planowanego dla TGV lub innej kolei szybkiej w sasiedztwie autostrady A-2. Poniewaz dla kierunku Lódz – Wroclaw nie byly opracowane zadne studia branzowe, problem mozna rozpatrywac w szerokim aspekcie wyboru: modernizacji istniejacych linii, czy budowy nowych odcinków przebiegu trasy przez Lódz, co wiaze sie z licznymi ograniczeniami predkosci (mniejszy efekt) czy poza jej obszarem, co z kolei wiaze sie z koniecznoscia realizacji szybkich tras dojazdowych.

Moga dodatkowo wystapic róznego rodzaju kolizje z zainwestowaniem istniejacym i projektowanym w planach miejscowych. Ponadto, problem dotyczy takze przebiegu Warszawa – Wroclaw, omijajacego Lódz, dotychczas pokazywanego w róznych opracowaniach i dokumentach z przebiegiem: Idzikowice (CMK)– Piotrków Trybunalski – Belchatów – Wielun – Wieruszów – Wroclaw, który z punktu widzenia obslugi województwa lódzkiego jest nieefektywny (tranzytowy) i sprzeczny z „Planem…", a który w rozwazaniach resortowych jest równiez brany pod uwage jako rozwiazanie alternatywne.

Wybór rozwiazania wymaga szerszych studiów i analiz opracowanych w skali kraju, uwzgledniajacych strategie realizacji programu modernizacji infrastruktury kolejowej, której priorytety zmierzaja w kierunku stworzenia takiego ukladu, który laczylby glówne osrodki gospodarcze iadministracyjne kraju oraz rozszerzylby oferte transportu kolejowego i jego konkurencyjnosc w stosunku do innych galezi transportu. Rozwazania winny uwzgledniac równiez aspekt ekonomiczny i docelowe efekty realizacji wybranego wariantu rozwiazania.

✓ ***Obszar problemowy obwodnicy miasta Leczyca***

Droga krajowa nr 1 przebiegajaca przez zabytkowe centrum miasta, przenoszaca ruch o duzym udziale tranzytu i ruchu ciezkiego, kwalifikuje sie do realizacji obwodnicy miasta.

Problem Leczycy polega na tym, iz projektowany w planie miejscowym miasta i gminy oraz w innych pokrewnych opracowaniach planistycznych, wschodni wariant przebiegu obwodnicy uzyskal negatywna opinie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz Glównej Komisji Konserwatorskiej, jako kolizyjny ze srodowiskiem kulturowym. Zaproponowany w studium uwarunkowan i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy, jako jeden z wariantów, inny przebieg obwodnicy, wzdluz torów kolejowych (zachodni), nie uzyskal akceptacji wladz samorzadowych i drogowych, jako zbyt kosztowny i nie spelniajacy wymagan dla obwodnicy, przebiega bowiem przez srodek miasta. Jest on równiez sprzeczny ze „Strategia rozwoju województwa lódzkiego" uchwalona przez Sejmik Województwa Lódzkiego w 2000 roku.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lódzkiego, wskazuje w propozycjach dla realizacji ponadlokalnych celów publicznych oraz w zadaniach strategicznych na koniecznosc realizacji obwodnicy miasta. Zaklada, ze obwodnica Leczycy stanowi problem w skali województwa i wymaga dodatkowych analiz i szczególowych opracowan programowo – przestrzennych. Opracowania te, rozwazajac efekt korzysci i strat, równiez w kontekscie walorów krajobrazu kulturowego, winny skonkretyzowac jednoznacznie przebieg obwodnicy miasta i uzgodnic z wlasciwymi sluzbami konserwatorskimi.

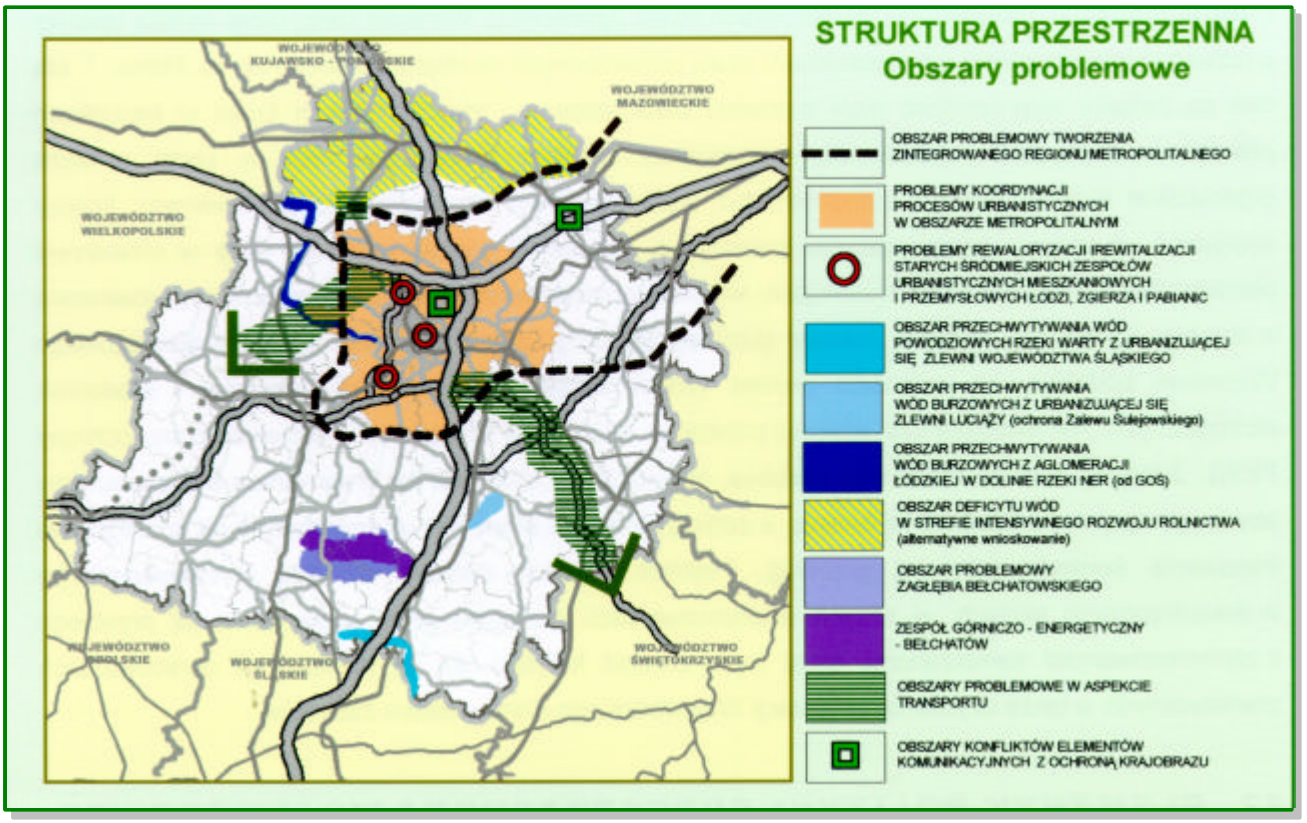

✓ ***Obszar problemowy lokalizacji wezla „ Nieborów" w powiazaniu z droga krajowa nr 70***

Autostrada A-2, wg materialów do wskazan lokalizacyjnych, przebiegajaca skrajem Puszczy Bolimowskiej, przebiega równiez w niedalekiej odleglosci od zespolu przestrzennego Nieborów – Arkadia, zaliczonych do najcenniejszych obszarów krajobrazu kulturowego. Lokalizacja wezla, w sasiedztwie tegoz zespolu, na drodze krajowej nr 70, która rozprowadzany bedzie ruch z autostrady w kierunku do... i z... Lowicza i Skierniewic, moze oddzialywac na zabytkowy zespól, szczególnie w przypadku wprowadzenia ruchu w istniejaca zabytkowa aleje lip, laczaca Nieborów z Arkadia.

„Plan..." zaklada nowy przebieg drogi krajowej w rejonie Nieborowa i Arkadii, wg wczesniej wykonanego „Studium trasowania drogi krajowej nr 70" na odcinku Lowicz – Skierniewice, które wykorzystalo miedzy innymi zarezerwowane, w planie miejscowym gminy, korytarze pod komunikacje. Zastrzezenia konserwatora dotycza jednak lokalizacji wezla „Nieborów" i rozprowadzenia z niego ruchu, poprzez droge krajowa nr 70, w zbyt bliskiej odleglosci od zabytkowych form krajobrazu kulturowego. Problem ten winien byc rozwiazany w uzgodnieniu ze wszystkimi zainteresowanymi stronami, w dodatkowych szczególowych opracowaniach programowo – przestrzennych, uwzgledniajacych zarówno aspekt ochronny jak i ekonomiczny inwestycji, równiez w kontekscie niedoborów finansowych w branzy drogowej.

✓ ***Obszar problemowy dotyczacy przebiegu wschodniej obwodnicy Lodzi przez Park Krajobrazowy Wzniesien Lódzkich***

Idea obwodnicy Lódzkiego Zespolu Miejskiego wyniknela ze Strategii Rozwoju Województwa Lódzkiego. Jest ona równiez spójna z wnioskami do planu zagospodarowania przestrzennego województwa, zgloszonymi przez samorzad miasta Lodzi o koniecznosci drogi dla pojazdów niebezpiecznych

I nienormatywnych, prowadzonej po obrzezach miast aglomeracji. Potrzeba takiej drogi wynika równiez z rozwazan nad obszarem metropolitarnym Lodzi prowadzonych na etapie opracowywania „Planu...". Ma ona za zadanie wyprowadzac ruch z dzielnic przemyslowo – mieszkaniowych Lodzi w kierunkach pólnocno – zachodnim i poludniowo – zachodnim, omijajac przeciazone ulice m. Lodzi, a takze organizowac rozrzad ruchu z autostrady A-1 poza obszarem intensywnie zurbanizowanym. Nalezy zaznaczyc, iz obecnie istnieja jeszcze potencjalne mozliwosci wytrasowania tej drogi w przestrzeni planistycznej, co bedzie coraz trudniejsze, w miare postepowania i rozprzestrzeniania sie urbanizacji w obrebie aglomeracji lódzkiej. Ideowy przebieg tej drogi przecina obszar Parku Krajobrazowego Wzniesien Lódzkich, co wzbudzilo protest Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i srodowisk ekologicznych. Nie uwzgledniono równiez przebiegu wschodniej obwodnicy w projekcie planu ochrony PKWL. Zdaniem autorów Planu województwa, obwodnicowy charakter tej drogi winien byc zachowany aby mogla spelniac zakladane jej funkcje, a zabiegi i starania winny byc ukierunkowane na szczególowe trasowanie konkretyzujace jej przebieg. Problem bowiem dotyczy zarówno wytrasowania jej w dokladniejszych skalach, w silnych uwarunkowaniach przestrzennych, uzgodnienia jej przebiegu z zainteresowanymi samorzadami, które beda chronic korytarz dla jej realizacji w opracowaniach planistycznych, a takze uzyskania akceptacji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

3.12. ELEMENTY POLITYKI PRZESTRZENNEJ WOJEWÓDZTWA LÓDZKIEGO NA STYKACH Z WOJEWÓDZTWAMI SASIEDNIMI

Województwo lódzkie sasiaduje z województwami: mazowieckim, swietokrzyskim, slaskim, opolskim, wielkopolskim i kujawsko – pomorskim.

Ksztaltowanie i realizacja polityki przestrzennej województwa na stykach z województwami sasiednimi, wykraczajace poza zasieg terytorialny województwa, jest jedynym z zasadniczych elementów spójnosci koncepcji przestrzennego zagospodarowania poszczególnych województw. Dokonany proces konsultacji i uzgodnienia z województwami sasiednimi ustalil zakres problematyki obszarów stykowych oraz elementy spójnosci w polityce przestrzennej województw, dotyczace realizacji ponadlokalnych celów publicznych szczebla rzadowego i samorzadowego.

3.12.1. Województwo mazowieckie

✓ ***Ochrona srodowiska przyrodniczego*** i ksztaltowanie ekologicznego systemu ochrony przyrody na obszarach stykowych, obejmujace:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Pradoliny Warszawsko – Berlinskiej,
  - na terenie województwa lódzkiego obejmuje obszar zlozony z trzech istniejacych w bylych województwach odcinków (o róznych nazwach) obejmujacych przestrzen od zachodnich granic województwa po Lowicz,
  - postulowane objecie ochrona dalszego odcinka Bzury od Lowicza do ujscia Bzury do Wisly,
  - jednorodne nazewnictwo dla calosci OCHK zaproponowane przez zespól autorski „Planu...".

- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Przysowy,
  - postulowane wydluzenie obszaru w kierunku poludniowym, do polaczenia OCHK Pradoliny Warszawsko – Berlinskiej,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Ochni – Glogowianki,
  - postulowane polaczenie OCHK Pradoliny Warszawsko – Berlinskiej z OCHK Gostyninsko – Gabinskim,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Chojnatki,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Drzewiczki,
- Bolimowski Park Krajobrazowy,
- Spalski Park Krajobrazowy.

✓ ***Transport***

- realizacja autostrady A-2 Berlin – Warszawa – Moskwa,
- modernizacja dróg krajowych:
  - nr 8 Warszawa – Piotrków Trybunalski (docelowe parametry drogi ekspresowej),
  - nr 2 Poznan – Kutno – Warszawa (klasa GP),
  - nr 60 Kutno – Plock – Ciechanów (klasa GP),
  - nr 12 Kalisz – Piotrków Trybunalski – Radom (na odcinku stykowym w planie województwa lódzkiego, zgodnie z Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju – (klasa GP),
  - nr 70 Lowicz – Skierniewice – do drogi nr 8 (klasa G – GP),
  - nr 48 Tomaszów Mazowiecki – Radom (klasa G).
- utrzymanie i modernizacja istniejacych dróg wojewódzkich laczacych obydwa województwa,
- w ukladzie kolejowym:
  - przebudowa istniejacej linii Lódz – Koluszki – Skierniewice – Warszawa (likwidacja rozjazdów i kolizji z drogami, odcinkowe zlagodzenie luków,
  - budowa nowego polaczenia kolejowego Lódz – Warszawa w korytarzu wspólnym z A-2 (kolej szybka),
  - modernizacja magistrali kolejowej E20,
  - modernizacja tranzytowego przebiegu magistrali CMK,
  - utrzymanie i modernizacja linii kolejowych: Kutno – Plock, Skierniewice – Luków i Tomaszów Mazowiecki – Radom.

✓ ***Infrastruktura techniczna***

- budowa gazociagu magistralnego wysokiego cisnienia Ostrów Wielkopolski – Piotrków Trybunalski – Radom – Pulawy,
- budowa rurociagu paliwowego Plock – Ostrów Wielkopolski,
- utrzymanie korytarzy gazociagów magistralnych,
- utrzymanie korytarzy linii energetycznych 400 kV, 220 kV i 110 kV.

3.12.2. Województwo swietokrzyskie

✓ ***Ochrona srodowiska przyrodniczego*** obejmuje:

- Przedborski Park Krajobrazowy,
- Piliczanski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Bialaczowski Obszar Chronionego Krajobrazu.

✓ ***Ochrona srodowiska kulturowego***, w tym utrzymanie i popularyzacja historycznego szlaku kulturowego – SZLAK CYSTERSKI „PETLA KIELECKA" (dwa przeciecia stykowe miedzy województwami: lódzkim i swietokrzyskim).

✓ ***Transport***

- realizacja projektowanej regionalnej trasy ekspresowej (umowna nazwa S-74) w kierunku Kielc,
- modernizacja drogi krajowej nr 42 (klasa G – GP),
- utrzymanie i modernizacja istniejacych dróg wojewódzkich laczacych obydwa województwa,
- w ukladzie kolejowym:
  - modernizacja tranzytowego przebiegu magistrali CMK,
  - utrzymanie powiazania kolejowego Opoczno – Konskie,

✓ ***Infrastruktura techniczna***

- budowa projektowanej linii energetycznej 400 kV Rogowiec - Kielce,
- utrzymanie korytarzy linii energetycznych 110 kV,
- utrzymanie korytarza magistrali gazowej Piotrków Trybunalski – Konskie.

3.12.3. Województwo slaskie

✓ ***Ochrona srodowiska przyrodniczego*** obejmuje:

- Zaleczanski Park Krajobrazowy,
- Pajeczansko – Gidelski Obszar Chronionego Krajobrazu:
  - projektowany w miejsce dotychczasowych korytarzy ekologicznych o znaczeniu krajowym dolin rzek Warty i Pilicy,
- Obszar problemowy doliny rzeki Warty:
  - wymaga studiów i rozstrzygniec dotyczacych sposobu przechwytywania wód powodziowych rzeki Warty z terenu województwa slaskiego.

✓ ***Ochrona srodowiska kulturowego,*** w tym utrzymanie i popularyzacja historycznego szlaku kulturowego – SZLAK BURSZTYNOWY (jedno przeciecie stykowe).

✓ ***Transport***

- realizacja autostrady A-1 Helsinki – Gdansk – Ostrawa,
- modernizacja podstawowego ukladu drogowego:
  - droga krajowa nr 91 Piotrków Trybunalski – Czestochowa (klasa GP),
  - droga krajowa nr 42 odcinek Pajeczno – Dzialoszyn – Jaworzno (klasa G),
  - droga wojewódzka nr 483 (regionalnego znaczenia) Lask – Czestochowa (klasa G),
  - utrzymanie i modernizacja pozostalych dróg wojewódzkich laczacych obydwa województwa,
- w ukladzie kolejowym:
  - modernizacja magistrali kolejowej Warszawa – Czestochowa – Katowice,
  - modernizacja magistrali kolejowej GOP – Gdynia,
  - modernizacja linii kolejowej Czestochowa – Chorzew Siemkowice.

✓ ***Infrastruktura techniczna***

- budowa drugiej nitki gazociagu wysokiego cisnienia Piotrków Trybunalski – Czestochowa,
- budowa gazociagów sredniego cisnienia: Klobuck – Nowa Brzeznica i Koniecpol – Zytno,
- budowa linii energetycznej 110 kV Trebaczew – Rebielice,
- utrzymanie korytarza magistrali gazowej Piotrków Trybunalski – Czestochowa,
- utrzymanie korytarza rurociagu paliwowego Koluszki – Boronów,
- utrzymanie korytarzy energetycznych 220 kV i 110 kV.

3.12.4. Województwo opolskie

✓ ***Ochrona srodowiska przyrodniczego*** obejmujace:

- Zaleczanski Park Krajobrazowy,
- ksztaltowanie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Rzeki Prosny,
- budowa zbiorników malej retencji na rzece Prosnie – zbiorniki: Gola – Wójcin, Gola, Toplin i Grzeslaki,

✓ ***Ochrona srodowiska kulturowego***, w tym utrzymanie i popularyzacja historycznego szlaku kulturowego – SZLAK BURSZTYNOWY (jedno przeciecie stykowe).

✓ ***Transport***

- modernizacja dróg krajowych:
  - nr 45 Zloczew – Wielun – Opole (klasa G – GP),
  - nr 43 Wielun – Krzepice – Czestochowa (klasa G),
- utrzymanie linii kolejowej Wieruszów – Wielun – Herby Nowe.

✓ ***Infrastruktura techniczna***

- budowa gazociagu wysokiego cisnienia Bedków – Wielun – Dzialoszyn,
- utrzymanie korytarza linii energetycznych 110 kV Wielun – Praszka – Kluczbork.

3.12.5. Województwo wielkopolskie

✓ ***Ochrona srodowiska przyrodniczego*** obejmuje:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Rzeki Prosny,
- Braszewicki Obszar Chronionego Krajobrazu,

- Nadwarcianski Obszar Chronionego Krajobrazu:
  - postulowane wydluzenie obszaru w kierunku pólnocnym w celu powiazania systemu ekologicznego z OCHK Pradoliny Warszawsko – Berlinskiej,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Pradoliny Warszawsko – Berlinskiej,
- zasieg wód geotermalnych w pólnocnej czesci obszaru stykowego, z odwiertami w rejonie Uniejowa.

✓ ***Ochrona srodowiska kulturowego***, w tym utrzymanie i popularyzacja historycznych szlaków kulturowych:

- PIASTOWSKA DROGA ROMANSKA (dwa przeciecia stykowe miedzy województwami lódzkim i wielkopolskim),
- SZLAK BURSZTYNOWY (dwa przeciecia stykowe).

✓ ***Transport***

- realizacja autostrady A-2 Berlin – Warszawa – Moskwa,
- budowa drogi ekspresowej S-8 Lódz – Sieradz – Wroclaw, z wylotem do województwa wielkopolskiego w rejonie Wieruszowa,
- modernizacja dróg krajowych:
  - nr 8 odcinek Walichnowy – Kepno (klasa G),
  - nr 2 Poznan – Kutno – Warszawa (klasa GP),
  - nr 12 Sieradz – Kalisz (klasa GP),
  - nr 72 Lódz – Poddebice – Turek (klasa G – GP),
  - nr 83 Sieradz – Turek (klasa G),
- utrzymanie i modernizacja dróg wojewódzkich laczacych obydwa województwa,
- w ukladzie kolejowym:
  - modernizacja magistrali kolejowej E20,
  - modernizacja magistrali GOP – Gdynia,
  - modernizacja linii kolejowej Lódz – Kalisz – Poznan (postulowane podwyzszenie parametrów),

- postulowane kierunki rozwoju ukladu kolejowego (kolej szybka w korytarzu A-2, nowe polaczenie Lódz – Sieradz – Wieruszów – Wroclaw),
- utrzymanie linii kolejowej Kepno – Wielun – Herby Nowe.

✓ ***Infrastruktura techniczna:***

- budowa gazociagu magistralnego wysokiego cisnienia Ostrów Wielkopolski – Piotrków Trybunalski – Radom – Pulawy,
- budowa magistrali gazowej Sieradz – Blaszki – Kalisz,
- utrzymanie korytarza gazociagu magistralnego Lódz – Turek,
- budowa rurociagu paliwowego Plock – Ostrów Wielkopolski,
- budowa linii wysokich napiec 400 kV relacji Broszecin – Ostrów Wielkopolski,
- utrzymanie korytarzy linii energetycznych 220 kV i 110 kV,

3.12.6 Województwo kujawsko – pomorskie

✓ ***Ochrona srodowiska przyrodniczego*** obejmujace:

- obszar chronionego krajobrazu Ochni – Glogowianki:
  - postulowane polaczenie OCHK Pradoliny Warszawsko – Berlinskiej z OCHK Gostyninsko – Gabinskim.

✓ ***Transport***

- realizacja autostrady A-1 Helsinki – Gdansk – Ostrawa,
- modernizacja drogi krajowej nr 1 (klasa GP),
- modernizacja linii kolejowej Kutno – Wloclawek.

✓ ***Infrastruktura techniczna***

Na styku obydwu województw brak powiazan magistralnych z zakresu infrastruktury technicznej.

IV. INSTRUMENTALIZACJA PLANU

Podmiotem formułującym politykę przestrzennego zagospodarowania województwa jest samorząd województwa. Realizacja tej polityki odbywa się poprzez ogół działań władz publicznych na rzecz osiągnięcia pewnego stanu zagospodarowania przestrzennego, uznanego za pożądany w „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego". Samorząd działa na różne podmioty prowadzące swoją politykę przestrzenną, na różnych poziomach zarządzania publicznego, od lokalnego, przez regionalny, po krajowy, aby wywołać ich pożądane zachowanie i w rezultacie zrealizować zamierzone cele. Instrumentarium „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego" powinno doprowadzić do wspólnoty interesów wszystkich uczestników przekształcania przestrzeni dążąc do łagodzenia konfliktów miedzy interesem lokalnym, regionalnym i krajowym.

Sam „Plan..." nie ma jednak własnego systemu instrumentacyjnego a jego realizacja, zgodnie z wolą ustawodawcy, ma opierać się na programach rządowych i samorządowych, umocowanych w realiach finansów publicznych i instrumentów prawno – ekonomicznych. Pełni jednak podstawową funkcję informacyjną, koordynacyjną, negocjacyjną, promocyjną i edukacyjną w sferze planowania strategicznego. Jest dokumentem wymagającym stałego monitorowania i diagnozowania zmian w sferze gospodarowania przestrzenią, zarówno w zakresie przekształceń jak i zasobów.

4.1. INSTRUMENTY POLITYKI PRZESTRZENNEJ PAŃSTWA

✓ Na politykę przestrzenną województwa wpływ bezpośredni mają rządowe dokumenty programowe określające politykę przestrzenną, nie będące aktami prawnymi, lecz stanowiące podstawę do innych aktów tej administracji. Wobec samorządu terytorialnego i podmiotów prywatnych mają charakter oficjalnego stanowiska rządu w sprawach z zakresu polityki przestrzennej państwa.

Do dokumentów tych należą:

- ***„Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju",***
- ***Programy zawierające zadania rządowe dla realizacji ponadlokalnych celów publicznych.***

Ponadto, do dokumentów pozwalających na identyfikację najistotniejszych makroekonomicznych i strukturalnych uwarunkowań polityki rozwoju regionalnego państwa należą: „Narodowa strategia rozwoju regionalnego", „Polityka transportowa państwa na lata 2000 – 2015 dla zrównoważonego rozwoju kraju", „II Polityka ekologiczna Państwa", i inne wymienione w *rozdziale I.*

- ***„Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju"***, przyjęta przez Sejm RP w listopadzie 2000 r, wyznacza podstawowe cele rozwojowe kraju, które są spójne ze „Strategią rozwoju województwa łódzkiego" i w konsekwencji z „Planem zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego". „Koncepcja..." nie jest aktem powszechnie obowiązującym ani aktem stanowienia prawa. Wiąże tylko organy sporządzające programy dla realizacji ponadlokalnych celów publicznych o znaczeniu krajowym. Ustala również zakres w jakim „Koncepcja..." stanowi podstawę do sporządzania programów zadań rządowych, służących do realizacji ponadlokalnych celów publicznych wpływających na przestrzenne zagospodarowanie kraju. Zakres ten, o dużym stopniu ogólności, przedstawiono schematycznie na załączniku graficznym jako „Elementy stabilizujące".

W „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego" kwestionuje się następujące elementy „Koncepcji...":

- przebieg projektowanej, magistralnej linii kolejowej relacji Idzikowice (Centralna Magistrala Kolejowa) – Piotrków Trybunalski – Bełchatów – Wieluń – Wieruszów – Wrocław, omijającej aglomerację łódzką, jako nieefektywny, z punktu widzenia obsługi województwa *(propozycja innego przebiegu została omówiona w rozdziale 3.9.3. i 3.11.6.),*
- sieć krajowych – *Piotrków Trybunalski* oraz regionalnych – *Bełchatów i Tomaszów Mazowiecki,* ośrodków równoważenia rozwoju. Piotrków Trybunalski, w strukturze sieci osadniczej województwa został zakwalifikowany jako ośrodek regionalny, a Tomaszów Mazowiecki i Bełchatów, w związku z bliskim sąsiedztwem ośrodka regionalnego oraz monofunkcyjnością zostały uznane jako ośrodki subregionalne. Dla zrównoważonego przestrzennego rozwoju województwa „Plan..." podnosi do rangi ośrodka regionalnego Radomsko *(rozdział 3.2.).*

- ***Programy zawierające zadania rządowe dla realizacji ponadlokalnych celów publicznych.*** Programy te praktycznie jeszcze nie funkcjonują. W rejestrze centralnym, prowadzonym przez Prezesa Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast, znajduje się jeden program, symbol BDG-4/722-684/00, dotyczący województwa łódzkiego, którego wnioskodawcą jest Minister Obrony Narodowej pn. „Program Inwestycji Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w dziedzinie bezpieczeństwa (NSIP)". Zadanie ustanowiono jako zadanie rządowe na posiedzeniu Rady Ministrów RP w dniach 12 i 14 grudnia 2000 r. (Protokół ustaleń RM Nr 51/2000).

  Zadanie znajdujące się w programie obejmuje następujące elementy infrastruktury wojskowej:

  - modernizację lotniska Łask, w gminie Buczek i gminie Łask,
  - modernizację infrastruktury dla systemu dowodzenia i kontroli w gminie Łask.

  1 lutego 2002 roku pismem nr 180/S, Minister Obrony Narodowej, złożył formalny wniosek o umieszczenie przedmiotowego programu w rejestrze województwa łódzkiego.

Ponadto, do centralnego rejestru wpisano pod koniec 1997 roku program pn. „Gazociąg przesyłowy wysokiego ciśnienia dla południowej części województwa sieradzkiego", który został uzgodniony przez 30 września 1997 roku przez Prezesa Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast oraz ogłoszony w wojewódzkim dzienniku urzędowym 5 grudnia 1997 roku Dzienniku Urzędowym Województwa Sieradzkiego Nr 23 z 12.12,1997 r.). Zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami było to zadanie rządowe, zgłoszone przez Wojewodę Sieradzkiego. Figuruje ono w rejestrze wojewódzkich zadań rządowych, pod nr 1. pn „Gazociąg przesyłowy wysokiego ciśnienia relacji Bąków (województwo opolskie) – Wieluń- Działoszyn, przebiegający przez gminy: Skomlin, Mokrsko, Wieluń, Biała, Pątnów, Wierzchlas, Siemkowice, Działoszyn". Zadanie, po przeprowadzeniu przez Wojewodę Sieradzkiego negocjacji z gminami i podpisaniu umów z gminami, zostało wprowadzone do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Obecnie, w związku ze zmianą kompetencji, zadanie to przestało być zadaniem rządowym. Nie zostało również zgłoszone, jako zadanie samorządu województwa, do rejestru wojewódzkiego.

- Polityka przestrzenna państwa realizowana jest również przez ***stanowienie prawa*** w postaci ustaw, aktów wykonawczych i przepisów administracyjnych. Określają one przedmiot i zakres obowiązywania, wprowadzają procedury działania i finansowania przedsięwzięć w ramach polityki przestrzennej państwa, jak również zawierają regulacje co do sposobów zagospodarowania przestrzeni (ustawy: o ochronie przyrody, o lasach, o ochronie gruntów rolnych i leśnych, o drogach publicznych, o autostradach płatnych, prawo wodne, prawo ochrony środowiska i inne).

  Poprzez rozporządzenia Rady Ministrów czy wojewodów administracja rządowa wprowadza specjalistyczne plany zagospodarowania przestrzennego jak np. plany ochrony (Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki, Sulejowski Park Krajobrazowy), tworzy obszary specjalne jak np. rezerwaty, obszary chronionego krajobrazu czy strefy ekonomiczne (Łódzka Specjalna Strefa Ekonomiczna).

- Z realizacją polityki zagospodarowania przestrzennego kraju wiążą się ***inwestycje publiczne*** o znaczeniu krajowym należące do zakresu zadań rządowych jak np.: autostrady, drogi ekspresowe i lotniska oraz inwestycje publiczne należące do zakresu działań samorządu, ale wspierane przez rząd. W odniesieniu do inwestycji wieloletnich, środki na sfinansowanie tych inwestycji określa budżet państwa, a sposób finansowania i realizacji określa kontrakt wojewódzki, zawarty między rządem a samorządem. Głównym przedmiotem wspierania rozwoju regionalnego przez rząd będą wielkie inwestycje infrastrukturalne wymagające montażu środków finansowych z różnych źródeł, jak również współpracy władz rządowych, regionalnych i lokalnych w zakresie planowania przestrzennego. Stąd jedynie planowanie zintegrowane, w oparciu o ustawy o wspieraniu rozwoju regionalnego i zagospodarowaniu przestrzennym, daje gwarancję realizacji inwestycji o znaczeniu ponadlokalnym.

4.2. INSTRUMENTY POLITYKI PRZESTRZENNEJ WOJEWÓDZTWA

Na poziomie wojewódzkim wykonywanie zadań w zakresie gospodarki przestrzennej należy do samorządu wojewódzkiego oraz wojewodów.

„Strategia rozwoju województwa łódzkiego" i „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego", będą podlegały okresowej aktualizacji. „Plan ..." służy realizacji strategii rozwoju województwa, ale nie jest aktem wykonawczym do niej. Jest narzędziem kształtowania i realizacji polityki przestrzennej województwa.

Na podstawie „Strategii rozwoju" i „Planu zagospodarowania województwa" organy wykonawcze samorządu wojewódzkiego będą opracowywały i zatwierdzały programy dla realizacji samorządowych zadań wojewódzkich. Programy te po uchwaleniu ich przez sejmik województwa będą wpisywane do rejestru wojewódzkiego, prowadzonego przez Wojewodę.

W „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego" uwzględnia się zadania rządowe i zadania samorządu województwa, służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych, zawarte w programach. Realizacja zadań wyznaczonych w „Strategii rozwoju" i „Planie..." oraz programach samorządowych będzie wymagała wprowadzenia ich do planów miejscowych. Wprowadzenie zadań do planów miejscowych będzie obligatoryjne, natomiast warunki wprowadzania – nie.

Dla województwa łódzkiego nie został do tej pory uchwalony żaden program wojewódzki, o którym mowa w ustawie o zagospodarowaniu przestrzennym. Jedyny program wojewódzki uchwalony jako podstawa do negocjacji „Kontraktu wojewódzkiego" nie definiuje zadań dla realizacji ponadlokalnych celów publicznych. Sam „Kontrakt wojewódzki", który można traktować jako specyficzną formą programu wojewódzkiego, nie ma również cech programu służącego realizacji ponadlokalnych i regionalnych celów publicznych. Świadczy o tym chociażby fakt, że znalazły się w nim głównie zadania lokalne, należące do właściwości samorządów lokalnych, traktowane głównie jako zakończenie rozpoczętych w ubiegłych latach inwestycji.

Obok narzędzi planistycznych jakim są plan zagospodarowania przestrzennego województwa, programy wojewódzkie, studia i koncepcje, faktyczna skuteczność polityki przestrzennej województwa zależeć będzie od trafnego przygotowania i wpisania strategicznych zadań dla województwa w „Narodowy plan rozwoju dla Polski". Bez konkretnych instrumentów finansowych (dotacji, kredytów, pożyczek, gwarancji czy poręczeń), „Plan..." pozostanie tylko wyrazem intencji planistów i władz wojewódzkich pozbawionym przełożenia na faktyczne kształtowanie przestrzeni.

4.3. ZADANIA DLA REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

Zaproponowane w projekcie „Planu..." zadania dla realizacji ponadlokalnych celów publicznych, wynikają z:

- przyjętych dokumentów rządowych jak np. „Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju", rozporządzenie R.M. w sprawie ustalenia sieci autostrad, dróg ekspresowych oraz dróg o znaczeniu obronnym",
- przyjętych koncepcji i programów branżowych jak np. „Program długoterminowy rozwoju gazownictwa w Polsce do 2020 roku", „Plan rozwoju Zakładu Energetycznego Łódź –Teren S.A.",

- przyjętych dokumentów samorządu województwa jak np. „Strategia rozwoju województwa łódzkiego", „Kontrakt wojewódzki", „Program regionalny Pilica",
- uwarunkowań wynikających z „Planu...",
- wniosków zgłoszonych przez samorządy lokalne.

Są to zadania, które w warunkach deficytu środków na rozwój regionalny, generalnie mają charakter postulatywny. Ich realizacja może się odbywać poprzez opracowanie programów rządowych, albo wojewódzkich w trybie ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym, lub poprzez opracowanie programów operacyjnych wynikających ze „Strategii rozwoju województwa łódzkiego". Możliwe jest również zaangażowanie kapitału prywatnego w ich realizację poprzez wprowadzenie do „Kontraktu wojewódzkiego" zobowiązań do podjęcia pewnych działań organizacyjno – prawnych w zakresie zagospodarowania przestrzennego, w celu przygotowania procesu inwestycyjnego (zobowiązania gmin do uwzględnienia w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i planach miejscowych.

Zadania zostały podzielone na zadania o znaczeniu krajowym, wojewódzkim i lokalnym (powiatowe/gminne), mające istotne znaczenie dla realizacji celów przyjętych w „Planie..." oraz na etapy realizacji. Etapy mają charakter orientacyjny i mogą się zmienić w zależności od uwarunkowań, szczególnie finansowych.

Zakwalifikowano je do trzech kategorii:

- przewidzianych do realizacji (wynikające z rejestru zadań rządowych i samorządowych oraz z branżowych – krótko i długoterminowych programów rozwoju, kontraktu wojewódzkiego),
- przewidzianych do modernizacji (wynikające z branżowych – krótko i długoterminowych programów rozwoju, kontraktu wojewódzkiego),
- postulowanych (wynikające z projektu „Planu..." oraz wniosków zgłoszonych przez samorządy).

4.3.1. Zadania strategiczne dla realizacji ponadlokalnych celów publicznych

Z obszernej listy propozycji zadań dla realizacji ponadlokalnych celów publicznych, których wykaz zawarty jest w załączniku do „Planu...", zostały wybrane zadania strategiczne, mające istotne znaczenie w zagospodarowaniu przestrzennym, których realizacja jest niezbędna dla dynamicznego i zrównoważonego rozwoju województwa. Zostały one ujęte w czterech grupach problemowych: transport, infrastruktura techniczna, środowisko przyrodnicze i infrastruktura społeczna.

✓ ***Transport***

Drogi ruchu szybkiego

- autostrada A-1 – Gdańsk – Łódź – Częstochowa – Gorzyczki (kierunek Ostrawa),
- autostrada A-2 – Świecko – Poznań – Stryków – Warszawa – Kukuryki,
- droga ekspresowa S-8 – Wrocław – Wieruszów – Sieradz – Łódź,
- droga ekspresowa S-14 łącząca A-2 i S-8 (zachodnia obwodnica Łodzi),
- postulowana droga ekspresowa (umowna nazwa S-74) będąca przedłużeniem S-8 na wschód od A-1 w kierunku Tomaszowa Mazowieckiego, Kielc, Rzeszowa,
- droga krajowa nr 8 Warszawa – Piotrków Trybunalski, postulowana jako droga ekspresowa.

Drogi znaczenia regionalnego o wysokich parametrach – klasy GP wraz z obwodnicami

- droga krajowa nr 1, odcinek: granica województwa kujawsko – pomorskiego – Krośniewice – węzeł „Emilia" na A-2,
- droga krajowa nr 2, odcinek: granica województwa wielkopolskiego – Krośniewice – Kutno – Łowicz – granica województwa mazowieckiego,
- droga krajowa nr 8, odcinek: Piotrków Trybunalski – Bełchatów – Wieluń – S-8,
- droga krajowa nr 12:
  - odcinek od S-8 (Sieradz) – Błaszki – granica województwa wielkopolskiego (kierunek Kalisz)
  - odcinek od S (umowne S-74)–Opoczno - granica województwa mazowieckiego (kierunek Lublin).

Układ dróg GP w Łodzi i aglomeracji w powiązaniu z układem autostrad i dróg ekspresowych

- węzeł „Stryków II" na A-2 – ul. Strykowska – ul. Konstytucyjna – węzeł „Romanów" na A-1,
- S-14 – przedłużenie Al. Włókniarzy – Al. Włókniarzy – ul. Ustronna – węzeł „Tuszyn" na A-1,
- projektowana ul. Wojska Polskiego,
- ul. Rokicińska – węzeł „Andrespol" na A-1,
- przedłużenie ul. Pabianickiej w obejście Ksawerowa i Pabianic do S-14.

Budowa obwodnic na podstawowym układzie regionalnym

- obwodnica Kutna – droga krajowa nr 60
- obwodnica Rawy Mazowieckiej – droga krajowa nr 72
- obwodnica Brzezin – droga krajowa nr 72
- obwodnica Nowosolnej – droga krajowa nr 72
- obwodnica Aleksandrowa – droga krajowa nr 72
- obwodnica Poddębic – droga krajowa nr 72
- obwodnica Piotrkowa Trybunalskiego – droga krajowa nr 91 i 12
- obwodnica Sulejowa – droga krajowa nr 12
- obwodnica Kamieńska – droga krajowa nr 91
- obwodnica Radomska – droga krajowa nr 91
- obwodnica Ładzic i Stobiecka Miejskiego – droga krajowa nr 42
- obwodnica Łowicza – droga krajowa nr 70
- obwodnica Arkadii i Nieborowa – droga krajowa nr 70
- obwodnica Mokrej Prawej – droga krajowa nr 70

Kolej

- szybka kolej Poznań – Łódź – Warszawa wraz z odgałęzieniem Łódź – Wrocław,
- kierunek warszawski – usprawnienie i intensyfikacja połączenia Łódź – Warszawa,
- kierunek południowo – wschodni do CMK – usprawnienie połączeń,
- kierunek północno – zachodni – powiązanie aglomeracji łódzkiej z magistralą E-20,
- kierunek południowo – zachodni – usprawnienie kierunku Łódź – Wrocław (Warszawa – Łódź – Wrocław).

Lotnictwo

- lotnisko Lublinek – podniesienie parametrów,
- lotnisko Łask – przystosowanie części lotniska wojskowego do potrzeb komunikacji cywilnej, pasażerskiej i towarowej typu Cargo.

Logistyka

- ponadregionalne centrum logistyczne w rejonie Strykowa (na bazie A-1 i A-2),
- regionalne centrum logistyczne Łódź – Olechów,
- centralny terminal integracji systemów transportowych na zachód od Strykowa w rejonie przystanku szybkiej kolei.

✓ ***Infrastruktura techniczna***

- rozbudowa kompleksu górniczo – energetycznego „Bełchatów – Szczerców",
- linie elektroenergetyczne 400 kV Ostrów Wielkopolski – Broszęcin, Broszęcin – Bełchatów, Rogowiec – Kielce,
- rozbudowa sieci magistralnych przesyłowych gazu w południowo – zachodniej (Bąków / województwo opolskie – Wieluń – Pajęczno – Dobryszyce koło Radomska) i północno – wschodniej (Skierniewice – Kutno) częściach województwa,
- kontynuacja badań i wdrożenie systemów wykorzystania wód geotermalnych w północnej części województwa (Uniejów, Poddębice, Skierniewice, Wypychów, Ozorków),
- kontynuacja programu kompleksowej gospodarki odpadami połączona z wyborem miejsc pod lokalizację zakładów utylizacji odpadów i ich budową,
- zakończenie budowy Głównej Oczyszczalni Ścieków (GOŚ – Łódź),
- budowa regionalnego ośrodka nadawczego RTV wraz z urządzeniami technicznymi, umożliwiającego odbiór programów regionalnych radia i TV (rejon m. Brzeziny).

✓ ***Środowisko przyrodnicze***

- prawne usankcjonowanie wyznaczonego w „Planie..." spójnego systemu ekologicznego województwa,
- opracowanie zasad zagospodarowania terenów zagrożonych powodzią,
- opracowanie wojewódzkiego programu zwiększenia lesistości,
- kompleksowa realizacja ustaleń programów regionalnych w zakresie małej retencji, gospodarki odpadami i oczyszczania ścieków:
  - Pilica I – uchwalony
  - Warta – uchwalony
  - Pilica II i Bzura – projektowane

✓ ***Infrastruktura społeczna***

- wzmocnienie funkcji:
  - metropolitalnych Łodzi,
  - specjalistycznych Bełchatowa,
  - regionalnych Piotrkowa Trybunalskiego, Skierniewic, Sieradza, Kutna, Radomska,
  - subregionalnych Pabianic, Zgierza, Tomaszowa Mazowieckiego, Wielunia, Łowicza, Opoczna, Łęczycy, Zduńskiej Woli i Rawy Mazowieckiej,
  - powiatowych Pajęczna, Wieruszowa, Poddębic, Brzezin i Łasku,

- działania naprawcze w zakresie przeciwdziałania bezrobociu w obszarach: strukturalnego bezrobocia i zagrożonych strukturalnym bezrobociem,
- działania naprawcze w zakresie rozbudowy bazy opieki społecznej, zdrowia, i oświaty w obszarach o najbardziej i silnie zdeformowanych strukturach demograficznych
- działania naprawcze w zakresie restrukturyzacji i rewitalizacji starych śródmiejskich zespołów urbanistycznych: Łodzi, Zgierza i Pabianic.

4.3.2. Koncepcje i programy

W „Planie …" poruszone zostało szereg problemów, których w skali, w jakiej został on wykonany, nie da się rozwiązać. Stąd konieczne jest podjecie dalszych prac studialno – koncepcyjnych, uszczegóławiających, bądź rozstrzygających problemowe kwestie określone w „Planie...". Do najpilniejszych i najważniejszych należą:

- koncepcja restrukturyzacji i rewitalizacji starych zespołów mieszkaniowych i przemysłowych,
- koncepcja zagospodarowania strategicznych terenów aktywizacji gospodarczej,
- koncepcja układu dróg powiatowych w powiązaniu z regionalnym układem drogowym,
- koncepcja funkcjonalno – przestrzenna wpływu zagłębia bełchatowskiego,
- koncepcja trasowania postulowanych, strategicznych elementów komunikacyjnych,
- koncepcja ochrony i kształtowania środowiska kulturowego,
- koncepcja kształtowania związków funkcjonalno – przestrzennych łódzkiego obszaru metropolitalnego,
- koncepcja kształtowania związków funkcjonalno – przestrzennych bipolarnego układu Łódź- Warszawa,
- koncepcja funkcjonalno – przestrzenna systemu ekologicznego województwa,
- koncepcja przebiegu szlaków turystycznych łączących miejscowości o najwybitniejszych walorach historycznych i rejony o walorach krajobrazowych,
- koncepcja rozwoju bazy materialnej pomocy społecznej.

Ze „Strategii rozwoju województwa łódzkiego" oraz obowiązujących przepisów prawnych wynika konieczność opracowania i realizacji programów wojewódzkich. Należą do nich:

- programy regionalne „Pilica", „Warta" i „Bzura",
- wojewódzki program ochrony środowiska,
- plan gospodarki odpadami komunalnymi, przemysłowymi, niebezpiecznymi oraz likwidacji mogilników,
- program ochrony przeciwpowodziowej oraz ochrony przed suszą,
- program zwiększenia lesistości,
- program wykorzystania wód mineralno – geotermalnych,
- aktualizacja programu małej retencji,
- program ochrony dziedzictwa kulturowego,
- program zagospodarowania turystycznego województwa.

Propozycje zadań dla realizacji ponadlokalnych celów publicznych, koncepcji i programów wojewódzkich zawiera załącznik do „Planu...".

4.4. WNIOSKI DO KONCEPCJI POLITYKI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU

W oparciu o uwarunkowania wynikające z kierunków polityki przestrzennej województwa wnioskuje się o uwzględnienie w Koncepcji Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju następujących elementów strategicznych:

✓ ***System osadniczy***

Wnioskuje się o uwzględnienie następującej hierarchii ośrodków równoważenia rozwoju:

- ***Łódź*** – ośrodek metropolitalny, potencjalne europole – funkcja ośrodka zgodna z koncepcją krajową.
- ***Regionalne ośrodki równoważenia rozwoju***:
  - PIOTRKÓW TRYBUNALSKI – przyjęta w koncepcji krajowej ponadregionalna funkcja ośrodka jest zbyt silna w stosunku do przyjętej w „Planie...” zasady równoważenia rozwoju ośrodków polaryzujących aktywność społeczno – gospodarczą. Wnioskuje się o przekwalifikowanie Piotrkowa Trybunalskiego do sieci regionalnych ośrodków równoważenia rozwoju,
  - RADOMSKO – ośrodek pominięty w koncepcji krajowej. W „Planie...” podkreśla się dynamicznie rozwijające się funkcje regionalne Radomska, jego znaczenie przemysłowo – gospodarcze oraz komunikacyjne (Główny węzeł komunikacyjny w południowej części województwa).
    Wnioskuje się o zakwalifikowanie Radomska w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju do sieci regionalnych ośrodków równoważenia rozwoju,
  - SKIERNIEWICE, SIERADZ i KUTNO – funkcja zgodna z koncepcją krajową.
- ***Ośrodek specjalistyczny Bełchatów*** – w koncepcji krajowej zakwalifikowany do grupy ośrodków regionalnych. W „Planie...” wydobyto jego szczególną i wysoce specjalistyczną funkcję przemysłową, rozwiniętą funkcję obsługi ruchu turystycznego, a w pozostałych funkcjach ponadlokalnych rolę ośrodka uzupełniającego regionalne funkcje Piotrkowa Trybunalskiego. Wnioskuje się o uznanie Bełchatowa, jako specjalistycznego ośrodka dyspozycyjno – usługowego Bełchatowskiego Okręgu Przemysłowego.
- ***Subregionalne ośrodki równoważenia rozwoju***
  - TOMASZÓW MAZOWIECKI – w koncepcji krajowej zakwalifikowany do sieci ośrodków regionalnych. Miasto stanowi centrum obsługi ruchu turystycznego w woj. łódzkim, natomiast jego funkcje ponadlokalne uzupełniają i wzmacniają regionalne funkcje Piotrkowa Tryb.
    Wnioskuje się o zmianę rangi Tomaszowa Mazowieckiego w koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju,
  - Pozostałe ośrodki przyjęte w „Planie...” – ZGIERZ, PABIANICE, OPOCZNO, WIELUŃ, ŁOWICZ, ZDUŃSKA WOLA, RAWA MAZOWIECKA i ŁĘCZYCA – w strukturze systemu osadniczego województwa - to ośrodki uzupełniające sieć ośrodków równoważenia rozwoju.

✓ ***Transportu***

- ***Układ drogowy***

  Uwzględnienie strategicznego układu dróg ruchu szybkiego (zgodne z rozporządzeniem Rady Ministrów z 29 września 2001 r. tj: A-1, A-2, S-8 relacji Łódź – Wrocław, S-14 zachodnią obwodnicę Łodzi) oraz postulowane w „Planie...” drogi ekspresowe:

- umownie nazwaną S-74 relacji Łódź – Kielce – Rzeszów – na niedocenianym obecnie kierunku południowo – wschodnim z racji zabezpieczenia połączeń z regionami świętokrzyskim, podkarpackim i lubelskim, która dopełni, w województwie i w kraju, zdefiniowany rozporządzeniem układ autostrad i dróg ekspresowych,
- drogę krajową nr 8 relacji Warszawa – Piotrków Trybunalski, z racji jej funkcji i powiązań na kierunku stolica – Śląsk.

- ***Układ kolejowy***

Uwzględnienie, zgodnie z Polityką transportową państwa na lata 2001 – 2015:

- szybkiej kolei Warszawa – Łódź z możliwością w przyszłości jej rozwinięcia w układzie Zachód – Wschód (Berlin – Warszawa – Moskwa),
- odnogi od Łodzi w kierunku Wrocławia, od kolei super szybkiej Berlin – Poznań – Łódź – Warszawa (Moskwa), która pozwoliłaby włączyć ponadmilionową aglomerację łódzką w sieć pociągów dużych prędkości na kierunku Warszawa –Praga – zachodnia Europa. „Plan...” postuluje ten przebieg w miejsce dotychczas pokazywanej w Koncepcji Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju relacji, od Idzikowic (CMK) poprzez Bełchatów na Wrocław, a której przebieg dla województwa był tranzytowy i nie obsługujący Łodzi,

Ponadto „Plan...” postuluje podniesienie parametrów istniejących linii kolejowych na kierunkach Łódź – E20, Łódź – CMK w celu włączenia Łodzi w przewozy pasażerskie w formie tzw. pociągów kwalifikowanych (EC, IC).

✓ ***Infrastruktury technicznej***

- ***Elektroenergetyka***
  - budowa odkrywki „Szczerców”,
  - budowa elektrowni „Bełchatów II” – rozbudpwa zespołu górniczo – energetycznego Bełchatów – Szczerców ,
  - budowa linii WN:
    - 400 kV – Broszęcin – Ostrów Wielkopolski,
    - 400 kV – Bełchatów – Broszęcin,
    - 400 kV – Rogowiec (Bełchatów) – Kielce,
- Gazownictwo
  - magistrala gazowa (DN 500/400), Ostrów Wielkopolski – Piotrków Trybunalski – Puławy,
  - magistrale gazowe (DN 500/400): Rawa Mazowiecka – Piotrków Trybunalski – Bobry – Częstochowa oraz Sieradz – Błaszki – Ostrów Wielkopolski,
  - magistrale gazowe (DN 250/200/150),Bąków (woj. opolskie) – Mokrsko – Wieluń – Wierzchlas – Siemkowice – Działoszyn – Pajęczno,
- Gospodarka energetyczno – paliwowa, rurociąg paliwowy – Płock – Krośniewice – Uniejów – Ostrów Wielkopolski.

✓ ***Kształtowania i ochrony środowiska***

- określenie granic bezpośredniego zagrożenia powodzią w dolinach rzek: Warty, Neru, Bzury, Słudwi, Pilicy i Luciąży,
- połączenie wojewódzkiego systemu obszarów chronionych z systemem krajowym,
- utworzenie 28 rezerwatów przyrody chroniących najcenniejsze ekosystemy.

ZAŁĄCZNIKI

- Załącznik nr 3

  UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO

- Załącznik nr 4

  KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

- Załącznik nr 5a

  PROPOZYCJE ZADAŃ DLA PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH – ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

- Załącznik nr 5b

  PROPOZYCJE ZADAŃ DLA PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH – ŚRODOWISKO KULTUROWE

- Załącznik nr 5c

  PROPOZYCJE ZADAŃ DLA PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH – TRANSPORT

- Załącznik nr 5d

  PROPOZYCJE ZADAŃ DLA PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH – INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

- Załącznik nr 6a

  ZADANIA STRATEGICZNE DLA REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH – ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

- Załącznik nr 6b

  ZADANIA STRATEGICZNE DLA REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH – INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

- Załącznik nr 6c

  ZADANIA STRATEGICZNE DLA REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH – TRANSPORT

- Załącznik nr 6d

  ZADANIA STRATEGICZNE DLA REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH – INFRASTRUKTURA TECHNICZNA
- Załącznik nr 7

  ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE
- Załącznik nr 8

  ŚRODOWISKO KULTUROWE
- Załącznik nr 9

  TURYSTYKA I REKREACJA
- Załącznik nr 10

  UKŁAD DROGOWY
- Załącznik nr 11

  UKŁAD KOLEJOWY – INTEGRACJA SYSTEMÓW
- Załącznik nr 12

  INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

ZADANIA STRATEGICZNE DLA REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

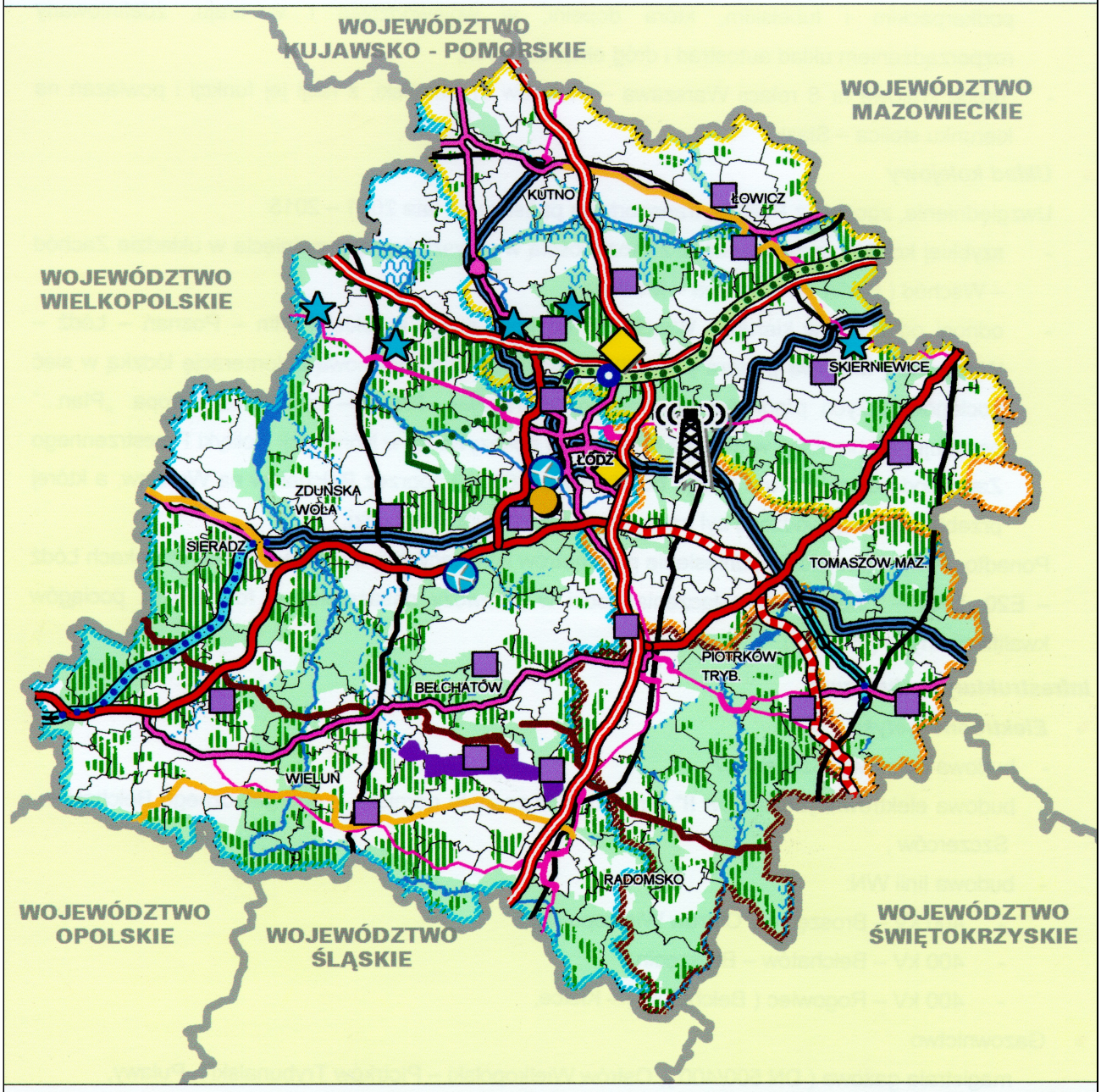

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE
- SYSTEM EKOLOGICZNY
- DOLESIENIA
- OBSZARY BEZPOŚREDNIEGO I POTENCJALNEGO ZAGROŻENIA POWODZIĄ
- PROGRAM REGIONALNY "SZURA"
- PROGRAM REGIONALNY "PILICA I"
- PROGRAM REGIONALNY "PILICA II"
- PROGRAM REGIONALNY "WARTA"

TRANSPORT
- AUTOSTRADY A1, A2
- UKŁAD DRÓG EKSPRESOWYCH
- DROGI O WYSOKICH PARAMETRACH KLASY GP (GŁÓWNIE RUCHU PRZYSPIESZONEGO) WRAZ Z OBWODNICAMI
- BUDOWA OBWODNIC NA PODSTAWOWYM UKŁADZIE REGIONALNYM
- OBWODNICA ŁĘCZYCY - PROBLEMOWY NIESPRECYZOWANY PRZEBIEG DO KONKRETYZACJI W OPRAC. SZCZEGÓŁ.
- SZYBKA KOLEJ W - Z Z MOŻLIWOŚCIĄ JEJ ROZWINIĘCIA NA KIERUNKU WARSZAWA - ŁÓDŹ - WROCŁAW
- MAGISTRALE KOLEJOWE OBJĘTE UMOWAMI MIĘDZYNARODOWYMI AGC I AGTC
- PODSTAWOWE KIERUNKI ROZWOJU UKŁADU KOLEJOWEGO
- GŁÓWNE LINIE KOLEJOWE - POSTULOWANE MODERNIZACJE DO PARAMETRÓW MAGISTRALI
- SZYBKIE POŁĄCZENIE KOLEJOWE ŁÓDŹ - WARSZAWA
- POSTULOWANE NOWE ODCINKI UKŁADU KOLEJOWEGO
- DALSZY ETAP USPRAWNIANIA PODSTAWOWYCH KIERUNKÓW UKŁADU KOLEJOWEGO
- PORTY LOTNICZE ŁASK I LUBLINIEC
- CENTRALNY TERMINAL INTEGRACJI SYSTEMÓW TRANSPORTOWYCH
- PONADREGIONALNE CENTRUM LOGISTYCZNE "STRYKÓW"
- REGIONALNE CENTRUM LOGISTYCZNE "OLECHÓW"

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA
- KOMPLEKS GÓRNICZO - ENERGETYCZNY BEŁCHATÓW - SZCZERCÓW
- LINIE ELEKTROENERGETYCZNE 400 kV
- OŚRODEK NADAWCZY RTV - POSTULOWANY
- ISTNIEJĄCE I POSTULOWANE OŚRODKI WYKORZYSTYWANIA WÓD GEOTERMALNYCH
- GRUPOWA OCZYSZCZALNIA ŚCIEKÓW
- GAZOCIĄGI WYSOKIEGO CIŚNIENIA
- POSTULOWANE ZAKŁADY UTYLIZACJI ODPADÓW O CHARAKTERZE PONADLOKALNYM

STRUKTURA PRZESTRZENNA WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

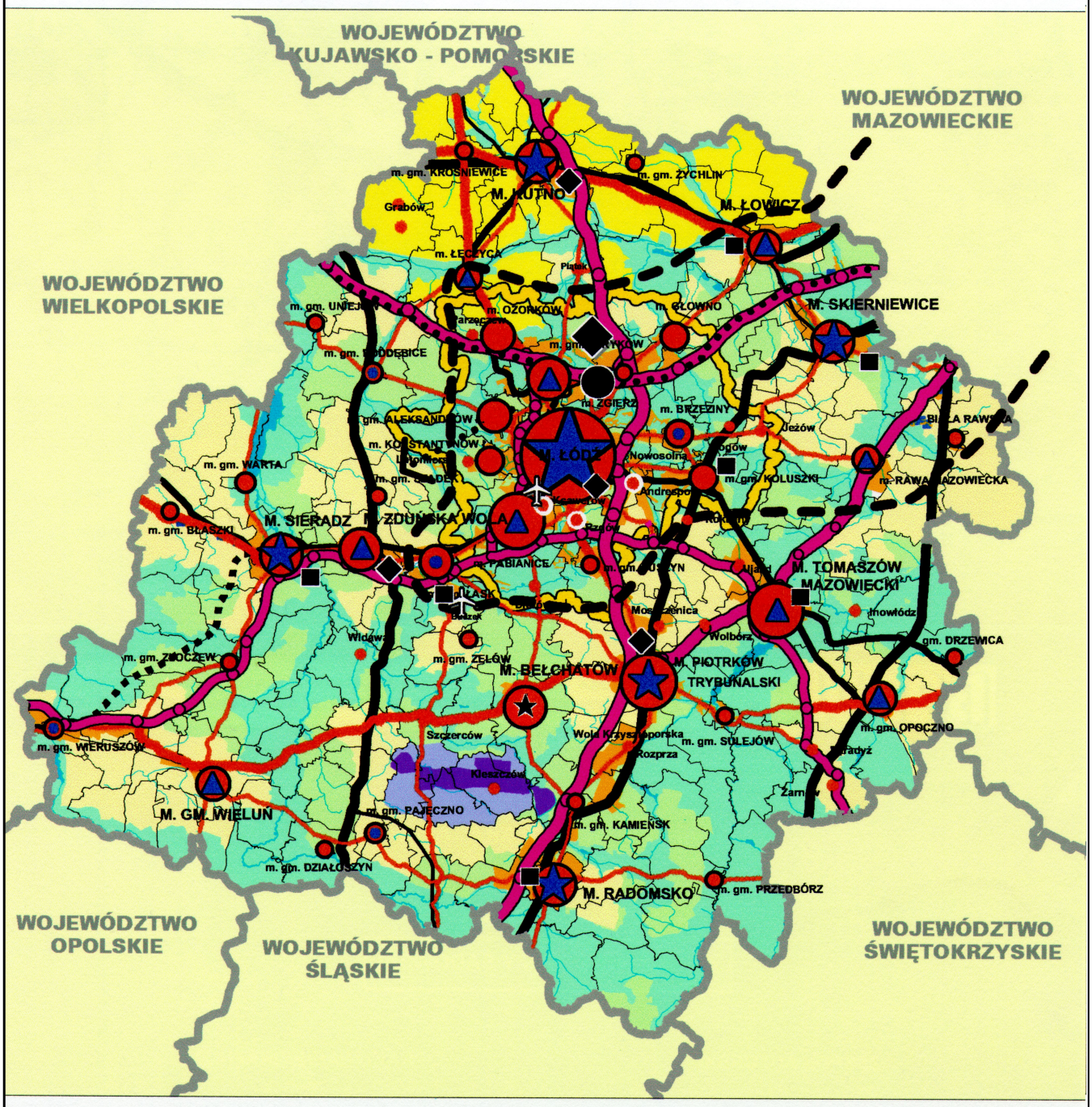

OZNACZENIA

- STREFA KONCENTRACJI ZWIĄZKÓW METROPOLITALNYCH
- STREFA ZAGŁĘBIA BEŁCHATOWSKIEGO
- OBSZAR GÓRNICZO - ENERGETYCZNY BEŁCHATÓW - SZCZERCÓW
- STREFA POTENCJALNYCH KONCENTRACJI PROCESÓW ROZWOJOWYCH
- STREFA ROZWOJU INTENSYWNEGO ROLNICTWA

STREFA WIELOFUNKCYJNYCH PRZEKSZTAŁCEŃ OBSZARW WIEJSKICH

- PODSTREFA ROLNA
- PODSTREFA ROLNO - LEŚNA
- PODSTREFA ZIELONEGO ROZWOJU - SYSTEM EKOLOGICZNY

- POTENCJALNA STREFA ZINTEGROWANEGO REGIONU METROPOLITALNEGO WARSZAWSKO - ŁÓDZKIEGO
- OŚRODEK METROPOLITALNY - ŁÓDŹ
- BEŁCHATÓW- SPECJALISTYCZNY OŚRODEK DYSPOZYCYJNO - USŁUGOWY BEŁCHATOWSKIEGO OKRĘGU PRZEMYSŁOWEGO
- OŚRODKI REGIONALNE
- OŚRODKI SUBREGIONALNE
- OŚRODKI POWIATOWE
- OŚRODKI MIEJSKIE POZOSTAŁE
- POTENCJALNE OŚRODKI MIEJSKIE
- POTENCJALNE OŚRODKI MIEJSKIE - SILNE MOTYWY ROZWOJOWE

- AUTOSTRADY I DROGI EKSPRESOWE Z WĘZŁAMI
- WYBRANE DROGI UKŁADU PODSTAWOWEGO
- GŁÓWNE MAGISTRALE KOLEJOWE
- PODSTAWOWY UKŁAD KOLEJOWY
- POSTULOWANA MAGISTRALA KOLEJOWA (SKRÓT ŁÓDŹ - WROCŁAW)
- SZYBKA KOLEJ W-Z Z MOŻLIWOŚCIĄ JEJ ROZWINIĘCIA NA KIERUNKU WARSZAWA - ŁÓDŹ - WROCŁAW

- PORTY LOTNICZE
- CENTRALNY TERMINAL PASAŻERSKI
- PONADREGIONALNE CENTRUM LOGISTYCZNE
- REGIONALNE CENTRA LOGISTYCZNE
- OŚRODKI LOGISTYCZNE
- GŁÓWNE RZEKI I ZBIORNIKI WODNE
- GRANICA WOJEWÓDZTWA
- GRANICE GMIN

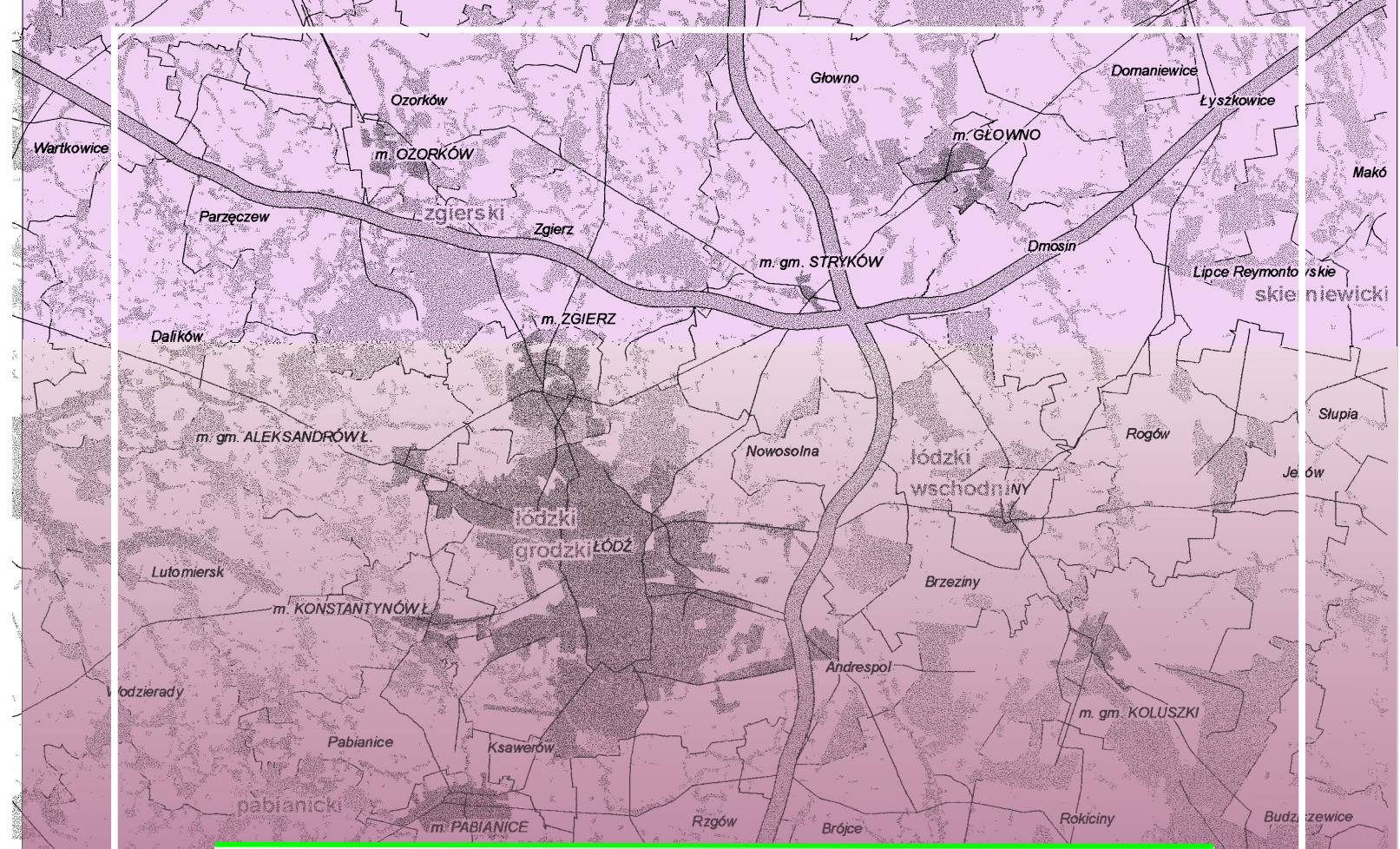

BIURO PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO W ŁODZI
90 - 722 ŁÓDŹ, UL. WIĘCKOWSKIEGO 20, SEKRETARIAT TEL: 630 - 57 - 69, 632 - 81 - 00 w. 424, FAX: 630 - 57 - 70

DYREKTOR BIURA

mgr EWA PATURALSKA - NOWAK

GENERALNY PROJEKTANT

mgr inż. arch. JERZY SADOWSKI

ZESPÓŁ AUTORSKI

Maria Budzyńska - Michalska
Agnieszka Jaszczyńska
Marianna Nalewajczyk
Andrzej Pędzimąż
Hanna Walczak - Dębowska
Jan Zeman

WSPÓŁPRACA

Stanisława Ciesielska
Alina Dittberner
Janusz Gawkowski
Krzysztof Gnidziński
Jolanta Kowalska
Jolanta Owczarz
Anna Szymańska
Ewa Śmieszek
Jolanta Welc - Jędrzejewska

OPRACOWANIE GRAFICZNE

Małgorzata Chrobak
Adam Garncarek
Małgorzta Jura
Krystyna Kozłowska
Bożena Krogulecka
Lidia Lamcha
Anna Lipińska
Jolanta Maj
Małgorzata Masiera
Sławomir Podkoński
Danuta Rycerz